Ms.
111

© 2007 Ministerio de Cultura

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Ms 111

I

Jesus Maria Joseph

Ars breuis Magistri Raymundi Lull Dois illuminati Compendium et hyzagoge artis Magnę mendis castigata Capitibus diuisa breuibusq3 scholiis ornata per Patrem F. francyscum Marsal sacrę Theologię lectorem et in Regio Conuetu santi francisci Ciuitatis Majoricarum Lulliane Artis publicum profesorē manuensibus data hac linguę plector autoritatibus primo interpretata incipit die 9. mensis septembris Anno Domini 1642

finis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Ars breuis Magistri Raymundi Lull D^ris illumi-
nati Compendium et isagoge artis magne mendis cas=
tigata Capitulis diuisa breuibusque textis ornata per
P^rem F. Franciscum Marçal sacre theologie lectorē
et in regio conuentu sancti Francisci Ciuitatis majori-
carum Lulliane artis publicum professorem manuen=
tibus data hac lingua plector auditoribus 1º incepta
die 9. mensis decembris Anno Domini 1642

Ad auditores prooemium int.^s preis.

Magnum equidem Carissimi fratres Commilitones fide-
lissimi auditores Clarissimi agredimur hodierna luce pe-
rambulandum mare artem scilicet artium scientiam quae scien-
tia illuminati D^ris et martiris inuictissimi Ray-
mundi Lull seraphice religionis alumni nostri bale-
aris regni filii protectoris dicis mare inquam longitudine
magnum, latitudine majus profunditate maximum; nec
pauendum super benedictus namque Deus misericordiarum
pater qui Conclusit ostiis mare scientiarum omnium
mare magnum Lullianum dico artificium paruo
Carcere Circumdedit sicut artem istam et scientiam Illu-
minatus D^or Cap. 37. introductorii ad artem demons-
tratiuam scientie diuine maxime assimilatam predicat,
sicut enim inquit scientia diuina vnico scilicet ostensio diuina
omnia sibi Deo representat, ita hec quammaxime omnium
i representatiua que Cadere possunt sub inuestigatione
humana breuibus et paucis Alfabeti terminis securi
igitur audiamus Doctorem et Magistrum illuminatum Raymundum.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Raymundum Llul sequamur provoco ac debito toris viribus laboremus, et quod in proemio artis brevis magister docet eam fecisse ut ars magna facilius discatur, ad illa inspiramus, posse principaliter declaramus ut tranquillius ad artem magnam procedamus ex variis quod magistri operibus, ac lecturis utilia Commentaria deo semper duce proponemus; quibus non solum utilitas maxima et necessitas llulliane artis cunctis sit improbabile et quod nunc multis pro vili subjectibus quod jacet iam inde non paucis magnificat, hisque totius nostri balearis regni triumpharis corona huius minorum Communis decus maximum ubique celebre peremnis gloria Amen.

Ars brevis Magistri Raymundi llul hic incipit

Deus Cum tua gratia sapientia et amore incipit brevis ars que est imago artis generalis que sic intitulatur.

Deus Cum tua summa perfectione incipit ars generalis ultima.

Prolgous

Ratio quare facimus istam artem brevem est ut ars magna facilius sciatur: nam scita ista, ars supra dicta et etiam aliae artes de facili poterunt addisci et sciri.

Subjectum huius artis est respondere de omnibus questionibus. Supposito quod sciatur quid dicitur per nomen. Dividitur iste liber in tredecim partes in quas similiter.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ars magna ē diuisa 1a pars ē de alfabeto 2a de figuris 3a de diffin.
4a de regulis 5a de tabula 6a de euacuatione 3e figure 7. de multi-
plicatione 4e figure 8a de mixtione principiorum et regularum 9a de
nouem subiectis 10a de aplicatione 11a de questionibus 12a de ha-
bituatione 13a de modo docendi hanc artem et 1o de 1a dicimus sic

Scolion

In prologo supra posito illuminatus Dor subiectum artis seu finis
intrinsecum proponit subm declarat utque in promptu habeat
partium operis. loquitur autem hic Magister de subo proprie quod appli-
cationis in alio nam in se ē quecumque scientia ab artista habenda
subm vero inde aplicationis circa quod, ut vle ens est
speciale existit multiplex s. deus Angelus &c.

Deinde subm absolutionis magno, est
illius, subm de quo siue atributionis et virtualis continentie, est
realis exemplaritas, siue specularis realitas media sciendi; hoc
artificium generale sciendi ut egregius Dor Magister docet in pro-
logo sententiarum et in initio lecture huius artem Janue facte.

De 1a parte que est de Alphabeto huius Artis.

Alphabetum ponimus in hac arte ut per ipsum possimus facere
figuras et miscere principia et regulas ad inuestigandum veritatem
nam per vnam literam habentem multa significata ē illius
est magis generalis ad recipiendum multa significata, et
etiam ad faciendum scientiam et ipsum quidem alfa-
betum corde teneri oportet scire aliter Artista arte
ista non poterit bene uti.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Scolion

Alphabetum Utilitas et necessitas proximo textu declarat. latius que pt. Cap. 1o introductorii ad artem demonstrativa et de se patet sicut enim puer non potest sillebas formare ac proinde dictiones exprimere quin Alphabetum sciat, sic quoque Artista non potest bene artisare si alphabeti artis … definit: autem Alphabetum 1o ordinale artis fundamentum universalis dicendorum de arte et ex arte contentivum.

Alhabetum

	Absoluta	Respectiva	Regule	Subjecta	Virtutes	Vicia
B	Bonitas	diferentia	Utrum	Deus	justitia	Avaritia
C	Magnitudo	Cocordantia	quid	Angelus	prudentia	Gula
D	Duratio	Carietas	de quo	Celum	fortitudo	luxuria
E	Potestas	principiu	quare	homo	temperantia	superbia
F	Sapientia	Medium	quantum	imaginativa	fides	accidia
G	Voluntas	finis	quale	sensitiva	spes	invidia
H	Virtus	Majoritas	quando	vejetativa	Caritas	ira
I	Veritas	Equalitas	Ubi	Elementativa	paciencia	mendaciu
K	Gloria	Minoritas	quomodo cum quo	instrumentativa	pietas	in constantia

(c) 2007 Ministerio de Cultura

De 2a parte que est de figuris et primo de prima Caput 1m
die 11a mensis 7bris 1642.

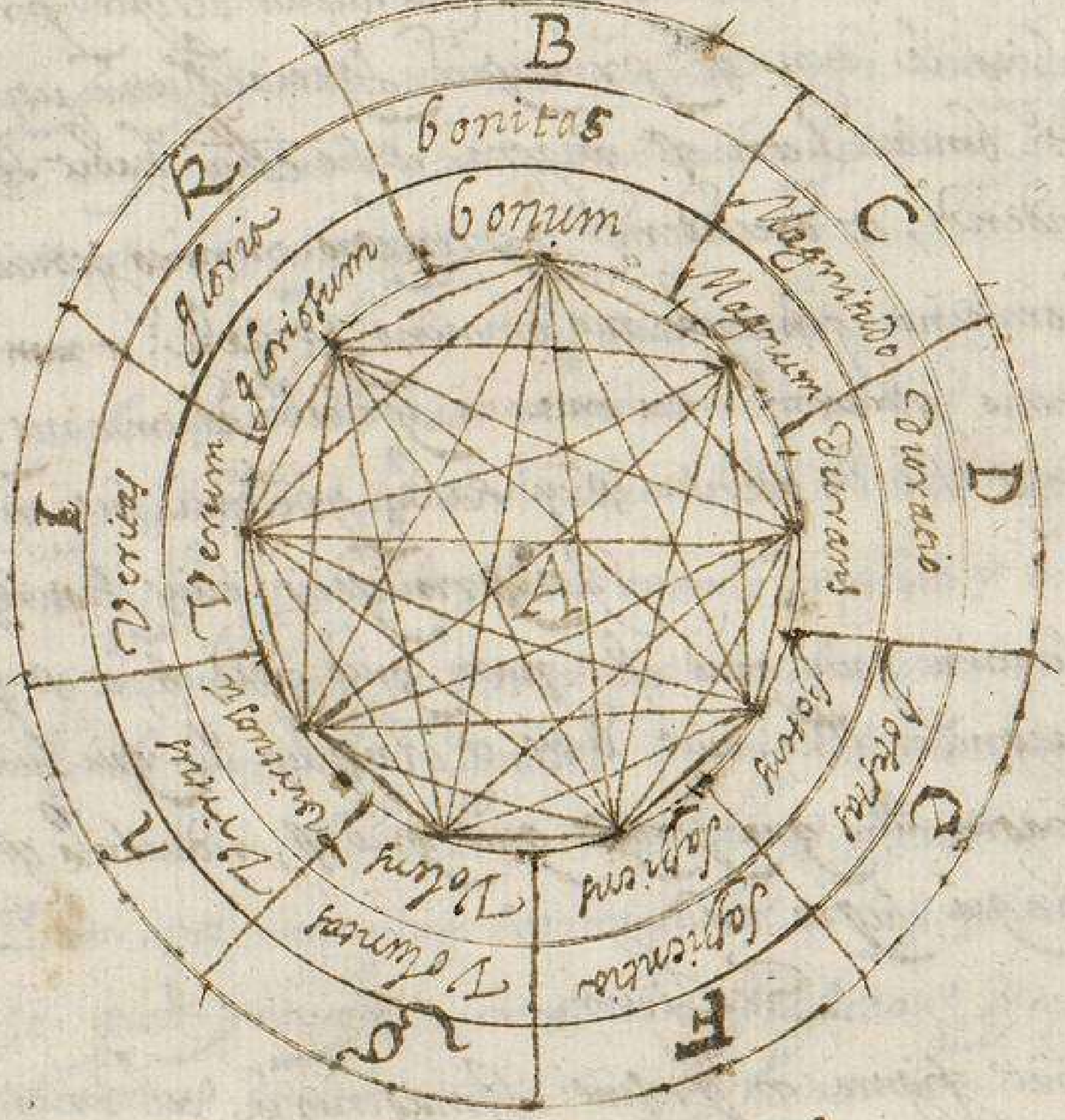

Pars ista in quatuor partes dividitur, videlicet in quatuor figuras. Subdivisio 1a est de A. ipsa quidem continet in se novem principia videlicet bonitatem, magnitudinem etc. et novem literas videlicet B C etc....

Ista quidem figura est circularis, eo quod cum circularis subiectum mutatur in predicatum, et econverso: ut cum dicitur, bonitas magna: magnitudo bona. et sic de aliis.

In ista quidem figura inquirit artista naturalem coniunctionem inter subiectum et predicatum, dispositionem, et proportionem, ut ad faciendum conclusionem

(c) 2007 Ministerio de Cultura

possit medium invenire.

Quodlibet principium per se sumptum est omnino generale, ut cum dicitur bonitas, aut magnitudo. quando autem unum principium contrahit ad aliud tunc ipsum est subalternum, ut cum dicitur: bonitas magna etc.. et quando contrahitur aliquod principium ad singulare tunc est principium specialissimum ut cum

Scala dicitur: bonitas Petri est magna. et sic intellectus habet scalam ascendendi, et descendendi a principio omnino generali ad non omnino generale nec omnino speciale: et a non omnino generali nec omnino speciali ad omnino speciale. et sic de ascensu istius scalae potest dici suo modo.

In principiis huius figurae est

implicatio impliciatum quid quid est: nam quid quid est, et est bonum et magnum etc.; sicut Deus, et Angelus etc. qui sunt boni et magni etc.. quia propter quid quid est, reducibile est ad principia supra dicta

Scolium.

figura Definitur figura in praesenti imaginaria, vel imaginabilis positio signorum et signatorum, in qua signa sensibiliter ponuntur, et signata eis correspondentia, ut faciliora cognitu, firmiora memoratu, et utiliora usu reddantur sic colligitur ex Doctore nostro, in prologo compendii artis demonstrativae dicente: in hac arte figurae traditae sunt, ut per sensum imaginatio, et per imaginationem intellectus sentiant auxilium: et maxime ut per eas talia principia in eis appareant, et ad memoriam facilius reducantur. hinc definitur.

Definitur 1a figura per A denominata

(c) 2007 Ministerio de Cultura

in eius centro posita, sic: portio imaginaria circularis in qua novem Alphabeti signa circulariter ponuntur et significata totidem absoluta inseparabiliter sub circulo repraesentata, ut faciliora cognitu, firmiora memoratu, et utiliora usu reddant.

1a figura circularis est quia uno eius principio tacto, tanguntur omnia: unde sunt equalis ultates; et qd ex uno sequitur, ex omnibus sequitur: et qd uni repugnat, omnibus repugnat.

Usus autem eius maxime utilis est, et necessarius ad verum demonstrandi medium inveniendum, longe qd praestantior logica: sic docet Dr in arte magna, parte 10a cap. de logica: firma enim est et constans inventio illius, quia radicata in primis intentionibus: inventio autem logici labilis instabilisque, fundata in secundis intentionibus.

Pro scala huius figure adverte ex Dre in arte inventiva veritatis, dis. 4a q. 8. nu. 4o folio 30. quod principia contractione specificantur, specificatione diversificantur, et diversificatione multiplicantur. hoc considerandi patebit

Tandem pro implicatione nota: qd semper artista debet reducere terminos implicitos questionis, ad explicitos artis. sic docet Dr cap. 36 introductorii et cap. 17. artis studiosum adloquens dicit: disce omnia reducere ad aliquam cameram, et sic scies legere per hanc artem; et ex consequenti omnia sub brevibus comprehendere. ad id autem regulas dabimus, usuque ipsi et exercitio determinemus.

Caput 2m de 2a figura

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Caput 2m de 2a Figura

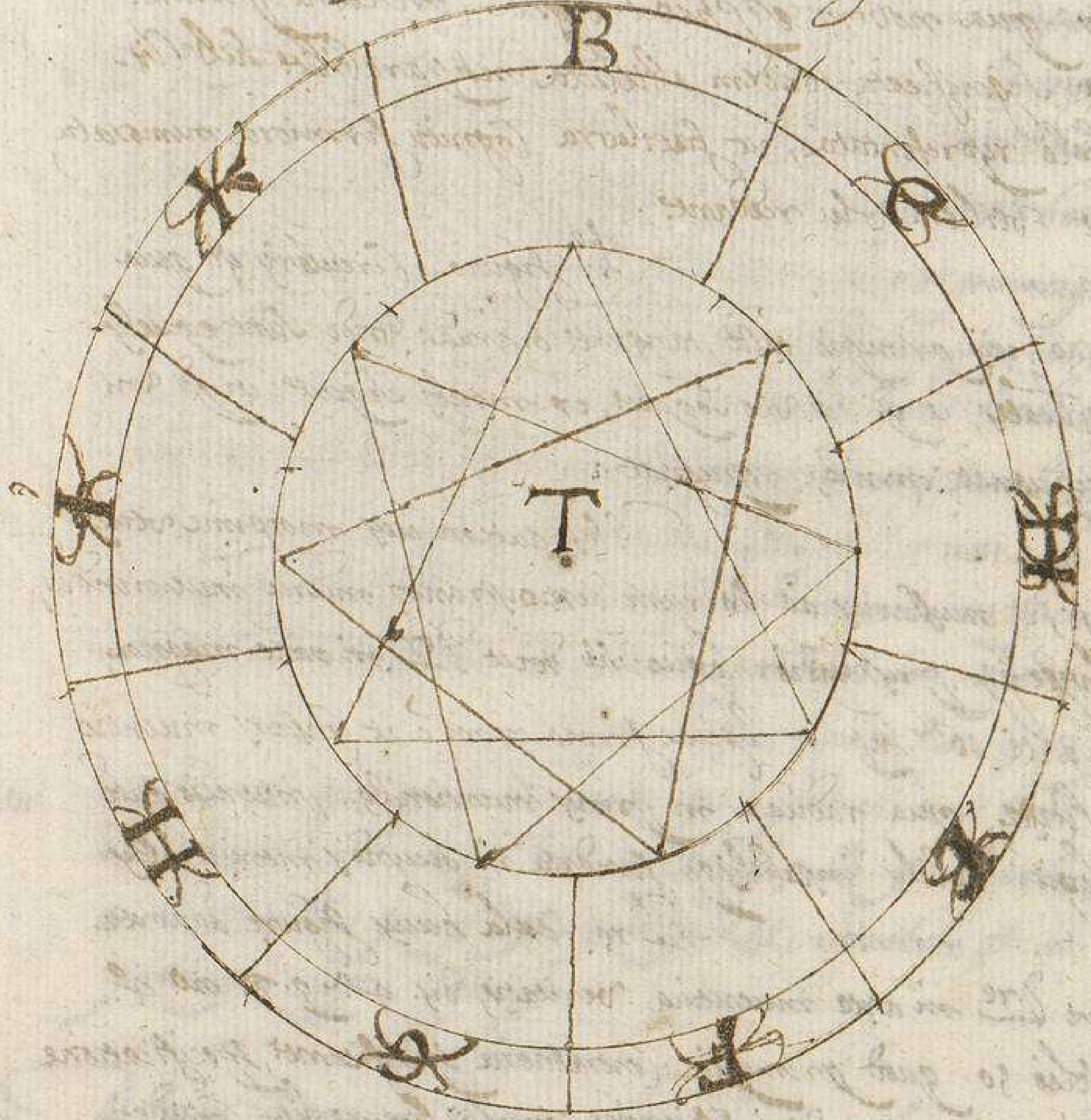

triangulus viridis — 2a figura est per T nominata ista quidem continet in se tres triangulos et quilibet e generalis ad omnia 19 triangulus est de diffa: Concordantia: et Contrarietate, in quo cadit quid quid est 2m suum modu: nam quid quid est, aut e sub diffa, aut Concordantia, aut Contrarietate: et extra ista principia non est aliquid reperire.

Sciendum tamen est qd quilibet Angulus istius trianguli habet tres species. nam diffa est int. Sensuale, et Sensuale; ut puta int. lapidem, et Arborem. iterum int. Sensuale, et intellectuale; ut puta int. Corpus et Animam.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

et adhuc int. intellectuale et intellectuale; sicut int. Animam et Deum; aut int. Angelum et Angelum, aut int. Deum et Angelum. et sic de Concordantia, et Contrarietate potest dici suo modo. 5

Et ista dicta crescuns in quolibet angulo istius trianguli est scala illius, per quam ascendit et decendit ut medium reale int. subiectum et predicatum possit invenire; cum quo medio possit concludere, et propositionem declarare, et sic de scala Concordantie et Contrarietatis potest dici suo modo. Scala

Alius triangulus est de principio: medio: et fine: in quo cadit quid quid est nam quid quid est, aut est in principio, aut medio, aut fine: et extra ista principia nihil est. Rubeus triangulus

In Angulo principii Causa significat Causam efficientem, materialem, formalem, et finalem, quantitas autem, et tempus significant novem predicamenta accidentium, et ea que ad ista reduci possunt.

In Angulo medii sunt tres species medii ut puta medium Coniunctionis quod existit int. subiectum, et predicatum: sicut quando dicitur homo est Animal: inter hominem, et Animal sunt media videlicet vita et Corpus sicut, sine quibus homo non potest esse Animal. item est medium mensurationis, quod consistit per actum existentem int. agens, et agibile; sicut Amare int. Amans, et amabile: et adhuc est medium extremitatum sicut linea existens int. duo puncta. et iste Angulus medii est generalis scala illius. Scala

Anguli finis tres sunt species prima est finis privationis: qui idem significat habitum privativum et ea, que sunt in tempore preterito: ut mors, que finit vitam

2ª species ē finis terminationis qui significat metas sicut duo puncta, in quibus linea terminatur: et sicut amare in amante, et amato. 3ª species est finis perfectionis: qui est finis ultimus; sicut ho, qui est, ut multiplicet suam speciem et ut Deum intelligat diligat, recolat et huiusmodi. et iste

Scala

Angulus finis est scala generalis ptlui

Tertius triangulus est de maioritate

Triangulus

equalitate, et minoritate, et est generalis ad omnia, 2m suum

Groceus

modum; nam quid quid est aut est in majoritate aut equalitate, aut minoritate.

Majoritas habet tres species: 1ª est, quando majoritas est int. substam et substam; ut puta, substa Celi maior est quam substa ignis. 2ª species est quando majoritas est int. substam et accidens; sicut substa quae est major sua quantitate; substa enim per se existit accidens v° neququam. 3ª species est, quando est majoritas int. accidens et accidens: sicut intelligere qd est majus quam videre: et videre quam currere. Sicut dictum est de majoritate, ita potest dici de minoritate: nam relative se habent.

Angulus de equalitate habet tres species: 1ª est quando res sunt equales substalit.; sicut Petrus et Martinus, qui sunt equales in substa. 2ª species ē quando substa et accidens coequant: sicut substa, et sua quantitas. 3ª species est, quando est equalitas int. accidēs et accidens; sicut intelligere et amare, quae sunt equalia in obo: et iste angulus ē scala ptlui per quam

Scala

ascendit et descendit, ut in aliis triangulis dictum ē et quando ptlus ascendit ad oba generalia, iste ē generalis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quando autem descendit ad particularia e particularis.

Ista figura de T est serviens ipsius

figure: nam per dictam distinguit. int. bonitate et boni-
tatem: int. bonitatem et magnitudinem etc. et per hanc
figuram junctam ipsius illius acquirit scientiam et quia
ista figura e generalis ideo etc. illius e generalis

Scolion

Describit. 2a figura sit. positio imaginaria partium circularis,
partiumque triangularis in qua novem signa et totidem
respectiua significata diversis coloribus pro diversis trian-
gulis depicta ponunt, ut faciliora cognitu firmiora me-
moratu, utiliora usu reddant. in cuius centro ponit. T.
ad ipsius 2e figure denominationem

ubi nota qd principia respectiua sunt generalia et circularia quatenus
trianguli et anguli omnes mutuo se penetrent sicut praticauit
sicut praticauit Dor cap. 26 introductorii ad artem demonstratiua et
in ipsa arte demonstratiua, dis 2a, in camera T I tamen
qa in ipsa generatione quilibet angulus situ servat numerum,
alteri quem oponit; ideo principia respectiua triangulariter sunt
disposita et sub determinato suo solum modo omnibus applica-
bilia.

Ita tamen quod int. illa in quae
cadit ut majoritas, et minoritas 2m eundem respectum
impossibilis est equalitas. ita docet egregius Dor in compendio
artis demonstratiue, 2a parte figurarum, de la parte T
vide totum discursum illius figure, quia maxime facit
ad ipsius intelligentiam et generalem rerum omnium

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Et quamvis de Deo Comunit. negent. Caritas et minoritas, ut patet in littera eiusdem D.ris super tabulam generalem, dis. 2.a, per tertiam partem 3am figurae T.e ubi fit mentio de Caritate et minoritate: tamen Sine scrupulo dices Deum Contrariari malitiae huius quae majorem minoritatem habere, negat. q.o Deo Caritas et minoritas bonitatis magnitudinis &c.

Deus etiam quamvis in se et absolute Summam equalitatem habeat, nec maioritatem admitat tamen Comparatione Creaturarum e major; ex Compendio artis demonstrativae de 2a parte A. Cum etiam ibidem D.or excludit a Deo Angulum principii id movet esse ut Comprehendit quantitatem et tempus, ad Causam malam idem de efficienti ad intra debemus dicere latini: sublatis tamen omnibus imperfectionibus et accepto principio Cum equalitate divinae, virtutis admitendo est in Deo Concedit ibidem, de questionibus. A

Usus quidem huius se 2e figurae hic necessarius est, ut dicat noster illuminatus Magister in arte demonstrativa, dis. 2.a, de modo intelligere, idem Corpore quod Sicut Equestrius habet equum, et nescit eum equitare, sic Anima Sine T habet illum, et intelligere nescit.

Cum autem in tota figura T omnia dicta implicent. itaut omnes Anguli atestentur veritati inventae ostensive ~~etiam~~ ex introductorio cap. 29.: hinc quilibet triangulus, et quilibet etiam Angulus est Scala illius ad Concludendum et intelligendum veritatem. Unde Cum Magister in textu, de triangulo viridi de Angulo medii et finis ac de Angulo equalitatis monet quod Sunt Scalae illius id non voluit negare de Angulo principii majoritatis

ex minoritaeis, d supposuit eamquam omnibus notum, ex locis dialecticis; et quae docuit in Compendio, loco supra citato vide ubi nota, in fine Caput 3m de 3a figura

Caput 3m de 3a figura

Tertia figura Composita e ex duabus videlicet de 1a et 2a nam B que est in ipsa valet B quae e in 1a et 2a figura et sic de aliis literis ipsa quidem habet triginta sex Cameras, ut patet in ipsa quelibet Camera multa et diversa significata per duas literas in ea Contentas sicut Camera B C multa significata habet et diversa per B C et similiter Camera B D multa et diversa significata habet per B D etc. et hoc enim patet in alfabeto ante dicto

(c) 2007 Ministerio de Cultura

In qualibet Camera sunt due littere vel ca continentes et ipse signi-
ficant subiectum et predicatum in quibus artista inquirit medium cum quo
subiectum et predicatum coniunguntur per concordantiam et huiusmodi cum
quo medio artista intendit concludere et propositionem decla-
rare.

In ista figura significatur quod unum
principio + quodque principium cuilibet ~~proprio~~ atribuit, sicut B cui atribuit
C D, etc. ut patet in figura secunda huius ut illius cum omnibus principiis
cognoscantur quodlibet principium ut ad eandem questionem declarat
multas rationes.

Et de hoc volumus dare exemplum
in bonitate de qua facimus subiectum de aliis autem predicatum
ut bonitas est magna Bonitas est durabilis Bonitas est potens bo-
nitas est scibilis bonitas est amabilis bonitas est virtuosa bonitas
est vera Bonitas est gloriosa bonitas est differens boni est concordans
boni est contrarians boni est principians boni est medians boni est finiens
bonitas est maiorificans bonitas est equans bonitas est minorificans, et
sicut diximus de bonitate ita potest dici de aliis principiis suo modo

figura est valde generalis cum qua
illius est valde generalis ad faciendam scientiam etc. Conditio huius
figure est quod una camera non sit contra aliam de adiuvicem
concordant in ratione sicut camera B C, quod non sit contra Came-
ram B D, et sic de aliis cum tali quidem conditione illius con-
ditionat se et facit scientiam

Scholium

Definitur 3a figura sic. positio imaginaria triangularis triginta
sex quadrangulis composita in qua signa 1e et 2e figure coniunctim ponantur
coniunctim ponuntur, eorumque significata simul representantur
ut faciliora cognitu firmiora memoratu et utiliora usu reddantur

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Haec figura & scala generalissima 3lici et potest implicitu modo Circularem 1a, et triangularem 2a, ex quibus & composita habet triplicem explicitu procedendi modu simplicem tribus lineis designatum; nempe dedentivu sive subjectivu adentivu, sive praedicativu: et transversivu, sive collectivu. 8

Et ipsi diversi procedendi modi

docet mutuum cameraru juvamen et qd singulae singulis et omnibus sint adnexae: sic, ut qd uni camerarum cadit omnibus cadit et qd uni convenit ceteris concordat: servatis etiam simul conditionibus semel assumptis ne monstra sequantur.

Hinc quaelibet camera est subm generale perquirendi particularia; et via tacita tangentibus omnes, rone mutuae mistionis earum sicut docet Vm in arte amativa figa 3a caput 4m de 1a figura

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Quarta figura habet tres Circulos quorum superior ē immobilis duo autem inferiores sunt mobiles, ut in figura patet. Circulus medius voluit: sub Circulo superiori immobili, ut puta quando ponit: C sub B. Circulus autem inferior voluit sub Circulo medio: sicut quando ponit: D sub C, et tum temporis formant novem Camere: B C D. est una Camera: C D E. est alia et sic de alijs: deinde E Circuli minoris ponat: sub C Circuli medioris, et tunc formant alie novem Camere videlicet B C E est una Camera: C D F est alia Camera. et Cum omnes litere Circuli minoris erunt discurse Cum B Circuli majoris et Cum C Circuli medioris, tum temporis C est mediū int: B et D, eo quia B et D participant ad invicem per significata de C. et sic de alijs Cameris. et sic per mediā Camerarū ho venat: necessarias Conus, et invenit illas.

Iterum discurrat: litere Circuli inferioris Cum B eiusdem Circuli maioris et Cum D Circuli medioris: et sic fiat de alijs literis Circuli medioris et inferioris mutando illas, B Circuli maioris existente immobili usquequod perveniat: Cum B Circuli maioris ad J. Circuli medioris et ad K. Circuli inferioris et sic erunt ducente 52 Camere.

Figura ista generalior ē quam 3ª: q̄a in qualibet Camera istius 4ª figure sunt tres litere; & in qualibet Camera 3ª figure non sunt nisi due, et ideo illus generalior ē per 4am figuram quā per tertiam. De Conditione 4ª figure est, q̄d ille aplicat illas literas ad propositū que videt: magis aplicabiles proposito; et facta Camera de tribus literis recipiat significata literarū

respiciendo convenientiam existentem inter subm et praedicatum et evitando inconvenientiam et cum ista conditione illius facit scientiam per quartam figuram et habet multas rationes ad eamdem. Rationem diximus de quatuor figuris quas cordetenus oportet scire et sine quibus Artista hac arte non potest uti neque practicare.

Scholion

Deinde per figuram potest imaginari tres circulos habere figuram [illegible] immobile [illegible] mobiles [illegible] ponunt. et [illegible] ista [illegible] significat omnia [illegible] facilius cognitum de convenientia [illegible] multiplicatione

[illegible] de [illegible] operis [illegible] figuras facilius cognoscamus [illegible] [illegible] et [illegible] figura [illegible] in hac figura [illegible] [illegible] significat [illegible] literarum.

[illegible] in hac figura [illegible] 84. [illegible] ex tribus literis dictis fit una camera existens [illegible] cameris [illegible] b. c. d. [illegible] ponere [illegible] quamlibet aliam cameram dicendo [illegible] f. g. h. et g. h. i. [illegible] quidem modo [illegible] in arte amativae figurae [illegible] sextam [illegible] ad numerum [illegible] complendum [illegible] circulationibus medii et infimi circuli sub supremo sicut patet in [illegible] in qualibet autem circulatione tam medii et infimi circuli sub supremo quam infimi tamen sub medio [illegible] modo producendi

1° quod terminus variatus habebit ut intuenti patebit nam si in
iam dispositionem circulorum habet terminus camera 6. C d.
medio infimo circulo sub medio et supremo iam aliud habet
terminus in eadem columna g.a 6 C e. et sic in aliis omnibus circulationibus
imaginariis ex quo excellentem facultatem huius 4.e
figure tantam quam vix sit humani ingenii numerare

Circa dispositionem figure nota 1m circulum
sui supremum et immobilem ad significandam stabilitatem immobilitatem subiecti questionis, ac conditionis eius in quo disputantes semper quemvidere debent ne equivocatio locum habeat aut formentur propositiones de subiecto non supponente sive simpliciter et absolute qui sic pro inde false etiam sunt ex communi regula principia de subiecto non supponente est falsa sive 2m quod tantum, et comparationem respondentis qui etiam legitime tenet non admittere cum quam que habet aliud subiectum vel aliis conditionatum a proposito in questione idem de predicato dicitur variato .n. vel conditione eius mutata variatur quesito sive rationes concludant variato subiecto sive predicato questionis non erunt ad rem.

Ulterius 6° circulus et infimus ponitur mobilis ad significandam varietatem mediorum ad assumptum probandum questionis reducendum ad quoddam medium semper debet assumi proportionatum extremis et eorum conditionibus non alias argumentum erit nullum ad medium autem inveniendum tota ars facit et recurrendum maxime est ad regulas que etiam docent paralogismos dissolvere ita Doctor Noster in fine logice nove capite 27.

De 3a Parte que est de dispositionibus.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

In hac arte sua principia diffiniunt: ut per diffones ipsa cognoscant: et ut ipsis homo utatur affirmando, aut negando tali modo qd diffes remaneant illese et cum talibus con ditionibus illus facit scientiam, et invenit media et frangit ignorantiam qz est sua inimica.

Scholium

quia in hac arte magister subinde agit de diffnibus principiorum et maior eorum desiderat: notitia; ideo petentium animis satisfacientes de singulis diffonibus, per specialia capita necessaria decernimus; nõ aliunde quam ab ipso eodem fonte et egregio magistro nostro in brevi lectura tabule generalis depromptas: apposita prius in ipsius capitis initio diffoe principii, qz in septa artis brevis ponitur

Caput 1m de diffoe bonitatis

Caput 1m de diffoe bonitatis

bonitas ē ens, ratione cuius bonum agit bonum. et sic bonum ē esse, et malum non esse. hoc est dictu, qd bonitas que ē sustentata in proprio subo suo, qd bonum est, per ipsam, sicut coloratio qui coloratū est, per suum colorem, est ipsi subo ratio ut agat bonum.

Et quando dicit, qd bonum est ee, et malū non esse, intelligit: qd bonum est ee bonum, et malum est nõ esse illud bonum: l sic, bonum est ee, et malum ē nõ ee hoc esse, quod bonum est; et nõ ee est malum. l aliter, bonum est ee; qd bonum est qd bonitas sit, et malū est qd bonitas non sit

Si aliquis vellet hanc diffoem ledere l offendere dicendo ipsam diffoem non ee veram

debet artista istam iuvare et defendere cum alijs diffinitionibus principiorum; sicut cum diffinitione Magnitudinis per quam bonitas est magna: quam Magnitudinem non haberet bonitas nisi esset ratio per quam sine libris ageret bonum. et sic de diffinitione durationis, quoniam bonum durare non posset nisi bonitas esset etiam ei ratio bonificandi. et de diffinitione potestatis; quoniam nisi bonitas esset ratio boni, bonum non haberet, sub qua ratione posset agere bonum et sic de alijs.

Caput 2m de diffinitione Magnitudinis

Magnitudo est id, ratione cuius bonitas, duratio etc. sunt magnae, ambiens omnes extremitates essendi.

Quando dicit Magnitudo est id, ratione cuius etc: hoc est dictum, quod magnitudo est ens sub quo et per quod omne Magnum est Magnum; cum magnum sit de genere magnitudinis + sicut calidum quod est de genere caliditatis, et propter hoc dicit in diffinitione, ambiens omnes extremitates essendi, scilicet sub genere magnitudinis cum nullum ens absque magnitudine esset magnum.

+ in quantum magnum

Unde si aliquis diceret, quod magnitudo non ambit omnes extremitates essendi, eo quod nulla bonitas creata est substantia, sed accidens; et sic magnitudo non magnificat, cum bonitatem relinquat sub esse accidentis quod est parvum, respectu esse substantiae.

Ad hoc respondendum est per diffinitionem potestatis, quae dicit, quod potestas est per quam bonitas magnitudo etc. possunt existere et agere: quae diffinitio non esset vera si magnitudo esset ita ligata quod non posset tam mag-

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sicare substantialiter sicut accidens accidentaliter; quod est malum contra bonitatem et diffinitionem eius et parvum contra magnitudinem et contra diffinitionem magnitudinis: quoniam bonitas non est ratio per quod bonum produceret bonum substantialiter, vel accidentaliter et per consequens magnitudo non est ratio, per quam magnum ageret substantialiter, vel accidentaliter; et sequeretur quod substantia esset magis bona, magis magna, et magis ratio, et nobilior ratio, per accidens, quam per se ipsam, et accidens magis magnum, et magis bonum, et melior, ac nobilior ratione quam substantia. et sic sequeretur quod diffinitiones potestatis, et aliorum principiorum destruerentur quod natura universi pati non posset

Caput 3m de diffinitione Durationis

Duratio est id, ratione cuius bonitas Magnitudo etc. durant. quando dicitur quod duratio est id ratione cuius, vel per quod bonitas Magnitudo etc. durant, hoc est dictum, quod sub ratione durationis durat quid quid est durabile; sicut sub ratione frigidi est frigidum quid quid est frigidum

Unde si aliquis vult destruere illam diffinitionem durationis dicendo quod bonitas corruptibilis non durat in subiecto corruptibili in quo est. ad hoc respondendum est per diffinitionem bonitatis et potestatis, quoniam bonum est quod sit corruptio ad hoc ut sit generatio, quia generatio absque corruptione esse non posset; sicut si bonitas simplex durarret in pane non esset nutritio nec potestas esset ratio per quam humidum radicale posset existere, nec agens naturale posset agere bonum per humidum nutrimentale unde sequeretur destructio universi

Caput 4m de diffinitione Potestatis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Potestas ē ens rone Cuius bonitas Magnitudo &c. possunt existere et agere hoc est diffioni bonitas est, et qa est potestā potest quam est, et hoc per potestatē, qa sine potestate non poset ēē bonitas id quod est. et qd dicit. in diffioe et agere: est potestas ratio, per quam bonitas Magnitudo &c. possunt agere; quia agere, absqz potestate ēē nō posset

Vnde si aliquis hanc diffoem potestatis ledere vellet dicendo quod bonitas non potē agere sed agens agit ex bonitate, siue cum bonitate. Concedendū est; tamē adhuc manet diffo potestatis vera, cum agens sine potestate nō possit agere de bonitate, nec cum bonitate et hoc vult diffo veritatis, que dicit. qz veritas ē id, quod ē verū de bonitate, magnitudine &c. et in hoc etiām Consentit diffo Sapientie. Cum sit intelligibilis diffo potestatis

Caput 5m de diffoe Sapientie

Sapientia ē id rone Cuius sapiens intelligit. diffo sapientie intelligit. duobq. modis, videlz. 2m illum, et 2m instinctū nalē; nam sicut illus est id rone Cuius intelligens intelligit, sic instinctus nalis ē id rone Cuius agens nalr producit suū effectum sicut instinctus ignis qui est id, rone Cuius ignis significat ut in ipso significato suo quiescat appetitus, sicut illus in illato quiescit

Vnde si aliquis diceret qd diffo Sapientie nō est vera debet Artista improbare dictū suū per diffoes maiorū principiorz, sicut per diffoem Magnitudinis: quoniam magnitudo magnificat illum ut proprie sit illus id rone Cuius sapiens intelligit. que illus nō magnificaret nisi haberet dictā proprietatem

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ita qd illa proprietas est de essentia illius. Quia propri-
etate 2m hanc scientiam dicimus illam agentem, per
quam illius intelligit et hic de proprio intelligibili, quod
illam possibilem vocamus in quo illius agent intellecti
fuit et conatiuum per caracteres ab extra recipitur per
proprium intelligere ita qd omnes res qui sunt de essentia
illius et primariae aut vere essentiae suae pertinent ad
intelligendum speciem, hic de illa et sic de instinctu nali
velit dici Capitulum 6m de diffone voluntatis

Voluntas e ea, rone cuius bonitas magnitudo &c sunt
desiderabilis. hic diffo voluntatis intelligitur duobus modis. s.
2m desiderabilitatem quae pertinet ad appetitum rationalem, et sic
voluntas e ea, rone cuius bonitas, magnitudo &c sunt de-
siderabilis per voluntatem: et 2m desiderabilitatem quae
pertinent ad appetitum nalem, sicut ignis qui appetit
agere bonum et magnum ignitum, sive calefactum et hic
de aliis. Unde si aliquis diceret qd ista diffo non
est vera potest artista improbare illius dictum per diffonem
magnitudinis, sicut dictum est de diffone illius s. sapientiae.

Capitulum 7m de diffone Virtutis

Virtus e origo unionis, bonitatis magnitudinis et ceterorum
principiorum. hoc intelligendum est hic, qd virtus communicat
et subintrat et penetrat alia principia, et postmodum
oritur, aut egreditur cum aliquibus istorum principiorum.
sicut virtus grani, quae subintrat virtutes elementa-
tivam, vegetativam, et sensitivam, quae sunt de essentia + nutriendo
corporis humani, et vegetando, ~~[illegible]~~ convertendo

(c) 2007 Ministerio de Cultura

transmutando dimittit speciem sanis et bonitate magnitudine &c. ipsius sanis et oritur habituata de bonitate magnitudine &c. corporis, in quo è sustentata, et deducta

Unde si aliquis dicat qd differentia nõ è vera, debet artista considerare differentias principiorum, scilicet differentiam potestatis et concordantiae, et per istas improbare dictum destruentis differentiam, ut virtus possit consistere et agere in naturalibus per differentiam potestatis, et similiter de concordantia, ut origo virtutis sit una et ex pluribus producta iuvando et concordando. et hic differentia data è 2m agentia ut artista sciat dare doctrinam, et modum, per quod sciat nõ ex agentia distinguere naturam agentis.

Caput 8m de differentia veritatis

Veritas è illud quod è verum de bonitate magnitudine &c. quae differentia intelligenda est sic ut hoc verum est, qd bonitas possit esse per potestatem, et volitiva, sive amatam, per voluntatem et est effectus veritatis quae hoc verificat, sine qua praedicta nõ essent verificabilia ~~nõ praedicabilia~~ nõ verificata.

Unde si aliquis hanc differentiam impugnare debet artista considerare cum qua differentia possit fortificare differentiam veritatis, quoniam sicut intelligibilia non possunt esse sine illo, et amabilia sine voluntate sic verificabilia esse possunt sine veritate: quod si essent, superflua et vacuum esset in natura. qd turpe, et inconveniens è dicere

Caput 9m de differentia Gloriae

Gloria è illa delectatio + in qua bonitas magnitudo &c. quiescunt

nõ essent verificabilia

obviendo + mutuando

(c) 2007 Ministerio de Cultura

hoc est per gloriam cetera principia attingunt suum finem suum sua appetibilia: et propter hoc in ista gloria tamquam in suo subo quiescunt.

Unde si aliquis vellet impugnare ipsam diffinitionem debet artista respondere per diffinitionem principii finis, quoniam gloria est principium ultra quod nullum est appetibile: quod si esset ultra gloriam aliquod appetibile numquam esset quies: et si non esset quies diffinitio finis stare non posset, at vero non esset: quod est impossibile.

Caput 10m de diffinitione differentiae

Differentia est ens per quod bonitas etc. sunt rones inconfuse, sive clare, et intendit dicere hic diffinitio quod sunt rones apparentes per lumen quod distinguit inter unum principium et aliud; tali modo quod quodlibet principium remanet in suo numero existens hoc quod est, et non hoc quod est aliud.

Unde si aliquis vellet impugnare istam diffinitionem cum principium sit confusum, nam bonitas magnitudo etc. quae omnia sunt principia. artista respondere debet per diffinitionem concordantiae, per quam omnia principia concordant ut sit unum principium generale sub quo sunt plura principia specialia, sicut bonitas, quae est principium speciale, et sic de magnitudine, per principium generale; sicut principium generale quod est bonum speciale, per bonitatem generalem.

Caput 11m de diffinitione concordantiae

Concordantia est ens, per quod bonitas etc. in uno, et in pluribus concordant. hoc est concordant in termino a quo et concordant ad terminum ad quem. et dicimus in hac arte terminum a quo

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quando isti res incipiunt habere concordantiam in se ipsis: et terminum ad quem vocamus vero finem, ad quem tendunt, et in quo concordant iste res sunt plures sicut bonitas, magnitudo, duratio, potestas &c. quae concordant simul in suo bonificare, magnificare, durare, possificare &c. tendunt ad terminum ad quem (quem terminum finem vocamus) ut in isto quiescat.

Hoc idem dicitur de elementis quae concordant mixtim et remanendo in quod sunt essentialiter, tendunt ad elementatum, igniendo, calefaciendo, aerificando humifaciendo, aquificando, frigefaciendo, terrificando, desiccando, et sic de aliis rebus isti similibus.

Unde si aliquis diceret quod premissa diffinitio non est vera respondeat artista per diffinitionem finis: quoniam si diffinitio quam dedimus de concordantia non esset vera, eius oppositum nata in hoc pateret, quia nullum principium in fine quiescere posset: quod est impossibile

Caput 12 de diffinitione Contrarietatis

Contrarietas est quorundam resistentia mutua propter diversos fines, hoc est dictum, quod plures res, privata inter ipsas concordantia tendunt ad plures fines contrariando inter se: sicut ignis ad calefaciendum hominem et aqua ad frigefaciendum et aer ad humificandum et terra ad desiccandum. Hoc idem est de aliibus spiritualibus. sicut voluntatis ad luxuriandum per delectationem carnis, et illius ad castitatem per continentiam et iustitiam: et sic de aliis.

Unde si aliquis se opponere vult contra dictam diffinitionem, respondeat artista per diffinitionem finis;

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quoniam predicta diffo ē intelligibilis et p diffoem finis quiescit [illegible] affirmando diffoem eē veram

Caput 13 de diffoe principii

Principium est id qd se habet ad omnia rone alicuius prioritatis, hoc est dictu, qd principiu, 2m suum genus, et 2m suas partes essentiales primarias ē principium universale omniu aliorū principiorū, que sub ipso sunt principia specialia. sicut [illegible] creatus, qui suo intelligente intelligibili et intelligere, que sunt partes eius quo essentiales, primarie vere, necessarie, per quas causat intelligibilitates rerū, videlz. intelligibilitate bonis, lapidis, rosę &c. et sic de bonitate, que cum suo bonificante, bonificabili et bonificare, qui sunt partes eius primarie quoessentiales et vere causat bonificabilitates inferiores, et speciales et sic de elementis simplicibus, que causant composita elementa dicimus q̄ qd principiu, quod generale est, causat, et facit quod bonitas sit principium speciale, et sic de magnitudine et aliis.

Unde si aliquis diceret qd hec diffo nō est vera: respondeat artista per diffoem magnitudinis et veritatis cum per magnitudinē genus ambiat plures species, et veritas hoc verificat.

Caput 14 de diffoe medii

Medium ē subiectū in quo finis influit principio et principiu refluit fini, et est sapiens, natam verius qd cum dicit qd mediu ē subm in quo suie per qd finis influit principio &c. hoc ē dictum qd inte principiu, et finem est dare mediu sicut inte duo puncta que sunt extremitates linee

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ē ergo ista linea media, et subiectum per quod primum principium et 2m participant in nata hoc idem intelligi potest de quinta essentia, et elementatis inter quae est media s. 4a massa quae elementa composita vocant; quae siquidem massa sunt subiectum recipiens influentias a superioribus et transfundens eas in elementatis per lineam continuam, quod est subiectum discretarum quantitatum, quae quantitates discretae in subiectis individuorum sustentantes sunt, ut ipsa subiecta ... , haec corpora ... mensurationem habeant. Corrupto autem elementato refluit principium natam isti medio usque ad quintam essentiam, et vere non potest quia quinta essentia incorruptibilis est et inaugmentabilis, nec caliud receptibilis, ... fit regressus refluxus usque ad massas quae sunt principium generale ad generandum et nutriendum

Unde si obiiciat: cum istam differentiam generalem respondeat ... per eandem differentiam medii et differentiam potestatis, quoniam si differentia medii est salta potestas non est omnino ... cuius ... ut influentia et refluentia corporibus superioribus et inferioribus sine medio cessarent agentia principiorum; qua cessatione nata sustinere non potest quia destrueret universum.

Caput 15. de differentia finis.

Finis est id in quo principium quiescit hoc est dictum quod principium in ultimo proprie quiescit cum suis terminis propriis veris primis essentialibus naturalibus et necessariis tali modo quod finis in quo quiescit habeat eosdem terminos sicut principium quod cum suo principiante principiabili sive principiato, et principiare quae sunt de sua essentia quiescit in fine qui habet suum

finientem finibilem et finire sicut principium eundem acquirit in intellectu qui habet suum intellectivum intelligibile et intelligere, et in bonitate qui habet suum bonificantem bonificabilem et bonificare et in igne qui habet suum ignientem ignibilem et ignire et sic de aliis

Unde si aliquis insurgeret contra premissam diffinitionem dicendo quod principium non acquirit in fine consumptivo possidentem finibilem et finire respondeat ubi ista diffinitionem magnitudinis quia data diffinitio finis non intelligitur de fine privativo ~~vel~~ consumptivo sed de fine positivo et perfectivo

Quare si finem ad omnia inferiora sua communem definire vis dices: finis est ea ratione cuius bonitas magnitudo duratio etc. finiunt sive privative sive terminative sive perfective ~~perfective~~ sive perfective

Caput 16. de diffinitione maioritatis

Maioritas est imago immensitatis bonitatis, magnitudinis etc. hoc est dictum quod maioritas est figura significativa, que significat illam substantiam, in qua est plus de bonitate magnitudine etc. sive in contrarietate, nec minoritate, aut in qua est minus de contrarietate et minoritate

Unde si obiiciat, quod diffinitio non est vera cum in Deo non sit maioritas, nec minoritas. Respondendum est per diffinitionem magnitudinis, que intendit dicere quod Deus est magnus per coessentiale, et coequale magnificativum,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

magnificabile et magnificare, quae sunt de sua essentia eternaliter, et infinite; sine aliqua maioritate, nec minoritate essentiali; sed respectiue, sive comparatiue dicitur quod Deus est maior quam omnia entia creata; sicut monuimus supra parte 2a. in scholio 2ae figurae; et per talem maioritatem diffinitio maioritatis est vera.

Caput 17um de diffinitione equalitatis

Equalitas est subiectum, in quo finis concordantiae, bonitatis magnitudinis etc. quiescit. hoc est dictum, quod diuine dignitates que sunt bonitas magnitudo etc. principia 1ae figurae concordant equaliter cum actibus eorum in essentia diuina bonificando magnificando eternando posificando sciendo amando et sic de aliis; sine qua equalitate alioquin finis concordantiae eorum non haberet subiectum, in quo quiescere posset. hoc idem intelligitur in creatis, sicut in memoria, intellectu, et voluntate in patria, ut in supremo obiecto quiescere possint per equalitatem, quam habent in contemplando Deum cum equali recolere intelligere et amare, et cum equali bonitate, magnitudine, etc. et sic de aliis, sicut Petrus et Martinus qui equaliter quiescunt per speciem;

Unde si diceretur quod diffinitio non est vera respondeat Artista per diffinitionem vicerit, quae non est vera si predicta diffinitio equalitatis esset falsa.

Caput 18um de diffinitione minoritatis

Minoritas est ens circa nihil hoc est dictum quod in nullo ente est ita parum de bonitate magnitudine etc. sicut in minoritate, et propter hoc minoritas est magis consumptiva et

(c) 2007 Ministerio de Cultura

priuatiua quod aliqd aliud principiu huius artis

Unde si aliquis diceret qd diffa nō est vera cum magna malitia, per ignorantiam sit magis priuatiua, quam parva malitia. Respondere debet artista per diffōem potestatis quoniam magnum malum est privativum cum magnitudine bonitatis: et magna ignorantia ē priuatiua cum magnitudine intelligendi nō deficiente actu potestatis et hī oppositio nō valet

Ratio huius solutionis est q.a sicut ex Dre nostro in arte magna 8a parte Cap. de minoritate et principia deducta, minoritas per bonitatē nō est circa nihil, eo quia bonitas semper ē circa aliqd, ita etiam magna malitia per ignorantiā nō est, eo quia ignorantia priuat, et non ponit per se; et proinde magna malitia non est per ignorantiā magis priuatiua nam priuatiua ut docet Dor in arte inuentiua veritatis Dis. 3a regula 7a § de moralitate, solum sunt per subm in quo sunt, sicq solum rōne subi differt unū priuatiuū ab alio priuatiuo. Unde cecitas a surditate per se differre nō potest, q.a nihil per se ponunt in subo: differt autē cecitas a surditate, illa eadem diffa qua visus differt ab auditu.

Et in dicendū ēm Cale qd magna malitia solum differt a parva malitia illa eadem diffa qua magna bonitas differt a parva bonitate; q.a sicut malitia que quid priuativum est nō est per se extra subm, neq se in subo aliquid, quantū ē per subm aliquid in isto subo ita magna malitia ē solum per magnā bonitatē et cum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

magna bonitate aliqd et parva malitia solu cu aliqd

q parvad bonitate et cum parva bonitate: ideo dicit qd

quod oppositio non valet; si n. magnu malu quod e

privativu e solu cum magnitudine bonitatis, et par-

vu malu e solum cum parvitate bonitatis; sequitur

manifeste quod parvitas seu minoritas malitie dicit

minus entitatis, per quam est solum, quã magnitudo

malitie.

Ad Nota. nõ dicimus qd malitia

sit malitia per bonitate, q qd tamen est, per bonitate; nam

malitia, per se e privatio, et nõ ens, solum autem e ens,

per subm et in ipso subo.

Unde inspiciens ad ipsu formale

privationis dicit ingenue Magister in tabula generali

dis. 2a. cap. de minoritate in fine quando hõ agit bonu

utitur majoritate, et suo ee; quando vº agit malum, utit

minoritate et nõ ee. ut n. dicit loco citato in arte magna

3a parte cap. de minoritate cap. principia deducta bo-

nitas p minoritate e circa nihl; et in compendio artis de-

monstrativae dis. 1a. cap. de 2a parte I §. in caritate

autem dicit idem Magister. quando autem subm ma-

ioritatis e cõr magnitudinõ dei et cã finis quare ipsum

subm est; tunc predicta majoritas potius minoritas, quã

maioritas debet dici, qa diminuit de ee et perfectione

subi. - Sic quoq; dicendu e de magna malitia: cum. n.

malitia dicat privationõ bonitatis, magnitudo malitie po-

tius parvitas quã magnitudo debet dici qa malitia

privat bonitate, et ee, ac proinde magnitudine. mag-

na qº malitia forte e magis circa nihl quã parva, ratione

(c) 2007 Ministerio de Cultura

[...]ratione vero subiecti et termini privativi nos. Sicut patet ex dictis Caput Ultimum de necessitate dissonum.

Caput Ultimum de dissonium Necessitate

Diximus de difficilis principiorum quas oportet scire corde tenus ignoratis autem difficilibus ars est incibilis indocibilis.

Advertit Dor in arte magna in fine 3a partis quod principiorum que proxime diffinivimus et eorum diffinitione probavimus concordando unam diffinitionem cum alia specificando unum principium cum alio quedam sunt substantialia et quedam accidentalia. Contrarietas tamen semper est accidens, sed principia que sunt substantialia indigent diffinitionibus substantialibus, et que sunt accidentalia accidentalibus; sicut bonitate que est substantialis competit bonificare substantialiter. accidentali competit etiam diffinitionem accidentalem cum qua agens bonificat bonificabilia accidentaliter.

Deinde idem Dor in brevi lectura tabule generalis parte 13. hoc dictum suum probat et declarat quod principia per unum modum sunt substantialia et per alium modum sunt accidentalia, nam substantia est magis bona magna etc, quam accidens et hoc quia habet magis de essentia; accidens vero minus, substantia enim est per suam propriam formam et per propriam suam materiam; accidens autem non est nisi per suam propriam formam. Deinde substantia habet in se proprium substantiativum, substantiabile, et substantiare ut significat per 2am speciem regule C, sed accidens non cum sit similitudo, et figura substantie, sicut figura hominis que est

17

similitudo substantie hominis concluditur ergo quod aliqua bonitas magnitudo etc. est substantia; nam si aliqua bonitas etc. non est substantia sive esset subiecta sequeretur quod accidens proprie est bonum etc. et habet appropriate; denique quiesset in accidente, et non in subiecta quod est impossibile

Et cum dicitur quod principia per unum modum sunt accidentalia intelligitur quod sunt principia accidentalia effective a principio primitivo causativo sicut bonitas quod principium est per principium primitivum et magnitudo que accidens est cum sit magna per magnitudinem et sic de aliis

Contrarietas autem semper est accidens quia contrarietas non potest esse subiecta si non est subiecta sequeretur contradictio in rebus naturalibus non sicut concordantia contracta ad bonitatem ponit concordantiam inter suum bonificativum bonificare et bonificabile, sic contrarietas contracta ad bonitatem si esset subiecta poneret contrarietatem et discordantiam inter predicta correlativa bonitatis itaque quod concordativus et contrarietativus esset idem non quod est impossibile

Ut autem precessum Magistri observemus principiorum que diffinitiones corde teneamus sciendum est quod principia et maxime cum suis diffinitionibus sunt nobis exemplaria et specula in quibus veritates omnes relucent: sunt que nobis sic exemplaria et specula cum quatuor respectibus; scilicet cum unitate ad suas declinationes; cum identitate ad suas distributiones, cum genitura ad suas emanationes sicut in natura; et tandem cum predicabilitate ad terminos omnes substantiales predicabilitati cuiuslibet principiorum sicut in lectura sequente deo ante declarabimus. de 4a parte que est de regulis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

De 4.a Parte quae est de Regulis

Regule huius artis sunt decem regule generales ad quas reducuntur omnes aliae questiones que fieri possunt: et sunt istae verum sit: quid est, de quo est: quare est: quantum est; quale est: quando est: ubi est: quomodo est: et cum quo est: quaelibet istarum questionum habet suas species.

Scholion

Duplici modo considerantur regule sicut et duplici nomine apellantur ut patet in textu et facit alibi: s. ut questiones, et ut regule: et huius binominis rones tradere intendimus.

1.a ratio est ex comparatione ad rem ipsam: comparate enim ad rem ignotam, l dubiam, questiones dicuntur: regule, v.o si comparantur ad argumentum illustrande rei ignote aptandum.

2.a Ratio sumitur ex comparatione ad hominem, ignaro enim, discendi cupido et interroganti sunt questiones: docenti autem et respondenti regule exigerunt. 3.a Ratio accipitur ex comparatione ad mentem: ad cuius vim dubitantem si conferuntur questiones sunt, regule v.o si ad vim componentem et ratiocinantem

4.a ratio desumitur ex comparatione ad inclusa: questiones n. dicuntur quo ad varias querendi formas quas unaquaeque habet: regule v.o quo ad varias leges, quas quaeque tradit

(c) 2007 Ministerio de Cultura

18

ga Ratio ex comparatione ad aliud nam ut sunt ... materia questiones vocant: ut autem sunt omnium rationem fodile regule appellant: sic ingenue docuit illustris Artista, Almae Sedis ... et Canonicus ... in sua ... Sumula de regulis artis

Que quidem Rationes omnes ex illa constant, quod tradit iste egregius Magister Noster Raymundus Lul in lectura brevi tabule generalis parte ultima, et in Capitulo de regulis: dicens: in principio dictum est quod decem regule sunt, decem questiones generales, unde sciendum est, quod dicuntur regule, eo quia regulant artista ad inveniendum sive propositionum veritatem et naturam secreta, que per artem istam, per istas regulas investigantur; dicuntur autem questiones eo quod sub forma questionis et interrogationis ponuntur. quam unicam Magistri rationem si per ipsius regule quod ad rem istam, hominum, mentem, ... conferas; facile invenies quinque Rationes a ... positas

In ista autem 4. parte intendimus tenere protocolum quod habuimus in 3a. antecedenti; s. declarare regulas, et conditionare unam cum alia, et cum principio sive principiis; et hoc mixtiones gratia. ... autem ut dilucidius fiat per singula capita de singulis regulis agemus, ponendo prius textum, et postmodum scolia ex eodem Magistro in proxime ... lectura

Caput 1m de regula Utram

(c) 2007 Ministerio de Cultura

[illegible] habet [illegible] videlicet dubitativam affirmativam et negativam; et ille in principio supponat utramque partem esse possibilem, et non liget se cum credere quod naliter non est suus actus; sed intelligere et ita accipiat illam partem cum qua habet majus intelligere, nam oportet illam esse veram.

Scholium

Per regulam utrum, est regula de possibilitate; hoc est dictum, quod ille, ut sit investigativus, debet supponere quod id de quo quaeritur sit possibile affirmando vel negando. Unde ista regula est tentativa, sicut quando dicitur, quod ille illam partem debeat tenere, in qua ipse est magis probativus intelligendo et memoria recolendo, et voluntas amando: et hoc quia voluntas magis magnificat sive amplificat actum suum in illa parte, in qua ille magis reperit de intelligibilitate memoria de recolabilitate, et voluntas ipsa de amabilitate, quam in illa parte, in qua minus de istis reperitur. et veritas similiter illam partem, aut in illa parte suum actum magis verificat, quam in alia; et sic de aliis principiis. et ideo semper tenenda est pars illa, sive affirmativa sit, sive negativa, quae magis intelligibilis recolibilis, et amabilis est sicut expresse etiam docet [illegible] in arte [illegible] regula praesenti utrum

Et haec praedicta regula est in arte generalis, ut si quaerat: utrum Deus habeat ita proprium actum intrinsecum bonificandi per bonitatem, sicut intelligendi per illum, tunc ille mensurat suum intelligere, et actum memoriae et voluntatis cum regulis C, F, G, et considerat quantum ponit per affirmativam et quantum per negativam, de bonitate, magnitudine [illegible] bonitatis, magnitudinis, aeternitatis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

proprietatis etc. primae figurae, et de Concordantia et aequalitate 29
figurae, et inuenit quod multa ponit in Deo per affirmatiuam
de principiis; et multum priuat, de ipso, per negatiuam.
et sic atingit se demonstratiuum, et practicum per affirmatiuam:
et non per negatiuam. et sic transit de dubitatione ad scientiam et quiescit ex labore in quo erat, dum dubitabat

Per affirmatiuam quae est 2a species huius regulae debet ipse inuestigare positiue, respiciendo quantum ponit de bonitate, magnitudine et aliis principiis affirmando, cum affirmatiua et esse conueniant, postea debeat considerare ipse quantum priuat negatiua, de malitia, paruitate et aliis oppositis principiorum; et hoc quia negatiua conuenit cum priuatione et non esse: postmodum ipse debet se temperare cum memoria et voluntate, et considerare si tantum atingit de bonitate, magnitudine etc. per affirmatiuam quantum per negatiuam de priuatione malitiae paruitatis etc. et si se inueniat magis practicum per unam partem, quam per aliam; debet se contraere per illam in qua magis est practicus; quoniam per illam magis distat ab ignorantia et magis continet habitum scientiae, et talis inuestigatio est generalis in hac arte quae dicta sunt de hac specie affirmatiua sufficiunt pro 3a specie quae est negatiua Caput 2m de regula C

Caput 2m de Regula. C.

Quaestio et regula quid habet quatuor species 1a est diffinitiua. Sicut quando quaeritur, quid est ipse? et respondendum est, quod ipse est illa potentia, cui proprie competit intelligere.

2a species est, quando quaeritur: ipse quod habet in se coessentialiter? et respondendum est quod habet sua

sive correlativa; s. intellectivus intelligibile et intelligere sine quibus esse non potest; etiam sine ipsis obiectis, et indigens natura, sine et quiete.

3a Species est, quando queritur quid est ens in alio; sicut quando queritur quid est illud in alio. et Respondendum est, quod est bonus intelligens in bonitate. et magnus intelligens in magnitudine etc.: et in gramatica gramaticus: et in logica logicus: et in retolica retolicus etc.

4a Species est quando queritur, quid habet ens in alio: ut cum dicitur: quid habet illud in alio? Respondendum est quod in scientia intelligere, et in fide credere

Scholion

Regula quid quatuor habet species, ut in textu patet: quarum 1a est definitiva, et huic per rei definitionem respondet. 2a est correlativa, sive participativa: et huic per rei correlativa vel eum consequentia respondet. 3a est positiva, sive informata: et huic per rei possibilitatem vel informationem respondet. 4a est activa sive informans: et huic per rei activitatem sive formam, vel aliud de quo queritur respondet. ita Doctor noster in arte infusa, regulas prosequens.

Quamvis autem 1a huius regule species dicatur definitiva, docet tamen idem Doctor in brevi lectura latale generalis 2a parte, capite de regula C, quod ista regula est de quidditate, et docet facere definitiones per quatuor modos, via docet etiam in arte magna capite de logica et passim alibi: 1a autem species dicitur definitiva, quia prior et intimior dicto prius est iam dicti specierum.

Primus quidem definiendi modus est quando res definitur simpliciter; sicut querere quid est Angelus. et respondendum est

qd Angelus qd est sue essentie, cum essentia contracta suo proprio hebo. dicat esse; et sic de humanitate, et aliis creaturis; essentia n. humana contracta l. inclinata ad proprium subm dicit, l. indicat esse hominis: et ista diffinio est magis vera quam ista: homo est animal rationale et mortale; sicut etiam docet in logica dis. 1a cas. 5o: et quam ista: Angelus est spiritus creatus et nõ coniunctus organo corporali: ratio huius dicti est, quia inter essentia et eẽ non est medium; in data autem diffone hominis s. animal roale mortale sunt plura media, et sic de aliis

Secundus modus diffiniendi est per 2am speciem, que querit de rebus primariis, veris coessentialibus, et necessariis, sine quibus substa eẽ nõ potest sicut illus qui sine suo proprio et essentiali intellectiuo intelligibili et intelligere eẽ non posset hoc quod est, nec habere proprium agere; per istam autem 2am speciem, illus practicus naliter transit ad intelligendum essentiã et frangit, seu penetrat eã quia essentia est homo essentialiter et necessario; sicut quando intelligit, quod homo est ex anima et corpore, per humanitatem. et substa ex forma et materia, et numerus quinarius ex duobus et tribus aut ex quatuor et uno et sic de aliis; et hoc vult regula de F. et G. et D. et sic de diffone concordantie et veritatis

Tertius diffiniendi modus est per 3am speciem; sicut quando agens in alio est denominatum, per hoc quod agit, sicut illus, qui est preparatiuus ut voluntas eligat bonum, et diuitat malum, declarando ei hoc est bonũ, et hoc malum. et idem de forma que dicitur actiua in agendo in matã 1a. et de caritate, que dicitur ordinatiua, et regulatiua ordinando et regulando voluntatẽ ad operandũ bonũ, et euitandũ malum

Secundus modus diffiniendi est per quam speciem qua queritur quid habet ens in alio: sicut ignis, qui habet actionem in calefaciendo aquam: et Rex in regno regnando: et illius in otio intelligendo: et sic de aliis, sicut potestas quae habet actum in bonitate in quantum ipsa bonitas per potestatem potest existere et agere, et hoc vult regula C. et diffinitio potestatis et veritatis.

Caput 4m de regula D

Prima species regulae de quo habet tres species 1a est primitiva sicut quando queritur illius de quo est? l. hoc quod est de ipso corpus non derivatur ab aliquo aliunde natu.

2a species est quando queritur specialiter de quo est ens, sicut quando queritur de quo est illius? et respondendum est quod de forma sua et sua materia specifica cum quibus habet intelligere specificum.

3a species est quando queritur cuius est ens possessivum; sicut quando queritur cuius est illius? et respondendum est quod est hominis, sicut pars sui totius et equus domini sui.

Scholion

Advertendum est ex eodem exemplio praeceptore nostro in arte resulta regula pertinens quod huius 1a species est primitiva et cuius rei primitivae etc. 2a species est derivativa, et huic pertinet correlativa ex partibus suis habeat etc. 3a est possessiva et de quo est id cuius est et huic pertinet rei possessionis etc. . . . .

Et haec regula de quo ut docet Dominus in lectura quam ille facta est de materialitate in quantum queritur ens ex quo est et 1a species queritur de vera essentia entis ipsaque est et etc. per propriam formam seu materiam sicut quando queritur Angelus est ex se ipso hoc est non derivatus ab aliquo alio et ex se habet propriam naturam et hoc vult regula de G. et diffinitio differentiae.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

21 2a Species querit ex quo ens est: Sicut cum querit, ex quo homo, vel ex quo est ille, ita quod consideratur ille, quod homo est ex anima et corpore, et ille ex intellectiva intelligibili et intelligere: unde per istam regulam vel 2a eius species exaltatur ad intelligendum partes primarias veras, essentiales, et necessarias, ex quibus ens est: et hoc vult dicere veritas, et regula C.

Per 3am speciem intelligit dominatus sicut Deus, qui habet dominium in mundo, cum mundus sit suus effectus: et homo in sua voluntate, in quantum movet istam ad volendum: et ignis in sua caliditate, in quantum movet istam ad calefaciendum, et sic de aliis istis similibus. Ista autem 3a species non respicit materialitatem, vel instrumentalitatem, ut vult regula ultima.

Caput 4m de regula C.

Questio, et regula quare, duas habet species s. formalem, et finalem, formalis est quando queritur, ens quare est: sicut quando queritur: ille quare est? et respondendum est, quia est de sua materia, et de sua forma specifica, cum quibus habet specificum intelligere et cum istis agit per 1am speciem.

2a species est respectu finis. Sicut quando queritur: ille quare est? et respondendum est: ut sint obiecta intelligibilia et ut de rebus scientia haberi possit.

Scholion

Prima species regule quare formalis est: et huic per rationem ad eius materiam &c: 2a vero est finalis, et huic per rationem finis &c. Sic sicut posuit magister noster in

(ubi ante inserta regula C.

Et . sic est eodem mod. regula de tabula generalis quod 1a species regulae quare est per existentiam: 2a autem per agentiam.

Est etiam ista regula Causativa, et equiparativa et hoc in sua specie 1a. Causativa quidem; sicut si sol est: dies est, et econtra. et quia Deus est equaliter recolibilis, intelligibilis et amabilis, sua equalitas est Causa equalitatis potentiarum Animae, scilicet memoriae, intellectus et voluntatis ut equaliter recolant intelligant et habeant deum. et equalitas, quam intellectus divinus habet, per suum intrinsecum essentialem, rationem intelligentem intelligibilem et intelligere est Causa quare intellectus Angeli, siue hominis habet proprium et intrinsecum ratem et essentialem et intelligentem intelligibilem et intelligere et sic de aliis istis similibus.

Equiparantiva vero sicut quaerere: quare deus est? et respondendum est, per equiparantiam suae existentiae et agentiae intrinsecae, primariae, verae, necessariae et essentialis: est etiam deus propter hoc quia in ipso equaliter suae rationes, sive dignitates Convertuntur, una in aliam et sic etiam equali Conversione aliae earum Convertuntur. item equaliter sunt ei ratio quod hagat intrinsece, sic bone sue bonitatis bonificando. sicut bone sui intellectus intelligendo: et sic de aliis. est adhuc deus per aeternitatem et infinitatem, quoniam qui est ens infinitum et aeternum impossibile est ipsum non esse. et necessarium est, ipsum esse.

Simili modo de Anima rationali quae est propter equalitatem suae memoriae, intellectus et voluntatis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ex quibus equaliter constituta est. et sic de stella ignis simplicis, quae per suas equalitates hic propriae formae et materiae equaliter constituta est.

2a species est de fine, sicut finis divinae bonitatis immensae, qui equalis est fini divini intellectus et fini divinae voluntatis, et sic de aliis. hoc idem intelligi potest suo modo de fine hominis, qui est Deus, quoniam Deus equaliter est obiectum hominis quantum ad memoriam, intellectum, et voluntatem, et hoc idem in elementis sicut ignis, qui tendit ad suum finem equaliter per calefacere, et lucere et ascendere, et ea quae dicta regula diximus vult dicto magnitudinis et equalitatis et regula de C. F. G.

Ista autem regula docet per quem modum artista potest probare et demonstrare equalitatem essentialiter equiparationem et similitudinem ut supra significatum est.

Caput 5m de Regula F.

Questio et Regula F est quanta quaerit de quantitate, et habet duas species. 1a est quando quaeritur de quantitate continua, ut cum dicitur, quantus est ille? et respondendum est quod tantus, quantus per spiritualem quantitatem esse potest, non autem est quantus punctualiter sive linealiter.

2a species est quando quaeritur de quantitate discreta, ut cum dicitur: quantus est ille? et respondendum est, quod est tantus, quanta sunt sua correlativa in quibus sua essentia est diffusa et sustentata, videlicet intellectivum intelligibile et intelligere cum quibus est theoricus et practicus generalis et particularis.

Scholion.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Ista Regula ē de mensuratione, et habet duas species ut in topic. dictum est per istam debet artista mensurare principia per quantitatē continuā et discretam, sicut bonitas, que continue quanta est per essentiam; habens quantitates discretas essenciales, et nales, per suum primarium, verum nusfurium nale, essentiale, bonificatiuum, bonificabile et bonificare; que in quanto differentia, sunt in quantitate discreta influxa a continua. et hoc etiam in inferioribus constat, sicut in linea continua que ē inter celum et polum, ex qua influxe sunt quantitates discrete s. quatuor elementa, et sicut in homine est quantitas continua a capite usque ad pedes, ex qua influxe sunt quantitates discrete s. quantitates membrorum et hoc idem considerari potest in moralibus, sicut habitus iustitie, qui in quanto unus est, unde habet continuam quantitatē, et sub ipsa sunt plures discrete, sicut quantitas iustificatiui, iustificabilis et iustificare.

Per istam regulam debet artista mensurare res in arte ista, et suas mensurationes prout aplicare tribus speciebus medii quod medium significatum est per f. et hoc vult regula C et D, et dictio differentie, et concordantie.

Caput 6m de regula G.

Questio et regula 6a que ē de qualitate habet duas species 1a ē quando queritur que est propria et primaria qualitas illius. et respondendum est quod intelligibilitas, cum qua ipse est habituatus. intelligere autem extrinsecum est propria secundaria, et magis remota, cum qua ipse illius intelligit hominem aut leonem ita ex quo intelligere extrinsecum, et subitale ipsius illius est habituatum et similiter

de intelligibili extrinseco

2a Species est, quando quaeritur quae est appropriata qualitas ipsius illius? et respondendum quod credere, vel dubitare, aut supponere; non enim isti actus conveniunt illi proprie sed intelligere.

Scholion

Haec regula duas habet species, ut patet in textu 1a est propria et huic per rei qualitatem propriam sive primitivam etc. 2a est appropriata, et huic per appropriatam sive secundariam etc. ita habet in arte inventiva.

Et nota quod lectura brevis super hac regula quod per eam speciem debet Artista inquirere solutiones earum quaestionum, quae per ipsam solui debent. et hic de 2a specie sicut est quaerere: utrum Deus sit bonus per suam propriam bonitatem aut per appropriatam; et per propriam actum bonificandi, aut per appropriatam. et si in essentia divina est sic intelligere ordinatum per infinitatem, ad amare seu bonificare; sicut bonificare et eternare sunt ordinata ad intelligere et amare. et utrum sit proprium, aut appropriatum Deo creare, parcere, et iudicare. et sic in creatis sicut quaerere utrum proprium sit igni calefacere, et appropriatum desiccare, et hic de motu Coeli, et aliis. et hoc vult regula C et ultima regula K.

Caput 7m de regula H

Quaestio et regula de tempore habet quindecim species ut patet in arte magna per regulas C. D. K. significatas. Sed quia haec ars est brevis ideo sub brevibus verbis tractamus ipsam regulam; sicut quando quaeritur: quo modo illud est in tempore

cum ipse nō sit punctualis neq linealis ad respondendū

est, qd illud ē in tempore qd ē minus q. et novus et Consistit in

tempore successive mediate motu Corporis cum quo ē Continuus.

Scholion

Quaestio et Regula quando habet quindecim species quas

quatuor habuit a Regula quid ? a Regula de quo

quatuor a Regula quomodo et quatuor a Regula cum

quo reducendo omnes istas ad quando, et hae s reducū-

ntur solutioni praedictarum s ordine tit. ea dox in arte

insulsa regula praetenti.

Et Notat idem Dox in ea-

bula littera Brevi generalis qd per istam regulam debet

Artista inquirere de tempore et de his quae sunt in tempore et

hoc s regulam C. D. G. K. et etiam s differentiam magnitudinis

et principii: hoc est qd Artista inquirat de tempore omnis

speciis dictarum regularum et differentiam, sicut quando quaerit. An-

gelus quando fuit et respondendum est, qd fuit quando fuit

incepiis et fuit quando partes suae essentiales primariae vere

necessariae naturales et essentiales Constituerunt ipsum Angelum,

ex quibus ipse Angelus est Constitutus et ipse agit in

illo tempore in quo praedictae suae partes habent

actum, agens ipse Angelus cum illis suis partibus

in tempore.

Et hoc idem sequitur in

Corporalibus sicut ignis qui fuit in illo tempore

in quo Consistit sua propria forma et materia

ex quibus est, et cum quibus ē ignis, hoc quod

ē et sit de accidentibus inseparabilibus cum

quibus agit in tempore et cum quibus habet

(c) 2007 Ministerio de Cultura

modum existendi et agendi in tempore

Hec tamen Regula longa e[st] et diffusa, sed per ea que dicta sunt de ipsa potest Artista attingere omnes species regule et applicare ipsas ad questionem que querit de tempore aut de illis que sunt in tempore et ea que dicta sunt de hac Regula volunt predicte regule et diffinitiones potestatis et veritatis

Caput octavum de regula I.

Caput 8. De regula I.

Ca. et Regla I. querit de loco et habet 15 species regulis C D K. signatas atque in arte magna hec per quod querit illis ubi est ad hoc sed per quod est in loco in quo est sicut pars in suo toto ad aut conclusus sed diffusus est in illo; illud enim ad habet essentiam punctualem nec linealem nec superficialem.

Scholion

Ista regula est de localitate et habet tot species, et similes ad ubi reductas, quot habet regula de R quibus per reductionem ad ubi similiter patet: sicut locus qui est a suprema superficie Coeli usque ad orizontem, per centrum terre, forma continua habens in se formas diversas 2m quod vult regula de C et D et K, et etiam per ea dicta magnitudinis et principii qui diverse forme sunt spatia vel loca particularia, in quibus corpora, s. homo, rosa etc. collocata sunt de locis, que sunt contenta in substantiis, in quibus substantie partes collocate sunt; sicut locus ignis, ipsi proprius et inseparabilis collocatus est in sphera lune, et locus sphere lune in sphera Mercurii et sic de aliis. per hanc regulam potest artista respondere ad omnia que queruntur de loco Caput 9m de Regula K.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Caput 9m de regula 1a K.

K. continet duas regulas videlicet modalem, et instrumentalem.
Questio et regula modalitatis habet quatuor species, sicut
quando quaeritur; quomodo est illud? et quomodo est pars in
parte? et partes in toto; et totum in suis partibus? et quomodo
totum transmittit extra se suam similitudinem ad quod res-
pondendum est, quod est subjectum per illum modum, per quem
est determinatus per species supra dictas: et intelligit illud
modum quem habet in inveniendo medium existens inter
subjectum et predicatum, in figuris designatum multiplicando
species peregrinas a sensu et imaginatione abstractas,
quae in suo proprio intelligibili sunt coaltidate et in-
tellectae

Scholion

Questio et regula quomodo quatuor habet species: quarum
1a quaerit, quomodo pars est pars. et huic per differentiam re-
2a quomodo pars est in parte et huic per concordantiam re-
3a quomodo partes sunt in toto, et totum in partibus. hic habet cum:
et huic per differentiam et concordantiam respondetur.
4a quomodo totum extra similitudinem suam transmittit:
et huic respondetur, quod per illum modum, quem habet cum
suis propriis correlativis, et cum quibus aurit species pere-
grinas, quas intra se cum activo correlativo, in suo passivo
correlativo caracterizat et informat, et extra similitudinem
suam sic transmittit. ita Doctor in arte inquisitiva.
2a regula quae est de K. quaerit de modalitate et patet in
textu per quam artista potest inquirere quomodo pars est
pars; et pars in parte; et partes in toto, et totum in suis partibus.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

et quomodo subiecta influit similitudines passiones ex quibus est.
Sicut v.g. differentia proprietas substantiarum in bonitate et sic de
aliis principiis differentia quidem sic distinguit ipsam bonitatem
quod per unum modum e sustentata in sua essentiali bonifi-
cabilitate, per alium modum e sustentata in sua essen-
tiali bonificabilitate, per alium modum in suo intrinseco
bonificare et proprietas ponit quod bonificabilitas sit proprietas
activa et bonificabilitas sit proprietas passiva et bonificare
sit proprius actus misterium abstractum. et concordantia con-
cordat omnes tres et idem per essentiam; que essentia
sit tota existens in suis concretis, et ista concreta in ista essen-
tia, et unum concretum in alio: ita, quod ista bonitas sit
ratio bono, ut agat per ipsam bonum producendum simile sibi
genus bonitatis bono productivo. et sic de aliis principiis que
modum habent existendo id, quod sunt, et agendo hoc, quod
agunt. et hoc vult regula C. D. G. et dicta differentia et con-
cordantia.

Per istam Regulam debet artista
solutionem, que debet ex sua modalitate investigare, sicut quan-
do queritur: quomodo species sive obiecta sunt intelligibiles,
sive sensibiles: et quomodo elementa intrant mixtionem
constituendo mixtum sive elementatum et sic de aliis.

Caput 10m. de Regula Cum quo

Questio et Regula de K. habet quatuor species: videlicet
quando queritur: ille cum quo est: pars et cum quo pars
est in parte: et partes in toto, et totum in partibus suis; et
cum quo transmittit suam similitudinem extra. ad quod
Respondendum est quod ipse est cum suis correlativis sine quibus.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

nõ potest ee, nec intelligere; intelligit enim cum speciebus peregrinis, de quibus facit instrumentum ad intelligendum.

Scholion

Ista Regula est de instrumentalitate, et habet quatuor species, ut in textu dictum est et etiam tales, quales habet regula modalitatis, per istam autem Regulam debet artista inquirere partes cum quibus substa est, et agit essentialiter siue accidentaliter; essentialiter sicut leo in leonando, accidentaliter sicut ignis in calefaciendo sensatus in sentiendo, et sic de aliis: et hoc volunt regulae C. D. L. G. et dispositionis potestatis et veritatis.

Caput ultimum de fine 4ae partis

Diximus de regulis cum quibus soluit quaestiones istius deducendo eas per regulas respiciendo quod significant regulae et eius species subijciendo deducendo quaestionem per principia et regulas. ita obijciendo illam quaestionem dubitabilem, cum dictis principiorum, eligendo, intelligendo intelligibiliter affirmatiuam aut negatiuam, et quod ipsa istius sit a dubitatione separatus.

Scholion

Vilitatem maximam regularum Dor in textu nobis insinuauit; quam expressius in arte magna proponit dicens in fine 4ae partis. regulae sunt vasta ad omnia intelligibilia et proportionabilia intelectui humano. vasta, inquam: idest fundamentalia receptacula ad omnia intelligibilia intelligenda proponenda, diffiniendia, diuidenda discurrenda. Sicut enim in [illegible] diuersa sunt medicamina vasta, sic sunt in arte Lulliana decem regulae argumentorum omnium receptacula ut his bene habitiatis. Artista nõ posset deuiari a sua propria operatione

26

et inventione veritatis generati

Adeo oportet dictas regulas corde habere, quoniam instrumentum sunt inveniendi omnium rerum veritatem; artificiumque a Deo militiae et in genere quamvismaxime sublimi sit in exhaustum et quamvismaxime humili obvium; sicut in genere restaurat illustris Canonicus Belver in apologia. Sitque omni stellui humano proporcionatissimum. Si igitur argumenta media, seu vias nobis expediverint, ad regulas confugiamus illas consulamus, sed semper, ducemque ad metam, de hoc et alia in lectura, quam facimus exponendemus: nunc ad tabulam accedamus.

De 5a Parte que e de tabula

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Tabula ista e[st] talis in qua illius se fuit Vle, et q[ue] abstrait
ab ipsa multa particularia omnium materiarum, discurrendo prin-
cipia p[er] particularia objective et regulas subjective cuitando
applicando cuilibet p[er] 20 r[ati]ones declarando istam q[uestione]m et
aqualibet Camera ipsius Columnae abtrait r[ati]ones 20.

Tabula hic habet 7m Columnas.

ut patet 2 in regulis implicant: B.C. Columnae explicate
in arte magna in ipsa tabula. T. significat q[uod] literae quae
sunt a parte ante T. sunt de 1a figura: et quae sunt post T.
sunt de 2a figura p[er] tabulam istam illius est ascentivus et de
scentivus. ascentivus e[st], quia ascendit ad priora, et gene-
raliora et est descentivus quia descendit ad posteriora
et particularia. adhuc est Copulativus q[uia] in ea Co[lumnas]
Copulat Columnas: sicut Columna B.C.D. Copulat.
Cum Columna C.D.E. et sic de alijs.

Scholion

[illegible] tabula generalis artis sic potest imaginari ad modum
tabulae ex varijs Colligatis Columnis sic Cilindris Compacta
et ex Camerijs &c. quae abstracta in qua sigma Camerarum
cuius quadangulum [illegible] [illegible] post [illegible] mixtione
et propositione signi T. distincte et particulariter. [illegible] sig-
nificata representant ut facilliora Cognitu, firmiora
memoratu, et utiliora Vle reddant. Considerans quae
multiplicationis ordinatarum rationum intellectui
offerant ministrum praesentem [illegible]

[illegible]

(c) 2007 Ministerio de Cultura

dispositio tabulae, et modus eius procedendi patet satis in textu. nota tamen 1°. quod ex qualibet Camera 4ae figurae potest formari columna, sicque tot numerari quot camerae sunt: nostri autem egregius Magister Lucitari studiosus trumque constituens septem assignavit in arte breui, et 84. in arte magna, et tabula generali.

Nota 2°. quod usus tabulae huius ferre dissimus est subtilissimus atque subtilis; docet enim intra eamdem cameram 20. Questiones diversas quaere seu generales instantias et rationes colligere, ad inueniendam veritatem prioris decem vices formantis cum ultimo, existente 1°. signo, seu litera, ... tabule dispositiones vices habentes, existente ... signo 2°.: reliquae ... habent signum 3m.

Nota 3°. Cum dicit Doctor in textu discurrendo principia per particularia subiectiue et regulas subiectiue, magnam tibi discurrendi materiam praebet, fontemque aperit: Vult enim dicere quod debes inueniri particularia de quibus quaeris, seu disputas, recurrendo ad principia obiectiue tanquam exemplaria speculaque in quibus dicenda de particularibus relucent, et ad regulas subiectiue hoc est concordando principia et regulas sicut in arte magna parte 9a. et cauendo eorum contrarietates faciendo predicare principia de regulis, et earum speciebus, et de subiectis particularibus de quibus disputatio conditionatis per species regularum; et hoc sumendo semper 1°. regulam correspondentem principio in eodem signo seu litera; postea vero miscendo illam cum aliis regulis, pro libito et ut melius sonabit.

sit consequens. vis probare materiam primam habere appeti-
tum naturalem ad formam corruptam. si sic vade ad columnam
quam [illegible] et conditionato [illegible] cum [illegible]
regule [illegible] formabis sic rationem appetitus naturalis ad
formam [illegible] per potentiam inclinationem naturalem sui instinctus
et amoris ad illam; sed talis potens inclinatio est
in materia prima ad formam corruptam ergo materia prima habet
appetitum naturalem ad formam corruptam. negavit illi [illegible]
minorem [illegible] conditionando [illegible] cum [illegible] regula
[illegible].

naturalis instinctus et amoris materie prime et forme finaliter est ut [illegible]
cum perficiat et adiuvet in agentia sua, et conserva-
tione, [illegible] naturalis, agens fuit adiuvat materia a forma
primo productam, adiuvaret per corruptam, sic reprodu-
ceret: ergo in materia prima est potens naturalis inclinatio sui
instinctus et amoris seu appetitus ad formam corruptam.
Sic recurrendo ad regulas [illegible] poteris formare
alias rationes, et miscendo regulas ad invicem cumque
principiis et principia cum principiis rationes multipli-
cabis in numeros

Haec exercitii gratia dicta sunt
resolutive tamen ad questionem illam: an materia prima habeat
appetitum naturalem ad formam corruptam: negative responde-
mus: et patet per triangulum [illegible], nam materia
est principium perfectibile, et forma finis perficiens,
medium vero fluxus et refluxus dicti finis et principii
agens [illegible], in quo totum continetur: videlicet forma iam
corrupta per lineam ductam a materia ad formam corruptam,
cum transeat per medium [illegible], [illegible] est, non naturalis

si tamen hanc formam supponis reproducibilem uel reproductam; et queris ordinem materie ad eam, ut finem; opponente medio forma reproducta uel reproducibili sufficit huic dicebas in ergo: libentissime tibi damus talem ordinem esse malum: est enim a mala forma ad eam. hec autem omnia natia sunt, exemplum aplicabis secundum videris sed hanc imponamus practicam: nec tam scripto quam verbo docenda est; quia diffusa nimis, et limite caret. de 6a. parte que est de euacuatione 3e figure

De 6a. parte que est de euacuatione 3e figure

In 3a figura illus euacuat Cameras eo quod extrait ab ipsis tantum quantum potest recipiendo a qualibet Camera ea, que significant littere, et aplicat illa significata ad propositionem; et sic facit se aplicatiuum, inuestigatiuum, et inuentiuum. et de hoc dabimus exemplum de una Camera: et sicut sequitur de illa, ita sequitur de aliis.

De Camera b. c. illus aurit 12 propositiones, dicendo sic. bonitas est magna: bonitas est diferens: bonitas est Concordans. Magnitudo est bona: Magnitudo est diferens: Magnitudo est Concordans. Differentia est bona. differentia est magna: differentia est Concordans. Concordantia est bona: Concordantia est magna: Concordantia est diferens. factis istis duodecim propositionibus mutando subiectum in predicatum, et econuerso: sic Camera est euacuata omnino istis propositionibus

Deinde euacuat eam duodecim mediis: et dicuntur media, eo quod Consistunt inter subiectum et predicatum

cum quibus conveniunt genere aut specie et cum illis mediis illius fuit de disputativum et determinativum

Et facta dicta evacuatione illius evacuavit ipsam cameram viginti quatuor quaestionibus eo quia in qualibet propositione sunt due questiones implicite, et hoc sic bonitas est magna verum bonitas sit magna? quid est bonitas magna? bonitas est differens. Verum bonitas sit differens? quid est bonitas differens? bonitas est concordans. Verum bonitas sit concordans? quid est bonitas concordans? magnitudo est bona verum magnitudo sit bona? quid est magnitudo bona? Magnitudo est differens. verum magnitudo sit differens? quid est magnitudo differens? Magnitudo est concordans. Verum magnitudo sit concordans? quid est Magnitudo concordans? differentia est bona verum differentia sit bona? quid est differentia bona? differentia est magna. verum differentia sit magna? quid est differentia magna? differentia est concordans verum differentia sit concordans? quid est differentia concordans? Concordantia est bona verum concordantia sit bona? quid est Concordantia bona? Concordantia est magna V. Concordantia sit magna? quid est Concordantia magna? Concordantia est differens. Verum Concordantia sit differens? quid est Concordantia differens?

Facta ista evacuatione questionum tunc illius evacuavit cameram cum diffinitionibus bonitatis et magnitudinis et cum tribus speciebus differentie et concordantie ut patet in 2a figura.

Deinde evacuavit cameram cum tribus speciebus regule B et cum quatuor speciebus regule C. et expedita ista evacuatione illius solvit predictas questiones in illa evacuatione secundum conditiones camere affirmando aut negando, et sic illius expellit de camera dubitationes et concessit

quaitij et altiorij et etiam Cognouit se valde generalem et artificiatum, et de magna scientia habituatum.

Scholion.

Nota 1º. 6 sunt euacuationes generales 3ᵉ figurę 1ª fit duodecim propositis 2ª 12 medijs ad probandas dictas propos. 3ª 24 questionibus 4ª 12 diffinitionibus 5ª tribus speciebus vnius cuiusque anguli 2ᵉ figurę. quę quidem tres species. qualiter duodecim in vno quoque signo faciunt 12; et hic in vna Camera sunt per vnum modum 24 species: et per alium modum 36: sicut infra exemplo ostendemus. 6ª tandem euacuatio fit speciebus regularum vniuscuiusque Camerę.

Nota 2º. de euacuatione dat Dor exemplum in textu, et Camera 6. C. D. de 1ª et 3ª euacuatione. de 2ª. autem non est exemplum in textu artis breuis, sed in arte magna quare hic exemplum Dris ponimus et de alijs euacuationibus exempla quoque dabimus in eadem Camera 6. C.

2ª igitur Euacuatio fit medio abstracto ab eadem Camera, ut docet Dor in arte magna parte 6ª. ut si diceremus. omne id quod significatur a magnitudine est magnum. sed bonitas est id, quod magnificatur a magnitudine ergo bonitas est Magna et sic in qualibet propositione potest medium abstrahi et argumentum formari.

4ª Euacuatio in eadem Camera. 6. C. sic fit v.g. in bonitate de qua in dicta Camera 4or. diffinitiones tradimus 1ª bonitas est id ratione cuius bonum agit bonum. 2ª bonitas magna est id ratione cuius bonum magnum agit bonum magnum. 3ª bonitas differens est id ratione cuius bonum differens agit bonum differens. quarta

(c) 2007 Ministerio de Cultura

bonitas concordans est, et non cuius bonitas concordans est bona concordans. Sic similiter in eadem camera possunt assignari quatuor differentiae magnitudinis, 4or differentiae differentiae, 4or concordantiae, et sic in dicta camera erunt 16 diffinitiones. 30

6a Evacuatio eiusdem camerae B.C. sic fit: Ut si in magnitudine, magnitudo est differens sensualiter, et sensualiter: sensualiter et intellectualiter, intellectualiter et intellectualiter: magnitudo est concordans sensualiter et sensualiter: sensualiter et intellectualiter: intellectualiter, et intellectualiter. Sic similiter de bonitate differentia, et concordantia in eadem camera dices, et sic habebis 24 species, nempe 12 differentias et 12 concordantias. Similiter speculabis in aliis cameris.

Deinde iuxta sequentem modum poteris numerare 56 species, dicendo Ut si de magnitudine sic magnitudo bonitatis in sensuali, et sensuali: sensuali et intellectuali: intellectuali et intellectuali: magnitudo magnitudinis in sensuali, et sensuali: sensuali et intellectuali: intellectualiter et intellectuali: magnitudo differentiae inter sensuale et sensuale: sensuale et intellectuale: intellectuale et intellectuale magnitudo concordantiae inter sensuale et sensuale sensuale et intellectuale et intellectuale et intellectuale, et sic 9 numerabimus 12 species in magnitudine: et similiter numerandae sunt in bonitate, in differentia: et concordantia, sicque erunt numeratae 56 species in camera B C.

6a tandem evacuatio in camera B.C. fit per septem regulas species in ea contentas, scilicet in litera B et 4or in litera C, unde replicando species numero 12 habebit 84 quaestiones, quibus ex eadem camera formatur. Sit exemplum. bonitas est magna: ex hac propositione formantur 7tem quaestiones

1ª in forma dubitativa sic: V. bonitas sit magna + non sit magna 2ª in forma affirmativa sic: V. bonitas magna sit 3ª in forma negativa sic: V. bonitas magna + non sit. deinde supposito iam ei bonitatis proponit per regulam quid 4ª quaestio sic: quid est in se bonitas magna? 5ª quid habet in se bonitas magna? 6ª: quid est in alio bonitas magna? 7ª quid habet in alio bonitas magna. itaque sicut absolute ex unaquaque propositione formabantur duae quaestiones; sic nunc eliciando earundem quaestionum species formatur septem, et sicut formatae sunt de propositione illa: bonitas est magna. sic quoque de qualibet alia propositione in dicta Camera formandae sunt septem quaestiones et sic erunt 12 vicesies 84.

~~sit~~ + sit vel

Tandem ut fecundior fiat evacuatio et multiplicatio poteris unamquamque propositionem abstractione, et concretione significando simplicitatem et compositionem mutuumque principiorum ingressum et secundum egressum sibi dilatare discurrendo 1º quolibet significatum Camerae 20 modis distinctis; sicut de bonitate dicendo sic. bonitas bonitatis. bonitas Magnitudinis, bonitas differentiae. bonitas Concordantiae bonitas bonitatis boni: magni: differentis: Concordantis. bonitas magnitudinis boni: magni: differentis: Concordantis: bonitas differentiae boni: magni: differentis: Concordantis: bonitas Concordantiae boni: magni: differentis: Concordantis.

Deinde 2º possunt formari 16. mixtiones aliae sic: bonitas bonitate bona: magna: differens: Concordans. bonitas magnitudine bona: magna: differens Concordans. bonitas differentia, bona magna: differens. Concordans. bonitas Concordantia, bona magna: differens: Concordans.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Bonitas 3o formam: septimum aliae mixtiones sic bonitas bonitatis bona magna differens concordans. bonitas magnitudinis bona magna differens concordans bonitas differentie bona magna differens concordans bonitas concordantie bona magna differens concordans.

Multe alie possent formari mixtionum formales, sed iste 52 sufficiant ad significandum secunditatem nate representatam in duobus speculis de mutuo respicientibus, et speciis mixtis speciis multiplicantibus ut monet dos. cap. 54 sententiarum et sicut de bonitate divina dicere debebamus de aliis, sed brevitate studentes mittimus speculanti

De 7a parte que est de multiplicatione 4e figure

7a. parte que est de multiplicatione 4e figure

Multiplicatio 4e figure consistit in hoc: videlicet quod 1a camera BCD in 4a figura, sive tabula significat quod B unam conditionem habet cum C et aliam cum D et C unam conditionem habet cum B aliam cum D et D unam conditionem habet cum B aliam cum C et sic sunt in ipsa camera 6 conditiones, cum quibus intellectus se conditionat et se disponit ad inquirendum et inveniendum et obiiciendum, et probandum et ad determinandum.

Post istas 6 conditiones intellectus acquirit alias 6 conditiones, volvendo circulum circuli minorem ponendo sub B sub C circuli mediocris, sub quo erat B. D. et sic mutata est camera, idem mutant eius conditiones. et sic intellectus habituat se duodecim conditionibus. et sic per alias cameras multiplicando columnas et volvendo illas.

Conditiones quas intellectus multiplicant istum modum sunt difficiles ad numerandum, nam de qualibet camera potest intellectus sic elicere triginta propositiones et 90 questiones

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Sicut de Camera b. C. 38 figure sunt 12. propos et 24 que

Et in isto posse Cognoscit de illis valde generale et artificiali super alium illum ignorantem istam artem, deducendo ipsum ad multa inconvenientia et impossibilia et hi Sofista Coram tali illu non potest stare eo quod talis illus Artifex, huius artis utitur Conditionibus primitivis et naturalibus.. Sofista autem secundariis et extra natam Consideratis ut patet in arte magna

Scholion

Notandum 1.o Cum D.or dicit quod habent. 6. Conditiones sola C. Circuli medioris sub 6. supremi, et supra D. infimi, sane potest in textu. d. Cum dicit, quod volvendo Circulum inferiorem et ponendo C. sub C. medioris, et b. majoris, habent. 6. alias Conditiones, videlicet. forte difficile, quia immutatis b. et C primi et secundi Circuli, immutatur quoque videntur Conditiones, quas invicem mutuo se tribuunt, et proinde super numerari solum videntur quatuor Conditiones a prius 6. distinctae.

Sed bene, ut D.or docet, res est, et patet facile, nam esto invariata sint in k b. et C superioris et medii Circuli, variata tamen sunt in C. inferiori Circuli; quoniam b. aliam Conditionem acquirit a C. Conditionato Cum C. ab illa, quam acquirat ab eodem C. conditionato Cum D. similiter C. aliam Conditionem habet a b. Conditionato Cum C. ab ea quam acquirat ab eodem b. conditionato Cum D.

Exemplo patebit veritas. b. C. d. bonitas magna durans, nam bonitas Conditionat. magnitudini duranti, et Cum pono b. C. C. dico bonitas magna potens; et Conditionat. bonitas magnitudine potenti. alia autem est

(c) 2007 Ministerio de Cultura

magnitudo durans a magnitudine potenti, ac proinde magnitudo durans aliam conditionem tribuit bonitati ab ea, quam magnitudo potens eidem tribuit bonitati: et in hoc sensu apparet, quod tali uno principio tangunt omnia. Sicut diximus in Scholio 1æ figuræ, hoc est variata conditione unius principii variant conditiones aliorum: quare curandum est maxime ut observentur quæ monuimus in Scholio 4æ figuræ, ne conditiones a quæstione alienæ introducantur in argumentationes.

Notandum 2º. Cum dicit Ds. in textu quod illa multiplicatione 4æ figuræ se disponit ad investigandum, inveniendum, obiiciendum, probandum, ac determinandum, et quod cognoscit se valde generalem et artificiatum, innuit quinque modos, quos in arte magna parte 7. exponit, quibus multiplicatio ista 4æ figuræ magis artificiata fit. Primus modus est per multiplicationem rationum, secundus per inventionem mediorum, tertius per tres species probandi, videlicet propter quid, per æquiparantiam et quia, quartus per cognitionem fallaciarum, quintus tandem per modum diffinire facile scientias alias.

Notandum 3º. ad faciendam multiplicationem 4æ figuræ quod sumendo solum significata cuiuslibet cameræ, sive absoluta sive respectiva, variatis terminis adiectivé, substantivé, abstractivé, concretivé, recte et oblique multiplicantur in solis tribus terminis 64. propositiones distinctæ, ut videre est in speculum sententiæ Jordani Bruni cap. 7º. pagina 676. ubi de bonitate, magnitudine, et duratione format 64. propositiones dicendo sic bonum magnitudinis durationis. bonum magnitudine durationis bonum magnitudine duratione

Sed in speculatione propria et libera, terminorum per coniu-
gatione variata pro opportunitate, et tam ut melius sensibi-
propos. variabis fructuosius mediis quae legibus omnibus seu
potius ligatis, videndo per hunc processum servato ordine mul-
tiplicandi cameras ad modum multiplicationis 3ae figurae,
qui est ultimus multiplicandi modus in hac 4a, ut docet
Doctor in arte magna parte 7a cap. de multiplicatione plu-
rium rationum, ubi dicit: ultimus est 4a multiplicatio, cog.
4a figura continet in se 3am figuram sicut camera b.c.d.
continet in 4a figura cameram b.c: et cameram c.d. si-
militer camera c.d.e. continet in 3a figura cameram c.d.
et cameram d.e. et sic de aliis. hoc modo vide supra mo-
dum ultimum in scholio 6ae partis de 7. parte quae est
de mixtione principiorum et ~~[illegible]~~ regularum

De 8a Parte quae est de mixtione principiorum et Regularum.

In parte ista artista miscet unum principium cum alio, discu-
rrendo quodlibet principium per omnia principia et per
omnes species regularum: et per talem discursum artista ha-
bet notitiam de quolibet principio et quot vicibus quis
miscet ipsum principium diversimode habet notitiam diver-
sam de ipso: et quot media quae artista invenit ad concluden-
dum, quis potest enumerare? artista evacuante istam mixti-
onem sicut evacuavit cameram b.c. ut supradictum est.
Ista mixtio est centrum et fundamentum ad inveniendum multas
propositiones et media, conditiones et solutiones, et etiam ob-
jectiones, quod hoc exemplificare dimittimus artistae bene intuenti

+ variabis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

causa brevitatis; et quia in arte magna est declaratus et exemplificatus modus inventionis.

Ulterius hic mixtio est subiectum et refugium artiste huius artis, ut inveniat in ipsa quidquid vult, ad placitum. nam si indiget aliquo, quod sit de genere bonitatis, discurrat ipsam bonitatem per omnia principia et regulas, et inveniet de ipsa quidquid intelligere voluerit. et sicut diximus de bonitate ita potest dici de aliis principiis. Ista mixtio est sic conditionata et ordinata, sicut una res est distincta ab alia. nam si discurratur divina voluntas per principia et regulas, ipse quidem discursus divinae bonitatis requirit altiores dictiones et species regularum, quam discursus bonitatis Angeli: et discursus bonitatis Angeli, quam discursus bonitatis hominis: et discursus bonitatis hominis, quam discursus bonitatis leonis et sic de aliis suo modo

Scholion

Nota 1º conditiones principiorum quaerendae sunt et sumendae ex varia ipsorum admixtione, et cum aliis mixtione: ideo dicit Doctor mixtionem esse centrum et fundamentum inventionis mediorum, et conditionum, ac proinde variarum propositionum, quaestionum objectionum, et solutionum: nam bonitas per magnitudinem est magna: et per parvitatem parva. per majoritatem est major: et per minoritatem minor. per concordantiam concordat alteri bonitati et per contrarietatem contrariatur malitiae. una est in homine, et perfectior, alia vero in leone, et imperfectior. quare sicut monet Doctor in capite bonitas altiorem petit definitionem in homine, quam in leone: et per consequens diversa, et altiora quaeruntur de bonitate magna humana inferiora vero de bonitate leonina.

Hinc Nota 2º ex eodem egregio magistro in arte demonstrativa dist. 2ª in triangulo nigro figurae T

(c) 2007 Ministerio de Cultura

obseruandam et maxime regulam principalem huius artis quod s. seruent. semper principia artis, seu alia quilibet ex quibusuis lectionibus ~~accepta~~ in suis determinatis conditionibus, non enim que bonitate diuina concedimus, de bonitate creata concedere possumus, nec debimus, sed alia et alia, seruata tamen semper unitate rationis bonitatis; semper enim bonitas est ratio bono, quod agat bonum: et tamen bonitas diuina est ratio bono diuino, quod agat bonum diuinum. hoc non habet bonitas creata.

Nota 3º ex eodem Venerabili praeceptore in arte inuentiua veritatis dis. 3ª regula 4ª de specificatione generalis quod omnino generale est principiorum quodlibet in se, et simpliciter acceptum. non omnino generale, sed speciale est connexio, et remotio, quam unumquodque principiorum generalium habet cum alio principio generali et cum principiis specialibus. nam bonitas v.g., ratione magnitudinis est magna: et non est magna, ratione paruitatis. est humana, ratione humanitatis; et non est humana ratione equinitatis. ergo bonitas que generaliter stabat ad contrahendum, et distrahendum; cum contrahitur per humanitatem, connectitur cum humanitate et remouetur, seu distrahitur ab equinitate. tandem omnino speciale, seu specialissimum est, connexio et remotio, quam unumquodque generalium, et etiam specialium habet cum aliquo specialissimo, s. determinate speciei indiuiduo

Nota 4º ex eodem Magistro loco sitato quod omnino speciale et, est Deus et creatura et quodlibet suas sortitur speciales conditiones per se notas, et hoc siue consideret. in se simpliciter siue in comparatione ad aliud, et loquendo de omnino specialibus. extra Deum scito unum quodque necessario esse alicuius determinate speciei, et illo

species alicuius determinati generis et illud genus generalissimorum principiorum quorum omnium proprietates ipsud omnino speciale manifeste ad se contrahit et per eas distrahuntur ab eodem proprietates seu conditiones speciei opositae seu disparatae opositi seu disparati generis, et opositi seu disparati generalissimi Vg. Petrus per bonitatem contrahitur ad bonum et distrahitur ~~a~~ a malo per substantiam contrahitur ad ~~~~ esse substantiale et distrahitur ab esse accidentale, et sic seriatum contrahitur tandem per humanitatem ad esse hominis et distrahitur ab esse Angeli.

Nota quod maxime ab Artista observandum est quod monet Egregius Doctor ut scilicet sciat quid dicitur per nomen antequam questioni respondeat: ignoratis enim terminis non potest discursus regulari scilicet agitur de uno quoque consideranda sunt et sumenda proprietates eius quas quae se notas habet sicut monet Doctor illuminatus loco citato in arte inventiva quod si dictae conditiones positae seu dispositae destruunt conditiones speciales et generales signum est illud particulare subsistere non posse, ac proinde negandum. Ratio est quia nullum particulare destruit suum esse imo istud necessario supponit necessitate naturae seu ligamen et naturam quae est intra subiectum; sicut si homo est quod animal est, ita docet Magister Noster in liber de disputatione fidei et intellectus parte ultima de resurrectione in initio, et sicut homo subsistere non posset nisi esset cum distractione animalis sic nullum individuum seu omnino speciale esse potest quin conveniunt in eo sua species, sicut genus et generalia sua principia imo nec convenientia aliqua unius principii cum alio consistit quin consistant omnes, quare caritas naturalis tantum est ubi ~~bonum~~ est, magna etc. ut patet ex scholio ad diffinitionem durationis

De mixtione bonitatis cum principio

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Quoniam principiorum mixtio valde necessaria est ideo ex egregio Preceptore nostro in lectura Compendiosa tabule generalis parte 2a mixtione bonitatis cum aliis principiis prosequimus; ut sic in operando practicam habeamus et facile alia principia miscere discamus. de mixtione igitur bonitatis cum aliis principiis, (inquit sitatus Dor in lectura, dicta pectorali) dicimus sic. bonitas est Magna, durans, potens, intellecta, dilecta virtuosa vera gloriosa. et habet in se differentiam concordantiam et contrarietatem et est principium et habet medium, et habet finem, et maioritatem, et equalitatem et minoritatem. et sicut bonitas habet omnia ista principia sic omnia principia ista habent ipsam bonitatem existentia bona per ipsam

Iterum bonitas est magna substantialiter, quia habet consubstantialia magna sua, scilicet suum bonificativum bonificabile et bonificare, et hoc tantum est potest in subiecto substantiali et non extra. et est magna etiam per accidens, per magnitudinem que sibi suam dat similitudinem. et sic de duratione durificante bonitatem, ad suum bonificativum bonificabile et bonificare, hoc idem est de potestate per quam bonitas durare potest in existendo et agendo et sic de sapientia, per quam ipsa bonitas intelligibilis est, et intellecta substantialiter et accidentaliter, et per voluntatem est amabilis ut voluntas bonum habeat amare. et sic de virtute per quam bonitas est virtuosa, et ut virtus sit bona. et sic de veritate per quam bonitas est vera, sicut veritas per ~~verit~~ bonitatem est bona hoc quidem est de gloria per quam bonitas est gloriosa et gloria est per bonitatem bona. et de differentia per quam bonitas habet differentia concreta, et est differens per essentiam a magnitudine duratione etc. et inter sensuale et sensuale differentia bona est per bonitatem, ut in singulo de differentia significatum est et

Et Concordantiam bonitas habet in se entia concordabilia, s. boni-

ficativum etc. et sic de contrarietate per quam bonitas e. diffusa in rebus contrariis: sicut caritas ignis et aquae, et sic de aliis quae sunt bona contraria per bonitatem, et idem e. de principio per quod bonitas e. principium omnium bonorum, quae per ipsam sunt bonificata sicut sunt omnia colorata per colorem; et sic de medio per quod bonitas habet medium essentiale in se ipsa sicut bonificare existens in medio bonificativi et bonificabilis et sic de aliis speciebus medii, et in singulo de medio signi ficatum est; et sic de fine, qui in bonitate se ponit, ut bonitas sit finis omnibus bonificatis simpliciter: quoniam sicut concretum per finem habet tres essentiales, sicut bonificativum etc. et sic de privatione finis, sicut privatio vitae hominis in hoc mundo et privatio vitiorum, ut in alia vita hominis beatitudinem habere possit.

Idem e. de majoritate per quam bonitas potest e. major substantialiter, quam accidentaliter: et major quo unum secundum quod per aliud. et sic de minoritate, quia majoritas et mino-ritas bonae sunt per bonitatem. et sic de equalitate, per quam bonitas in se habet res equales: sicut bonificativum suum boni-ficabile et bonificare quae per essentiam bonitatis equalia sunt et in aliis essentiis equalia accidentia; sicut in magnitudine etc. quae equaliter e. bona per consubstantiale bonificativum bonifica-bile et bonificare substantialis bonitatis.

Deinde ad exemplificandum quo-modo regulae sunt ad principia applicandae, dat exemplum D.or in lectura sitata, discurrendo bonitatem per omnes re-gulas, et species earum, quod istud exemplum dimittimus brevitatis causa, et quia etiam in 4.a parte illius per omnes regulas discurritur

(c) 2007 Ministerio de Cultura

De 9a Parte que est de 9em Subjectis.

In arte ista ponuntur novem Subiecta in Alphabeto significata in quibus cadit quod quid est, et extra ista nihil est. 1m Subiectum est Deus, per B significatum 2m subiectum est Angelus per C. significatum. 3m subiectum est Coelum per D. significatum. 4m subiectum est homo per E significatum. 5m subiectum est imaginatiua per F significatum. 6m subiectum est sensitiua per G. significatum. 7m est vegetatiua per H. significatum. 8m elementatiua per I. significatum 9m et ultimum est instrumentalitas per K. significatum.

Cum autem in Arte Magna quodlibet subiectum est deductum per principia et regulas, idcirco ista hic non discurrimus, quia hanc Artem breviorem illa volumus facere: et quia illa deductio in hac arte est implicata propter quod illam dimittimus, alii bene intelligenti; et sufficit exemplum datum in 3a figura in qua applicabimus omnia principia ad bonitatem, et etiam ad illam applicavimus omnes regulas huius artis, in 4a parte, quae est de regulis.

Tractatum istorum subiectorum considerauimus cum quatuor conditionibus ut per eas illas sit conditionatus ad discurrendum subiecta et praedicata per principia et regulas conditionaliter. 1m quod quodlibet subiectum est conditionatum per suam naturam et essentiam, ut natura diuina bonitas Angelica aliam in ipso Angelo et sic de aliis suo modo

Prima conditio haec est videlicet

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sit et quilibet subiectum habeat sua differentia cum qua sit differens ab omni alio subiecto et si queratur aliquid de isto subiecto quod respondeatur tali modo affirmando vel negando diffinitiones principiorum conveniant cum ista diffinitione, et sic de regulis sine aliqua lesione principiorum et regularum 36

2a Conditio est quod in iuditio huius practica quod servet differentia subiectorum, sicut divina bonitas que differt a bonitate Angelica per infinitatem et eternitatem eo quia talis bonitas est ei ratio ut agat bonum infinitum et eternum eo quia talis bonitas est ei ratio ut agat bonum infinitum et eternum: bonitas autem Angelica nequaquam, quia finita et nova est. 3a Conditio est quod Concordantia que est inter unum subiectum et aliud subiectum non destruatur; sicut concordantia que est inter Deum et Angelum, concordant enim in spiritualitate et sic de aliis suo modo potest dici

4a Conditio est quod quanto unum subiectum est nobilius et altius, ei attribuantur altiora, et nobiliora principia, et regule quam alteri: sicut Deus qui est altius et nobilius subiectum quam Angelus etc. et Angelus, quam homo etc. et sic de aliis suo modo

Scholion

Cum dicat Magister in textu subiecta comprehendit omnia in novem a Deo subiectis assignatis conveniens erit in sufficientia eorum ostendere: que sic patet non subiectum omne aut est primitivum et substantiale aut derivativum et accidentale. Si primitivum aut est infinitum aut finitum. Si infinitum; sic est Deus. Si vero finitum aut est tantum spirituale, aut tantum corporale aut simul spirituale et corporale. Si est tantum spirituale, aut completum aut incompletum. Si completum, sic est Angelus. Si vero + in presenti

inconplexu sic e Anima rationali altera hominis pars.

Si autem Subm e tantu Corporale aut e superius et in Corruptibile et sic e Celum aut e inferius et Corruptibile et sic aut inanimatu aut Animatu. Si inanimatu sic e elementativa si vo animatu aut e vivens tantu, aut vivens una et sentiens, si vivens tantu sic e vegetativa, si vivens et et sentiens simul aut e perfectu aut imperfectu, si imperfectu sic e sensitiva si perfectu sic e imaginativa quod autem e simul Corporale et Spirituale e homo cunctorum animantiu princeps et rerum oium egregius centrum

Deinde Subm derivativu et accidentale aut e nale sic sunt novem predicamenta accidentium quantitas, qualitas, relatio actio passio, habitus, situs, tempus et locus aut est morale et continet sub se virtutes et vitia in alphabeto posita et alia videlicet justitiam prudentiam etc. avaritiam Gulam etc. et sub instrumentativa comprehenduntur genera omnia instrumentorum tam liberalium quam Mecanicoru artium que recitare nimis operosum et e

Ceterum advertendum est maxime quod Dor monet ubi sic etc.

Quod Dor monet ut S. sic conveniunt in esse vero diffo quod ipsarum non pereat concordantia, d iuxta nobilitatem subiecti nobilitent principia et regule: semper enim talia sunt predicata, qualia permittuntur a Subiectis, et pro hoc observandum commemoranda sunt que monuimus in Scholia partis primis

Sed queres. quare Dor ex dictis quattuor conditionibus quas ponit ad rectum subiectorum discursum, assignat tres pro parte diffo et una tantu pro parte

Concordantie; solutio illius ad intelligendum magis necessaria
differentia quam Concordantia; huius dicti rationem assignat Dor
in magna lectura tabule generalis et artis inventive
dis. 4a parte 2a, de mille questionibus minutis in ques-
tionibus de Deo et dicit huius voluntas amat per Conveni-
entiam: ita intelligit illas per differentiare.

Ad ine in prie partis Sitate Cas.
de pbs. expositionis querens idem Magister quomodo ex-
positio Sacre Scripture fit 2m istam artem. Respondet
ipse qui istam Scientiam bene docti potiunt exponere,
et interpretari autoritates Santorum, leges, decreta, decretales,
aphorismos et regni reliqua id genus servando processum
huius doctrine

nam expositio alia fit 2m unam regulam et alia 2m
aliam: et sic de principiis huius scientie et quamvis Dor
loco citato loquatur de regulis quas in arte in ventiva ponit;
idem juditium est ferendum de regulis artis magne, et brevis:
in his ~~enim~~ autem illa 13 9em sunt implicate, ut declaravimus in
lectura quam facimus cum de regulis primo erit

Deinde querens eidem Dor
disputatio quomodo fit. Respondet dis. fit isto modo vil.
quod disputans se Concordat cum adversario in maximis
huius Scientie 2m quas Constituat positiones necessarias ad-
ducat ve adversarium ad inconvenientiam tangendo illum
modo per unum principium, modo per aliud, et questiones
miscendo nunc per una regulam nunc per aliam, sub
una eadem ratione.

Hec dris Monita observabis,
et ad subjectorum terminorum ve differentiam atendens si intelligere
desideras.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

et semper quantum occasio permiserit terminos ampliabis, ut tamquam a peste declinaveras a coartatione; limitatio enim seu coartatio confundit illimitatio vero seu dilatatio clarificat et veritatem ostendet: ideo Dominus per recurrendum monuit ad dictam et simul ad concordantiam, ut sic attendatur illa, ne alicuius terminorum unitas pereat.

Sed de hiis alibi fuimus; nunc ad subiecta specialia prosedamus quibus singulis assumimus speciale caput et distinctius terminis tertium proponamus: et quia quae de subiectis occurrunt, non sunt scholiis perstringenda; ideo ab hiis nos abstinemus. quae autem pronunc de subiectis desiderant, egredii praesupposita nostri lectione varia sunt habenda; quae quidem cunctis obviam erit quibus librorum copia non deerit, et facilis, si aliqualem artis usum habuerint Caput 1m de 1o subiecto quod est de Deo.

Caput 1m de 1o. Subiecto quod est de Deo

Deus est discurribilis per principia et regulas; nam Deus est bonus magnus etc. de isto multae diffinitiones possunt dari late modo diffiniendo: de hiis ei unam damus. Deus est ens, quod extra se non indiget aliquo: in isto namque totaliter sunt omnes perfectiones. et cum ista quidem diffinitione est Deus differens ab omni alio ente; omnia enim alia entia indigent aliquo extra se

In Deo non est aliqua contrarietas, nec minoritas; quia principia privativa et defectiva sunt. veruntamen in Deo est majoritas respectu aliorum entium et aequalitas, nam aequalia principia habet videlicet bonitatem magnitudinem, et etiam aequales actus, et relationes habet.

In Deo est dicta quorrelativorum sunt quia

ipsi Correlativi nesque quod et possunt nec Deus absque ipsis posset habere actionem intrinsecam infinitam et Eternam; imo sine ipsis omnes sue rones essent ociose, qd e valde impossibile.

In Deo e Concordantia, ut Cum ipsa distet maximum et infinite a Contrarietate, et Sua Correlativa Conveniant infinite et Eterne in una essentia et nata; et sic de suis ronibus potest dici

In Deo nd e quantitas, nec tempus, nec nullum accidens. ratio huius e, qa substa Sua ab omni accidente e segregata, et denudata; nam infinita, et Eterna est

Deo quidem sic Conditionato per 4or Conditiones ante dictas, inde illius intelligit se Conditionatum ad intelligendum Deum et ea, que de ipso dici possunt, per principia et regulas Deo appropriatas. adueh Cognoscit et intelligit qd si Angelus habet natl posse in se et sic de aliis: multo magis Deus, Cum sit subm magis altum: ut patet per locum a minori ad majus. Caput 2m de 2o Subo qd est de Angelo

Caput 2m de 2o Subo quod est de Angelo

Angelus e deducibilis per principia et regulas, ipse quidem natm bonitatem magnitudinem durationem habet etc. et diffinit. sic. Angelus e spiritus Corpori nd coniunctus. in isto nd e Caritas nalis, nam incorruptibilis est; in isto e mata de bilibus s. de bonificabili, magnificabili etc. ut per 2am spem regulam d. significatum e. in Angelo e majoritas eo qa est magis similis Deo quam ho. qa altiora principia et regulas habet quam ho. et in isto passu Cognoscit illus, qd si ho. non potest uti sentibus. ob sui organis, nd scquit. propt. hoc qd Angelus non possit sine organis

nō Angelus natā ē superior et in isto passu Cognoscit illus, qd Angeli possunt loqui intr se et agere in nobis absque organo: et transire ab uno loco ad alium sine medio, et sic de aliis, ut patet per illum discursum p regulas.

In Angelo ē differentia nam suus intellectus, memoria et voluntas differentes sunt intr se et equalitas intelligendi et amandi et recolendi ē in Angelo, ratione obiecti supremi s. dei, qui equaliter ē intelligibilis, amabilis et recolibilis. in Angelo ē minoritas, nā ex nichilo ē Creatus Caput 3m de 3o subo qd ē de Coelo

Caput 3m de 3o subo qd est de celo.

Celum habet bonitatē naturalem magnitudinē durationē etc. et differentia sic. Celum ē 1a substantia mobilis in eo non ē Contrarietas: nō enim est ex principiis contrariis compositum. in ipso sunt instinctus et appetitus naturalis; et per consequens motus, sine quo nō posset habere naturalem instinctum et appetitum, in eo ē principium; efficiens enim ē in inferioribus. et etiā constitutum est ex sua forma et materia specificis, ut agat per suam speciem. suus motus est ei finis et quies. Celum ē in suo loco, sicut corpus in sua superficie. adulterius ē in tempore: ipsum namque novum est. et est etiā in tempore sicut efficiens in suo effectu. et sic de aliis suis accidentibus suo modo

Caput 4m de 4o subo quod est homo

Homo ē Compositus ex Anima et Corpore: rone cuius deducibilis est per principia et regulas duobus modis videlicet modo spirituali, et modo corporali: et sic differentia hō ē. ut hominificans

In homine sunt omnia principia et regule dispsilitter
proprie dispsilitate nate. S. spiritualis et corporalis, ex quibus
est constitutus, et ideo e magis generalis quam aliud ens cre-
atum, ratione cuius recte potest dici procul dubio quod ho.
est major pars mundi Capitu 5de 5a subo pte imaginativa

In imaginativa sunt principia et regule specifice ad ima-
ginandum imaginabilia sicut in adamante ad atrahendum
ferrum, et diffinit. sic imaginativa e illa pota cui proprie
compet imaginari. et ideo imaginativa deducta per princi-
pia et regulas, que conveniunt imaginative illas quidem de ipsa
habet magnam notitiam, et etiam de hiis, que conveniunt ei.
Imaginativa abstrait speties a sensalis,
cum sensibus particularibus, et hoc cum suis correlativis per
2am speciem regule. C. significatis. et cum bonitate facit
bonas species illas: et cum magnitudine magnificat illas;
sicut quando imaginat. unum magnum montem aureum
cum minoritate autem minorificat eas, sicut quando imaginat.
unum punctum indivisibile
Imaginativa habet instinctum
sicut bruta animalia habent industriam ad vivendum et sicut
capra ad vitandum lupum. imaginativa habet apetitum
ad imaginandum imaginabile ut quiescat in illo imaginando illud
Sensus particulares ut entes sensibi-
libus impediunt imaginative suum actum quod non potest habere ipsum;
sicut videns cum oculis coloratum; nam tunc temporis imagi-
nativa non potest habere suum actum: quia imaginari non potest ima-
ginativa imaginabile peregrinum prout sic habens oculos claudit illos

(c) 2007 Ministerio de Cultura

et tunc imaginativa habet hunc actum sive potentiam habere illum videns enim magis attingit coloratum videndo quam imaginando; non sensatum est magis circa ipsum sensum imaginativa autem mediante sensu imaginabile attingit

Imaginativa non est ita generalis potentia in sensatis, sicut sensitiva, ut patet per tactivam, cum qua homo tenens lapidem in uno et eodem tempore sentit diversa et plura; videlicet lapidis ponderositatem frigiditatem, asperitatem atque duritiem. imaginativa autem nequaquam nisi successive et sic de aliis similibus. istis et sic sufficiant causa brevitatis Cap. 6. de 6° subiecto quod est sensitiva.

Cap. 6 de 6° obiecto quod est Sensitiva

Principia et regule sunt in sensitiva per modum specificum nam unum potentie habet per visum aliud per auditum etc. et hec maxime faciunt, duae proprietates s. instinctus et appetitus et definitur sensitiva est potentia cui proprie competit sentire.

Sensitiva causat sensata cum huius principiis et regulis specificis, ista est generalis per sensum comunem: particularis autem per sensus particulares. per sensum comunem habet correlativa comunia, per particulares autem sensus habet correlativa particularia.

Vita radicalis sensitive vivit ex vita vegetabili, cum qua est connexa, et in ea plantata, sicut vegetativa in elementativa. Sensitiva per omnes sensus sentit obiecta; sicut per visum sentit coloratum, et per auditum vocem mediante affatu ei nominante illam: absque vero affatu auditus quidem non potest sentire vocem et in isto passu cognoscit quilibet quod affatus sit sensus. vegetativa

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Capt. 7m de subo nempe ~~Vegetatiua~~ Vegetatiua

In Vegetatiua sunt principia et regule specifice, cum quibus plante agunt 2m suas species, in quibus sunt piper enim agit 2m suam speciem, et rosa 2m suam. et lirium 2m suam etc.

Principia Vegetatiue contentiora sunt quam sensitiue principia. et sensitiue principia quam imaginatiue principia. et diffinitur sic vegetatiua. Pota cui proprie competit vegetare, ista quidem sic vegetat sua elementata suo modo sicut sensitiua sentit vegetata, siue elementata.

Vegetatiua transmutat elementatiuam in suam speciem per modum generationis, et ex illa viuit, et crescit, et nutritur. vegetatiua quidem moritur elementata sibi deficiente sicut lumen moritur in lampade, oleo deficiente. Caput 8. de 8o subo, id est de elementatiua

Capt. 8m de 8o subo, id est de elementatiua.

In elementatiua sunt principia et regule specifice cum quibus habet multas species ut aurum argentum, et huiusmodi, et diffinitur sic elementatiua est Pota cui proprie competit elementare.

Ipsa habet correlatiua communia sicut, et sensitiua, et sic de suis particularibus potest dici videlicet de igne aere aqua et terra que habent sua correlatiua sine quibus ista elementa esse non possunt, sicut et correlatiua aliorum elementorum non possunt esse que sunt ulterius fundamentum ipsius elementatiue, et elementatiua ipsa habet punctos lineas, et figuras longum, latum, et profundum, et corpus plenum, qualitates complectiones duritiem asperitatem leuitatem ponderositatem etc.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Et in isto passu cognoscit illus quod elementativa sunt actualiter in elementis eamen reflexo modo non aliter elementa non haberent ex quo essent, nec essent de genere substantiae neque haberent formam materiam motum instinctum longum latum plenum neque apertum quod est valde impossibile et absurdum dicere.

Capitulum 9m de 9o subiecto nempe instrumentativa.

Istud subiectum est de instrumentalitate et consideratur duobus modis scilicet naturaliter sicut oculus qui est instrumentum ad videndum et moraliter sicut instrumenta ad iudicandum et martellus ad fabricandum.

Instrumenta quidem naturale potest cognosci dicendo ipsum per principia et regulas huius artis suo specifico modo. Similiter et instrumentum morale per sua principia et regulas suo modo: differunt enim inter se instrumenta naturalia et moralia.

~~Tandem~~ Talem autem deductionem sive discursum dimittimus illi bene intelligenti et si illius artiste deficit in tali deductione recurrat ad artem magnam in qua largius tractamus de moralibus. Sed quia de moralibus memoria facimus in alphabeto et circo diffinire instrumenta moralia, ut per diffinitiones et principia et regulas artista habeat notitiam de moralibus sicut necesse est.

Instrumentativa est forma cum qua moralis agit moraliter virtute felix

Instrumentativa ē pota cum qua moralis agit moralit. Justitia ē habitus cum quo justus agit juste. Prudentia ē habitus, cum quo prudens utitur prudente. Fortitudo ē habitus, cum quo fortis corde agit viriditer. Temperantia ē habitus cum quo temperatus utit. in agendo temperate. Fides ē habitus cum quo aliquis credit id ē verum, qd nō sentit, nec intelligit. Spes est habitus cum quo aliquis sperat veniam a domino dari et gloriam, et confidit se in suo bono, et potenti amico. Caritas ē habitus cum quo habens propria bona, illa facit communia. Pacientia ē habitus cum quo pasiens vincit, et nō vincitur. Pietas ē habitus, cum quo pius condolet de langoribus proximis huius

Avaritia est habitus cum quo dives ē pauper, et mendicat. Gula ē habitus cum quo gulosus est incarceratus in posterum in infirmitate et paupertate. Luxuria ē habitus cum quo hō. utit. suis pōris indebite contra ordinē matrimonii. Superbia ē habitus, cum quo hō. superbus conatur omnibus superi ce et ē contra humilitatem. Accidia ē habitus cum quo accidiosus condolet de bonis alterius, et congaudet de malis illius. Invidia est habitus cum quo invidiosus apetit injuste bona alterius. Hira ē habitus cum quo iratus ligat deliberationē suam et libertatē. Mendatiū ē habitus cum quo mendax fatur, sive testatur contra rei veritatē. Inconstantia ē habitus, cum quo inconstans ē multifarie variabilis.

Vistū ē de 9cem subiis de quibus Artista pōt habere notitiā discurrendo ipsa per principia et regulas huius Artis de 10ª parte que de aplicatione

De 10ª Parte qē ē de aplicatione

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Caput im de Aplicatione

Aplicatio diuidit. in tres partes 1a e quando aplicat. implicitum ad explicitum 2a est quando aplicat. abstractum ad concretum 3a est, quando aplicat. questio ad loca huius Artis et 1o de 1a parte, sic dicimus. si termini questionis sunt implicati, aplicent. ad terminos huius artis explicitos: sicut quando queritur, Verum Deus sit? aut Verum Angeli sint? et sic de aliis aplicent. ad bonitatem magnitudinem etc. videlicet Verum sit bonum Magnum etc. et Deum, et Angelum.

De 2a parte sic dicendum est. si termini questionis sunt abstracti aplicent. ad hos terminos Concretos; sicut bonitas ad bonum: Magnitudo ad Magnum: Color ad Coloratum: et sic de aliis: et videatur per quem modum se habent termini abstracti et eis Concretis: discurrendo per principia et regulas.

3a pars, que e de aplicatione questionis ad loca diuidit. in 13. partes, que sunt iste, videlicet 1a figura, 2a figura, 3a figura, 4a figura, difinitiones regule tabula euacuatio 3e figure multiplicatio 4e figure mistio principiorum et Regularum, nouem subiecta, Centum forme, et questiones.

Ex istis partibus prenominatis aplicent. mater questionum, 2m quod eis Competit. nam si materia questionis Competit 1e figure ipsa aplicet. ad 1am figuram: hec solutio questionis auriat. a textu ipsius figure tali modo afirmando aut negando quod textus rimaneat illesus. et sicut diximus de 1a figura, ita potest dici

de alijs partibus. suo modo. et haec de applicatione sufficiant causa brevitatis. et si ille Artista deficit in applicando terminos, recurrat ad artem Magnam; nam ibi de iis largius pertractat.

Scholion

Definit applicatio ab Egregio Praeceptore Nostro in logica nova dist. 4a. in fine sic; applicatio est forma veritatem indicans rei applicatae. et ratione huius assignans prosequitur. Cum applicatio fiat respectu similitudinis applicantis, et applicati: hinc ingeniose Dor. postquam in antecedentibus partibus requisita omnia ad artis absolutionem docuit ante quam in parte sequenti quaestiones resolveret et docta practicaret dedit in praesenti formam, modum praecipuum sit inveniendi veritatem et hoc per recursum ad artem nostram, cum iuvamine centum formarum quas in hac parte ponit, et capite sequenti dabimus.

Sed dices quomodo g. Dor. partes applicationis enumerat etiam quaestiones Rta. id est ad significandum mutuum et generale totius artis iuvamen sicut enim camera adiuvat ut alibi dicebamus sic et pars partem corroborat, defendit firmat. deinde cum 1a. applicationis pars sit per applicationem impliciti ad explicitum ideo Dor. quaestionis explicitas resolvit ut ad modum earum dicamus et implicitas dissoluere; sic quod non solum habeamus in textu primum exemplar ac dicendum speculum ad informandum illum nostrum speculative et etiam practice

Quamvis autem Magister in textu brevitatem studens, sibi inde minus de applicatione sit loqutus: tamen quid quid tibi circa illam occurrerit ostenditur in recursu ad artem magnam, ubi fuse de applicatione agit

(c) 2007 Ministerio de Cultura

nos qd Magistrio sequuntur hic pauca ex eodem D.re pro applicatione, sive veritatis rei applicate indicatione notabimus.

Notandum igitur 1o ex Capite 29. introductorii ad artem demonstrativam qd resolutio cuiusvis quesiti debet discrete, ac artificiose fieri, per recursum ad artem totam: ideo D.or ad omnes artis partes applicationem diffudit. nam verum qd concluditur v.g.; cum triangulo uno, debet etiam cum aliis oibus subsistere: neque enim eius oppositum qd concluditur cum triangulo uno, potest ostendi cum aliis triangulis oibus nisi sophistico modo, et potius veritas cum uno conclussa aliis oibus confirmatur.

Hinc scias qd non ex quacumque differentia aliquorum sequitur negatio unius de altero simpliciter. et tantum ut differentia permittit, de deitate namque ligatur qd de paternitate conceditur nam pater divinus paternitate generat; deitate non generat: hinc tamen non sequitur qd deitas non sit paternitas. differunt igitur paternitas et deitas solum 2m quid non simpliciter, et ideo ex eodem differentia non sequitur simpliciter negatio unius de altero; et tantum 2m quid; hoc est qd paternitas sit una ratio patri et deitas sit alia ratio paternitate .n. generat pater deitate autem non generat ita habetur ex D.re Cap. 29. citato, et hec ex eodem magistro in nostra lectura expendemus cum de modo judicandi erit sermo, et ostendemus apertissime distinctionem formalem e viceribus artis lulliane enati et sicut a D.re S.li applatur dis.

realis 2m quid; sic quoque a magistro citato appellar. dicta 2m quid

Notandu 2o ex eodem magistro cap. ultimo introductorii qd ad veritate rei primit. indicandam, maxime intendum est, ut ex ea colligat aliqd generale principiu per qd melius appareat, ac firmius teneat, sicque mediu deveniendi ad alias veritates. ut n. monet idem Dor in arte demonstratiua, dis. 3a, de modo invenire, sicut artifex materiam preparat priusquam domus edificet; ita oportet inquiri ulia principia, in quibs. particularia quesita inveniant. hinc ingenue Magister postquam ed ulia principia tradidit docet eam in hac 10a parte modos quibs. ad illa recurrere debeamus.

Notandum 3o ex eodem Magistro, in arte demonstratiua loco proxime citato qd dicta principia ulia, in quibs. quesita particularia sunt invenienda, debent ee necessaria, et a disputantibs. admissa. ideo in libro de disputatione quinque sapientu cap. 1o monet Dor, qd semp disputantes disponant aliqua principia comunia in quibs. conveniant ut per concordem recursum ad illa concludi veritas valeat

Notandu 4o. cum artista devenerit ad aliqua propoem p se notam seu principiu ule, et necessarium; non debet ad aliud transire (id. n. in praxi fastidiosum erit) d maxime curare ut ostendat in illo uli includi particulare qd concludere vult.

Sit exemplum volumus ostendere nullam creatura poe ee eternam sicut passim docet Magister et probat variis ronibs. et supponimus, creatura dependere a Deo et ab ipso differre nata et ronibs. propriis. deinde supponimus res omnes, per differam differre et p concordantia concordare

principium quo differendi non est principium conveniendi eodem terminos quos differre facit; neque econtra; id enim, quo Petrus differt a Paulo, non est id, quo cum eo convenit.

Iam nunc formamus rationem, et probamus nullam creaturam posse esse æternam. Creatura quelibet est totaliter a Deo, per veram et realem dependentiam, et id quod est ab alio eo modo quo est ab illo, et distinguitur ab ipso ordinatur post ipsum: ergo creatura quelibet est totaliter posterior Deo; ac proinde etiam duratione, hinc nulla potest esse æterna: quod enim duratione sequitur æternum, æternum non est. probatur minor. nam inter Patrem divinum et filium eo modo est ordo, quo est distinctio scilicet origine solum, seu productione: deinde inter causam et effectum, eo quia distinguuntur natura, ordo productionis seu originis tamen etiam descendit ad ordinem naturæ; ut inter causam et effectum non solum est ordo originis seu productionis; sed etiam est ordo naturæ: atqui Deus et creatura necessario quoque differunt duratione ergo necessario duratione ordinantur; est quoque creatura necessario posterior duratione Deo. nam quia creatura est a Deo, originatur, seu producitur ab illo: et quia creatura habet naturam distinctam a Deo originatur quoque seu producitur cum ordine naturæ ergo quia creatura habet necessario durationem a Deo distinctam; originatur quoque cum ordine durationis et creatura quelibet est necessario distincta a Deo duratione, sicut distincta est natura et essentia ergo et necessario posterior Deo duratione, sicut est eo necessario posterior natura et essentia.

Dices quod solummodo creatura necessario posterior Deo in origine durationis non vero duratione ipsa; esto enim duratio creaturæ sit a Deo dependens; est tamen simul durans cum Deo, si creatura est æterna: causa namque in eodem instanti in quo est, potest operari; quod si sic effectus erit ea posterior natura, non duratione

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ut patet in Sole comparatione lucis: in eodem. n. instanti in quo ē
Sol, ē et illuminatio, ab eo proveniens. formae quoque caelorum et ele-
mentorum eductae fuerunt sed quae dependent a mā, et tamē in
eodem instanti cum mā producte a Deo.

Respondemus confirmando sententiā
nostrā per definitionē ordinis in comuni; ē enim ordo dispositio rerū
sm prius et posterius per ordo originis ē sm prius et posterius origine,
ordo vero nate ē sm prius et posterius nata per ordo durationis ē sm prius
et posterius duratione. hi quidē tres ordines conveniunt in ratione ordinis;
est quod ordo in comuni principiū convenientie dictorū ordinū
in quibus sunt speciales rones contrahentes rationem illam
comunē ac proinde specificantes multiplicantes diversificantes
ex dictis in scholio. atqui ex universali principio dato
principiū differendi aliqua nō ē principiū conveniendi illa
ergo ratio specificans ordinem seu determinans illū ad ordinē originis ē quoque
ordinē originis distinguens ab ordine natte ~~contrait originē ad ordinē~~ et du-
ronis ac proinde sunt diversitas natte contrait originē ad ordinē natte
sicquoque diversitas duronis contrait originē ad ordinē duronis et per originem
int. diversitas durationis quarum una ē ab alia ē vere ordo duronis, nec sufficit
ordo originis, neque natte. unde sunt subsita ut contrahit per corporeitatē
ad corpus, et per vita ad vivens, et hi descendendo usque ad individua deter-
minatae speciei sic quoque ordo contrait per originē ad ordinē originis, per
natam ad ordinē nattae, et per durationē ad ordinē durationis. et sicut ubi
variunt corporeitas vita sensitivitas, rationalitas, humanitas, prius subsista
contrahit per corporeitatē ad corpus, et corpus per vitā ad vivens, et vivens per
sensitivam ad animal et humanitatē ad hoem; sicquoque ubi origo, natura
et duratio variunt prius ordo contrait per originē ad ordinē originis deinde
ordo originis contrait per natam ad ordinē nattae et tertius ordo natte
contrait per durationē ad ordinē durationis.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Et in sicut facile est dicere in ordine substantiae, substantiam animalem non habere specialem additionem in homine distinctam ab antecedentibus sui quoque est falsum dicere ordinem natae non habere a duratione specialem ~~additionem~~ contractionem in durationibus distinctam a contractione per originem ad natam, et hoc patet formando figuram, et combinando eius camoras, sicut in sequenti.

ordo ordo	ordo origo	ordo nata	ordo duro
origo origo	origo nata	origo duro	
nata nata	nata ordo		
Duro duro			

Et in ad obiectionem factam dicimus influere omnino causam in suo esse absoluto non praecedere duratione effectum in quem influit, eo modo quo influit. Causae etiam ad invicem ordinantur in causando: nam finis (ubi ab efficiente distinguitur) Deus non est equaliter 1a omnium causa, et finis ultimus) praecedit causam efficientem quam movet: causa efficiens praecedit materiam in quam agit: materia praecedit formam quam recipit de potentia eius eductam et omnes causae praecedunt effectum suum, quia causant. nam quilibet effectus venit a sua causa, descendit ab ea, et ipsam sequitur duratione. Ad ultimum dic efficaciter probare. nam quilibet effectus, eo ipso quod venit a sua causa, est posterior illa origine, sive origine posterior et quod venit ab ~~[illegible]~~ cum alteritate natae est quoque posterior nata sive natura posterior. ergo quia venit cum alteritate durationis, est

(c) 2007 Ministerio de Cultura

etiam posterior duratione sive duratio posterior aliq
discrimen assignet. Ad instantiam, dicimus ad 1am cum
illuminato D.re in arte inventiva dis. 3a. recta 8. cas.
7. de Celesti & § 3o: et in tabula generali. dis. 9a parte 8.
cap. de questionibus principiorum 2m distinctiones huius artis
q. 19. et in libro variarum questionum q. 104. quomodo sol e
sensibilis: et q. 154. quomodo hoc lume candele generat lu-
men alterius: et passim alibi, illuminationem fieri succesive:
lux enim que e in subo solis extensa usque ad extremi-
tates exteriores solis infundit similitudinem suam illi parti,
que immediate continuat. cum extremitate solis; et iterum
illa pars per rectam lineam similitudinem illius lucis sue
quod recepit infundit contigenti parti que immediate con-
tinuat. ei et sic contiguens sucative usque ad superficiem
centri

Quamvis autem hec successio (in-
quit D.or q. 154. citata) non sit sensibilis e tamen ima-
ginabilis: simple et necessario intelligibilis, ratio autem quare
no e sensibilis talis succesio est, qa ut lume perveniat ad
sensum debet prius diffundi per totu mediu int. corpus
luminosum positum et visum, ac pro inde visus no habet
locum atingendi succesione talis diffusionis, imaginatio aute
quo sola superior imaginat. de sentu luminis de qte
in partem sicque etiam illus intelligit: et tunc assaltus propre
verba sua dicens: qd illuminatio fiat per motum, seu tran-
situm luminis de corpore in corpus; ac proinde succesive
motus .n. ex D.re nostro in tabula generali dis. 9a parte
8a cap. de questionibus regularum q. 17. incipit in tempore futuro

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sub rone nobilitatis et in tempore presenti sub rone mobi-
vitatis et ideo movere vivit de tempore futuro in tempore
presenti; et morit. in tempore preterito.

Ex quibus satis patet illuminati-
onem nō posse provenire a sole in eodem indivisibili in-
stanti in quo 1m. ē sol, s[e]d in sequenti diffundit lumē in
partes continuas cum extremitatibus eius, et successive ad alias
usque ad centrum terre etc. 39.

Nec obstat qd dicit in scala illius
dis. 6a. cap. de entitate hors nº. 10 visu s. videre solem qd. dicit. aerem illuminare
in instanti de oriente in occidentem nec etiā obstat id qd habet in libro variaz. pº4.
q. 103. v. elementoz. aliud sit in alio ubi dicit solis radii in quo ē splendor suc-
cessive rone partiū, s[e]d in instanti quantū ad tempus. existit in quolibet puncto linee
aeris illuminans quamlibet [struck out] partem aeris. nā in quā obstat
qd hic solū probant talem illuminationē fieri in instanti sensibili, nō v[er]o
absolute in instanti: imaginatio. n. et illius vere attingant successionē talis
illuminationis sicut dicebamus ex eodem D[oct]ore

Et dato qd absolute illuminatio fiat in instanti; nō sequit. qd fiat in eodē 1º
instanti in quo ē sol, s[e]d in alio sequenti; ut. n. monet Dr. libro citato q. 131
quo modo accidentia egrediant. de virtute subiti prius accidentia ēā intensio
quā extensa sunt in habitu quā actu in subiecto, et hoc prioritate temporis
nam ex eodem D[oct]ore libro citato q. 13. verum Deus potuisset creare
mundum eternum prius tempore est necessario potentia et habitus
in naturalibus, quam sit actus producens de ista sola rone materie
et de habitu ratione forme. si g. illuminatio ē in virtute solis
et de ea existit in actu; prius futura ē a sole quā sit actu a sole
dat. g. instans in quo sol est et illuminatio non est quia de
sole futura est confirmatur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Confirmat. q. lux ipsa prius ē habitu in sole, qua sit actu, sicut caliditas est habitu in igne quam sit actu ex q. 13. citata q. in illo priori sol ē actu, lux autē nō ē actu, s. habitu; et proinde futura in instanti sequenti.

Ad 2am subsectam dicimus ex communi sententia formas celorum et [illegible] elementorum nō fuisse eductas seu cū juvamine materiae productas s. immediate a Deo concreatas cū ipsa materia ita Conimb. DD. et consentit quoque Dor. Suarez 2o dis. 1a q. 4. et 5a ex quo eodem Dore Sli etiam oppositū probabile esse nec non minimus in scientia dis. 1a q. 6. arto 2o. s. nunc omnino impossibile judicamus (ob rones datas) causa aliqua in 1o instanti sui esse effectū producere: effectus n. sequitur realiter causam et prius ē virtute posita et habitu in causa, quā sit actu in se ex dictis cū Dore verbo actus. Dicimus ex communi sententia nas vere formae celorum et elementorum eductae fuerunt de materia 1a seu chao. ex forma 1a et materia 1a constituta s. de his alibi nunc ad centum formas deveniamus.

Caput 2m de Centu formis

In ista parte ponuntur centum formae cum earum diffinitionibus ut subjectum extendatur ad illum. nas per formarum diffinitiones intellectus quidem erit conditionatus ad discurrendum illas per principia et regulas: et per talem discursum intellectus habebit notitiam de formis positis in quaestionibus. ideo centū formae cum suis diffinitionibus sunt hae.

1a Entitas ē id rone cuius aliquod ens causat aliud ens.

2a Essentia ē forma ab esse abstracta, et in eo sustentata

(c) 2007 Ministerio de Cultura

3a. Unitas e forma, cui proprie competit unire.
4a. Pluralitas e forma agregata ex pluribus differentibus no.
5a. Grata e forma, cui proprie competit placuisse.
6a. Genus e ens consideratum, et valde confusum, qd de pluribus differentibus in specie predicat.
7a. Species est ens, qd de pluribus differentibus no. predicat.
8a. Individuitas e ens, qd magis distat a genere quam aliud ens.
9a. Proprietas e forma cum qua agens specifice agit.
10a. Simplicitas est forma que magis distat a compositione quam aliud ens.
11a. Compositio e forma agregata ex pluribus essentiis.
12. Forma est essentia, cum qua agens agit in materia.
13. Materia e essentia simpliciter passiua.
14. Substantia est ens per se existens.
15. Accidens est forma non per se existens: nec ad suum finem principaliter se habet
16. Quantitas e ens rone cuius subiectum est quantum. et cum ea ipsum agit quantum.
17 Qualitas est ens, rone cuius principia sunt qualia.
18. Relatio e forma respectiua ad multa diuersa, sine quibus non potest ee.
19. Actio est forma inherens passiori
20. Passio est ens subsistens actioni, et illam sustinens.
21. Habitus e forma, qua subiectum induitur.
22. Situs est positio partium recte, et debite ordinatarum in subiecto.
23. Tempus est ens in quo entia creata sunt incepta et noua. l tempus est ens in multis nunc constitutum, 2m ante et post.
24 Locus est accidens, per qd entia sunt locata. l locus est superficies ambiens, et continens immediate partes intraneas corporis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

25 Motus e instrumentum cum quo movens movet motum. l
motus e illud quod sapit naturam principii, medii et finis.
26 Immobilitas est ens nullum appetitum habens ad movendum.
27 Instinctus e figura et similitudo illius. l instinctus e
regulatio naturalis, innata a principiis inherentibus
ad naturalem operationem.
28 Appetitus e figura, et similitudo voluntatis. l appetitus est
habitus cum quo agens appetit finem, siue quietem
29 Attractio e forma qua attrahens attrahit attractum. l
attractio est quedam forma habens instinctum, et appeti-
tum attrahendi aliquid ad subiectum.
30 Receptio est forma cum qua recipiens recipit receptum.
l receptio est quedam forma habens instinctum et appetitum
recipiendi aliquid in subiecto.
31 Fantasma est similitudo abstracta a rebus per imaginatione.
32 Plenitudo est forma a vacuitate remota.
33 Diffusio est forma cum qua diffundens diffundit diffusibile
34 Digestio est forma per qua digerens digerit digestibilia.
35 Expulsio est forma cum qua natura expellit ea que
non conueniunt subiectum.
36 Significatio est reuelatio secretorum cum signo demonstratorum.
37 Pulcritudo e quedam forma speciosa recepta a visu,
vel auditur, l imaginatione, l conceptu, l delectatione.
38 Nouitas e forma, rone cuius subiectum habituat nouis habitibus.
39 Idea in Deo est Deus: in creatione aute est creatura.
40 ~~Metaphisica~~ matematica e forma cum qua intellectus humanus
denudat substantiam ab accidentibus
41 Ens in potentia existens e forma in subiecto existens absque
motu quantitate, qualitate huiusmodi.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

42 Punctuitas est essentia puncti realis existentis minoris partis corporis.

43 Linea est longitudo consistens ex pluribus punctis continuis. Cuius extremitates sunt duo puncta.

44 Triangulus est figura habens tres angulos acutos tribus lineis contentos.

45 Quadrangulus est figura habens 4or angulos directos.

46 Circulus est figura linea circulari contenta.

47 Corpus est substantia ex punctis lineis et angulis plena.

48 Figura est accidens constitutum ex situ et habitu.

49 Generalis rectitudinis sunt ex quibus corporis est centrum per lineas diametrales.

\+ 50 Mestrualitas est derivatio moris naturae.

51 Dirivatio est habitum materiae per quod particulare decendit ab universali.

52 Umbra est habitus privationis lucis.

53 Speculum est corpus diaphanum dispositum ad recipiendum omnes figuras ei presentatas.

54 Color est habitus per figuram contentus

55 Propositio est forma cui proprie competit propriare

56 Dispositio est forma cui proprie competit disponere

57 Creatio in eternitate est idea in tempore aut creatura est.

58 Predestinatio in sapientia dei est idea in creatione autem est creatura.

59 Misericordia in eternitate est idea in predestinato autem creature.

60 Necessitas autem est forma que aliter se habere non potest, et necessitatum est ens continens illam

61 Fortuna est accidens inherens habitui fortunati est suo dispositus ad illam

62 Ordinatio forma cui proprie competit ordinare, ordinare autem est proprium suum subiectum.

63 Concilium est dubitabilis propositio et consultis est sua species.

64 Gratia est forma primitiva in gratiato posita sine gratiati merito

65 Effectio est forma cui proprie competit efficere in perfecto subiecto.

66 Declaratio est forma in qua illius opiicit distinguendo declaratum autem est suum habitum in quo declaratio est habitus.

67 Transubstantiatio est actus naturae in transubstantiatio denudata

(c) 2007 Ministerio de Cultura

forma antiqua et modo nova.

Alteratio est forma noua in alterato. Infinitas est forma habens actum infinitum 48

ab omni infinito remotum. Deceptio est actus positivus decipientis, et est habitus

privativus decepti. Honor est actus activus in onerante passivus autem in onerato

Capacitas est forma cum qua capax tenetur potest continere et recipere

quantum potest. Existentia est forma cum qua existens

existit id quod est.

74 Agentia est forma movens existentem ad finem ad quem.

75 Comprehensio est similitudo infinitatis et apprehensio finitatis

76 Inventio est forma cum qua illis invenit inventum.

77 Similitudo est forma cum qua assimilans assimilat sibi suum assimilatum

78 Intentio est forma que causat contentum.

79 Contentum est illud in quo illis quiescit

80 Potentia est forma cum qua illis attingit objectum.

81 Objectum autem est subjectum, in quo illis quiescit

82 Actus est connexio potentie et objecti.

83 Generatio in creaturis est forma cum qua agens causat

formas novas.

84 Corruptio est forma cum qua corrumpens privat formas antiquas.

85 Privatio autem existit in medio earum

86 Theologia est scientia in qua homo loquitur de Deo.

87 Philosophia est subjectum per quod illis se contraxit ad omnes scientias

88 Geometria est ars inventa ad mensurandum lineas angulos et figuras.

89 Astronomia cum qua astronomus cognovit virtutes et motus.

quos celum habet in inferioribus effective

90 Arismetica est ars inventa ad numerandum multas unitates

91 Musica est ars inventa ad ordinandum multas voces concor-

dantes in uno cantu.

92 Rethorica est ars cum qua rethoricus ornat et colorat sua verba

(c) 2007 Ministerio de Cultura

93 Logica ē ars cum qua loquens invenit naturalem conjunctionem inter subiectum et predicatum.

94 Gramatica est ars inveniendi modum recte loquendi, recteque scribendi

95 Moralitas ē habitus ad agendum bonum sive malum.

96 Politica ē ars cum qua burgenses procurant publicam utilitatem civitatis

97 Jus ē actus regulatus in homine de iustitia habituatus.

98 Medicina est habitus, cum quo medicus procurat sanitatem patientibus.

99 Regimen est forma cum qua princeps regit populum suum

100 ~~94~~ Militia est habitus, cum quo miles iuvat principem, ut iustitiam possit tenere.

96 Mercatura est habitus, cum quo mercator scit emere et vendere

97 Navigatio ē habitus cum quo nautae sciunt per mare navigare

98. Conciencia ē forma cum qua ipsus affligit animam de commissis

99 Predicatio ē forma cum qua predicator informat populum ad habendum bonos mores et evitandum malum.

Oratio ē forma, cum qua orans loquitur Deo sanctifice

Memoria est ens cum quo entia sunt recolabilia

fin

Scholion

scholi quo quesit

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Scholion

Varias varijs in libris ponit egregius praeceptor formas et quidem noviā quamvis enim aliquae sint omnibus generales aliae vero sunt speciales ut recte notavit Valerius de Varijs in suo opere aureo sunt namque formae loca proprietatum assignata quibus melius in rerum cognitionem devenimus quare sicut rebus distinctis distinctae sunt proprietates sic et distinctae sic et distinctae assignandae sunt formae ac proinde in varijs materijs variae proponendae, declarandae, expendendae et quia eas omnes in numerum revocare onerosum est nimis et non paucis tedium pareret, ideo sit monuit Doctor iste in quibus particularibus semper praesupponendum esse seu praecipiendum quid dicitur per nomen. omnia autem nomina sunt formae seu termini scibiles

Diffinitiones formarum a Magistro traditae possunt simili modo exponi quo supra ex eodem Doctore diffinitiones principiorum expositae sunt. quod si aliquae ex acceptione communi in intellectu significatione humanae quia a Praeceptore sunt declaratae standum est ubi, et servata semper acceptione termini quaestionem judicare.

Haec igitur sit tibi generalis regula ut breviter et facile in omnibus expendendis ac expediendis propositionibus semper intelligentiam terminorum propositionis seu significationem verborum. quod si ab adversario non admittatur sensus tuus, sumas ab illo sensum suum et juxta illum, de quaestione judicabis et resolutionem dabis: sic enim ab equivocationibus ac expediens multas quaestiones sedabis scilicet

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Quae tibi Vo. ocurrunt difficultatis circa formas in arte magna invenies facile parte 10a. numerum quorum 100 ut a nobis notatum habes per titulos dignoscendos enim, ob terminos convenientiae distinctos in una numerat forma.

De XIa Parte quae est de quaestionibus

Caput Primum divissio huius 11ae partis tradit.

Haec 11a pars dividitur in duodecim partes seu loca disposita, et proportionata ad quaestiones, 2m materiae diversitatem, ex qua sunt. nam in uno loco sive parte est significata solutio unius quaestionis et in alio loco, solutio alterius ~~rationis~~ quaestionis: propterea quod diversimode applicabimus quaestiones ad praedicta loca. et hoc duobus modis; nam facimus aliquas quaestiones quas solvemus; et alias quas non solvemus, sed dimittemus artiste bene intuenti ut ipse abstrahat solutiones ab illa parte sive loco, cui quaestiones transmittemus: nam in illa parte sive loco, solutio est signata.

Hic paucas quaestiones facimus et solvimus causa brevitatis; nam haec ars abstracta est ab Arte Magna, ut ipsa brevius tractetur, et ut illius sub paucis apprehendat plura; sicque sit magis utilis. et per solutionem quaestionum hic positam, seu datam poterit dari solutio aliarum quaestionum hoc modo.

Loca, sive partes ad quas trans-

* initio capitis

mitimus quaestiones sunt 12. ut jam *supra dictum est

(c) 2007 Ministerio de Cultura

videlicet 1a figura: 2a figura: 3a figura: 4a figura: diffin: regule: tabula: evacuatio 3e figure: multiplicatio 4e figure mixtio principiorum et regularum novem subia: 100 forme et 10 de 1o loco huic parti dicemus

Scholion

Ostium Magnum nobis ostensum est de brevitatis stilo compressum: hec enim ares ut preceptor egregius monet breviter tractat res ac veluti sub compendio proponit. nos igitur magistrum imitati cuiusque monitis obedientes questiones insolutas breviter solvemus. ne autem textus et solutiones a Dre tradite, cum adducendis, a nobis confundantur; ideo textum proponimus, et questionibus numeros assignabimus ut facile et distincte in scholiis solutiones desideratas dare possimus. si autem aliquod occurrit dubiolum circa questiones a magistro solutas, hoc etiam ordine dissolvemus.

Caput 2m de questionibus 1e figure

Queritur 1o utrum aliquid sit ens in quo subiectum et predicatum conveniant in identitate substantie et nature, et numeri, per totam 1am figuram. et respondendum est quod sic; nam [alias] conversio subiecti et predicati et equalitas esset destructe absolute. et eternitas esset superius per infinitatem durationis; et sua bonitas, magnitudo, potestas etc. essent inferius per infinitatem: quod est impossibile.

Queritur 2o quid est illud ens in quo subiectum et predicatum convertuntur. et respondendum est quod deus est illud ens; talis enim conversio non potest esse, nisi in subiecto infinito et eterno

Queritur 3o utrum bonitas divina

(c) 2007 Ministerio de Cultura

habeat in se magnam bonificationem, sicut diuinus intellectus in
intellectionem? Queritur 4° quare Deus habet
in se ita magnam agentiam sicut existentiam? Queritur
5° Deus de quo potest tantum, quantum ipse est? Queritur
6° quare homo et animal non conuertuntur et huic
respondendum est; ex eo quia conuersio non potest fieri inter
maius et minus sed inter equalia. Queritur 7° Utrum
in Angelo sua potestas, intellectus et voluntas conuertantur et di-
cendum est quod non: alioquin ipse posset habere ita
infinitum actum et dignum, sicut Deus.

Scholion

Ad 3am questionem respondemus affirmatiue: sicut enim
omnes Dei dignitates sunt equales, sic quoque equales habent
actiones, et actus: ex parte 9. Cap. 1° de Deo
Ad 4am questionem respondemus:
ex intrinseca Dei perfectione venire quod sit ita magnus
agendo sicut existendo; Deus enim ociositatem non patitur
nec vacuitatem, neque priuationem, quod totum sequeretur
in Deo si Deus non haberet actus intrinsecos; atque proinde
ita magnus, sicut ipse in existendo magnus est: ex arte magna
parte 9°. Cap. de actibus intrinsecis diuinarum rationum.
Ad 5am questionem respondemus, Deum
habere de se ipso totum posse sic quod de se ipso potest tantum,
quantum ipse est, et hoc patet ex data diffinitione Dei parte 9a
Cap. 1°

Caput 3m de questionibus secunde figure

Questiones 2æ figure tribus modis possunt fieri: sicut homo et leo, qui per differentiam differunt specie: et per concordantiam conveniunt genere: et per varietatem contrariantur, videlicet corruptibile et incorruptibile et sic de aliis suo modo.

Queritur 1º utrum differentia sit magis generalis quam concordantia et quam contrarietas. ad quod dicendum est quod sic; eo quia ubicumque est contrarietas, et concordantia est differentia; sed non econverso in omnibus: in multis enim reperitur differentia et concordantia, in illis tamen non est contrarietas realiter: sicut in entibus spiritualibus.

Queritur 2º quid est magis primitivum; concordantia aut contrarietas, dicendum est quod concordantia a concordantia enim descendunt principia positiva, a contrarietate autem privativa.

Queritur 3º utrum ista diffinitio sit magis ostensiva dicendo sic: homo est animal homificans: homo est ens, cui proprie competit homificare, quam ista: homo est animal rationale mortale. et dicendum est quod sic. ratio est, quia homificare soli homini competit. rationabilitas autem et mortalitas conveniunt multis.

Per triangulum principii medii et finis possunt fieri questiones tribus modis. 1us modus est quando queritur (4º in ordine) quare est una 1ª causa, et non plures. cui respondendum est ex eo, quia unus est finis infinitus.

2us modus est, quando queritur 5º: utrum medium existens inter subiectum et predicatum habeat quantitatem continuam, aut discretam. et est dicendum, quod continuam habet respectu medii extremitatis: discretam autem respectu medii coniunctionis, et mensurationis.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

3.us modus est quando queritur 6o: qualis finis est ultimus in Subo, et respondendum, quod finis proprius, et non appropriatus.

Per triangulum majoritatis, equalitatis et minoritatis possunt fieri questiones tribus modis per majoritatem, sicut quando queritur 7o quare Deus est supra Angelum et Angelus supra hominem. et respondendum quod Deus est supra Angelum, ex eo quia bonitas divina magnitudo etc. distant per infinitatem a quantitate, et per equalitatem a tempore: bonitas autem Angeli, et magnitudo non et ipsa in Angelo sunt supra bonitatem, et magnitudinem hominis etc. eo quia in Subo, in quo sunt, distant a divisione et successione; et bonitas magnitudo etc. hominis corporis non.

2.us modus est quando queritur 8o in anima quare illius voluntas et memoria sunt equalis per essentiam cui dicendum est, quod ex eo, quia 1a causa per equalitatem sue bonitatis, Magnitudinis etc. est intelligibilis amabilis et recolibilis equaliter, et in isto passu cognoscit illus quod demonstratio potest fieri propter quid; aut quia; aut etiam per equiparantiam.

3.us modus quando queritur 9o quare punctum est magis circa nihil quam aliud ens. et dicendum est quod propter hoc, quia magis repugnat fieri essendi.

Queritur 10. utrum differentia, que est inter sensuale et sensuale, sit major quam illa, que est inter sensuale et intellectuale: et quam illa, que est inter intellectuale et intellectuale.

Deinde queritur 11o: utrum differentia, que est inter principium et medium sit major quam illa que est inter medium et finem.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Et similiter potest 12º. queri de differentia, que est inter substantiam et substantiam, etc. et respondendum est per ea, que sunt significata in triangulis supradictis subjectivae et objectivae, mediante regula B.

Scholion

Ad 10am questionem respondemus quod perfectiora sunt extrema differentiae, eo perfectiorem esse differentiam. et ita major est differentia inter intellectuale et intellectuale quam inter intellectuale et sensuale: major etiam inter intellectuale et sensuale quam inter sensuale et sensuale: nam intellectuale perfectius est sensuali.

Cuius solutio significata est in solutione 2ae questionis, nam sicut ex majoritate potentiarum decendentium a concordantia probatur majoritas concordantiae, comparatione contrarietatis a qua privative decendunt, que minores existunt; sic quoque ex majoritate intellectualium probatur majoritas differentiae inter illa, comparatione differentiae inter sensuale et intellectuale; quia iam minoratur alterum extremorum: et a fortiori, comparatione differentiae inter sensuale et sensuale, in qua utrumque extremum minoratur.

Solutionem datam ponit Doctor in lectura Pectorali, 4a parte Camera B C T B. et aliquorum rerum dicit quod magis bonum sequitur de differentia inter intellectuale et sensuale, quam inter sensuale et sensuale: et majoris de differentia inter intellectuale et intellectuale quam inter sensuale et sensuale. hinc

Ad 11am questionem dicimus differentiam inter principium et medium esse equalem cum differentia inter medium, et finem ubi principium medium, et finis sunt equalia ubi vero predicata

(c) 2007 Ministerio de Cultura

herit equalis majoritate extremorum cognoscenda est majoritas differentie finis autem terminationis et perfectionis maior + maior quam est differentia inter medium et finem sive terminationis sive perfectionis quam differentia inter principium et medium, differentia vero inter principium et medium major est quam differentia inter medium et finem privationis nam illud est accessus ad perfectionem; hoc vero recessus ab ista.

+ principio quod quidem finem privationis

Ad 12. questionem patet ex dictis. Caput 4m de questionibus 3e figure.

Dictum est in 3a figura, quod quodlibet principium applicatur alteri. et ideo queritur 1o. utrum contrarietas sit tantum applicabilis bonitati, magnitudini etc. quantum concordantia et dicendum est quod non: contrarietas enim applicatur eis privando et contrariando; concordantia autem concordando et fecundando. Dicitur etiam in 3a figura quod bonitas est magna: et ideo queritur 2o.: quid est bonitas magna? et respondendum est quod bonitas magna est illa que absque contrarietate et minoritate convenit cum omnibus principiis ex suis correlativis.

Queritur 3o: bonitas ubi est? vade ad cameram BS. et respicies significata.

Queritur 4o. bonitas de quo est?

Queritur 5o. bonitas quomodo est? vade ad cameram BI et BK. et aspicies earum significata et sic de aliis. Item queritur 6o. quando est in rebus universalis et particularis.

Scholion

(c) 2007 Ministerio de Cultura

53
53

Ad 3am questionẽ respondemus cum Dre in arte magna 6a parte camera B. I. per primam speciem regule C. D. qd bonitas ẽ in se ipsa, cum ipsa sit primitiva essentia quo ad suum genus, et etiam per 2am speciem regule C. D. ẽ in suis bonis concretis et sic discurrendo species possunt proposite questioni alias responsiones dari.

Ad 4am questionem respondemus ex eodem Dre. parte citata camera B. D., quod bonitas per 1am speciem regule D ẽ de se ipsa, per 2am ẽ de suis innatis correlativis et per 3am ẽ sub[i]ecta suo toti, in quo est

Ad 5am questionẽ respondemus ex eodem Dre parte citata camera B K. qd bonitas ẽ per suum modum nalem quo in sua propria difffa constituta est, et ab omnibus aliis distincta habet quoque modum moralem in causando habitus morales distinctos bonos et gloriosos.

Ad 6am questionem respondemus illum ee Vlem cum intelligit Vlia: et particularem, cum particularia capit. Unde dicit Dor parte 9a, qd illius facit de Vlem in tabula, qa colligit, et abstrahit multa particularia omniu materiarum et intra sedderis modus quo illus fit Vlis et particularis dicit, per ipsam tabulam illus ẽ ascentivus et decentivus, ascentivus quidem qa ascendit ad priora, et generaliora, decentivus vo; qa ad posteriora et particularia decendit, in parte quoque 11a monet idem Magister illum in arte brevi ee magis Vlem, qa sub paucis aprehendit plura; hoc ẽ particularia in suis Vlibus cognoci; deinde in arte magna parte 2a figura 3a dicit, hec figura docet descendere de Vli ad particulare gradatim; illus ql in Vli i Vlis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

et aliy in particulari V.o particularis, et clarius

Caput 5m de questionibus 4æ figure

Queritur 1o per cameram B.C.D. utrum aliqua bonitas sit magna infinite sicut eternitas. et respondendum est quod sic aliequin tota magnitudo eternitatis non est bona per cameram B.C.F.

Queritur 2o utrum Deus sito ita potens per suam bonitatem sicut per suu illum. vade ad predictam cameram, et recipe significato suarum correlatiuarum, et suarum diffinitionum.

Queritur 3o: utrum Angelus produat Angelum dum sit superius sicut ho produeit hominem qui e inferius sicut respondendum est quod non Angelus enim non recipit aumentationem ab extra quia cuacuaret suam essentiam: ho autem sic ratione corporis

Scholion.

Ad 2am questionem e respondendum affirmatiue per cameram sitatam B.C.F. et docet expresse Dor cap. 4o sententiarum dicens omnes dei dignitates concurrere ad generationem filii et processionem spiritus santi; cum filius sit ita bonus per bonitatem, et magnus per magnitudinem th. sicut sapiens per sapientiam, ut inferius expendit. idem ostendit cap. 6; et questione 11a libri variarum questionum

Dices si deus e ita potens per bonitatem sicut per illum et omnes dei dignitates eque possunt et agunt quare ergo in diuinis generatio filii dicitur et per illum; et processio spiritus santi per voluntatem? Solutionem

(c) 2007 Ministerio de Cultura

habet Capitibus Ditatis, incipit in motum (ut ita loquar, motum namque in deo locum non habet) per naturam filius, et perficit per amorem voluntatis. Unde in fine Capitis 6. Ditati distinguens Egregius Magister in Patre Divino tres modos Amoris s. comune proprium 2m generationem, et proprium 2m spirationem dicit hunc ultimum in quo Comunicat filius cum patre, et quo producitur Spiritus Sanctus: quae quidem spiratio sequitur per Amorem non per naturam

Caput 6m de quaestionibus per diffoes Principiorum

Quaeritur 1o. utrum Deus sit ens necessarium.

Quaeritur 2o. utrum Unitas possit esse infinita absque actu infinito.

Quaeritur 3o. utrum sit unus Deus singularis.

Quaeritur 4o. utrum Deus possit esse Malus. Vade ad diffoem bonitatis magnitudinis etc. et tene ea quae tibi significant, nam si bonitas est Magna et Eterna; jam necessarium est, quod bonitas sit ratio bono et Eterno etc. quod producat bonum magnum et eternum et sic de aliis quaestionibus quae possunt fieri per diffoes principiorum

Scholion

Ad 1am quaestionem Respondemus afirmative et patet resolutio ex data diffoe dei nona parte Cap. 1o.

Ad 2am respondemus negative quoniam sicut bonitas infinita stare non potest absque actu infinito sic neque unitas, absque actu infinito stare valeat. quod constat ex dictis in Scholio Capitis 3ii solutione ad 4am quaestionem.

Ad 3am Respondemus afirmative nam si plures dii forent, unus finiret alium et proinde neuter esset Deus

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Ad quam respondemus negative. et dixit quidam Sugier illi regi Valis quoniam non deus, volens iniquitatem eius quod dixit impossibile deus iniquitatem vellet proinde malus esset. Sic quod statim non deus: deus quoniam necessario bonus est, nec malus esse potest.

Caput 7m de questionibus per Regulas.

Queritur 1º verum Credere precedat intelligere.

+ Queritur 2º que diffinitio sit melior, et Clarior aut que datur per potentiam, et suum specificum actum aut illa, que datur per genus et differentiam. et Respondendum est, quod illa que datur per potentiam et suum actum: per hanc enim habetur Cognitio subiecti et aliquis eius specifici: per alteram autem nequaquam de potentia sed partium tantum.

Queritur 3º verum potentia extra suam essentiam habeat actum. Queritur 4º verum illius agens sit in memoria et in voluntate passivus. Queritur 5º verum illius possit habere obiectum absque sensu. Queritur 6º verum divina potestas possit habere actum infinitum. Queritur 7º verum aliquis possit esse sine differentia. Queritur 8º verum aliquis sit possessus a potentia aut ab obiecto aut ab utroque. Queritur 9º verum substantia possit per se existere absque suis Causis. Queritur 10 verum voluntas habeat posse in illud per Credere: et illius in voluntate per intelligere. Queritur 11º verum in Anima voluntas et memoria sint equales. + Queritur 12. verum illius absque suis Correlativis possit esse universalis aut particularis. Queritur 13. verum illius quando facit sententiam faciat illam per proprietatem et dictam. Queritur 14. verum illius dissonat ab amare et memorari et comunis

---

+ idem habetur supra Cap. 3º de questionibus 2º superius q. 3ª.

+ idem queritur supra Cap. 3º q. 8.

+ vide dicta Cap. 4º in fine

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Queritur 15. Verum illus in uno et eodem tempore possit credere et intelligere. Queritur 16. Verum illus in se ipso faciat scientiam Queritur 17. Quomodo illus facit speciem. Queritur 18. Verum illus cum sua specie inspiret voluntati et memorie quod obiectent illam speciem. Sicut applicavimus questiones regularum ad illum sic possunt aplicari ad alias potentias hoc modo

Scholion

Ad 3am questionem diximus intelligere et proprium illius et credere appropriatum; nullum autem appropriatum precedit proprium stante subiecto in rectitudine sua: tamen quandoque ratione obliquitatis seu infirmitatis subiecti contingit proprium sequi appropriatum. Sic credere, in rebus fidei, precedit intelligere; iuxta illud Hilarii 7o nisi credideritis, non intelligetis, . ac in omnibus materiis stante nostra infirmitate plura supponimus, quam intelligamus, ut monet Preceptor Noster in Compendio artis demonstrative distinctione 1a de 7a parte figure S. folio 11o columna 2a. et sic credere est ordinis et intelligere consequens; ut Doctor Noster loquitur in arte iuris distinctione 6. parte 3a.

Ad 3am respondemus negative cum Doctore in libro correlativorum distinctione 2a § magnitudo etc. dicente quod magnitudo extra suam essentiam agere non potest. idem manifeste innuit in tabula generali distinctione 9a parte 9a § 10. folio 87. columna 4a. et patet nam visiva sola v.g. non potest agere actum suum extra visibile quod est essentia sua: quare ut videat, visibile remotum reponit in propinquum, hincque in ipsum agit.

Ad 4am respondemus affirmative. nam illus tribuit memorie species, ut ipsas contrivat

(c) 2007 Ministerio de Cultura

et subjicit voluntati inquiris eius per suppositionem quam a voluntate habet faciens respondemus etiam quod illus[?] est agens et faciens tam in memoria quam in voluntate ut patebit infra solutione ad quaestionem [illegible]auam

Ad 5am quaestionem diximus infirmitatis et naturae descendentiam illius a sensibus, sicut ab Augustino probavimus tractatu de visione dei distinctione 3a articulo 2o et docet Magister illuminatus cap. 48 Sententiarum et in libro de diss. illius et fidei solutione objectionis 3ae.

Ad 6am patet resolutio affirmativa ex dictis in scholis sapientis antecedentis solutione ad quaestionem 2am

Ad 7m respondemus rationes differre per alias sues seu agentias proprias nec aliter posset absque Correlativorum differentia.

Ad 8am diximus actum quidem a potentia et obiecto produci, sed nisi tamen in potentia vide arborem sensualem parte de branchiis et de [illegible]

Ad 9am respondemus negative unum quodque n. existit per id quod est. Istud autem per causas suas est. Ad 10am patet resolutio affirmativa, ex principiis mixtione

Ad 11am habet resolutio affirmativa supra Capite 3o de quibus 2ae figurae, solutione quaestionis 8ae.

Ad 12. Respondemus unumquodque principiorum, absque Correlativis innatis, qualia sunt propria Correlativa, sic ab omnibus abstractum est, ut nihil praeter est sum dicat

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ita de bonitate docet Doc. Cap. 2º sententiarum quare illius absque correlativis consideratus hic e omnino abstractus ab omnibus, ut nec universalis, nec particularis e valet. ad hoc veniunt dicta in scolio Capitis 4.i solutione ad propositum 6am

Ad 13.am dicimus, scientiam sequi conditionem diffinitionis unde sunt diffinitio per propriam et altum specificum data melior est et clarior diffinitione tradita per genus et diffam, sic quoque scientia, que habet pro medio altum specificum clarior e scientia habente pro medio diffam. altius autem specificus dicitur proprietas intrinseca rei.

Sed tamen quod cont.; nomine proprietatis venit forma seu ens constitutionum rei, que per propriam diffam habet.; hinc proprietas hic sumpta posterior e diffa quamvis quoque illius [struck] facit scientiam per proprietate et etiam per diffam, tamen diversimode facit illam iuxta medii diversitatem, nam scientia que habet. per altum specificum clarior e illa scientia, que habet. per diffam constitutivam rei; et scientia que habet per talem diffam nobilior e et clarior scientia illa, que per proprietate tali diffa posteriorem habet. Vide in textu solutionem ad questionem 2am

Ad 14am respondemus affirmative et in hoc passu apparet mutuum principiorum juvamen

Ad 15. respondemus affirmative: nam credere supponit ad intelligere, ex solutione ad 1am questionem et intelligere dependet credere vide Dem Cap. 1º sententiarum, et resolutionis dicti Capitis Ilone 7.º et 8.º

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Ad 16. resolutio affirmativa habet. in solutione q̃onis 8æ. Scientia enim est altus ille, altus autem in ipsa recipit.

Ad 17. Respondemus illum facere speciem deducendo imperfectum, seu remotum intelligibile in proximum et perfectum; seu in intelligibile remotum, sed extensi, i. extra intelligibile propinquum existens, dicit. obm intelligibile autem remotum ad intensum i. intra propinquum intelligibile existentem dicit. species. Vide Drem in arte inventiva veritatis dis 3a. regula 8. de punctis transcendentibus. Cap. de ratiocinatione et aliis Capitibus

Ad 18. Respondemus, illum ostendendo voluntati veritatem dirigere eandem voluntatem ac quo ammodo cogere ad amandum veritatem ut notat Dor in prologo artis amativæ. Voluntas etiam diligendo bonitatem cogit illum ut ipsa diligat intelligat, diligentius que inquirat, ut patet in exemplo penultimo arboris exemplificalis. Illus quoque et voluntas cum memoria mandant species, quas colligunt, ipsi imperant ut conservet. memoria autem ab illu et voluntate semper requirit quod conservet, ac retineat. hinc apparet mutuum potentiarum dominium et servitium ac proinde equalitatem vide Caput 3m sententiarum et in resolutionibus Coris 4i. vide etiam in arte brevis distinctionem 5am, de 3a potentia deducta per regulas in libro etiam variarum questionum questione 84. dicit Dor. potentiarum Animæ altera alteram cogit; ac proinde alteram alteri imperat

Caput 8m de questionibus tabule

Queritur 1o. Utrum mundus sit eternus vade ad ~~Cameram~~ Columnam B. C. D. et tene negationem: invenies n. in Camera B C T B quod si mundus ẽ eternus, sunt multæ eternitates specie differentes. et sunt contradicentes per cameram B C T C contra cameram B C T D

quod est impossibile. unde sequitur qd de questione negativa est tenenda, et hoc probat regula B.

Queritur 2o verum deus possit esse tantum infinitus per suam magnitudinem quantum per suam eternitatem vade ad Columnam C.D.E.: et ad Cameram C.D.T.C tenendo affirmativam, contra Cameram C.D.T.D.

Queritur 3o verum deus tantum possit per eternitatem quam per illum. vade ad Columnam D.E. F.: et ad Cameram D.E.T.D.

Queritur 4o verum deus sit ita potens per suum posse sicut per suum intelligere et amare vade Columnam E.F.G.: et tene affirmativam, per Cameram E.F.T.E, et per Cameram E.F.T.F. et per Cameram E.F.T.G. usquequo tota Columna sit evacuata.

Queritur 5o verum in deo suus intellectus et voluntas sint majores quam sua virtus. vade ad Columnam F.G.H. et tene negativam per omnes Cameras ipsius Columne augendo significata Camerarum.

Queritur 6o verum divina veritas sit ita virtuosa per equalia correlativa, sicut divina voluntas. vade ad Columnam G.H.I.: et tene affirmativam per omnes Cameras ipsius Columne.

Queritur 7o verum in deo virtus, veritas, et gloria habeant per quod sit equales, et a tempore, loco, et minoritate remotes; vade ad Columnam H.I.K et tene affirmativam per omnes Cameras

Scholion.

Questiones omnes sunt solute in textu. et in solutione 3e, per Cameram D.E.T.D. significat D.re qd quia Caritas non habet

locum in deo, ideo affirmativa q̄onis e tenenda: sicut in solutione q̄onis 2ę affirmativam partem ostenderat.

Caput 9 de quęstionibus evacuationis 3ę figurę

~~Quęstiones omnes sunt solutę in text. et in solutione 3ę. q camgam D. C. T. D. significat Dor qd quia contrarietas nō habet locū in Deo ideo~~ affirmativa quęstionis est tenenda: sicut in solutione quęstionis 2ę

In camera B. C. dictū est qd bonitas est magna. modo quęritur. Utrum bonitas sit magna et quid e sua magnitudo et bonitas; et magnitudo in quo concordant; et utrum possint concordare absq. differentia et respondendū e qd bonitas e magna, ut patet p diffōem magnitudinis et sua magnitudo e habere sua correlatiua ut per 2am speciem regulę C. patet et concordāt, qa bonitas e magna p magnitudinē et e. converso. nec concordare possunt absq. differentia suorū correlatiuorum et hęc de evacuatione 3ę figę sufficient omnia brevitatis nam per hoc qd de ipsa diximus potest artista facere et soluere q̄nes per alias cameras.

Scholion.

Quam brevissime Dor se expediuit; nec nobis immorari h. solum attendendum ducimus subtilem cam̄ere propositę usum, ut vobis norma sit soluendi in brevi quęstiones propositas nouas quę proponendi.

Caput 10 de q̄ibus multiplicationibus 4ę figurę.

Quęritur. itus p quē modū conditionat se ad essendū generale p generale intelligere. Unde ad multiplicationē 4ę figę et vide p ~~multas~~ quē modū itus multiplicat conditiones cum quibus ipse multiplicat se et suū intelligere ut p multas et magnas scientias sic generales, et multis habitibus inductis et hęc de multiplicatione 4ę figę sufficiant causa brevitatis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Scholion

Solutionis propositae quaestionis in tex. habes supra in scholio capitis 4i solutione ad quaestionem 6am et adverte ipsam videre quaestionis in arte magna caput 11o de quaestionibus mixtionis principiorum et regularum.

Quaeritur 1o utrum bonitas sit discursiva per magnitudinem durationem etc. et e concerto respondendum est quod sit ut significatum est per 2am speciem figuram faciendo de hoc praedicatum.

Quaeritur 2o quid ~~habet~~ bonitas in magnitudine duratione etc. respondendum est quod in magnitudine est magna et in duratione durabilis etc. Quaeritur 3o quid habet bonitas in magnitudine etc. dicendum est quod in ipsa habet sua correlativa magna et in duratione durabilia etc.

Et sicut exemplificavimus de bonitate ita potest exemplificari de aliis principiis hoc modo et haec de mixtione sufficiant modo ad cautelam brevitatis

Caput 12 de quaestionibus 9 subiectorum et 1o de Deo

Quaeritur 1o utrum Deus sit et respondendum est quod sic ut probatum est in quaestionibus 1ae figurae

Quaeritur 2o quid est Deus et respondendum est quod Deus est ens qui tantum agit in se ipso quantum ipse est.

Per 2am speciem regulae quaeritur 3o quid habet in se Deus essentialiter ad quod respondendum est quod habet sua correlativa sine quibus habere non posset immensas et eternas rationes.

Per 3am speciem quaeritur 4o quid est Deus in alio ad quod dicendum est quod ipse est creans, gubernans, et huiusmodi.

Per 4am speciem regulae quaeritur

(c) 2007 Ministerio de Cultura

9o quid habet Deus in alio et dicendum est quod habet in mundo posse, et dominium et in hominibus judicium, et altum gratiæ misericordiæ, humilitatis, patientiæ et pietatis. et hæc de Deo sufficiant causa brevitatis.

Textus est clarus, et expletus

Caput 13 de quæstionibus Angeli.

Quæritur 1o. Utrum Angeli sint, et respondendum est quod sic; si. n. id quod minus videtur esse simile Deo, est; multo magis id quod magis videtur esse simile Deo est; adeoque si aliquod compositum ex corporali, et intellectuali est, multo magis id, quod est compositum ex intellectuali, et intellectuali est. amplius si Angeli non essent, scala quidem differentiæ et concordantiæ esset evacuata; et per consequens mundus. quod est impossibile.

Quæritur 2o. Angelus de quo est, et cuius est respondendum est per regulam D. quod est de se ipso magis dicam essentia non potest esse punctualis, neque linealis, et per 2am speciem eiusdem regulæ, est de quorrelativis spiritualibus s. de suis tivis, et bilibus, et are; ex quibus est compositus per tiva est activus: et per bilia est receptivus, et are est actus existens inter tiva et bilia.

Per 3am speciem est dicendum quod Angelus est Dei et hæc de Angelis, causa brevitatis suffi ciant sufficiant

Scholion

Cum dicit Dor impossibile esse quod mundus sit evacuatus intelligit: in sensu compositio et posito quod mundus sit a Deo creatus ut est: Dei n. perfecta sunt opera, signa ad finem illius dicendo intentum ordinata cum g. mundus a Deo creatus sit

et creature spirituales sunt create et ipsum recendent intelligant et clament: impossibile est quod finis iste sit in omnibus creaturis quod utique est possibile, si possibile est mundum esse creatum sed quod impossibile est. 79

59

Capitulum 1 de corporibus celi

Queritur 1º. utrum celum moveat se ipsum et respondendum est quod sic ut sua principia habeant correlativa substantialia et propria per suas constellationes.

Queritur 2º. Verum celum moveat se ad locum et respondendum est quod sic in se circularitate, et non extra se. ratio huius est quia extra se nullam actionem habet nec habere potest.

Queritur 3º Verum Angelus moveat celum et respondendum est quod non: quia si moveret jam tunc correlativorum celi essent inferius, et vilia superius. et etiam per suam formam non moveret elementa et per suam materiam quod est impossibile

Queritur 4º Verum celum habeat animam motivam et dicendum est, quod sic, nam aliter sensitiva et vegetativa non haberent animas motivas; nec elementata haberent motum.

Queritur 5º. per 1am speciem regule C. quare est celum, et dicendum est quod ex eo quod de sua materia et forma est constitutum.

Per 2am speciem regule C. queritur 6º.: quare est celum et dicendum est ut interiora inferiora possint habere motum et hec de celo significant causa brevitatis

Scholion

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Nota 1º. Cum in solutione quæstionis 2æ. dicit Dor. quod

quod Celum extra se nullam actionem habet nec habere potest

non intendit negare influentiam quam Celum in hæc

inferiora habet, et sistum iste magister declarat: quod tantum

vult dicere extra se nullam actionem habere quâ aliquid sui

extra sferam mittat: Celum enim in se tantum circu-

lariter se movet non vero extra, vel ascendendo vel discendendo

per lineam rectam.

Nota 2º in solutione quæstionis 2æ

magistrum ponere sententiam suam contra filosofos dicentes Celum non

moveri a propria forma sed tantum ab intelligentia et docet Celum

moveri a propria forma; et non tantum ab intelligentia ab ista quidem

movetur Celum et gubernatur, ut monet Dor. iste in libro de prin-

cipiis filosofiæ dicto 15. Cap. de forma motiva, et movetur quoque a

propria forma ut in presenti magister docet unde

Unde cum ab ~~Illumina~~ illustrissimo

Vel Averio in apologia percontatione 15. de regulis dicitur quod Angelus

est in orbe motor non intendit negare orbem moveri a propria

forma; quod docet moveri quoque ab Angelo nam sicut lapis a supe-

riori loco in centrum proiectus movetur a proiiciente, et a forma propria

sic quoque circularis motus Celi est a propria forma et a motore Angelo

Nota 3º pro solutione quæstionis 4æ cuius affir-

mativam resolutionem expendit Dor in Astrologia parte 1a principaliter

circa finem agens de anima Celi quod hic per animam intelligit

illam essentiam Celi quæ magis se habet ad finem propter quem

Celum naturaliter est sicut. n. in arbore vegetativa est anima quia

plus se habet ad finem arboris scilicet ad faciendum fructum quam aliqua alia

arboris pars; et sensitiva in brutis est anima quod majorem nobili-

tatem quam habent bruta est et consistit per sentire sic quoque cum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Celum plurabilis sit et motum cum quo in hec inferiora influit quod aliquid aliam suarum partium; oportet dicere quod essentia materia celi est ipsa anima, que Coelum mouet, informat et perficit deducitque ad finem potentia quodam est.

Caput 19. de Questionibus hominis

Queritur 1º Verum homo de Deo possit habere majorem notitiam affirmando an negando. et respondendum est quod affirmando. Cuius ratio est quia illa sine quibus ipse est, quam illa sine quibus ipse non potest

Queritur 2º quare homo agit per formam speciesua vnde ad 2am speciem regule est ubi est solutio implicita.

Queritur 3º. Verum homo augmentans suos actus augmentet sua essentiam et respondendum est quod nullus homo agit seipsum

Queritur 4. quomodo homo desiderat recolere et non potest recolere; cuius istorum defuit prius memoria, an illius. dicendum est quod memoria ipsa enim cuius reddit speciem antiquam intellectui illi qua voluntati

Queritur 5º. anima et Corpus quomodo componunt hominem et est dicendum quod in homine bonitas Corporalis et spiritualis componunt vnam bonitatem et sic de aliis Queritur 6º quid est vita hominis ad quod respondendum est quod est illa forma que Composita est ex vegetatiua, sensitiua imaginatiua et ratiocinatiua. Queritur 7º. quod est mors hominis et respondendum est, quod dissolutio potentie elementatiue, vegetatiue, sensitiue, imaginatiue et ratiocinatiue. Queritur 8. Verum homo sit visibilis. et dicendum est quod non: visus enim non potest videre nisi colorem et figuram. Queritur 9º. Verum in homine intellectus et memoria sint eadem potentia. ad quod respondendum est quod non: quia si essent eadem potentia, iam intellectus non esset successiuus in acquirendo species: nec traderet eas obliuioni: neque etiam eas ignoraret. item quia nimis esset potens in obiecto contra libertatem voluntatis; et sic de homine sufficiat, causa breuitatis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Scholion

Ad 2am porro dicimus quod homo agit per formam specificam a corporalibus secretam scilicet animam rationalem ut suum possit contingere finem, homo enim ad memorandum, intelligendum Deumque diligendum creatus est ut Doctor saepe saepius et magister repetit.

Circa solutionem quoque 3ae dubitabis nam in arte magna parte 9a cap. de homine per principia deducto, habetur: humidum radicale vivit et de ipsum augmentat de hoc quod venit extra. atqui cum humidum radicale augetur crescit homo et augetur sicut experientia patet: ergo homo augmentat sicut alius nutritive augmentat essentiam suam; ac proinde, juxta solutionem a Patre datam agit de ipsum. vel dicendum est quod solutio non valet

Confirmatur: quia in libello Chaos rubrica 25. § 4. et ultima est in beneficio vitae [illegible] Doctor dicit: quando homo natus est, vivit ex hoc, quod ab elementis suscipit in suo humido radicali. facit quoque ad idem exemplum de ovo quod tradit Doctor in arte magna cap. de homine per regulas deducto, in 3a specie regulae C.

Dicitur quod inter producens et productum intervenire necessario distinctio, ut monet Doctor cap. 1o Sententiarum: nam idem non potest producere de ipsum; si autem homo augeret suam essentiam, produceret certe illud eius, quod augeret, ac proinde et suam propriam produceret: cum quid fieri repugnat neque homo essentiam suam augmentare valet.

Ad instantiam Doctoris dicimus cum ipso in eadem rubrica citata libelli Chaos, § penultimo, hominem quoad eius suam specificam et numeralem non suscipere augmentationem nec decrementum, et supra § in specie hominis generatur embrio vivificat: humidum radicale in suo proprio esse

(c) 2007 Ministerio de Cultura

numerali indiuisibile permanet alr., nullus ho esset in suo proprio et specifico idem nu. diuersis temporibus. quod est impossibile.

Sic igitur ex egregio praeceptore nostro et Dre Illuminato Raymundo Lul. humidum radicale viuit de nutrimentali, et augendo se, in rone radicalis; nõ tamẽ auget se in eẽ specifico et numerali: ac proinde homo quamuis decursu temporis crescat, non crescit quoad essentiã suam, et numerum; cum sit sic indiuisibilis et a suis parentibus totaliter genitus; s[ed] crescit tantũ humidum radicale a parentibus acceptum, quousque fiat perfectus ho. ut .n. monet idem Dr. q. penultima situato illud quid humidi radicalis a parentibus acceptum, in virtute substã ẽ multiplicabile, nõ tamẽ quoad eius eẽ specificũ et numerale: et subderis ronem dicit. hoc autem habet eẽ ut sit verus patris filius et verus homo: quoniam si foret augmentabile de aliena essentia, nõ producta a parentibus illis, de quibus generatus ẽ, nõ eet verus filius nec perfectus homo. qd ẽ impossibile.

In solutione ~~prius~~ pmis 9ẽ. desiderabis rationẽ quare ittus nõ eet successiuus in acquirendo speciẽs, si eet eadem pota cum memoria. Respondemus ex Dre nostro illuminato in scala ittus dis. 6a. cap. de natura hominis. nº. 7. dicente: dum sic ittus discurrit; cognoscit qd si ipse et memoria eent vna, et eadem pota et natura; memoria eet ita discursiua, sicut ipse; et ipse sic species conseruaret sicut memoria: qua conseruatio ipsum impediret ad inueniendũ nouas species. hinc ad quaesitũ dicimus qd conseruatio specierũ impediret ittum ad successiuã acquisitionẽ

specierum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Caput. 16. de Quæstionibus Imaginativæ

Quæritur 1º. Utrum Imaginativa imaginetur imaginabilia suo modo sicut sensitiva sentit sensibilia.

Quæritur 2º, quæ est causa quare imaginativa abstrahit species a sensibus.

Quæritur 3º. quid est imaginativa

Quæritur 4º. Utrum imaginativa habeat correlativa.

Quæritur 5º. Utrum imaginativa augmentet se augmentando suum actum.

Quæritur 6º. Utrum imaginativa sit altior potentia quam sensitiva.

Quæritur 7º. Utrum imaginativa habeat instinctum et appetitum specificos

Quæritur 8º. Sensitiva per quem modum impedit actum imaginativæ

Quæritur 9º. quare imaginativa non est ita potens in sensatis sicut sensitiva. Vade ad subjectum imaginativæ.

Quæritur 10. Utrum sensitiva sentit imaginativam et respondendum est, quod potentiæ inferiores non agunt in superiores

Scholion

Ad 1am quæstionem respondemus affirmative, et ad 2am dicimus cum dicere in arte magna parte 9ª cap. de imaginatione per principia deducto; quod si imaginativa non esset jam non esset scientia de rebus præteritis: neque animal sciret reverti ad fontem.

Ad 3am patet diffinitio imaginativæ parte 9ª, cap. 5º de imaginativa. ubi constat etiam imaginativam habere sua propria correlativa et sic ad 4am quæstionem

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Respondimus affirmative. Ad 5am Respondimus negative nam substa non augetur per accidentia sua: sicut autem illa de novo intelligendo intelligit per actu accidentalem in substali receptum; sicut ex Dre in arte brevi, parte 4a regula 6a habetur, sic quoque imaginativa actu imaginat. per actu extrinsecu, et accidentalem in substali fundatum.

Ad 6am dicimus cum Magistro in arte magna, parte 9a Cap. de imaginativa per principia deducta; qd sicut in homine Anima realis perficit potas inferiores; sic imaginativa in brutis perficit potam inferiores e go. imaginativa altior potentia.

Ad 7am Respondimus qd imaginative nata sicut habet finem propriu, sic quoque et instinctu, quo dirigit ad illum; et appetitu, quo ipsum appetit. Vade ad Caput sitatu proxime de imaginativa.

Ad 8am dicimus. Sigillum imprimens suam figura in cera, dum e in ipsa impedit visionem talis figure. similiter vestigiu hominis non videtur quousque pes movetur. imaginatio quoque. nimia actione sua impedit illum, ne intelligat ita docet Dr in libro variar. questionu, q. 118. et in arbore scientie, de arbore imaginali, Cap. de similitudine situs: et in arbore questionali, de quonibus. brancarum, Cap. de quonibus. brancaru arboris imaginalis. ho go. ut imaginet, debet cohibere sensum ut Dr monet in scala, dis. 6. Cap. de specie hominis no. 2o.; nimia namque sensuu applicatione imaginatio impeditur. Unde qui aliquo carent sensu sunt frequent. uberioris imaginationis Vade ad Caput sitatu de imaginativa.

Ad 9am dicimus sensatu e obm

(c) 2007 Ministerio de Cultura

proprium et immediatum sensitivae; nec imaginativae: vade ad caput situatum in textu

Caput 11. de Quaestionibus Sensitivae

Quaeritur 1º quae potentia sit quae sentiat famem et sitim; aut gustus, aut tactus, et respondendum est quod illa quae magis disponit obiectum

Quaeritur 2º utrum gustus sic sentiat famem, aut sitim cum instinctu et appetitu sicut visus coloratum cum colore. vade ad 2am speciem regulae C.

Quaerit. 3º sensitiva ex quo sentiat sensata. et respondendum est quod quilibet sensus particularis sentiat suum sensibile per formam specificam: sicut lumen coloratum subsistens cristalo colorat ipsam:

Quaerit. 4º utrum sensitiva habeat quantitatem punctualem et linealem. Respondendum quod sensitiva ita sic atingit obiectum de longe sicut de prope

Quaerit. 5º. utrum sensitiva sicut habet sensum comunem sic habeat comunem potestatem, instinctum, et appetitum

Quaerit. 6º quid est sensitiva.

Quaerit. 7º. sensitiva cum quibus est comunis et particularis.

Quaerit. 8º. sensitiva ex quo vivit et nutritur.

Quaerit. 9º. utrum sensitiva sit substantia vade ad subiectum sensitivae.

Scholion

In 1am quaestionem diximus famem et sitim sentiri per gustum ita supponitur a Doctore in q. 2a. Atque diximus quod color est obiectum visus; ~~instinctus~~ ut docet Doctor in arte magna parte 9a. cap. de sensitiva per principia deducta, instinctus autem et appetitus sunt principia gustus. et nulla potentia potest operari absque instinctu et appetitu

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sicut neq; absq; hoc id quidem significauit Dor remittendo quum ad 2am speciem regulę C. instinctus enim et appetitus excitant virtu- justus, sicut excitat visum virtu. ut docet Dor in arbore sensuali, cap. de visu, dicens: per appetitum contra vitia se habet ad obm suum proprium: videlicet ad visibilitatem color. autem visibilis est.

Ad 4am dicimus Dom in solutione significasse quod sensitiua habet quantitatem linealem; et proinde punctualem linea enim ex punctis componitur ut patet ex eius diffine parte 10a cap. 2a forma 43. dicit etiam Dor in arbore sensuali cap. de visu, quod inter potentiam, et obm datur una linea continua sensualis. idem monet cap. de tactu dicens tactus sequitur modum aliorum sensuum in sentiendo de quibus dictum est videlicet quod est una linea inter tactiuum et tangibile. Sensitiua quoque quantitatem habent linealem designatam per dictam lineam: habet propterea punctualem quantitatem designatam per punctum sensatum in quo terminatur ipsa linea.

Vbi nota quod dicta sensuum in sentiendo cito vel sero estat in potentione promptiori vel tardiori dictę lineę: ea enim potita ita cito sensus attingit obm de longe sicut de prope. et hic est sensus Dris in solutione data in textu

Ad 5am Respondemus affirmatiue nam pontus, instinctus, et appetitus sunt principia generalia

Ad 6am. habetur diffinitio sensitiuę in cap. citato de sensitiua. Vbi etiam expresse respondetur ad 7am questionem et 8am. Ad 9am dicimus, sensatum esse proprium finium sensitiuę; ac proinde eiusdem natę cum illa: vnumquodque enim plus quiescit in hoc, quod non egreditur a sua natura quam in hoc quod egreditur; ut monet Dor in arte magna parte 9a. cap. de elementatiua per principia deducta

sentitiva q.o e sensata q.a habet intrinsecu actu; nam sensibile intrinsecum dicit potentiam intrinsecam passiva; sensatu autē dicit actu tali potentie respondentem. et noto ex arbore scientie in arbore questionali Cap. 1.o de questionibus ramoru arboris elementalis, quod forma ē simplex per actionē, materia autem duplex per passionem una .n. ē intrinseca, altera v.o extrinseca.

Caput 18. de q.ribus vegetativa

Querit: 1.o verū vegetativa agat per suam speciem

Querit: 2.o verū vegetativa habeat aliqua, rone quorum sit communis, et particularis: sicut sentitiva

Querit: 3.o verū quantitas vegetative sit punctualis, vel linealis. Querit: 4.o quid ē vegetativa. et quid habet in se ipsa per 2am speciem regule. C.

Querit: 5.o vegetativa ex quo vivit, et nutritu, et crecit, et in quo subiecto est plantato.

Querit: 6.o quid est mors vegetative vade ad subiectū vegetative, in quo solutiones predictarū questionū sunt implicate. Scholion

Cum dictis in scholio antecedenti patent facile solutiones ad q.na hic propositas, in 9.a parte Cap. sitas de vegetativa. ad uberiorē tamē doctrinā leges textum in arte magna: et in arbore scientie arborem vegetalem. Cap. 19. de q.ibus elementativa.

Queritur 1.o quid est elementativa. Cap. 19 de q.ibus elementaria

Querit: 2.o verā elementativa habeat multas species, sicut sentitiva.

Querit: 3.o verū elementativa habeat multa correlativa. Querit: 4.o verū flama candele elementet lixinum lampadis in se ipsa quando ipsum accendit

Querit: 5.o verum flamma candele

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sic concordat et signum cum aere, sicut visus sensat colorata cum ~~aere~~ luce. Quaeritur 6o. Verum elementativa sit causa specialis longitudinis, latitudinis, profunditatis et plenitudinis.

Quaeritur 7o. Verum elementativa sit communis specius elementorum. Quaeritur 8o. verum elementativa possit esse in subjecto, elementis ab ipso remotis.

Quaeritur 9o. Verum elementativa sit fons punctorum linearum, et figurarum quod

Quaeritur 10 Verum elementativa se moveat se naturaliter cum suo instinctu et appetitu levitate, et gravitate, caliditate et huiusmodi, sicut homo se ipsum artificialiter cum pedibus suis

Quaeritur 11o Verum elementativa possit habere natam aliquem correlativis substantialibus.

Quaeritur 12o verum in elementatis elementa sint actu. Quaeritur 13o. Verum sint duae caliditates, et duae siccitates, et duae albedines, et huiusmodi.

Quaeritur 14o. Verum elementativa habeat continuam quantitatem per omnia loca sub globo lunari, solutio: vade ad subjectum elementativae, et abstrahes ab eo solutiones cum ista conditionato, et artificiato per artem istam

Quaeritur 15o. Verum sit quintum elementum et respondendum quod non, in elementatis enim sufficiunt quatuor complectiones. Scholion

Ad 1am quaestionem 2am et 3am habetur aperte solutio in parte 9a. cap. sexto de elementativa.

Ad 9am respondemus (ad 4am autem dicemus infra) quod nulla participatio esse potest sine aliqua concordantia: ideo ignis sine aere aquam calefacere non potest, ut docet Dor in arbore quaestionali cap. de radicibus arboris elementalis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Sic etiam nisi per obscurum videri potest aliquo lumine, nec Candela accendi aere deficiente. Vide Dominum in scala dignitatis 3a Cas. de passione flammae; et nota quod sicut nimia lux visionem impedit sic activa aeris habitatio per ventum validum extinguit flammam, ventus autem lenis et flammae proportionatus ipsam multiplicat. hinc

Ad 4am Respondemus affirmative: cum in flamma flammando generat ipsam de potentia in actum deducit, et in specie ponit propria vide Dominum in arbore Scientiae de centum formis forma 79.

Ad 6am resolutio affirmativa supponitur in arbore quaestionali Cas. de quibus trunci arboris elementalis in fine, ex dictis in arbore elementali, Cas. de trunco. et patet etiam ex Cas. citato arboris brevis de elementativa. Docet quoque Magister in arte magna parte 9a Cas. de elementativa per principia deducta, quod elementativa est medium existens inter elementa simplicia, et elementata; sicut sensus particulares existunt inter sensum communem et sensata. Sicut ergo sensus particulares causat speciales dispositiones situationes, et complexiones, sic elementativa est causa specialis longitudinis, latitudinis, profunditatis et plenitudinis vide supra expositionem definitionis medii

+ particulares

Ad 7am dicimus elementativam et quidem speciem communem subiicibilem elementorum simplicium et praedicabilem elementatorum.

Ad 8am dicimus quod inferius non est simile superiori nec superius existit nisi in inferioribus suis.

Ad 9am respondemus affirmative et patet ex solutione ad 7am Consule expositionem definitionis medii.

Ad 10am Respondemus affirmative ad 11am

(c) 2007 Ministerio de Cultura

negative ad 12am affirmative ad 13am negative, sic passim respondet, et probat Dor. Vide textu artis magnae parte 9a. cap. de elementativa, et in arbore scientiae capitulum de branquiis arboris elementalis.

Ad 14am affirmative respondemus cum Dre in prologo arboris elementalis, et in libello chaos.

Ad 15am dicimus nõ dari 5m elementũ ut pt. a Dre in arbore elementali cap. de branquiis et in lectura super tabulam generalem, jam ubi habetur parte 6a. q. 1a.

Cap. 20 de quibus instrumenti moralis.

Superius jam fecimus quaestiones instrumentalitatis naturalis: hic autem volumus facere quaestiones moralis. et quaeritur 1o. quid e moralitas

Quaerit. 2o quid e justitia, prudentia etc.

Quaerit. 3o. qd e avaritia, gula etc. vade ad 9m subjectum instrumentalitatis, et age 2m quod ibi significatũ est per eius tractatũ.

Quaerit. 4o. verũ justitia sit bona et respondendum est quod sic: qa si non: injuria non est mala.

Quaeritur 5o. verũ justitia habeat correlativa. et dicendum est quod sic: qa si non: jam non posset esse habitus: neque haberet aliqua, in quibus est sustentata; et attenuata. Et sicut dictum de istis, ita possunt fieri quaestiones de justitia, per omnia sua principia et regulas. dictum est de justitia: et ita similiter potest dici de aliquibus aliis habitibus virtuosis

Quaerit. 6o. verum vitia sint similiter principia practica. et respondendum est quod sic. nam cum virtutibus nullam convenientiam habent. in virtutibus quidem agens et agibile, et instrumentum invicem conveniunt in objecto virtuoso. et haec de moralibus sufficiant causa brevitatis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

et maxime qa in arte magna de ipsis largius tractabimus.

Scholion.

Egregius preceptor noster in parte 9a Cap. de instrumentativa appellat oculum instrumentum nale: Unde Cum Capitibus antecedentibus egerit de Sensibus, et potentiis imaginativa Vegetativa et elementativa; ideo monet in textu questionis secunde de instrumentis naturalibus; non que velle de moralibus tractare. de quibus quidem in presenti breuiter agit, fusse autem in arte magna; nam parte 10a tractat de nouem accidentibus, de artibus liberalibus et mecanicis.

Sed dices, modo dicta aduersari dictis in scholio partis 9a; nam ibi Solum 9em predicamenta accidentia substantiis Congenitorum appellauimus instrumenta naturalia: quomodo igitur hic Sensibus omnes, et nales potentias, que substantie Sunt, instrumenta nuncupamus.

Dicimus: qa potentie naturales appellantur Communiter instrumenta Conjuncta, ideo nos Cum Doctore aliis imitati potentias substantiales numeravimus instrumenta naturalia, strictius tamen Solum accidentia Congenita Sunt instrumenta naturalia Sicut in Scholio citato monuimus; accidens enim ex Doctore Nostro in arte magna parte 4a, Cap. de regula D. et Cap. 9o Sententiarum est instrumentum substantie; quare accidens naturale erit instrumentum naturale accidens morale, instrumentum morale: accidens liberale, instrumentum liberale: et accidens mecanicum instrumentum mecanicum de quibus omnibus agit fusse magister in arte magna parte 9a, 10a et 11a.

Dubitabis. Doctor in arte magna parte 4a Cap. de regula D. dicit quod accidens Caret 2a specie regule D.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

et in libro de substantia accidente et composito dist. 3a. cap. de quantitate per regulas deducta dicit. quantitas caret 2a specie regulae C. quia nihil habet in se coessentiale eo quia simplex forma est: quia si haberet aliquid iam per se radices haberet et sic esset substantia. idem de qualitate docet dist. 4a. cap. de relatione qualitatis per regulas. nam quaerenti, qualitas quid habet in se coessentiale respondet Doctor quod nihil: eo quia simplex forma est ab omni materia denudata et cap. de venatione habitus dicit. habitus nihil habet in se coessentiale; eo quia accidens est: quare manifesta Doctoris sententia est, quod accidentia non habent correlatiua sed carent 2a specie regulae C. et D. ut monet in arte magna parte 9a. in solutione ad 20am quaestionem rabile quomodo quod in praesenti parte solutione ad 5am quaestionem respondet, quod iustitia (quae accidens est) habet correlatiua?

Respondemus ex eodem Doctore in arte magna parte 10a. cap. de accidente ubi dicit. accidens non habet correlatiua proprie sed per accidens: eo quod substantia est ex ipso habituata. et cap. de qualitate docet. qualitas applicabilis est ad correlatiua substantialia, quae ex qualitate sunt habituata et ipsa qualitas ex ipsis correlatiuis habituatur; in libro quoque citato de substantia accidente et composito agens de relatiua, actione, passione, situ, tempore et loco assignat quid unumquodque istorum habeat in se, cum tamen accidentia sint. Unde innuit, praedicta accidentia habere correlatiua.

Itaque ut concordemus dicendum est sententiam esse Doctoris quod accidentia non habent correlatiua proprie sed tamen per accidens: in se enim ~~sunt~~ simplices formae, non

(c) 2007 Ministerio de Cultura

non quidem in se sustentate sed in subiectis ac proinde ipsi unite. Sile igitur et arc sunt extrinseca audentibus: et per consequens audentia non habent in se intrinsece et proprie correlatiua sed extrinsece et per audens quatenus sustentant in aliis.

Confirmatur ex eodem textu prodire nam questioni utrum iustitia habeat correlatiua respondet affirmatiue ratione que assignatur dicit quia si non, iam iustitia non posset habitus nisi haberet aliqua in quibus esset sustentata et habituata. habet ergo iustitia correlatiua; quia habet, in quo sustentatur, et situatur. id autem est habere correlatiua per accidens, non per se. ut patet ex dictis.

Caput 21m de quibus. Centum formatum

die 17 mensis marcii 1643

Questiones centum formarum tot modis fieri possunt, quod quelibet forma est diferens in novum subiectum. Sicut entitas essentia etc. Sicut quando queritur 1º utrum entitas Dei sit principium ad omnes entitates et respondendum est quod sic: eo quia sua bonitas est principium ad omnes bonitates et sua magnitudo ad omnes magnitudines et sua eternitas ad omnes eternitates etc. hoc autem non potest dici de entitate Angeli, celi, etc. et ideo forma 2m quod est diversa ab aliis est discursiva cum suis principiis et regulis.

Queritur 2º utrum essentia et esse convertantur et respondendum est quod in Deo convertuntur in beatitudine est superius, nec inferius. sed in Angelo, celo, etc. non convertuntur: eo quia esse in illis est per essentiam; et non est convertibile et ideo in talibus essentia est superius, esse autem inferius.

Questiones per unum modum possunt fieri de unitate Dei et per aliud de unitate Angeli et sic de aliis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

de Unitate Celi &c. sicut quando.

Queritur 5º Verum Competat Unitati Dei Unire infinite et respondendum est quod sic; nam absque Unire infinito ipsa Unitas non posset esse infinita; eo quia sua potestas esset finita et ligata, et in eternitate esset otiositas et sic posset dici de divina bonitate, Magnitudine &c. quod est impossibile

Si autem queratur 4. de Unitate Angeli: Verum ei Competat Unire, ad hoc respondendum est 2m Conditiones sue Unitatis; videlicet quod Unus Angelus cum alio Unit Unum bonum moraliter obiective, Unum amare, Unum intelligere Unum Bonificare; non dico quod Unus Angelus Unit alterum Angelum; quia non potest, ut iam dictum est. neque etiam Unum Coelum potest Unire alterum Celum, 2 effective Unitas Celi causat Unitates in inferioribus. de Unitate autem hominis non est sic: nam Unus homo potest Unire alium hominem generando alium hominem: et sic de aliis suo modo

+ supra Cap. 5º de fig. 4e figure q. 3.

Queritur 5º Verum in Deo sit pluralitas et respondendum est, quod sic, respectu suorum Correlativorum per 2am regulam C. et in significatorum. Sine quibus non posset habere in se infinitam et eternam operationem bonificando, magnificando, eternando &c.: et sic esset ligata et otiosa sue rationis, quod est impossibile.

De pluralitate autem Angeli non est sic: nam Angelus est Compositus ex tivis et bilibus respectu simplicitatis divine, et similiter Celum est magis Compositum quam Angelus et homo quam Celum.

Queritur 6º Verum in Deo sit natura et respondendum est quod sic: ut habeat naturale recolere, intelligere et amare: et etiam naturalem bonitatem magnitudinem &c.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

et ut ipse dant ei rones naturales qd producat bonu infinitu et eternu, ut competat ipsi naturare.

De natura autem Angelica non e sic: nam finita et nova est. verumtamen ei competit naturare, et quia habet species innatas naturales, cum quibus objective et naturaliter objectat et sic de natura cæli potest dici secundum suum modum et etiam secundum sua principia et regulas naturales, et specificas, cum quibus naliter et specifice agit et sic de natura aliorum subiectorum potest dici suo modo.

Per ea, que supra dicta sunt potest Artista facere de centum formis questiones; et solvere eas, secundum qd questiones diversimode penetralantur, et deducuntur per novem subiecta inter se dicta, servando cuilibet forme suam diffinitionem quam superius dedimus.

Et in isto passu cognoscit Artista, per quem modum ipse e valde generalis ad faciendum multas questiones: et solvendo illas per illum modum qui e in evacuatione 3e figure, et in multiplicatione 4e figure, et dico quis posset numerare questiones et solutiones que fieri possunt et hec de questionibus centum formarum sufficiant brevitati Autoris.

Scholion

Circa solutionem questionis 5e. adverte qd Doctor voluit per eam significare in Deo identitatem nature, essentie, et numeri dignitatum hominum, summamque proinde Dei simplicitatem; que in nulla creatura reperitur, nam quelibet composita e ex pluribus essentiis, et naturis, Deus quo solam pluralitatem personarum, sed seu simpliciter correlativorum admittit simpliciter; creature autem omnes pluralitatem dicunt naturarum, et correlativorum compositione sunt tamen aliae aliis magis composite sicut monet Doctor in ...

utrisque in deo solum est unum simplex tivum, unum simplex bile: et unum simplex, are, in creatura vero qualibet sunt plura tiva, plura bilia, plura are; et ideo creatura qualibet composita est.

Adverte 2º quod naturare competens Angelo solum est ratione virtutis innate qua habet ad recipiendum species rerum ipsique objectarum: tum etiam ratione virtutis naturalis ad diligendum orbem, sicut diximus cap. 17. notabili 2º

Hic est Nota quod sicut a Magistro in libello Caos rubrica 2a dicitur omnia semina causalia creata esse in caos, in eodem instanti, in quo caos creatum fuit: et ab eodem exponitur, ut intelligatur quod dicta semina non ponunt aliquid super essentiam caos, ideo dicuntur creata in eo quia de eo possunt omnia transmutabilia fieri per diversas transmutationes: sic quoque cum dicitur a Deo species rerum concreatas esse, Angelo, intelligendum est quod dicte species non ponunt aliquid super essentiam et naturam Angeli; ideo concreate dicuntur. quatenus Angelus virtutem habet naturalem ad audiendum peregrinas species ipsas que in suo intrinseco intelligibili recipiendum immediate absque sensuum juvamine. Sic totum intelligimus cap. 64 sententiarum. de 12 parte que est de habituatione huius artis

De 12 parte que est de habituatione huius artis

Hec pars de habituatione huius artis est. et ipsa dividitur in tres partes. quarum 1a est de 13. partibus, in quas hec ars dividitur: et illas artista huius artis debet habituare ut ipse

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sciat applicare questiones ad illum locum, sive loca questioni disposita, sive disposita, q^m materiam questionis.

2^a pars, q^d ipse habeat modum et processum textus huius artis, tenendo modum textus ad probandum et solvendum questiones peregrinas illo modo, quo quum sunt explicate in textu; sicut unum exemplum q^d per aliud e exemplificatum et declaratum.

3^a pars e, q^d ipse habeat modum multiplicandi questiones, et solutiones ad unam et eandem ... ut per 3^am, et 4^am figuram ac tabulam significatum e et hec de habituatione sufficiant causa brevitatis.

Scholion

Sciens preceptor noster egregius necessitatem studii nec ignorans quanta sit mortalium labilitas, fere in omnibus suis artibus ante finem, de habituatione egit: sic in arte inventiva veritatis, in tabula generali, in arte brevi, et magna. e autem in hoc D^{ris} intentio. suarum artium amatores, veritatis que inquisitores monere ne a limine solum artis salutem suas, ... viriliter penetrent atque radicibus fundent. sicut enim fundamentis de bilibus magna felicitas fabrica ruit; sic nec labili artificii Lulliani notitia, et ... quis poterit ad finem artis devenire.

Toto igitur conatu, auditores amantissimi, sequamur Magistri monitum, seu melius preceptum: de habituatione tractemus, quousque artem totam, corde tenus habeamus; ut sic facile implicitis ad explicitis reductis, feliciter discurramus, peregrinas questiones solvamus, huiusque infuse artis nobilitatem cunctis mortalibus demonstremus.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Hoc autem, ut acquiramus, et in arte ista periti
evadamus; debemus quotidie, ex dicti monitu cap.
2a introductorii ad artem demonstrativam, post ?
studii perordinare ?? ipsam diebus singulis complere:
[illegible] quoque, quas vidimus, vel audivimus, ad cameras
reducere, [illegible] ?? est repetere, solum videndo
cameras, et [illegible] ipsas per dicte camerae in corde vel
etiam ore repetere; nec quidem de verbo ad verbum,
sed sententialiter; nec semper omnino eodem ordine quo
[illegible] vel auditur, nisi [illegible] ordine magis
congruo illum [illegible]
Siquidem [illegible] elaborando dicemus
[illegible] artem [illegible] mentionemus supra parte 2a.
in [illegible] capitis primi de 2a figura [illegible] et inde
[illegible], novas [illegible] invenire, et multiplicare, nec
[illegible] respondere. [illegible] autem [illegible]
[illegible] in prologo [illegible], et in arte magna, parte
4a, in fine, et respondere de omnibus quaestionibus [illegible]
[illegible] [illegible] per nomen
[illegible] studio [illegible]
[illegible] librorum [illegible] [illegible] qui
habitu [illegible] arte, mirabilem deum in
[illegible] [illegible]
dignos laudibus praedicabus [illegible] dicendi [illegible]
[illegible] definiendi, dividendi ac discernendi facundia occurret
[illegible] [illegible] credere [illegible] amplius mirabilis
[illegible] [illegible] Deus tantum praestare beneficium dignatus est
tot mirabilis, ac arte dictum [illegible] libros

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Modum studendi et necessaria omnia ad utile studium si desideras habebis facile in introductorio artis demonstrativae attente legendo capitulum 4.m d. 41. et in isto impedimenta studii retinentur ut fugiantur quae omnia Deo duce, ac communi utilitate recompilabimus, in lectura artis magnae.

De Parte 13. quae est de modo docendi hanc artem.

Pars ista dividitur in 4.or partes 1.a est ut Artista bene sciat alphabetum, et de tertiis et figuris et diffinitionibus et regulis atque evacuatione tabule. 2.a pars est quod ipse declaret bene terminos scholaribus rationabiliter et non liget se cum autoritatibus aliorum et quod scholares prolegant terminum et si scholares dubitaverint in aliquo petant illud ab Artista sive magistro.

3.a pars quod Magister sive Artista faciat questiones coram Scholaribus et solvat eas rationabiliter secundum artis processum, nam absque ratione Artista non potest bene uti arte ista.

Unde sciendum est quod hic ars tres Amicos habet videlicet Subtilitatem intellectus rationem et bonam intentionem sine istis quidem tribus nullus hanc artem addiscere potest

4.a pars est quod Artista faciat scholaribus questiones ut ipsi de illis respondeant, et eandem clarum, et adhuc quod inveniat loca quorum ratione sciant respondere, et multiplicare. Si vero scholares nesciant respondere neque rationes multiplicare, neque loca invenire tunc temporis Artista sive Magister doceat scholares de predictis finis

Scholion

Scholion

Circa ea in praesenti movet Dor, sicut patet in textu et de 1º satis diximus scholio antecedenti, circa 2um quaerens quare Dor Noster non probat dicta sua autoritatibus Ddorum, SS[torum], conciliorum, nec scripturae, circa autoritates scripturae diximus ex eodem Dre in arte praedicandi dis. 2a parte 2a in prologo id fecisse, quia in sacris libris et paulo habemus ad dicta rationabilia probanda, cuiusmodi sunt deducta omnia ex arte et idem de conciliis potest dici. quid quod ut monuimus in scholio partis 9ae ars e maxima ad intelligendum et exponendum autoritates; siquidem potius data est ad veram dictorum intelligentiam quam ut ipsa dictis comprobanda sit: dictis tamen fidei fulciunt rationem, gratia quae ad exponendam sacram intelligentiam juvant, ut per catholica fides defendat ab haereticis omnibus. Absolute igitur respondendo ad quaesitum dicimus causam ob quam Dor noluit dicta sua, et existentes autoritatibus constringi seu ligari i primo, ut appareat artem esse sufficientem ad respondendum omni quaesito, 2º, ut eius libri essent generales ad omnes 3º, et e ratio ipsius Drîs in libro de disput. quinque sapientum cap. 1º quod autoritates possunt exponi diversimode et de ipsis diversae opiniones haberi et propter ipsarum expositiones et opiniones diversas verba multiplicant inter illos qui disputant principiis et inde etiam confusio generatur dixit canonista Jacobita ut videre est in libro de conceptione Immaculatae Virginis Mariae cap. de reductione canonistarum quod autoritates sunt sicut cera

(c) 2007 Ministerio de Cultura

70

et male intellecta flectunt ad libitum

Hic ingenue Dor monet, maxime curandum esse amatoribus veritatis ne ligent se cum auctoritatibus aliorum, sed veram dictorum intelligentiam quaerant et nota ex divo Hilario 4o de trinitate: quod intelligentia dictorum, ex causis est assumenda dicendi: quia non sermoni res, sed rei sermo subjectus est. quare dd. dicta semper sunt diligenter ponderanda et rationi concordanda id quod monet Dor in arte demonstrativa dis. 3a, de modo inveniendi, dicens non esse insistendum, aliquorum rationes necessarias dictis philosophorum. Vide dicta in scholiis partis 60 § notabili 2o et 3o

In 3o motivo dicit Dor curandum esse scriptori ut quaestiones solvat rationabiliter, hoc est rationes formet, sic assignet de omnibus dictis suis ad id, autem tria requiruntur: s. subtilitas illius fortis [illegible] ratio sed promptus diversis eligendo et intentio bona dirigendo omnia ad honorem dei laudem et gloriam.

Ubi hic nota (et pro posse observa) ex Dre in Compendio artis demonstrativae dis. 2a. c. 25 regula 11a folio 58. columna 3a. Cum ars ista sit inventa ad honorem patris, et filii et spiritus sancti, qui sunt unus deus: ideo principalis finis huius artis est ipse deus, et cum contemplemur rationes eius alia obiecta inferiora in arte, tractamus, id circo requiritur ad hoc ut ars ista quod alterata principaliter hoc alto proposito debet uti ut finis huius artis adjuvet eum et dirigat [illegible] ad principia et media eius finis.

Sed ergo [illegible] virtutibus, [illegible] quidam. verae trinitatis, auctoris [illegible] benevolus hilaris, diligens, patiens, bonae dispositionis. et devotus, et sic de aliis huiusmodi

(c) 2007 Ministerio de Cultura

qui quidem structura nisi sit de finis artis et contra illum: nam qui caret principiis et mediis et penitus extra finem huius patet quod videtur predicte sunt principia et media huius artis ad suum contingendum finem s. Deum

Design[ans] quod[e] venerabilis magistri et illuminati doctoris monitum in versibus latinis habemus ad unguem observandum continet namque preceptum Apostoli ad Thimotheum 3º. Affectiono cristiana deprehensus. Item quod medius verus sic dictum hoc opus sit labor quod velut ingenii et diligenti conatu facilis erit aditus bene habituandus autem illis nam alius impossibilis est

Ut autem ad implicatorum relationem ad explicita artis aliqualem aperiamus viam tradenda duximus que implicantur in singulis regulis consona quoque et dissona principiis non quidem omnia quod sic decem tamen pro quolibet principio tradimus consona et totidem dissona, et inde facilior ad alia accessus est.

Caput Im de Implicatis in Regulis.

In Regula Utrum implicantur affirmatio, dubitatio, negatio, suppositio in regula quid.

In Regula quid implicantur absolutum relatum intrinsecum extrinsecum substantiale, et accidentale.

In Regula de quo implicantur primitivum derivativum possessivum.

In Regula quare implicantur efficiens, idea forma materia [illegible], finis actio passio.

In Regula quantum implicantur continuum contiguum, discretum.

In Regula quale implicantur proprium appropriatum alienum

In Regula quando implicantur eternum, eviternum temporale presens preteritum futurum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

71

In Regula ubi implicant: superius inferius debet cum dimissum iunte retro

In Regula quomodo implicant modus, totu pars extramissio.

In Regula Cumque implicant instrumentu totum pars extramissio · et hec notasse sufficiant quae in altera parte tradentur.

Caput 2m de cognatis et dissonis principiorum.

Caput 2m de Cognatis et dissonis Principiorum

die 22 Aprilis Anno 1643

Bonitatis Consona	Dissona		
Convenientia	Nefas	Transcendentia	defectus
Utilitas	Cultus	fecunditas	asporiatio
Necessitas	procacitas	Eminentia	Vulgaritas
honestas	turpitudo	Gravitas	objectio
nobilitas	deterioratio	praeclarum	limitatio
Santitas	Macula	ferax	vilitas.
Pulcritudo	obscuritas	**Durationis Consona**	**dissona.**
Modestia	orribilitas	Permanentia	Dessio
Suavitas	Crudelitas	Vita	Corruptio
tranquillitas.	Vessania.	Constantia	inconstantia
Magnitudinis Consona	**dissona**	Existentia	destructio
Sufficientia	terribilitas	immobilitas	Volubilitas
Abundantia	inopia	presentia	fragibilitas
Continentia	effectatio	Antiquitas	facilitas
Integritas	mutilatio	Memoria	labilitas
		perennitas	mutatio
		Stabilitas	flexibilitas.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Potestatis

Consona	Dissona
Vigor	fatigatio
Energia	trepiditas
Valor	pusillanimitas
facultas	opressio
Dominium	Elatio
libertas	prohibitio
fortitudo	temeritas
Nervositas	timiditas
Veri dictio	Inbesillitas
regimen.	lassitudo

Sapientie

Consona	Dissona
Vij veri aprehensiua.	dementia
Discretio	oriolasio
prudentia.	fatuitas
Consilium.	precipitatio
presiensia	stoliditas
Sollicitudo	diuinatio
Lex	stultitia
prouidentia	presumptio
ratio	Vertio
Doctrina	Augurium

Voluntatis.

Consona	Dissona
ad bona vis inclinatiua	persecutio
Desiderium	odium
Eflagitatio	nauceça
Sosietas	diuisio
affectio	furor
acceptatio	renunsiatio

Ardor	negligentia
fraternitas	
decretum	dispectio
misericordia.	Desperatio

~~Sapientie~~

Consona	Dissona

Virtutis.

Rectitudo	obliquitas
norma	irregularitas
ordinatio	deordinatio
~~Dignitas~~ +	dedecus + indignitas.
honor	galantia
Elegantia	superbia
Venustas	irreuerentia
reuerentia	afrons
Verecundia	peccatu
gratia	indignitas.

Veritatis

Consona	Dissono
Consonantia	dissonantia
firmitas	debilitas
Euidentia	dubitatio
affirmatio	negatio
ratificatio	abrogatio.
deieratio	peieratio
puritas	dolositas
Confessio	ironia
Juramentu	fictio
Confirmatio	simulatio.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Consona	Dissona
Gloriæ	
delectatio	pena
salus	infirmitas
hillaritas	tristitia
vittoria	vituperium
exultatio	tedium
Corona	Contumelia
felicitas	
miseria	luctus
securitas	trepidatio
beatitudo	damnatio

Cap. 3m de dissonis et consonis principiorum relativorum.

Consona	diffes	Dissona
	Unitas	
distinctio		identitas
pluralitas		singularitas
discretio		continuatio
claritas		promiscuatio
inconfusio		confusio
varietas		similitudo
segregatio		abjectio
diversitas		indistantia
numerus		alternatus

Consona	Dissona
Concordantiæ	
Plurimitas	remotio
Collectio	avulsio
Amicitia	inimicitia
proportio	distinctio
armonia	adversitas
sodalitas	hostilitas
Congregatio	disgregatio
Comunio	discordia
Simpatia	antipatia
pacificus	discolus.

Consona	Dissona
Contrarietatis	
oppositio	auxilium
repugnantia	consensus
contradictio	pax
dissidium	suffragatio
inimicitia	beneficium
resistentia	favor
Coniuratio	pacificatio
Cisma	unio
rebellio	obedientia
superstitio	fides.

Consona	dissona
principii	
Prioritas	posterioritas
origo	derivatio
Causa	effectus
stirps	stirpatio
Comunitas	individuitas
Celebris	ignotus.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

fodina	restrictio
finis.	Consequens
igniculus	extinctio
natura	monstruositas.

Consona	dissona
Medii	
Neutralitas	partialitas
indifferentia	determinatio / impedimentum
transitus / via	devastio
nexus	dissolutio
Coniunctio	disiunctio / interminatio
mensura	intemperantia
intemperamentu / plantatio	dilema
argumentu	radicatio

Consona	dissona
finis	
Vltimitas	inceptio
Perfectio	imperfectio
quies	inquies
patientia	sevitia
Consequtio	perditio
Complementu	incomplementu
possessio	dilapidatio
Centrum	periferia
fructus	infructuositas
fruitio	perturbatio

Consona	dissona
maioritatis	
Excessus magnitudinis	defficientia
altitudo	profunditas
majestas	subjectio
Excellentia	servitus
sublimitas	inferioritas
prestancia	nullitas
principatus	famulatus
gubernatio	Captivitas
immensitas	punctuitas
Supremum	infimum.

Consona	dissona
equalitatis	
Paritas	disparitas
adequatio	inadequatio
rigor	omissio
plenitudo	vacuitas
Vniformitas	difformitas
Commensuratio	enormitas
justitia	
equiparantia	disequiparantia
Convertibilitas	inconvertibilitas
Condignitas.	Congruitas

Consona	dissona minoritatis
Excessus parvitatis	Redundantia
afflictio	solacium
miseria	remedium
Paupertas	affluentia
humilitas	arrogantia
respectus	dominatio
mendicitas	opulentia
Consumptio	Saturitas
diminutio	incrementu
morbus.	Sanitas.

finis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Die 27 Mensis Aprilis Anno 1643

Deus Cum tua Gratia et benedictione incipit nova et Connaturalis discurrendi methodus ex principiis Lullianae Artis deducta metamorphosis Logica Jure Appellata.

Prolusio.

Quoniam ex regulis Syllogisandi per paripateticos professis tot ocurrunt dumeta et quibusdam visu fuerit 4am Cum galeno addere figuram et omnibus Cum ipso Arle novos Concedere modos preter asignatos a philosopho que quidem regule Cum non paucos multu juvent et acuant mentis aciem; aliis tamen sui difficultatis sint ut in ipso limine pereant hinc fauitore deo ex lulliana arte et eius principiis naturam rerum partis Contentam sequentibus novam, unicam, et acuratam syllogisandi methodum aperimus que quisquam facile possit argumenta Concipere, veritatem atingere tota dexteritate demonstrare

Caput 1m de quibusdam preludiis ad metamorphosim logicam

Supponendum 1o ex 1a et 2a figura artis lullianae quod principia absoluta Conducunt ad unitatem suae absolutam et rei dignoscendum; respectiva vero ad pluralitatem suae et respectivum atingendum.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

hinc exempli gratia, Constituto ū absoluto animali per principia absoluta studemusque in sua unitate animalis ad ipsius pluralitatem dignoscendam seu divisionem attingendam deservit nobis primus triangulus figurae T, s. differentiae Concordantiae et Contrarietatis seu oppositionis qui proinde dicitur divisivus cum divisione ipsius Animalis ut totum actuale in eius partes actuales s. viuens et sentiens; nam in viuendo Concordat cum aliis viuentibus, et per sentiens determinatur gradus viuentis ad sensibilitatem, opponitur quod Animal non viuentibus cum divisione Animalis ut totum potale (quae divisio est propria huius trianguli; nam 1a est propria 2i trianguli atque huic 1o appropriata) et quando fit cum differentia dividet subiectum non laedendo eius Concordantiam quam cum aliis subiectis habet, nec auferendo Contrarietatem, qua aliquibus adversatur, addendo tamen novam oppositionem per differentias oppositas, quibus in inferioribus suis Contrarietatem, seu oppositionem dicit: verbi gratia Cum dicitur animal vel est rationale, vel irrationale. nam pono differentiam s. rationale permittentem Concordantiam animalis cum viuente, non destruentem Contrarietatem cum non viuente, et ponentem oppositionem quam in homine Animal rationale habet cum animali irrationali in leone.

Deinde per 2m triangulum s. principii medii et finis qui dicitur definitivus Colligimus differentiam hominis Constituti per al. et ultimam eius differentiam videlicet rationale nam principium definit quemlibet terminum cum medio propter finem verbi gratia homo est al rationale, hic al est principium nihil deest verte paginam invenies caetera.

ut q. ho e animal roale. hic animal e principium primissimu et roale e mediu essentiale cuius finis e ratiocinari. ex hoc triangulo haberemus tres terminos simplices in praedicta distinctione s. definitus, principium, et mediu propter finem: hoc est homo, animal, rationale.

Tandem ad syllogizandum comparandi sunt isti termini ad invicem vel quilibet alii termini per 3m triangulum s. majoritatis, equalitatis et minoritatis qui dicit. collectivus. quoniam per maioritatem, equalitatem, vel minoritatem quam habent termini diversi in concordando, contrariando, et mediando dignoscit. vis eorum, pertinentia, et modus colligendi unum ex alio per veram et legitimam consequentiam

Supponendum 2o: cum terminorum alii sint ordinati, seu pertinentes, alii vero disparati seu impertinentes proxime dicta intelligunt de terminis pertinentibus seu ordinatis. nam si termini ordinati non sunt, et impertinentes et disparati qa unus nd ducit in cognitionem alterius, ex istis proinde argumentari nd potest.

Advertendum est tamen aliud esse pertinentiam quaerere, vel impertinentiam tam sequela, quam repugnantia unius termini ad alterum in ratione termini; aliud vero in ratione medii: nam 1m e inquirere an unus trg sequatur, vel nd sequatur immediate ex alio; idque provenit ex inclusione, aut nd inclusione unius in alio, vel an repugnet vel nd repugnet illi; quod provenit ex exclusione aut non exclusione terminorum. 2m vero e quaerere an trg. unus sit vel nd sit medium ad affirmandum vel negandum unum de alio. Hoc notandum duximus quia contingit aliqua ee pertinentia in ratione termini et nd in ratione

medii

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vel econtra ~~exem~~ exempli ḡa lapis, arbor, sensitivum, isti tri
pertinentes
sunt ad invicem repugnantia in rōne termini q̄ quilibet quemque
excludit; sunt autem impertinentes in rōne medii q^a neuter eorum
potest ē medium ad probandum repugnantiam quā duo reliqui habent
nō. n. valet nullus lapis ē sensitivus, & nullum sensitivum ē arbor
g^o nullus lapis est arbor; assumendum ē g^o aliud medium quod
sit pertinens sequela ad predicatum et repugnans subo: exem-
pli gratia. Vivens. dicendo sic, nullus lapis ē vivens, & quoddam
vivens ē arbor: g^o nullus lapis ē arbor. semper namque re-
pugnantia duorum probanda ē per medium contrarietatis, ac proinde
per medium conveniens ~~alteri~~ alterutri extremorum, et repugnans alteri

Exemplum 2^i s. impertinentium
in rōne termini et pertinentium in rōne medii, ut surdus.
Claudus, homo. nam isti termini nec dicunt inclusionem neque
exclusionem, et proinde sunt impertinentes omnino in rōne termini
q^a nec sunt pertinentes sequela, neque repugnantia. Veterum
cum uniuntur in 3°, jam virtute tertii conveniunt ad invi-
cem, sicque proinde pertinentes fiunt, in rōne medii. ut patet
sequenti syllogismo expositorio. hic surdus ē claudus & hic clau-
dus est homo: g^o hic surdus est homo.

Supponendum 3° tam pertinentiam
quam impertinentiam terminorum esse vel termini ad terminum
vel medii ad terminum seu extremum. sicut patet ex proxime
dictis.

Supponendum 4° terminorum per-
tinentiam termini ad terminum unam ē sequela, alteram re-
pugnantiam: 1^a provenit ex concordantia 2^a v^o ex oppositione
nam dicta ponit pluralitatem; concordantia plurium
unitatem: oppositio seu contrarietas plurium repugnantiam exem-
pli gratia. Animal per dictam plurificat. in hujus inferiora

(c) 2007 Ministerio de Cultura

homine leone etc.: per concordantiam retinet in istis inferioribus unitatem: et per contrarietatem dicit repugnantiam. nam animal, quod est leo, aliud est ab animali quod est homo, et cum isto incompatibile

Supponendum 5º hanc concordantiam terminorum, vel esse cum equalitate, vel cum majoritate, et minoritate: 1º modo reperitur inter constitutiva formalia rei, constituta ipsa, et propria ab ipsis dimanantia: sicut sunt rationale, homo, risibile admirativum etc.: qui quidem termini dicuntur pertinentes se pula mutua. 2º modo invenitur inter superiora et inferiora; sicut vivens, animal, homo: qui termini pertinentes sunt se pula non mutua, et majori, in ascensu; minori vero, in descensu,. nam maior est concordantia hominis ad animal, quam animalis ad hominem: quia omnis homo concordat cum animali; non vero omne animal concordat cum homine. quare repugnat inveniri homo de quo animal non dicatur, et datur animal, quod de homine dici non valeat

Supponendum 6º pertinentiam repugnantiae terminorum ad terminum semper esse mutuam, quae provenit ex opositione seu contrarietate: quae diffinitur a Illuminato Doctore in arte Magna et parva quorundam mutua resistentia propter diversos fines

Haec autem oppositio juxta communem loquendi modum, vel est stricte dicta, et dividitur in contrariam contradictoriam, privativam et relativam, vel late dicta, quae extendit se ad omnia incompossibilia et comprehendit species omnes, istarum quae constitutiva formalia. diximus, juxta communem loquendi modum, quia in re dicuntur etiam ista

proprie oppositiva seu contrarie, ut constat ex dispositione tradita, et facile probari potest negantibus, cum ipsi assignaverint rationem communem oppositioni contrarie, contradictorie, privative, et relative.

Supponendum 7.º pertinentiam termini medii ad extrema, seu terminum desumendam esse per comparationem ad alterum extremum seu terminum. medium enim ut medium, debet probare concordantiam, vel repugnantiam extremorum, quorum existit medium: quod si medium est causa, dicitur argumentum a priori: si effectus, dicitur argumentum aposteriori: si neutrum dicitur argumentum per equiparantiam. et istud potissimum habet locum in divinis. ex illuminato D.re parte 1. artis magne § de modo probandi et in nova logica. dis. 9.ª cap. 3.º

Supponendum 8. omnem pertinentiam sequelam medii ad extrema vel esse cum equalitate, vel cum majoritate, vel cum minoritate. 1.º modo reperitur, cum extrema et medium verbum dicunt, ad convenientiam: exempli gratia. Rationale. Homo. Risibile.

2.º modo fit cum medium verbum dicitur in premissis de omni contento sub subiectionis. quod est predicari dicitur de illo. v.g. Homo. Rationale. Vivens. vel homo Animal vivens. in quibus omnibus concluditur vlr. affirmando si procedimus a leva ad dextra seu ascendendo a Rationali ad vivens, vel ab animali ad vivens. dicendo sic; omnis homo est rationalis: sed omne rationale est vivens: ergo omnis homo est vivens. vel in aliis terminis sic omnis homo est Animal: sed omne Animal est vivens: ergo omnis homo est vivens. 3.º tandem evenit modo cum subiectionis stat cum minoritate concordantie ad medium, in premissis. vlr in iisdem datis terminis procedendo a dextra in levam

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vel descendendo a vivente ad Animal, dicendo sic: qddam vivens ē Alr: ō qddam Alr est hō; gō qddam vivens est homo. vel in prioribus terminis sic: qddam vivens est rationale; ō omne roale ē hō; gō qddam vivens est homo.

Supponendum 9º Cum minoritas sit ins Coria nill: hinc minoritas Concordantiae buum tribuit repugnantiae sicq3 ex illa deducipossit Cl° negativa, descendente superiori negative: sicut in datis terminis constat dicendo sic qddam vivens nō ē roale; ō one roale ē hō; gō qddam vivens nō ē hō.

Supponendum 10. in quolibet legitimo syllo mediū debet semp̄ ee pertinens sequela, ad alterū extremorū: nam si utrum pertinens ē repugnantia ad omnes nill concludi valet. Sicut enim cum termini et medium dicunt ad convenientia sequelae quacunq3 modo disponant semper concludit affirmative negative in dispositionibus terminis hō roale visibile sic gō optime. Cum termini et mediū dicunt ad convenientia repugnantia, quacunq3 modo disponant, nill concludunt: gā ex prmis negativis nill sequit. ex affirmativis aut existente medio concordantiae, semper concludit affirmative.

Supponendum 11º qdlibet mediū inter quelibet extrema collocatū, semper ē vel pertinens vel impertinens, tam pertinentia, vel impertinentia termini ad terminū, quam medii ad terminū, seu extremū: mediū n. et pote sumi ut mediū et ut terminum.

Supponendum 12. mediū pertinens vel ē pertinens sequela, vel pertinens repugnantia: si 1m vel ē pertinens ad omnia extrema, ut qdlibet extremū ad ipsum, dicitq3 pertinens pertinentia sequela mediū ad extremū cum equalitate

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Sicut diximus suppositione 8.: vel est pertinens ad omnia extrema, sive ad alterum tantum; ex extremis vel alterum solum est pertinens ad medium, ut constat ex eadem suppositione dicit. ergo medium pertinens pertinentia secundo, vel cum majoritate ascendendo, vel cum minoritate descendendo dicit ibidem constat.

Si autem medium est pertinens repugnantia, vel repugnat omnibus extremis, et proinde omnia extrema repugnat illi, ex suppositione 6a.; dicitur ergo pertinens impertinentia medii ad extrema, ut patet ex discursu suppositionis 2, et ex suppositione 10a.: vel repugnat vel alteri tantum extremorum; et dicitur pertinens pertinentia repugnantia medii ad extrema; seu medium repugnantie sive contrarietatis

Supponendum 13. quodlibet medium pertinens seu aptum ad concludendum vel est medium concordantie, vel medium contrarietatis. si primum vel est cum majoritate concordantie, et dicit. medium adequate concordantie, i. non faciens repugnantiam extremorum ex vi assumenti: vel est cum minoritate concordantie, et dicit. medium concordantie inepte, i. ex vi medii positi repugnantiam extremorum admittens. hoc autem diffe in supra datis terminis contingit ex diverso procedendi modo, s. vel ascendendo, vel descendendo; ut patet ex suppositione 8a.

Medium contrarietatis semper est cum majoritate repugnantie; non admittens proinde concordantiam extremorum ex vi medii dati. id patet in duobus exemplis sequentibus. lapis — vivens — aliquo — aliquo — leo. in primis tribus terminis, semper negative concludes, quomodocumque eos disponas, sicut facile discurrendo invenies. in 2o exemplo, s. in 2is tribus

nis minores facile erit, servando unitatem medii, et explicando eius determinationem, dicendo sic omnis ho. est ... reale: sed nullum ... reale est ho: ergo nullus ho est ho. Si autem variatur in premissis determinata medii unitas, nihil concludit, ut si dicerem: omnis ho est ... (reale): sed quoddam ... (s. risibile) est ho: quidquid inde concludas, non tenebit quia non assumpsisti medium quod debet esse unum

Ceterum quamvis detur minoritas repugnantiæ unius termini ad alterum, sine respectu ad medium contrarietatis; tamen ex vitalis medii, illi ipsi termini sunt cum majoritate repugnantia. exempli gratia homo leo — ... nam sic ... ratione minoritatis concordantiæ cum homine, patiatur repugnantiam cum ipso homine ex dispositione 9; et nequeat illi repugnare adequate, sed tantum inadequate; quia datur al., quod est homo: deamus animal, quod ex vi ... assumpti pro medio, repugnat homini adequate ipsi repugnat; sic quod nullum animal ho possit dici de homine.

His ab omnibus admirandis, expositis, et ex principiorum discursu dispositis, sequentia damus preludia ad legitime concludendum in omnibus figuris, et in omni argumentorum genere, quin necesse sit figuris alligari, sed modo danda cap. sequenti, ea facilitate syllogissandi campum deambulare

Preludium Primum

Problema quodlibet resolvitur affirmando vel negando tum universaliter tum particulariter.

Preludium Secundum

Mediu Concordantiæ mixtæ, seu adequatæ, vlit. Concludit.

Preludium Tertium.

Mediu Concordantiæ mixtæ, seu inadequatæ Concludit particulariter, tum affirmatiue, tum negatiue.

Preludium Quartum

Mediu Contrarietatis Concludit negatiue tam vlit. quam particulariter.

Caput 2m Metamorfosylogica proponit.

Capitibus argumentandi generibus juxta alterum Capis, neglectis tantum de Sylis eorum omniu mixto, et firmissimo vno Concludendi modo regulam certam, ac in omni materia seruanda figuram duximus tradendam, ut soliquis solido argumentandi genere vti valeamus.

Vt igit. quia nostrum sit tandem cum Carissatoribus ad formam, figuram, et modu Syllogisandi ab Ate Constituta, legitimum in omni materia formet Syllum aptum ad Concludendum, tribus quibusuis terminis ibi oblatis pergat. medium sit vel Concordantiæ vel Contrarietatis, discurrendo illos ab vno termino ad mediu et amedio ad alteru terminu siue procedat a leva indextram, siue a dextra in leuam, sic ut ordinati termini premiserint denique legitime concludes, tum affirmatiue, tum negatiue, tum vniuersaliter, tum particulariter, 2m diuersitate Concordantiæ seu Contrarietatis extremorum Cum medio.

Regula Concludendi

Quod si Concludere nõ valebis, dices mediu suppositu nõ existere veru mediu, sed ad istud esse impertinens ex dictis Cap. 1o. quare recurrendum erit ad medium legitimum, et aptum ad Concludendu propositu seu resoluendu problema.

Exemplis rem damus et sit 1^m in quo procedendo a leva in dexteram, medium existit medium mere concordantiae. a dextra v.o in levam obtinet vim medii concordantiae mixtae: ac proinde erit 1o modo tertiae vis affirmativo, in 2o v.o particularis tum affirmativa, tum negativa; juxta dicta ca. antecedenti preludio 2o et 3o.

Homo ——— Rationale ——— Animal
oīs ho ē roalis ——— qddā al ē roale ——— qddā al nō ē roale
ōne roale ē al. ——— ne roale ē ho ——— ōne roale ē ho
ōis ho est al. ——— qddam al ē ho. ——— qddā al nō ē ho

Exemplum secundum ex quo vi medii contrarietatis concluditur vlis negative sive procedas a leva in dextram sive a dextra in levam.

Homo ——— Vivens ——— lapis
oīs ho ē vivens ——— nullus lapis ē vivens ———
nullū vivens ē lapis ——— qddam vivens ē ho ———
nullus homo ē lapis ——— nullus lapis ē ho ———

Exemplum 3m in quo ex vi medii caritatis concluditur particulariter negative, sive procedas a leva in dextram sive a dextra in levam, dummodo idem sit predicatum semper in conclusione.

Vivens ——— leo ——— homo
qddam vivens est leo ——— nullus ho est leo ———
nullus leo ē homo ——— oīs leo ē vivens ———
qd vivens non est ho ——— qddam vivens nō ē ho ———

Advertendum hic: quamvis medium caritatis concludat aliquid particulariter negative ut patet antecedenti exemplo; semper tamen ex data particulari negativa sequitur legitime loco illius vlis negativa de predicato exemplo; facta complexione trium consequentium cum medio repugnanti alteri extremo, sicut de ex dictis tribus dicemus, nullus ho ē leo, oīs leo ē vivens; g.o nullus homo est vivens. leo.

Cum sit via observabis in particulari negativa quae deduxit ex concordantia mixta in ut si 3m syllogismum exempli primi sic concludemus. quoddam ens est reale, omne reale est ens; quoddam ens est ens non reale. Ex dictis ergo quodlibet problema proposita ad solvendum illud attendenda sunt ipsius extrema et illis recurrendum ad medium, vel media in quibus extrema conveniunt vel concordant vel distinguunt, et repugnant ut sic rationabiliter solvatur quaestio quin opus sit observare tot peripateticorum praecepta. Nec timendum sophisticis quia ex paucis praeludiis datis sufficienter deleguntur sophistica omnia; imo ex eis in modis peripateticorum latent, facilius ex datis praeludiis quae ex certa regula aperiunt, et dicemus infra cum de regulis peripateticis agemus.

Cap. 3m Commendatur metamorfosis Logica

Magistri peripatetici post figurarum modorumque multiplicationem cum imperfectos agnoscant ex aliis parte quattuor primos primae figurae ad istos reducunt illos tyrones sic locutionis facientes ut nec pedem moveant et ex dumeta timentes retrocedant, quis in spinis tantis et laciniosis phaleris onustus poterit nec pedem movere? hic nobis videntur Germane ut aiunt herre et lire lire. Iure quidem quod non ostensum sunt tot praecepta ad perficiendum naturam praeviis conantem ut modos imperfectos ad perfectos reducant magistri multum laborant nec discipuli parum sudant quo tamen frustra dicant illi qui dictos modos adorant et habent pro oraculis ex tripode prolatis, nos autem videntur inutiles cum nostro dato procedendi modo facilius in omnia syllogizari possumus.

Fundatur immediate metamorfosis logica in ipsis metaphysicis et logicis principiis quibus figurae omnes ex peripateticorum modi nituntur principia sunt nimis nota quae sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se quae distinguuntur uni tertio distinguuntur inter se dici de omni et dici de nullo.

Similiter etiam nostrum syllogizandi modum est magis connaturalem quam peripateticum nam facta comparatione nostri syllogismi quo probamus Deum affirmativum cum syllogismo in barbara quae apud peripateticos est etiam perfectissimus connaturaliori modo procedimus quam Aristotelici quia noster syllogizandi modus connaturalior est quia Aristoteles quia nos procedimus attendendo de gradu in gradu

immediate: sicut ascendendo de gradu in gradu, sicut in his terminis — ho — Ali — viuens ascendimus .n. ab hoc ad Ali, et ab Ali ad viuens, dicendo sic omnis ho e Ali — d omne Ali e viuens: g° omnis ho e viuens peripatetici autem soluti concludunt in barbara assignata ab Ale ascendit 1°. ab Ali ad viuens: deinde ab homine ad Ali, sicque concludunt viuentem de hoe: recte gradus sed certum quero retro gradus isti alii nati assentire per idem similiter concludi. dicunt hi esse necessarium ut concludat. directe hoc est, ut majus extremum predicet. de minori in cone dicendo omne ali e viuens; d omnis ho e Ali, g° omnis homo est viuens.

Nos equidem predicationem directam natam damus ubi prediciat quod est ordinaris terminis natum e predicari; et sufficit. quod sufficit est natum propriam tamen predicationem directam parasangis mercelogis non obseruandam diximus. Deinde ut magis sciatis, sicut par, est natum discurrendi methodum a nostris positam discurras ambo per omnes peripateticis modos calanistrorum nobis concinnos ut eos cum figuris variant. et dispone tos cum medio cuiuscumque medii, vel nos casus Anti propositiones; et hinc procede vel a leua in dextram, et a dextra in leua ut videbis quam facile idem concludis quod peripateticis suis multiplicatis figuris; et modis concludunt. sit exemplum modus darapti in suis sequentibus terminis.

Risibile	homo	Animal
omne risibile est ho		aliquod Animal e homo
omnis ho est animal		omnis ho est risibilis
aliquod risibile est animal		aliquod risibile est animal

Peripatetici

omnis homo e Animal
omnis homo e risibilis
aliquod risibile est Animal.

Similiter modus ferison hi peripatetici formant. ferison nullus lapis e sensibilis d aliquis lapis e substantia: g° aliqua substantia non e sensibilis ordinabis g° tres predictos cum medio, nostro modo nati nostro a leua in dextram, et a leua in dextram et idem legitime concludes quiridam modum obseruis.

Substantia,	lapis,	Sensibilis
quedam substantia est lapis		nullum sensibile e lapis
nullus lapis e sensibilis		omnis lapis est substantia
quedam substantia non e sensibilis		quedam substantia non e sensibilis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Sic quoque per alios modos discurrere poteris et invenies unum modum a nobis positum semper idem legitime concludere, quod modus assumptus concludit. Hinc iam vides quam faciliter sit noster discurrendi modus vel a leva in dextram, vel a dextra in levam hiis modis quos peripatetici observant, multiplicando figuras; procedunt enim in 1a a medio ad terminum levum, et a termino dextro ad medium, in 2a a termino levo ad medium et a termino dextro ad medium, in 3a a medio ad terminum levum, et a medio ad terminum dextrum ut hic medium obtinet locum vel subiunctis designatis

Sub. pre 1a. bis pre 2a. bis Sub. 3a.

Tandem adverte ut faciliori modo procedas semper in conclusione subiici extremum, quod fuit in maiori subiectum si autem hic concludere non poteris procedendo dicamus a dextra in levam quod concluderas discurrendo a leva in dextram; tunc poteris praedicari in conclusione quod fuerat subiectum in maiori; hunc habes in exemplis darapti et felapton syllogismis 2is atque ideo casu 2o exemplo 3o syllogismo 2o + Sed melius videbis caelibus erit procedere ex ea parte qua subiectum maioris petit subiici in conclusione hunc enim concludendi modum connaturaliorem et notiorem figura non hic procedis, quidam vivens est animal; quoddam animal est homo; ergo quoddam vivens est homo. semper descendendo concludis particularitatem et quaedam legitime ex datis tribus concluderes ultimum ergo omnis homo est vivens admitteris tamen non grandum quia cum in praemissis ultimis fueris descensus ascendendo pegeras in conclusione ne quod curium vanis praedicta ultimum terminum velles inferre: procedas ita ciendo in praemissis dicendo hic omnis homo est animal omne animal est vivens ergo omnis homo est vivens..

Caput 4m ponderans peripateticorum regulas

Supposita dicta consequentia bona seu legitima a peripateticis communiter tradita generales scilicet in materialem et formalem ne quod in nulla bona consequentia possit ex antecedenti vero sequi consequens falsum; alias stabiliunt regulas generales in omni figura et modo observandas. Has nunc aggredimur examinandas ut magis constet multiplicium figurarum impertinentia vandaque cum distinctione consequentiae in consequentia materialem et formalem; atque solum necessaria et unica naturalissima a nobis tradita quae est quae communiter dicta et a pluribus admissa in qua regulariter concludendum est indirecte ut peripatetici putant fragili: quod quod autem directe iuxta dicta casu 3o ex vel ultimum tandem adverte: semper tamen observandum est necessarium in omni materia ne ex antecedenti vero sequatur consequens falsum. + 1a regula est ex puris negativis nihil sequitur quae regula vera semper est satis constat ex casu 1o suppositione 2a et 10a

Sed obiicies per sequentem syllogismum ex puris negativis concludentem. aliqua substantia non est lapis. Sed nullus lapis est homo. ergo aliqua substantia non est homo. Respondemus committi fallaciam aequivocationis in termino substantiae; nam in maiori solum excludit substantiam quae est lapis, at non permittit substantiam quae est homo quam tunc negat in conclusione: prius

(c) 2007 Ministerio de Cultura

3a Regula ex puris particularibus

nihil sequitur. regulam intelligunt peripatetici quando medium est terminus comunis nam ex medio singulari format syllus expositorius qui non tantum est legitimus sed adeo perspicuus, ut demonstratio sensibilis appellari soleat. pr. regula hoc sequenti syllogysmo. aliquod animal est homo. sed aliquid rigibile est animal: ergo aliquid risibile est homo. hoc non sequitur.

Dicimus verum quidem esse dictam, non quia praemissae sunt particularis (si enim minor formaretur vlis nihil aliud concluderet praedictus syllus) sed quia medium est caritatis et petit concludere negative praedicta igitur regula non est vera et patet in sequenti syllo aliquid animal est risibile sed aliquid vivens est animal: ergo aliquid vivens est risibile.

4a Regula quando altera praemissarum est particularis hoc debet esse particularis regula patet in sequenti syllo nullus lapis est homo, sed aliquia substa est lapis: ergo aliquia substa non est homo.

Haec regula non est vlit. vera ut patet in syllo sequenti. nullum vivens est lapis, sed quoddam vivens est animal: ergo nullus lapis est animal

5a Regula ut legitima sit consequa, medium in altera saltem praemissarum debet adequate distribui. defectu huius regulae sequens syllus non valet omne animal fuit in arca noe sed bucefarus est al ergo bucefarus fuit in arca noe

Haec regula non est generaliter vera ut pr. sequenti syllo quaedam substa est vivens: sed omnis homo est substa: ergo omnis homo est vivens. veritas huius consequentiae

(c) 2007 Ministerio de Cultura

patet ex determinata suppositione subiecti in majori; ne enim varietur terminus debet subiectum supponi determinate in maiori pro illa met, pro qua supponit in minori. Semper ergo ad veritatem consequentiae attendendum est medium, et considerandum quid dicit in se et quid in extremis ne varietur. Suppositio autem eius attendenda, scilicet status, ampliatio, restrictio nec aliqua alia proprietas termini, sicut alienatio, remotio, appellatio, diminutio

Ita me docet illuminatus Doctor in arte magna parte 7. cap. de cognitione fallaciarum, diversitate medii et genus fallaciarum. Semper igitur ac quando servatur unitas medii legitime concludimus: unde cum sine distributione medii, sed ex eadem ipsius determinata suppositione concludimus, sicut in exemplo dato legitime concludimus. nec cum non distribuitur medium committitur fallacia, quia medium non distribuitur sed quia variatur: si enim non variato medio concluderetur ex non distributo, legitima esset consequentia faciliusque probatur ex primis datis principiis; imo facillime reduceretur ad syllogismum expositorium, sic dicendo, et signando rationale. hoc substantia est vivens: sed omnis homo est substantia hoc: ergo omnis homo est vivens.

Ultima Regula. nullus distributus valet terminus in conclusione qui in premissis distributus non sit quia non tenet syllogismus sequens omne animal est substantia: sed nulla arbor est animal: ergo nulla arbor est substantia..

hec regula non est generaliter vera valet enim aliquando procedere a non distributo ad distributum, ut sequenti exemplo constat. nullum animal est arbor: sed aliquod animal est homo: ergo nullus ~~arbor~~ homo est arbor

Caput 4^m de Regulis figurae 1ae.

die 27 mensis maij Anno 1643

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Preter generales Regulas, speciales unicuique figure per Aris-
totelis statuunt. de quibus ē nunc agendum et 1° de 1ª figura
que recipiat ē omnis quantitatis et qualitatis. et hec est 1ª Re-
figure regula: de qua nihil se offert ad dicendum

2ª Regula ē qd major sylli
nō sit particularis tunc n[on] medium nō est distributum et ex an-
tecedenti v° sequeret[ur] consequens falsum, ut patet exemplo
sequenti. quidam stella est viuens; ꝯ omnis lapis ē stella:
g° quidam lapis est viuens

Sed hanc Regulam nō semper
tenere patet ex Cap: antecedenti regule 9ª.

3ª Regula. ex minori negativa
nihil sequit[ur]. q[ui]a argueret[ur] a non distributo ad distributum. ex-
emplo patet. omnis hō. est Animal; ꝯ nullus ho est homo;
g° nullus ho est Animal

Non semper illegitima ē progressus
a non distributo ad distributum patet jam ex Cap. antecedenti, re-
gula ultima, et nunc confirmat[ur] exemplo directe concludente
in hac 1ª figura. omnis hō est Animal; ꝯ nulla arbor
est homo: g° nulla arbor est Animal.

Predicte Due regule intelligunt[ur]
a peripateticis in modis directe concludentibus: q[ui]a in indirectis
jam minor potest ē negativa, et major particularis; sicut
patet in fapesmo et frisesmo. Cap. 6. de regulis 2ᵉ figure

Capt. 6ᵐ de regulis secunde figure

Prima Regula ē, qd 2ª figura recipit omnē quantitatē; solam
autē qualitatē est negativam

Sed exclusivam libro, concludendo affirmative

(c) 2007 Ministerio de Cultura

in hac 2a figura omne animal ē substa: d omnis ho est substa: g.o omnis ho est animal. ratio istius conseque est, quia substa in majori supponit determinate pro substa sensitiua; et eodem modo supponit in minori; ex hoc autem qd omnis ho. sit substa sensitiua sequit. necessario qd sit al. vel clarius formet. sic syllus. omne al. est sensitiuu; d omnis ho. est sensitiuus g.o omnis ho est al.

2a regula est. majori existente particulari nill sequit.: nam argueret. a non distributo ad distributu, dicendo sic qddam al. nō ē roale; d omnis ho ē roalis g.o quidam homo non est animal.

Hæc Regula supponit 1o. ēe necessario conclud.endu directe in 2a figura: quo ommisso et indirecte concludendo, legitime concludit. in dicto syllo, g.o qddam al. non est homo. supponit 2o, conclusionem debere ēe negatiuam, quod iam reprobauimus, quare affirmatiue et indirecte sic concludes, majori existenti particulari. quoddam viuens est sentiens; d omne al. est sentiens: g.o quoddam viuens est al. vel directe poteris concludere: g.o omne al. est viuens: iam .n. ex cap. 4o. regula 4a constat vtrum conem inferri ex altera premissarum particulari. quod nunquam ē confirmatu.

3a Regula si vtraque premissa ē affirmatiua, nill sequit. in 2a figura, qa mediu in nulla premissarum distribueret. ac proinde nulla est consequa; ut si diceres. omnis ho. est al.; d omnis lupus est al.: g.o omnis lupus est homo.

Sed non semper requiri distributionē medii patet ex cap. 4o. regula 5a nec minus constat in hac 2a figura conem posse vtram, ex dictis cap. precenti in initio

et confirmat. exemplo sequenti: omne al. e viuens; d omnis homo viuens; g. omnis homo est al. Cap. 7.m de regulis 3.e figure

Caput 7.mum de regulis 3.e figure

Prima regula e qd sit negatiua vtriusque qualitatis; d non nisi quantitatis particularis; si n. cl. fuerit vlis, argueret. a nd distributo ad distributum et que proinde cl. falsa antecedenti existenti vero id patet sequenti paralogismo. omnis homo est risibilis; d omnis homo est al. g. omne animal est risibile.

Quamuis autem indirecte, ex datis premissis legitime concludere valeas; g. omne risibile est animal: id tantu est rone materie, non rone forme; ut patet sequenti exemplo, in quo cl. indirecta est falsa, directa vero est vera. omnis homo est viuens; d omnis homo est al. g. omne viuens est animal. non valet consequa, valeret tamen; g. omne animal est viuens

Ex hic jam patet inconstantia dicte regule, et ex cap. 4.o regula ultima etiam constat qd progressus a non distributo ad distributum non semper ~~directe~~ viciat conam: quod confirmatu e quoque datis exemplis, et sequenti omne al. est substa; d omne al. est corpus; g omne corpus est substa

2.a Regula minori existenti negatiua nill directe concludit; argueret. n. a non distributo ad distributu; ut si diceres. omnis homo est substa; d nullus homo est mulus; g. alijquis mulus nd e substa.

Ex hinc constat fixio regule: nam si legitime possemus concludere indirecte; g aliqua substa nd e mulus; nobis non opus e regulis datis cap. 8. ultimu de ~~de regulis~~ evatione peripatetici respondet: ic tradita metodus confirmat.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Caput Vltimū de evasione Paripatetici respondet et tradita metodus Confirmatur.

Ad dicta nostra omnia et objecta capitibus antecedentibus dicunt Aristhotelici syllogismos vitiosos nostros amittere vi tantum materię et ratione, non ratione formę.

Concedimus gratis assumptum et inde nostram confirmamus sententiam nam si tot principiorum regulę non valent pro omni materia sed servata tamen forma et figura, et sola diversitate materię jam sequitur jam non sequitur legitime consequentia, fallibilia sunt nimis illorum precepta; querenda igitur et assignanda que faciliori forma in omni lineat materia id nos prestavimus unica nati discurrendi metodo praeposita paucis illustrata preludiis; semper enim in quacumque forma et materia intelligenda est conditio medii; an scilicet sit concordantię, an vero contrarietatis, ut inde sciamus quid et quomodo concludere valeamus omissis retrogradibus paripateticis, servato tamen ordine nati dato procedendi, á leva in dextram vel a dextra in levam, quod hic ostensus in paralogismis ad confirmandas Aristotelicas regulas assignatis, videlicet quam facile quid concludere queas.

Sed videamus ad evasionem datam forte non admittunt paripatetici ita nullus primo an non admittunt veritatem quam ipsa illorum possit prescribere veritati et eam continere, ut vera paripateticus nullus non magister dicant quod dialectica illa verum erga; vera et principiorum precepta a nobis tradita vera sint.

Nos autem Lullii dicti diximus tenere cum quarta medium servet principia ex arcis principiis deducta in preludiis tradita infallibilis que ex logicis principiis innitur, quarta vero contra paripateticos destruunt dicta principia, ideo cum veritate repugnant et contra

(c) 2007 Ministerio de Cultura

verum ex illis vero concludunt contingens saltem.

Atque pro nostro corroboranda sententia 74
eliciunda peripatetica formamus syllogismum. homo est animal; sed leo est animal;
ergo leo est homo valebit ne argumentum? respondent Aristotelici negando
atque recte dicunt at quare non valebit? dicunt, quia
in 2a figura argumentatio affirmativa non valet.

Sed objicimus valet ista omne animal est substantia; sed omnis homo est
substantia; ergo omnis homo est animal. Solutio
quae data a peripateticis est nulla firmis

Nos igitur respondemus illam argumentationem non valere, quia habet
medium contrarietatis, quod requirit affirmative concludere sed negative:
nostra vero argumentatio habet medium concordantiae, ideo affirmative
concludit; in datis tamen terminis gravissimi obi
sic nos legitime concluderemus videlicet negative. omnis homo
est animal, sed quoddam animal non est leo, ergo nullus homo est leo.
nam servata unitate medii sic necessario est concludendum
ut patebit explicata determinatione medii in praemissis,
dicendo sic omnis homo est animal, scilicet rationale; sed quoddam
animal scilicet rationale, non est leo, ergo nullus homo est leo.

Ipsi vero Nos velim semper in
nostro ordine nihil medium tendere ad 2um extremum eo modo
quo est affectum a primo; quia si aliter fieret processus, darentur
jam 4or termini, et proinde consequentia nulla: sicut patet
in sofismate ille homo est animal; sed leo est animal ergo
leo est homo. nam animal, quod est homo, aliud est ab animali
quod est leo: quia si idem animal diceretur de leone in minori

qd praedicabat. de hoc in majori neganda est minor.

Eidem Auctores de extremis in ctione, Veniunt in 2m Cavillationem auxtam per medium in praemissis; quia aliis Congrua est nulla ex terminorum variatione, quare in legitima argumentatione servanda semper est Suppositio eadem, ampliatio, status, restrictio alienatio, remotio, appellatio, diminutio, nec varientur termini; sicut jam notavimus cap. 4. regula 94.

Nec dictis obstat dictum illuminati Dris in nova logica, dis. 9a cap. 17. observantiis ad fugandos paralogismos Cavendum ee, ne syllus fiat extra modum et figuram, unde enasci solent Sophisticationes. nã inquam obstat, qa hoc dixit in gratiam Peripateticorum quorum figuras et modos observat semper, ne ex opposito veritatem elaberent ipse tamen, ut paralogismos solvat de regulis Peripateticis non curat, qd sophismata omnia per artem solvit, sicut loco citato videre est, ac etiam in arte magna, parte 7., ubi ait de fallatia aequivocationis inquit. et si artista cognoscat quod logicus (sophista) quorum nali statere non potest, et maxime per artem istam. quare, observortã non dubito, qa artista validiores habet regulas per artem venerabili Magistro et inclito Martiri Raymundo Lull Majoricensi selitis datam, hanc qt tenendam, amplectendam, propagandam Concluamus ℞ oratio

~~piis in divina mentis~~

die 1a mensis Junij 1643

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Peroratio

die 3a mensis Junij Anno 1643

Vidisti Variisque syllogisandi salebras, jam quo indefesso pede dumetis illis elimatis latum et spaciosum argumentandi campum ex lullianis principiis ex sensum decurrere hylaris, vultu metamorphosim ... logicam ut tuam syllogisandi artem recolas, doles perstius.

Ne tibi argumenta quamplurima ex lulliana arte deligere erit difficile, quamvis .n. argumenta investigare vis sit aut tradiaris et in Ille nimis difficilis; nam si ipsum vides invista reddet, promissi expossam hanc difficultatem, noster tamen B. R. Lullus campana arcium instaurator huic medetur morbo. decem tradit regulas quibus nequaquam brevius tradi potest nequaquam aptius.

Ne fatigatos Scholares studiose, circa h. argumentorum nomina Claure, et vonis tibi expediderint ad regulas confuge eas consule allato eorundem argumenta plura tibi suppeditabunt quantus ad metam, hi ingenue monet preclarissimus artista Antonius Bilrer Alme sedis maioricarum Canonicus in Apologia lulliane doctrine concatione 12. de regulis artis aphorismata 2o.

Ibi preparatus Artista tria solum precepta tradit quorum Candidus continebat preludiis adinveniendum medium, nam expendenda monet argumenta quod subiecto et predicato quomodo vel consentiunt vel dissentiunt quod cum utroque consentiunt valent ad confirmandum que alteri dissentiunt ad confutandum pertinet. ut facilius possit inveniri ad resolvanda quodlibet problema huic si addas ingeniunt et figurarum dispositionem aliaque observanda nullum mediam artibus atignatio et probatam, habes quod desiderare poteras et nos quo te bo arti lulliani obstringamus his utere et fruere Candidate artista et omnia tua studia ad dei gloriam dirige Amen. Finis

die 3. mensis Junij Anno 1643

(c) 2007 Ministerio de Cultura

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Lectura super artem generalem ultimam

Venerabilis Magistri, Martirisque invictissimi

B. Raymundi Llull Majoricensis

Dris. Cęlitus Inluminati.

Per R. P. F. Franciscu Marçal, Sę.

Theologię Lectorem, ac in Regio Sancti Patris
Nostri Francisci Cenobio
Lulliane artis Publicum
Professorem

Ex varijs Artistis ipsiusque Inluminati Dris. textibus
elaborata.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Deus Gloriosissime, cujus sapientia bonitas et voluntas
dominii, intentione te cognoscendi ac diligendi, ibique
humiliter serviendi, qui es fons et origo totius bonitatis
sapientiae atque dilectionis et cujus imperio reguntur omnia
cum tua virtute gratia benedictione et auxilio incipit
lectura hujus artem generalem et ultimam venerabilis
M.i P.i Martirisque et gravissimi Dei Raymundi
Lull Maioricensis, doctoris coelestis illuminati a Patre
Fr. Mich. Marcal sanctae teologiae lectorem atque regio
Patris S. Sti. Ffr. majoricarum. Studio Lullianae
artis publicum professorem ex variis artibus ipsiusque
illuminati doctoris textibus elaborati.

Proemium

Artem brevem egregii praeceptoris M.ri R.i Lull
compendium et hyzagoge artis magne elapso anno
lectiatam dedimus; et fructu quidem non vulgari, sicut
secundi Lulliani flores publico in teatro tentati
cunctis nasto non carentibus demonstraverunt nobiliorem
nunc (amantissimi et auditoresque charissimi) hac
lectura hujus artem magnam in proemio seu hac arte
brevis pollicitam quam tractandam aggredimur vobis
labori non parcentibus et sedulo Lullianis libris
vacantibus Dei auxiliante gratiam proponimus.
regimus omnes clementissimum Patrem atque sa-
pientissimum Dominum ut nobis scintillam ejus
luminis coelestis concedat, quo venerabilis M.i
R.i Lull divinitus debriatus emicuit hujusque
caritatis zelo ardentibus sua perficit opera

(c) 2007 Ministerio de Cultura

5

Unde in prologo lecture sup. artem inventivam et tabulam generalem in quit: intentio propter quam hanc artem compositionis ea e ut exemplum demus et modū quibus ostendatur artem inventivam et tabulam generalem (quas et alias a Raymundo editas artes recopilauit ipse in arte generali ultima quam exponendam sumsimus et mendis correctam marginalibus q. notis illustratam iam prelo damus) applicabiles existere fidei Catholicae, ut qui ista fuerint edocti errores universos qui sunt in mundo convincere sciant et destruere: quibus tot homines ignoranter ad ignem perducuntur eternum: nos igitur illuminatum Magistrū sequentes eodemq. caritatis zelo flagrantes atq. intentione eadem ducti opus nostrū aggrediamur pro capacitate et posse elaborernus. id ut facilius habeamus textū sequiti lecturā dividemus per partes; maiorisq. claritatis gratia partes per capitula et capitula per articulos secabimus; ubi

10 primum in questione proemiali de sublimitate huius mirabilis artis, sub bo utilitate atq. necessitate dignoscenda premittimus qo. proemiali unica

Questio Proemialis Unica

Die 9 mensis 7bris Anno 1643

(c) 2007-Ministerio de Cultura

Cum Ars ista, quam ducimus exponendam, trifariam considerari valeat; 1º 2m se, et in se: 2º in ordine ad subm suū; 3º comparatione aliaꝝ artiū et scientiaꝝ: ideo de illa quaerendum est, quomodo diffiniat:; quod habeat subm, quā ꝑ vtilitatē aeꝗ necessitatē ad artes alias et scientias comparandos. Caput 1m. de diffoe artis generalis

Caput 1m de diffoe generalis Artis.

die 10 mensis 7bris Anno 1643

Cum Ars ista sit a Deo reuelata deuotissimo Raymundo Lull, et ab isto ceteris promulgata; ideo dupliciter sumi potest: 1º vt ē habitus diuinitus infusus: 2º vt ē habitus humanus acquisitus.

Primo modo diffinit. hic Ars generalis. Donum quoddam gratuitū siue habitus infusus illius Venerabilis Magistri Raymundi Lull majoricensis, quo in sua nati dispositione fuit supernaliter perfectus, et 1º ad intelligendum vniuersalissima media sciendi; 2º Vº et ex consequenti omnia in illis implicata mirabilit. credidit.

Secundo Modo diffinit hic Ars generalis habitus illius acquisitus ipsum ꝑfectissime disponens ad cognitionē artificiosam, et veram omnium scibilium. diximus, ipsum ꝑfectissime disponens: quia Alfabetū expectat ad aprehentionem simpliciter simplicem: figure, diffiōes et tabula ad aprehentionē vniuersalit. complexam pertinent: deinde quaestiones sunt viæ quaedam 1e operationis ad 2am; quae regulis determinant.: Deinde Euacuatione 3e figure

principiorum, quorum mixtione judicium perficitur: multiplicatione vero 4ae figurae, atque applicatione, et subjectorum decursu nervatur discursus: habituatione tandem radicatur id quod aliis partibus per ordinatum docendi modum dicitur.

Cumque, sub qua specie habitus intellectualis Ars generalis Contineatur. distinguendo dicimus. Ut versatur circa principia illa transcendentia incomplexa, tunc Contineri dicitur sub intelligentia. ut vero versatur circa Conclusiones ex principiis illis, et maximis deductas, Continetur sub scientia: imo et sub sapientia cum ex dictis altissimis principiis Concludit. Sed quia post eius acquisitionem est facultas sciendi alia, imo universa humaniter scibilia ideo modus sciendi, sive Ars in usu sui ad alia scibilia liquido est dicenda.

In calce operis facultatem istam artem dicit, et doctrinam: Artem quidem, quatenus ad potentiam Comparatur; doctrinam vero per respectum ad obiecta, quatenus illorum Cognitionem prebet sic Ingeniose ostendit Beluerius in apologia Responsione ad Artum 100 heymerici.

Tandem appellatur etiam tractatus, et diffinitur sic Ars generalis. Artificiosus tractatus ac quidem Compendiosus quo mediante Egregius Magister Raymundus Lull suum interiorem habitum expressit et eiusdem similitudinem nobis impressit Caput 2m de Subiecto

CAPUT 2m DE SUBIECTO Artis Generalis

die 10 mensis 7bris Anno 1643

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Cum subiectum multifariam sumat.; ideo 2m eius diuer- 89
sitatē sensum capitis aperiamus, ē igit. subm artis duplex
qddam in absolutione, alterū in applicatione. 1m ē duplex
s. subm in quo, et subm de quo. subo in quo dicit.
illud quod ē pota nalis habituū intellectualium receptiua
et de isto subo loquit. Dor ~~Gregorius lullus in libro de~~
Anima rāli, et in libro de ella

Subiectum de quo, qd communi
~~nomine~~ appellari potē subm atributionis, ē in hac arte
realis exemplaritas, siue specularitas realis, mediū sciendi
et de hoc subo loquit. illuminatus. Mtr in arte ex-
positiua, siue lectura super artem inventiuā veritatis,
et tabulam generalem, dis. 2a. folio 103 columna 1a.
et in breui practica ipsius tabule generalis, Gemme factae ubi
dicit.: subm huius artis ē artificium generale ad sol-
vendum qones

Et patet; nam istud quidem
artificiū generale habet conditiones, et requisita omnia
subi: e.n. 1m presuppositū siue precognitū, cui adhibent.
passiones, et de quo adducit. demonstrant. virtute cuiū
continet veritates omnes scibiles et inde sepe monet
illuminatus Dor asserendū illud eē, quod artificio con-
cordat, negandū vl quod officit. et in prologo ad sen-
tentiaria dicit per ista decem et octo principia generalia
miscendo unū principiū cum alio, et respiciendo sig-
nificationē illius mixtionis, applicandoq. eiusdem mix-
tionis significationē ad propositū sicut in arte illa
(magna) plenius traditur, veritas, que queritur
invenitur

Deinde subm in aplicatione ē etiam duplex: unū circa qd; alterū propt. qd subm circa qd adhuc ē duplex vlē unum, sive absolutū; particulare alterū sive det:minatū et speciale.

Subiectum vlē ē ens, inquantū ens; circa qd versat ars in aplicatione sui, et de quo habet: scientia vlis comuni nomine apellata ma=gistria et de hoc subo tractat magister Raymundus Lull in libro, qui apellat: de consequentiis filosophiæ in proverbiis parte 2a cap. 1°: in arbore scientiæ in serie arboris elementalis forma 100 et in logica nova dis. 1a: cap. 1°

Subm determinatū et speciale ē multiplex s. Deus Angelus etc. de quibus Mter longū sermonē facit in arte magna, brevem in arte brevi et etiam in libro de ascensu et descensu intellus, quæquidem suba ad duo reduci possunt s. Deū et creaturā, ut ait idem Mter in arte compendiosa inveniendi veritatē et ponit in triangulo rubeo figure T Deum, creaturā, operatio=nem; et in arbore filosofiæ desiderata. de hoc subo col=lective cognit: idem egregius Dr Raymundus Lull in libro qui dicit: mixtria thologia et filosophia dicens subm huius artis ē intelligibile modo divinissimo, supposito quod quid nominis; et de eodem divisive tractat in arbore scientiæ, iuxta sequentē divisione

Nam suba sunt vel substalia, vel accidentalia: substalia sunt Deus. Angelus. Celum. homo. imaginatiua. sensitiua. vegetatiua. elementatiua. acciden=talia, vel sunt nalia, sicut novem predicamenta accidentiū

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Quantitas, Qualitas, Relatio, actio, passio habitus situs tempus locus. 90

vel moralia; et hinc sunt virtutes novem Justitia Prudentia Fortitudo. Temperantia Fides Spes Caritas Patientia. et Vitia novem. Avaritia Gula Luxuria Superbia Accidia Invidia Ira Mendatium Inconstantia.

Tandem Subm aplicationis propter qd e quoqz duplex: vnu in se. alteru in alio. et vtrumqz vocat Subm finale 1m e scientia quemunqz habenda propter quam ors e 2m est artificiosse et artifice sciendi de omnibus quibus respondere satisfaciendo appetitui illius cuiuscumque petentis ac sive desiderantis de isto subo loquitur illuminatus Martir Raymundus Lull in prologo artis brevis Cum dicit: Subm artis e respondere de oibus qibus supposito qd sciat. qd dixit. q nomd Cap. 3 de vtilitate artis atque nessitate

Caput 3. de vtilitate artis, atque necessitate.

Vtilissimam ee artem generalem maxime qz necessariam monet Dor illuminatus Raymundus Lull Cap. 1o introductorii ad artem demonstrativa; nd in idem qd nata quibusdam solum Conudit e arte ista aliis comune.; deinde Cum ex eodo Dre in arte demonstrativa dis. 2a Cap. de modo invenire nd sit insistendum absqz rone necessaria dictis filosoforu arte vtiqz aliqua egemus ad ista dicta ponderanda. imo Cum int. Scholasticos Drs in materia quoqz theologia tot sint Controversie, et maxime opposita; nec vnus alterius autoritati credat, opus e artis ad rectu iudiciu in Controversiis faciendu sicut rigenua notavit monacus in proemio ar tris (?) Cuinti et idco Sed id autem ars ista e maxima Conducit enim ad diffiniendu diuidendu proponendu et argumentandum ut late probat Canonicus Belorius in apologia Summula de regulis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

et patet ex quamplurimis libris Egregii D.ris Raymundi Lull
ex arte sola de promptis: Deinde q.a in omni scientia Contin:
practica huius artis sit docet Venerabilis Magist. N.r cap. 34
introductorii ad artem demonstratiua q arte generali scita in
telligent. facilius que ab omnibus docent.; affirmabit.q3 q.d arti
quadrat negabit. quod repugnat ad hoc autem aliquae requirunt.
regulae, quas ex eodem Magistro in decursu huius lecture expenden.

Nunc Utilitatem artis ab ipso M.o
accipite in prologo Compendii ad artem demonstratiua ubi inquit;
multae quidem sunt Utilitates, propt. quas haec ars inventa est;
instruit enim nos intelligere, et diligere Deum, adherere vir
tutibus, odisse vitia, et confundere cogentibus rationibus in
fidelium Erroneas opiniones: docet etiam soluere quaestiones, et
alias scientias sub spatio breui temporis posse acquiri, et reduci ad
necessarias Etones, q.m materie exigentiam: et ostendit inquiri,
et inveniri Conditiones rerum et proprietates; et ad Cuncta
transversaria (seu transcendentia) praetertim Eleuat illumi
nes nec n.o alia multa sequunt. Utilia scientibus istam artem

Ob rem, potius liceore, mirabili
Exclamat doctissimus Alfonsus a Proaso in Epistola ad
eminentissimum Cardinalem Dominum F.em Franciscum Xi
menes regularis observanciae Seraphici Patris N. S.ti ff.
alumnum, generalem inquisitorem, ac Hispaniar. pri
matem meritissimum, Cui recognitos obtulit eius illuminati D.ris
libros, artem s. inventiuam veritatis, tabulam generalem, et
huius lecturam Comunem) O donu dei si sane ponderetur
singulare. Accepto n.o e auditu, ut his, qui laicus et illi
teratissimus fuerat, jam grandis natus celitus inspiratus, for
mulam tradiderit ad omnes veritates inveniendas n.o minus

(c) 2007 Ministerio de Cultura

utilem quam necessariam.

Certe quidem, quia nimis laboriosum erat, et ferme impossibile universam librorum supellectilem nobiscum asportare, fecit Deus super terram abreviatum verbum, artem dumtaxat generalem: hanc equidem nobis impartitam, veluti quoddam scientiarum Manna, quod unicum gestantes omnia nobiscum scribila et cunctas mundi bibliothecas convehere mus; ut n. notavit Patricius onorabilis Nicolaus de Pax in vita Beati Raymundi Lulli de multis modis quos in cognoscendis rebus habent beati spiritus, unus est Raymundi arte tradimus. imo ex ipso Magistro Lull cap. 37 introductorii ad artem demonstrativam; ars ista est scientiis divinis maxime assimilata sicut iam notavimus in proemio scholiorum artis brevis; ac proinde utilissima, summeque necessaria cunctis vere scientiae amatoribus. hic igitur, ut facilius discatur dilucidiusque percipiatur lecturam facimus; et ad eam cuius partem iam accedimus Pars 1a. que est de alfabeto

Pars 1a. que est de Alfabeto

Die 13 mensis 7bris Anno 1643

Alfabetum, grecum vocabulum, ex Alfa, et beta primis literis grecis compositum constat, quo 1a literatura rudimenta significantur. unde quidam subtilius rimantes ideo alfabetum dictum putarunt, quod sit alimentum, vel rudimentum fandi. quod egregius M. N. considerans. atque nobis tradere volens 1a artificiosa sciendi rudimenta alfabetum in suam considerationem accepit, et in eo totam generalem artem implicite ac summarie constituit, ut sit quodammodo hec 1a. artis pars

genita quidam mamma omnium aliarum partium

Quatuor de alfabeto videnda occurrunt

s. diffinitio, que est eius veritas, continentia que est eius magnitudo, divisio, que est eius differentia, et discursus sive processus, qui eius erit sapientia. Caput 1m de diffinitione Alfabeti

Caput 1m de diffinitione Alfabeti

die 14 mensis 7bris 1643

Alfabetum est plurium, et diversorum huius artis terminorum in unum collectio: et quivis litera, varia, sub diversis rationibus, uno solo nomine representat. potest autem alfabetum sic diffiniri primordiale artis fundamentum omnium dicendorum de arte et ex arte virtualiter continens. Cap. 2m de divisione Alfabeti

Caput 2m de divisione Alfabeti

die 14. mensis 7bris 1643

Alfabetum iuxta propositum nostrum, unum est generale, aliud vero speciale. generale est multiplex, 2m pluritatem generalium tractatuum quos Preceptor Noster eligit: sicut sunt ars magna et brevis, que alfabetum habent commune et generale, in quo magister ponit novem literas quasi signa, et 55 significata 28 quidem generalia, s. 18 principia, et 10 questiones et 27 specialia; novem dumtaxat subiecta, novem virtutes et novem vicia.

In quo quidem alfabeto egregius Raimundus Lullus complexus est simul abstractionis, sive theorice atque applicationis, sive practice terminos. ut patet in textu, et decursu artis: hec namque sequitur speculative sitis alfabeto, figuris, diffinitionibus, regulis et tabula: practicat autem ceteris partibus artis, quarum termini in alfabeto continet.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

explicite implicite V°. reliqua omnia ut dicemus Cap. sequenti

Deinde ars demonstrativa est etiam generalis que alfabetu habet generale a predicto diversum. ars quoque compendiosissima inveniendi veritatem habet alfabetu generale, alfabeto artis demonstrative simile, in arbore etiam filosofie desiderate, que generalis est, aliud alfabetu ponit, ut patebit legenti.

Alfabetu quoque speciale est multiplex 2m quod plures speciales tractatus ab ipso M.ro editi sunt. nam in libro de intellectu est alfabetu speciale: in libro de memoria: in libro de voluntate: et sic de aliis multis. Semper n. alfabeta utilissima sunt, et ad facilem scientiarum aquisitionem, constantemque ad firmam memoriam conducunt valde Cap. 3m de continentia alfabeti

Caput 3m de continentia alfabeti

Die 17 mensis 7bris 1673

Continet alfabetu signa, et significata. signa sunt novem litere in eo posite, incipiendo A. B. usque ad K: nam A datum est ad designationem 1e figure; significata V°. sunt illa 55. Cap. primi dicta, que reducunt ad memoriam per literas in alfabeto positas tamquam signa.

Deinde significatorum continentia una est explicita, sicut jam dicta: altera V°. implicita, que omnia comprehendit, unde ars ista docet in infinitorum ~~signa~~ terminorum recordatione versare: nec est qui eam terminare possit; et ad plura se extendit, quam credideri ab aliquibus humana scientia posse Cap. sic ingenue monet M.r ipse Raymundus Lull Cap. 39 introductorii. et hoc mediante mixtione, et innatorum pullulatione de quibus infra

(c) 2007 Ministerio de Cultura

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Apprehensis terminis in 1a artis parte, jam in hac 2a Magister docet eos universaliter componere, ac dividere; et ideo pars ista in 4or figuras dividitur. nam Coniunctio terminorum duplex est; una quidem similium, altera vero dissimilium. Coniunctio similium est duplex; 1a principiorum absolutorum in 1a figura. 2a respectivorum in 2a figura.

Deinde Coniunctio dissimilium scilicet absolutorum, et respectivorum simul, est etiam duplex; quedam inmensa et limitata in 3a figura. altera extensa, et dissoluta in 4a figura. hinc sufficientia divisionis patet. de divisione idem dicas quod de Coniunctione: est enim divisio vel similium vel dissimilium etc.

Sed priusquam ad expositionem 1e figure accedamus videndum est quid, iuxta presentem acceptionem, sit figura. definitur quoad propositum sic. imaginaria vel imaginabilis positio signorum et signatorum, in qua signa sensibilia ponuntur, et significata eis correspondentia ut faciliora cognitu ac firmiora memoratu et utiliora usui reddant. sic colligitur ex Magistro Raymundo Lull in initio Compendii artis demonstrative.

Continet autem figura in ratione materiali puncta, lineas, ac superficies: et in ratione formali dispositionem earum. Unde quantum ad materiam est in genere quantitatis quantum vero ad formam in 4a specie qualitatis collocatur: quantum ad signorum atque signatorum collocationem ad genus situs reducitur.

Et quia circa collocationem, sive positionem signorum, et signatorum maxime versamur; ideo ad genus ipsum situs presentem diffinitionem retrahimus. nam positio que in presenti definitione genus ponitur ipsius situs ratio est: Signa vero

(c) 2007 Ministerio de Cultura

et significata ad invicem coordinata, ratione dictionum sibi vendicat,
ut hec positio non sit quecunque, sed sola signorum et signatorum: que
propterea a ceteris figuris discernit. et nostrarum rationem constituit.

Definit. figura a mathematicis quod
uno, aut pluribus terminis comprehenditur; hinc ad propositum fere
cyter nostr. figuram definit cap. 9º introductorii ad artem demonstrati-
vam. figura est que linea, aut lineis describitur termino, aut terminis per-
fecto terminorum ornatu.

Sed quia singulare figure continent
cameras; definit. ibidem cameram sic. pars per se distincta, linea aut
lineis, ex termino aut terminis consistens. V.g. D. est una camera.
Bonitas Bonitas est una camera. Bonitas. Magnitudo Eternitas est
una camera. possumus etiam de ista camera facere tres cameras sic
Bonitas. Magnitudo. Eternitas.

Cum quidem cameras vocant ali-
quando principia huius artis, aliquando termini, quod ex termino,
aut terminis consistant, aliquando flores, aliquando radices, et
aliquando aliis diversis nominibus principium designantibus. terminus
autem proprie una sola dictio est, aut litera significativa illorum
terminorum qui ad figuras huius artis pertinent. Cap. 1m de
Prima figura die 18. mensis 7.bris An. 1642

Cap. 1m. de 1a. figura

In 1a figura et etiam in ceteris tria precipue consideranda ve-
niunt. S. dictio, dispositio modus procedendi: de quibus singulis
maioris claritatis gratia per singulos articulos agimus. Atque
19. lectione 1e figure

Art. 1. de diffinitione 1e figure

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Definit. 1a figura positio imaginaria Circularis, in qua novem alfabeti signa Circulariter ponuntur, et significata totidem absoluta inseparabiliter sub Circulo representata ut faciliora cognitu, firmoria memoratu et utiliora usu reddantur: in cuius centro ponitur A. ad ipsius figurae denominationem

Dicitur 1a figura Circularis, sicut notat Mr in brevi practica tabulis generalis 2a parte de 1a figura ad denotandum quod sicut in Circulo vel Circumferentia qui tangit unum punctum, tangit omnia; ita in 1a figura qui tangit unum principium tangit omnia, faciendo de subiecto praedicatum, et de praedicato subiectum Circulariter. Sicut bonitas magna: magnitudo durans, etc. usque gloria bonificans in quo concluditur Circulus.

Hinc sequitur, ut ibidem docet Dr Illuminatus, quod qui tollit, vel excludit unum ex dictis principiis tollit rationem Circuli. quod est impossibile, nam si quis bonitatem subtraheret tolleret bonitatem aliorum principiorum: et sic de Magnitudine et aliis, idem de diffinibus principiorum sentias

Unde idem Dr in lectura compendiosa tabule generalis, parte 1a dicit esse autem regula generalis in arte ista, quod homo solvat quaestionem affirmando, sive negando tali modo quod immiscendo principia vel aplicando regulas 2m afirmationem vel negationem, in se bene concordantiam habeat et quod diffinitiones principiorum et species regularum illesae maneant

Dicitur ergo breviter 1a figura Circularis et eius principia Circularia, quia uno tacto tangunt omnia; vel quia sunt equales universalitatis et quod ex uno sequitur ex omnibus sequitur; et quod quod uni repugnat, omnibus repugnat.

Docet etiam Illuminatus Dr in practica brevi citata quod istae Circulationes debent fieri cum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

declinatione, sive Coniugatione praedictorum principiorum sicut bonitas quae per sua Correlativa Coessentialia declinatur sive Coniugatur. Sed de declinationibus sive Coniugationibus fuse dicemus infra parte 3a. cum de disputationibus principiorum. vicetermo Magister 2 de dispositione 1e figure die 20 7bris 1643

Artus 2us de dispositione 1e figure

Die 20 mensis 7bris Anno 1643

Dispositio 1e figure est Circularis Continens Signa, et Significata Variis Cameris divisa sic, ut ab unaquaque ducantur lineae ad Ceteras omnes sic quae quaelibet omnium aliarum contentivas ad denotandum Connexionem, Convertibilitatem et Concinuationem principiorum absolutorum ad invicem ut tacto uno tangantur et omnia ex dictis Cap. Articulo Primi

Disponitur autem 1a figura tribus Circulis: in Superiori ponuntur tantum Signa in medio Significata in abstracto: et in infimo Significata in Concreto. per significata in abstracto declaratur quomodo principia sint generalia sicut bonitas quae generalis est quando abstracta est in abstracto, et non Contracta ad aliquid et sic de aliis principiis, sic de principiis 2e figure sentiendum est ut monet Dr in lectura Compendiosa tabule generalis 1a parte.

Et in lineae ducuntur non amedio Circulo in quo ponuntur principia in abstracto Considerata tantum videlicet ipsis Sorlita et nuda; sed ab infimo, in quo ponuntur principia in Concreto, et realiter ornata, ratione aliorum principiorum. ita habetur ex Dre in arte magna parte 8a variis in locis

Et quamvis in ista sint novem

significata portant explicite, tamen implicite ponunt, quasi infinita, hinc requirit Ars haec ut docet Mag. Cornelius in lectura Compendiosa tabulae generalis parte 1a, quod homo eligat terminos quaestionis propositae qui in ista arte sunt explicati: et si non sunt explicati quod illos terminos quaestionis reducat ad explicitos, hoc etiam docet idem Mag. Cap. 13. et 36 introductorii ad artem demonstrativam praedicativique in tabula generali dis. 6a. Art. 39. de modo procedendi in 1a figura die 22 7bris 1641.

Art. 39. de modo procedendi in prima figura.

Modus procedendi in hac 1a figura, duplex est s. literalis per signa et significativus per significata et uterque est quintuplex s. geminativus, Collativus, Conversivus, subjectivus, et praedicativus

Geminativus, quando unumquodque signum vel significatum geminatur hoc pacto. BB. CC. etc. vel bonitas bonitas. principium principium etc. et significatur per hunc modum quod unumquodque principiorum istorum est 1o. considerandum in sua transcendentia, et praecisione, ratione cujus considerationis dicuntur principia generalia, ut monuimus articulo anteri.

Est quoque valde utilis in hac arte duplicatio ejusdem termini sive geminatio, quia in majorem Cognitionem devenit homo, cum considerat principium principii aut finem finis, aut majus majori dato, quam si considerat principium simpliciter, finem, majoritatem, ita illuminatus. ipse Cap. 31. introductorii ad artem demonstrativam, Consule etiam istam demonstrativam artem in 2a figura elementali dis. 1a. et in 2a dis. Camera Ignis. Ignis.

Collativus procedendi modus est quando

unius principiu confertur alteri quin fiat conversio hac parte B C. C D. etc. vel bonitas Magnitudo. Magnitudo Duratio etc. et hoc vel formando cameras sicut nunc proxime vel formando propositiones dicendo. Bonitas e Magna, Magnitudo e durans. et sic habe Relativo modu quem exprimit D.r in brevi lectura tabulae generalis, figura 1.a; habetq in usu transversali 3.e figurae) significat connexio, et necessitas principiorum absolutorum ad invicem, quae quidem duplex e identica unu, et subtalis; distincta alteru, et accidentalis. prior e in Deo in quo dignitates etiam in abstracto identificantur. posterior v.o in creaturis in quibus principia identitatem habent p. connectionem. de quo infra parte 3.a cap 1.o notabili 4.

Conversivus modus e quando unu subjicit. aliud predicat., et converso. sicut B C. C B: C D D C Bonitas magnitudo: Magnitudo bonitas. Bonitas e Magna: Magnitudo e bona etc.. p. hunc siquidem modu quem etiam exprimit magist. in lectura citata. significat. equalitas principiorum et quod tale unu tangunt reliqua sicut diximus ar. 1.o

Subjectivus modus e quando de uno fit subjectu et de ceteris predicatu hoc pacto. B C. B D: etc. et significat. qd non solu est ista connexio unius ad alteru; sed etiam unius ad reliqua omnia. et hic modus exprimit. in descensu 3.e figurae.

Predicativus tandem e quando de uno fit predicatu et de reliquis subjectu hoc pacto. B C. D C. etc. et significat. p. hunc modu qui expressus e in ascensu 3.e figurae generalis equalitatis. qd sicut fit de uno principio subjectu, et de reliquis predicatu; sic etiam potest fieri de uno quoque predicatum, et de omnibus subjectum.

Nota Primo qd ex dictis quinque

modis procedendi 1ª figª solum correlativus ponit: explicite in tertia 1ª figª Ceteri vº. implicite. et patent omnes ex figura ista, consideratis undique lineis ab uno eodem principii procedentibus. et ad cetera terminatis

Nota Secundo quod quoadunationes quae fiunt in ista, et in aliis figuris, atque in ipsa tabula tripliciter possunt fieri 1º. ex principiis positivis tantum 2º. ex privativis tantum. 3º. ex positivis et privativis simul in primis duobus modis fiunt affirmative, in ultimis vº. negative v.g. bonitas est Magna. Malitia est parva, bonitas non est Malo. et hoc intelligendum est in 4º. modis supra positis a primo. in quo non sit compositio ad principiorum praeditio

Nota 3º. usum huius 1ª figª maxime utilem esse et necessarium ad verum demonstrandi medium inveniendum longe perstantiorem logica, ut docet D. in arte Magna parte 10ª Cap. de logica; Artista enim utitur ipsis intentionibus primis inquirendo realem convinctionem dispositionem ac proportionem inter subiectum et praedicatum, ut inde medium assumat ad demonstrandum logicus vº. ad intentiones suas 2as vadit quare prima est aequalis. Constans Artistae inventio logici ut labilis et inconstans hinc in laudem artis, loco citato, in fine concludit Egregius Magistr. plus potest artista de hac arte, uno mense quam logicus de logica, uno Anno.

Nota 4º. Cum in scala quam Magistr. in 1ª figª ponit varii gradus sint s. supremus, subalternus et infimus. hinc, ut subtilis evadas tam respondendo quam arguendo, serves semper oportet simplicitate termini

et Conditionis eius; ut respondendo neges quae illi officiunt et arguendo ponas officiosissime quae non officiunt. ad id autem ars tota est maxime, dicente Magistro in arte inventiva veritatis dis. 4a. q. 8. nu. 4o. folio 90 quod principia contractione specificant. specificatione diversificant. et diversificatione multiplicant. adi lege no te pigeat

De implicatione 1a, specie divinis supra ar. 2a. in fine hic Nota 4o. dictum Egregii praeceptoris Cap. 13. introductorii ad artem demonstrativam artis studiosum assequentis dispe, inquit, omnia reducere ad aliquam Cameram et sic scies legere secundum hanc artem. ad id autem regulas dabimus, quas in agi ad exercitii devenimus. semper .n. Curandum terminos implicitos in quaestione positos reducere ad explicitos artis, ut sic quaestio quaelibet proposita solvatur facile per artem

Nota 6o quod termini impliciti reducendi sunt ad explicitos magis similes, aut qui sunt ad eos proprietates aut innati, aut aliis magis sonantes cum principiis artis: sicut gratia, quae pro voluntate accipi potest. nam gratia ex voluntate datur, involuntateque recipitur et pro virtute secundum quod rectitudinem dicit et ad virtutis opera inclinat. libertas sumitur pro potestate quae dominium sonat et in voluntatibus libero apparet. benignitas pro bonitate accipitur quod demonstrat ipsum et libertas pro ~~bonitate~~ voluntate usurpatur cuius est proprietas sicut innatis habetur ex Doctore in arte Magna parte 9a sectione 2a. Cap. 6. de voluntate per regulas decadis nu. 63. regula Cum quo; et sic de aliis

Deinde si termini quaestionis propositae sunt directe oppositi terminis artis sicut malitia bonitati

Parvitas Magnitudini: diffidentia, seu incredulitas fidei,
Crudelitas Charitati etc. hii siquidem termini sub hujus
oppositis collocandi sunt, ut quod oppositum opposito magis elucescat
hic docet D.or in Compendio artis demonstrativae dis. 2a
parte 2a regularum regula 27. sed de reductione dicemus
infra parte 3a. cap. 8o: et parte 4a. cap. 4o 12 et 20
Caput 2m de secunda figura.

Caput 2m de 2a Figura

die 23 mensis 7bris Anno 1643

In hac 2a figura quae instrumentum est 1ae et significat per T.
tria quoque consideranda veniunt s. diffinitio dispositio et modus
procedendi: de quibus in particulari quod propriis articulis agemus.
Art. 1. de diffinitione 2ae figurae

Art.o de diffinitione 2ae figurae

die 23. mensis 7bris 1643

(c) 2007 Ministerio de Cultura

(c) 2007 Ministerio de Cultura

(c) 2007 Ministerio de Cultura

angulo 2º trianguli lucidi, ubi dicit si qº fiat de Creatura; ad istum angulum Creaturae recurrendũ ē et tunc videndum de quibus constat illa Creatura de qua queritur et quae, 2m formam illius quae sunt illius Creaturae Conditiones, et quid inde accidit illi, 2m suam naturam, et suas Conditiones, atque proprietates; et 2m ista solvenda ē qº.

Hinc fit, quod h. principia respectiva sunt generalia, et Circularia, quatenus Trianguli, et Anguli mutuo se petiutrent, sicut exemplo docet Dor, et ponit in practica cap. 27 introductorii ad artem demonstrativam et in ipsa arte demonstrativa, dis. 2ª. ex Camera T I: tamē, qa in ipsa generatione quilibet triangulus et Angulus suũ servat relativũ numerum, ideo triangulariter sunt disposita principia, et determinato solũ modo omnibus applicabilia, ut integra servetur radicum natura: quae servabitur, si radix vna sue positio nõ applicatur sub ea rone, qua posita est. ita monet Valerius in sine animaversionis liciata pagina 127 Alg. 29. de modo procedendi 2ª figurae 1º 8bris, 164

Articulus 3º de procedendi modo 2ª figurae.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

14

99

Modus procedendi 2æ figæ est duplex sicut de 1a diximus cas-
tinti ar 3o: literalis, per signa: significativus per significata.
et iste geminatur aut enim fit formando Cameras, mittendo
principia siue Copulas, aut formando propos, mittendo principia
per Copulam. 1us modus est explicitus huius, et 3æ figæ 2us vero
ad evacuationem 3æ figæ explicite expectat.

Vterque autem procedendi modus.
2mus quod signa et significata respectiue circulariter disponuntur
est quintuplex s. geminatiuus, collatiuus, conuersiuus sub-
jectiuus, et predicatiuus, sicut declarauimus supra in 1a figa
ar. 3o. coadulationes etiam fiunt tribus modis, ibi assignatis
notabili 2o; s. vel similium, vel dissimilium. vel similium
et dissimilium: 1o et 2o modo affirmatiue 3o autem modo
negatiue. hoc intellige cum coadulationes fiunt formando
propos: sic enim vel affirmamus vel negamus non vero,
cum solum Cameras formamus, quia sic nec negamus, nec
affirmamus sed praecise inquirimus.

Deinde modus procedendi specialis
huius 2æ figæ quatenus triangularis est, duplex existit: directus.
unus, et rectus siue proximus, et fit de angulo ad angulum
eiusdem trianguli; siue literaliter, siue significatiue. hoc
pacto B C. B D. differentia concordantia. differentia contrarietas. 2us
modus est indirectus. et obliquus siue remotus. et fit de angulo
unius trianguli ad angulum vel angulos alterius trianguli;
siue literaliter, B C. B F. B G. siue significatiue
formando Cameras. differentia principium. differentia medium. etc. siue
formando propos differentia est principium. differentia est finis.

Quartus vterque procedendi modus.
fieri triplicitur. 1o. simpliciter ex parte subjecti praedicati.

2º Compositè ex parte subi, et simpliciter ex parte predicati;
3º simpliciter ex parte subi et compositè ex parte predicati.
1º modo sic B, C. B, D. differentia concordantia. differentia, caritas,
2º sic. B C, D. C D, B. differentia concordantia, caritas, concordantia caritas, differentia. 3º modo sic B, C D. B, C D. differentia concordantia caritas. differentia, principium medium, etc., et hunc triplicem procedendi modum 1e quoque figure aptabis.

Pro figuris omnibus nota quod combinationes, seu conductiones principiorum fiunt aut recte, aut oblique: aut abstracte aut concrete; aut substantive aut adjective; aut 2m coniugationes, seu declinationes varias de quibus infra erit sermo parte 3. cap. 8. consule Jordanum Brunum cap. 7 sui scrutinii a pagina 679. cuius sententiam, collimatam dabimus parte 6; ad unius cuiusque columnæ uniformem discursum.

Hæc autem regula valde utilis est; nam combinatio quæ uno modo nec bene sonat neque vera est in alio modo tenet sicut exempli gratia: concordantia caritas, non ita bene sonat uti concordantia caritatis. differentia principium, sicut differentia principiorum, vel principii, etc. deinde. principium est medium, non est vera propositio, comparatione eiusdem sensus sic autem si dicas: principium est medii: nam id quod est principium alicuius eadem conditione, qua illius est principium, non est eiusdem medium est autem eadem conditione principium medii consule compendium artis demonstrativæ dist. 1. parte 2ª figura de 1ª parte figuræ T. etc. 49. de necessitate 2æ figuræ

Articulus 4. De necessitate 2æ figuræ.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

15

100

Cum ista artis sit constitutam in inceptione: media figura T. ut docet D. in arte demonstrativa figura T. et in introductorio cap. 4. et 10.: hinc in ista arte demonstrativa dis. 3.a de modo intelligere in corpore dicit quod sine T. nichil potest Anima operari. sicut enim rusticus habet equum et nescit eum equitare; sic Anima sine T. habet illum sed nescit intelligere.

Ad sciendum autem usum figure T.

observandum est quod docet egregius Magister in Compendio artis demonstrative dis. 1.a parte 2a figurarum de 1a parte T. ubi multa utilissima tradit ex quibus sequentia pro nunc observanda diximus.

Primum. de quocumque fiat questio illud necessario reperitur intra terminos trianguli viridis: idcirco Artista ante solutionem recordari debet, et videre, 2m formam eius in quo, et circa que, et quomodo iste triangulus applicatur ad illud de quo queritur et 2m conditiones istius trianguli vel alicuius suorum Angulorum debet Artista inquirere, et dare solutionem vel opponere, saluando semper conditiones istius trianguli vel cuiuscumque istorum Angulorum. hoc idem in aliis triangulis observabimus

(c) 2007 Ministerio de Cultura

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quare sic sugestis resistendum ee monet D^or. in lectura sue breui practica tabule generalis. parte 12. de modo disputandi ubi plura et maxime commoda docet. hec ad ipsa si aduersarius Artiste suggestis et ne vult acquiescere roni, transferat se Artista de vno principio ad aliud, et de vna specie regularum ad aliam deducendo aduersarium et trahendo de vno ad aliud, et subito multiplicando rones, sicut multiplicari docet ibidem cap. de multiplicatione, ut sic veritatem fateri cogatur varijs in diuersis vijs

veritatem figura S. et etiam in arte inventiua veritatis dis. 3. ... sic quam practicat. Magister in oibus suis artis

Implicat. autem in hac 2a figura quod quod e ut patet in textu sicque generalis existit, et oibus instrumentum ut vniuscuiusque rei virtus et dignitas cognoscatur. tractatis suis conditionibus eius, triangulorum, et angulorum, ut iam diximus articulo 2o

Unde quilibet Camera est armata ittui ad investigandum veritatem quae si non habet: ex Camera vicina recurrendum est ad alios, nam Camera Cameram adjuvat, ex arte demonstrativa figura T. sicut liber librum exponit, et passus passum declarat ex introductorio ad artem demonstrativam Cap. 4. Consule compendium artis demonstrativae dis. 3a parte 2a figurarum per totam figuram T. et breviter Conditiones Caspis Cap. 3. de 3a figura ... 19. de dicta 3a fig.

Tertia figura sic definitur: potius imaginaria triangularis triginta

+ quadrangularis = sex ~~tri~~ Compacta in qua signa 1e et 2e figure conjunctim ponuntur: eorumque significata simul repraesentant: ut faciliora cognitu firmiora memoratu et utiliora usu reddant.

Ex data diffinitione patet compositio 3e figure ex 1a et 2a quare id idem, quod de altera illarum secundum ordinem dispositionis conjunctim isti aplicandum est. Unde figura ista continet convenientiam cuius libet principii cum quolibet alio; et ex ea dependendo est omnis cuiuslibet resolutio, ex brevi practica tabule generalis figura 3a; et ex lectura magna eiusdem ac artis inventive dis. 2a parte 2a 3e figure et parte 3a. ubi exactissime agit de significationibus et inventionibus principiorum absolutorum et respectivorum, ut per eorum combinationes artista secreta rerum et ignotas facilius invenire possit. adi lege atente, nec te pigeat omnia discurrere; invenies enim quod quid de principiis desideras ... 29. de expositione 3e figure

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Dependentia 3ae figurae triangularis, quae tres angulos habens tribus lineis dissimilibus designatos, videlicet descensiva, ascensiva et transversalis, et in eius spatio sex et triginta quadranguli figurantur, templa loci communis, ipsius quoque trianguli camerae generalis: quarum singulae duo continent signa; sed duas habent literas, et quaelibet duo significata repraesentat, alterum 1ae figurae, alterum vero 2ae cum subministratione quaestionum seu regularum per illa signa in alphabeto significata, sicut patet in 6a parte artis, quae est de evacuatione 4ae figurae. Art. 3. de modo procedendi 3ae figurae

Art. 3. De modo procedendi 3ae figurae

die 11a mensis 8bris 1643

Modus procedendi est duplex, scilicet literalis per signa, et significativus per significata; et uterque est triplex, videlicet descensivus, ascensivus, et transversivus, ita dicitur in tabula generali figura 3a.

Modus procedendi descensivus sive subjectivus est faciendo de una litera, seu signo subjectum et de reliquis praedicatum non circulando sed descendendo, et sic formantur triginta sex camerae, octo in 1o descensu: septem in 2o sex in 3o et sic per ordinem semper diminuendo, usque ad ultimam cameram ~~[illegible]~~ transversionis (.I. K.) quae non descendit, sed fuit principium ascensivum et transversivum. Sit autem primus descensus sic. B.C. B.D. etc. usque ad BK. 2us descensus incipit in 2a camera transversionis et sic fit CD. ~~[illegible]~~ CE. CF. et sic de aliis descensibus per ordinem.

Modus procedendi ascensivus sive praedicativus, fit subjiciendo se per signos, et praedicando in 1o ascensu formantur 8. camerae; in 2o. 7. et sic per ordinem semper diminuendo ut dicimus in descensivo formantur

36. camerae

(c) 2007 Ministerio de Cultura

in 1° o descensus decurrit, primus ascensus e B K. C K usque ad G K. 2us ascensus B I. C I. etc. usque ad H I. et sic proportione de aliis gradibus incipiendo semper ascensum ab aliqua Camera primae Columnae descensus usque ad Cameram B C. quae non potest ascendere, quae princi-piat descensum et transversum

Transversivus sive Collativus modus fit conferendo unum signum cum alio non quidem concurrendo sed discurrendo hoc pacto B C. C D. D E. E F. F G. G H. H I. I K. et fiunt quoque 36. Camerae sicut in duobus praecedentibus modis numerabimus nam in 1°. transverso fit 8. Camerae in 2°. 7. et sic per ordinem usque ad Cameram B K quae non procedit transversaliter, sed finit 1m. descensum et principiat ascensum.

Praeter istos tres procedendi modos, alium ponit Illuminatus Doctor in arte expositiva seu lectura tabulae generalis, dist. 2a. parte 1a. figura 3a.: et fit ascendendo et descendendo simul. Sicut si incipit ascensus a Camera B H procedit usque ad Cameram G H, tuncque transversaliter procedit ad Cameram H I. sicque descensus ad H K

Iste quidem descensus posset fieri etiam transverse descendendo immediate a Camera G H. ad Cameram G I. G K. Regula autem in isto 4o. procedendi modo est, ut quo minor e ascensus, eo major e descensus. V.g. Si incipit ascensus a Camera B D. solum fit ad Cameram C D.: ex qua descendimus immediate usque ad Cameram C K.

Posset etiam assignari 5s. procedendi modus et fit descendendo, et ascendendo simul; sive immediate, sive mediate ut in modo 4o. diximus; Regula autem in hoc

(c) 2007 Ministerio de Cultura

5º modo procedendi: et quô major ê descensus, eô quoque major ê ascensus: nam si descendimus incipiendo a Columna BC. devenimus ad BK; cumque ascendimus usque ad JK. Cum autem incipimus descensu a Camera E. H. v.g. vel in quolibet alia finito descensu, habemus ascensum proportionatum descensui.

Modus significativus, qui fit per significata sequitur modum literalem; dicique fieri potest quinque enumeratis modis qui omnes ampliori atque distinctiori modo fiunt per significata quam per signa, cum illa sint plura. Unde ex qualibet Camera formantur 12. propositiones, et 24. questiones, ut habetur in parte 6 artis, que est de evacuatione 3e figure.

Hec autem 3a figura continet modum Circularem 1m et triangularem 2m atque generalissima scala illius, et eius Camere omnes mutuum habent juvamen.

Caput 4m de 4a figura die 19. de diffe 4e fige 12 8bris 1643

Caput 4m de 4a figura

Artus. 1s de difinitione 4e figure

die 12 mensis 8bris 1643

Difinitur 4a figura sic positio imaginaria circularis tres continens circulos, supremum dumtaxat immobilem, ceteros vero mobiles, in quibus omnia signa circulariter ponuntur et per illa representantur significata omnia ut facilior cognitu firmiora memoratu ac utiliora usu reddantur ad coniunctionis terminorum multiplicationem.

Ex his patet preclarus generalitas huius 4e fige continet enim 1am 2am et 3am, earumque significata explicita, et implicita dicit quoque specialem procedendi modum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vo que Columne tabule generalis formantur quibus illius nimis fir-
matur et ad multiplicandum rones nobilitantur. Sequitur 2 de dispo-
sitione 4ª figure die 13 8bris 1643

Arts 29 de dispositione 4ª figure

Dispositio 4ª figure e Circularis, tres in se Continens Circulos, et qui-
libet novem habet Cameras: quarum quelibet suam Continet li-
teram tria significata importantem. hoc e 1ª figure 2m 2ª
figure, et 3m questionem sive regulam hec enim significata
tantum ad huius artis resolutionem pertinent. Cetera vero
s. subjecta virtutes et vicia ad applicationem spectant.

Primus quidem Circulus sive supre-
mus immobilis e significans proinde stabilitatem, atque immo-
bilitatem subjecte questionis et conditionis eius quod maxime cu-
rare debent Artista tam arguendo, quam defendendo, ne quando
varietur et equivocatio incurratur.

Medius Circulus et infimus mobiles
sunt ad significandum multiplicabilitatem et varietatem mediorum
ad 1m assumptum medium Corroborandum. ideo dicit ingenue
magister Egregius in Arte breui Capite 4º de 4ª figura et
Cum omnes litere Circuli minoris erunt discurse Cum B
Circuli majoris, et Cum C Circuli medioris tunc temporis
C probatum e medium inter B et D. Cum igitur 1º disposita
fuit Camera B C D inquirebatur an se existeret medium inter
B et D: et supposita negatione tunc ad majorem veritatis in-
quisitionem pars affirmativa fuit probata volvendo Circulum
inferiorem ut C. F. G. H. I. K essent media ad
probandum 1m assumptum videlicet C existere medium inter
B et D: quod Cum Completum fuit deveniendo ad Cameram

(c) 2007 Ministerio de Cultura

B.C.D.K. dicit Magister tunc temporis C existit medium inter B et D, i. C quod subjective est semper medium inter B et D, etiam objective existit medium; ut per literas superius probatum est. quod ulterius vult probari sinere circulationis alius medii ac intimi circuli, et omnibus finitis jam assumpta per eas est probatum est C existere medium inter B et D.

Item sit quod esto propositio negata probari debeat novo aliquo assumpto termino pro medio id semper debet et redeundo ad eundem locum, a quo id medium incepit sic quod servent illum terminum et cum eorum conditionibus eligendo semper assimilative procedendum, in qua principia, et regulae eorumque conditiones servent non tantum objective, et intentionaliter; sed maxime subjective et realiter, i. non tantum prout ab ellu apprehendunt sed maxime prout existunt in re. Artis 39 de modo procedendi 4ae figurae die 13 8bris 1543

Artis 39. de modo procedendi 4ae figurae

die 13 mensis 8bris Anno 1543

Modus procedendi est duplex. s. literalis signis et triangularis + et triangularis significata literalis quidem fit mediis revolutionibus medii, et infimi circuli quae satis patet in textu artis brevis, et artis magnae, ac in tabula generali.

Solum pro numero ducentarum quinquaginta duarum camerarum quas in arte brevi Magister enumerat, ex revolutionibus quas ponit adverte sic fieri. in 1a positione medii circuli stabilissimo, et infimi sub medio cum dicimus B.C.D. C.D.C. etc. finitis revolutionibus infimi circuli

(c) 2007 Ministerio de Cultura

qa int. D et K. inclusive sunt septem literæ, ideo habemus septies novem Cameras; siquæ 63. in 2a positione fuint sex revolutiones infimi Circuli; sunt 54. Cameræ in 3a positione sunt quinque revolutiones et 45 Cameræ in 4a quatuor volutiones, et 36 Cameræ. in 5a volutiones tres, et 27 Cameræ in 6a duæ volutiones, et 18. Cameræ in 7a tandem, cum jam literæ ultimi Circuli sint finitæ, stetque K. sub G. medii Circuli, et B primi, nisi fuit volutiones, et habemus solum novem Cameras. ex quibus omnibus, sicut numeranti patebit constant ducentæ 52 Cameræ quas Dr. enumerat.

Modus procedendi significativus sequit. modu literalem sicut in aliis figuris diximus. Unde qa hæc 4a figura omnes alias comprehendit, ut monet Dr. in tabula generali, in arte magna, et in arte amativa bonii figura 4a; ideo quid quid de illis diximus huic applicandum est cum dispositione ipsi propria. Adveriit autem magister in brevi practica tabulæ generalis figura 4a. quod si in questione sunt 4or termini aut quinque aut plures, quod forment Cameras diversas pro ut termini postulaverint ut per eas difficultas resolvat. Si vo. in qstio sunt solummodo duo termini, et non vis adjungere 3m implicitum vult ars ista, qd solutio queratur p 3am figuram si autem sit unus tantu terminus explicitus in questione adjunges aliu ei implicitu et judicabis p 3am figuram: aut adjunges duos, et judicabis p 4am figuram: p unu enim per se judicare non decet quia commixtio de uno fieri nõ potest Mg. 49. de usu processus 4æ figuræ die 14 8bris 1643

(c) 2007 Ministerio de Cultura

20

105

Artus. 4us. de usu processus quarte figure

die 14. 8bris 1643

Usus 4e figure continet modos quinque; videlicet propositivum, expositivum, dubitativum, responsivum, et probativum. Circulatione autem terminorum possunt tripliciter fieri videlicet terminorum similium tantum; dissimilium tantum; similium et dissimilium simul. 1o et 2o modo fiunt affirmative; 3o 4o modo negative: sicut jam monuimus in initio partis 2e de figuris et cap. 1o de 1a figura ar. 3o notabili 2o.

Propositivus modus est cum sive camere, sive propositiones in medium ponuntur simpliciter, et plane: ut cum dicitur Bonitas, Magnitudo, Duratio etc. vel Bonitas Magna est durans: vel Bonitas est Magna durans.

Modus expositivus est declarativus propositionum, et camerarum sicut cum dicitur Bonitas, Magnitudo, Duratio, representat nobis unum exemplar compositum ex tribus in partibus simplicibus, representans nobis quascumque maximas et propositiones sive explicite sive implicite habentes bonitatem, magnitudinem, durationem; nobis quoque ostendit proinde ostendens veritatem earum sicut. n. se habet bonitas ad magnitudinem et durationem indifferente et absolute; sic se habet omne implicatum et representatum in ratione bonitatis, ad implicatum et representatum in ratione magnitudinis et durationis et iste modus est artificialis.

Cum autem dicitur bonitas magna est durans, significatur quod bonitas est convincta magnitudini et durationi; et hoc dupliciter. Ut jam monuimus cap. 1o.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ar 3º. verbi (collectivum modum) scilicet. aut perfecte, aut imperfecte; aut per se, aut per accidens; aut substantialiter aut accidentaliter; aut necessario, aut contingenter. perfecte quidem per se, substantialiter et necessario significant hanc coniunctionem et identicam; et ideo propositionem verificari etiam in abstracto quod tamen modo verum est in Deo ubi bonitas est magna, durans per se omnimode perfecte substantialiter et necessario ita ut non solum sit magna, durans; imo ipsa magnitudo duratio

Imperfecte vero per accidens, accidentaliter et contingenter significant coniunctionem et distinctionem fieri per habituationem in existentia, et inherentia ideoque significant diversitatem subiecti et predicati, inherentia predicati cum subiecto habituationem novam et participationem in inherentis sive oppositi. ut cum dicitur: bonitas est magna et durans: exponitur in creaturis .i. habituata magnitudine et duratione per quas informatur per accidens, et post est similis in est magno atque durante. ut constat patet ex variis locis lecturae super artem inventivam veritatis, ad tabulam generalem, maxime autem per totam distinctionem 2am. et in distinctione dicta loquendo de bonitate et magnitudine creata dicit expresse, bonitatem et magnam accidentaliter, et in distinctione majoritatis inquit in Deo bonitas Magnitudo, et ceterae dignitates sunt vere idem numero; in creatura vero sunt penitus diversae addi et utilissima consequenter inveniuntur

Dubitativus Modus est propositionis dubiae et fit per appositionem termini interrogativi vel terminorum interrogativorum in illa camera implicatorum. ut cum quaeritur in camera B C D. v. bonitas magna sit durans, quid est bonitas magna durans; de quo est bonitas magna durans.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

et fiunt in qualibet propre sicut nunc exempli gratia tres questiones iuxta tres terminos interrogativos in qualibet Camera 4.e figure contentos, preter illam in qua ingreditur K: hec namque quatuor terminos interrogativos continet cum K significet nonum et decimum scilicet quando et cum quo.

Modus Responsivus est dubitationis expultivus et determinativus questionis: quod fit tripliciter: 1º afirmando 2º negando, et 3º cum distinctione simul affirmando et negando: ut cum dicimus 1º, bonitas Magna est durans: 2º bonitas magna non est inconstans: 3º bonitas parva est durans, bonitas parva non est durans: est quidem durans quia bona et bonitas est durans: non est durans, quia parva, et parvitas est oposita durationi et bonitati quare cum parvitas deminuit bonitati ipsam adulatione elongat; sic quod bonitas parva est partim durans, partim non durans. durans, quia bonitas; non durans, quia parva.

Et per hunc variu respondendi modu habetur regula investigandi multas responsiones implicatas, et particulares, tum afirmativas; tum negativas tum sub distinctione afirmativas et negativas. et hoc mediantibus regulis, que sunt instrumenta et veluti claves, quibus aperiuntur oclusa manifestantur oculta, corriguntur invia, monstrantur devia.

Tandem Modus probativus est ratiocinativus et argumentativus: comuniter autem quatuor enumerantur argumentationes videlicet exemplum, inductio enthimema, et syllogismus de quibus satis in logica.

Est autem medii inventio ad argumentandum

rys autoridialy et ni Atle nimis invisa, imo vel tradijs
potius exposita; ut juste videat. eruditissimo Rodolpho agri-
cola libro 1º de inventione logice Cap. 3. nº. 7. dolendū
esse maxime sedisse illud Animo grauissimi hominis
ut non scripserit: aequo asserere profiteret quaecumque invee-
nerat themistius itaque autor e, longe aliter ab Atle omnia
foras ee edita, quam sint domi tradita; demensie que
simile ee, siquis legendis libris ipsius, asseret Atlis de sen-
tentiam contestaturum. Ad quid themistiū dico (inquit
beatus Agricola) ipse Atles de se locupletissimus est tes-
tis. scribit enim quamdam ad Alexandrū epistola
edidisse se, que ad filosofiam pertinent; sed perinde ta-
men, nisi qui ab eo audierint eadem ista, ac si edita
nō essent, futura. Verba Atlis sunt ad querulum
Alexandrum ut reddit Gellius libro 20 Cap. 4º libros
quos editos quereris, non perinde ut Arcana absconditos
neque editos scito ee, neque non editos; quoniam his solis
qui nos audiunt cognobiles erunt

Cuius ergo tam invidum hominē aglo-
riose cupidum non dimittet egregiumque preceptore Raij-
mundum Lull, artiū instauratorem sectabit. qui
celesti inebriatus fulgore diuinoque lumine suffultus decem
tradit regulas, cum suis principiis, quibus de rebus omnibus
plane disserit arcana que misteria ubique pandit sedem
ronibus cogentibus & heriticos format, et nedum me-
diū ad arguendū facile prebet, sed etiam ad paralo-
gismos omnes diluendum, sic docet in sine nove
logice Cap. 27. practice que dabimus operanti, sicut quo-
tidie publicis lectionibus veritatis amatoribus damus

die 23 mensis 8bris 1693

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Prior argumentationis Ciuitas Clatur alia Conspicissima appellata Sorites, et fit cum multis propositis reduco 1m ad omnia. Sicut cum dico: homo est animal: Animal e viuens: viuens e substa: substa est ens: g° homo e animal, viuens, substa, ens. hec autem reductio vel fit expresse, ut modo dicebamus, vel tacite, ut propon. a Cicerone in Epistola 5a Tusculana. propositum n. erat probare. quod esset onestum, id solum esse bonum: id autem sic probat: Etenim quid quid sit, quod bonu sit id expetendum: quod autem expetendum, id certe aprobandu: quod v. aprobandum, id gratum, acceptum q3 habendum: g. etiam dignitas ei tribuenda est: bonum igit. + laudabile; ex quo + omne sequit. ut quod sit onestum id sit solum bonum, in quo Sorite cum per 5 quasi gradus ad complectiond veniamur quinq3 ratiocinationis incluse sunt. quare id argumentandi genus non est sincendum distinctum sed multarz ratiotinationu complexio utile tamen.

Et quidem clare maxime in arte nostra cum per explicitam reductiond omniu fit, quando artista se transfert a processu transversiuo ad descensiuu, reducendo omnia ad 1m ~~prin~~ subm. Sicut cum dico bonitas e Magna: Magnitudo e durans: Duratio e potens. etz. g° bonitas e magno durans potens. Idem de ascensiuo facies, si finito transversu, ultimu predicatu de omnibus una dices concludendo g° bonitas, magnitudo, duratio, potestas sapientia voluntas virtus veritas sunt gloriosa.

Unde cum uno subo dato vel attributo possis multiplicare quamplurima imo infinita, reducendo omnia ad 1m ostendes eloquentiam maximam ut si dices, magnitudo e bona: bonitas e iusta: iustitia e prudens prudentia e fortis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

fortitudo ē nobilis: nobilitas ē gloriosa: gloria est clara claritas ē suavis: suavitas ē amabilis: Amor ē fidelis: fidelitas est perfecta: perfectio ē maiestuosa et sic de aliis. eleganter concluderis trinis terminis reducendo omnia ad 1m subm q° magnitudo est ~~majestuosa~~ bona iusta prudens: fortis, nobilis, gloriosa: clara, suavis amabilis: fidelis, perfecta, majestuosa:

Hoc argumentandi genere uti poterit orator in omni dicendi genere demonstrativo videlicet. deliberativo et iudiciali aptando cuilibet proportionatos terminos, demonstrativo quidem facientes vel ad laudem, vel ad vituperium: deliberativo autem confirmantes vel suationem vel dissuationem: iudiciali tandem, vel accusationem inducentes vel defensionem.

De dilemmate et epicaremathe mentionem fecerunt doctores; d nihil occurrit dicendum, nam dilemma constat ex logica argumentum ē captiosum, Epicherema autem non differt ab aliis argumentandi generibus; sic quae a Doctoribus argumentum, ratio, ratiocinatio apellatur, ut videre ē apud Ambrosium Calepinum Cap. de Epicherema pars 3a de difinitionibus principiorum

Pars 3a de difinitionibus principiorum

Die 23. Mensis 8bris 1644

Circumdat Loquemur de principiis illis ubibus quae quodlibet entis genus atque interibilit. penetrant; nempe de bonitate magnitudine etc.: antequam de unoquoque illorum speciali sermo fiat aliqua omnibus communia sunt primo expendenda. et quia de illorum difinitionibus tractandum ē quid difinitio sit et quomodo principiis aptetur declarabimus

Caput quomodo principia difiniant. declarat.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

23

108

Caput 23. Quomodo principia definiantur declaratur. 8bris 1643

Die 23.

est oratio ostendens quid est rei per essentialia in nova logica dis 9a. Cap. 2o sic fruit diffinitio. oratio rebus brevibus, ac dilucidis causis et proprietatum diffiniti asseriens, in arte amativa boni dis. 3a. sic diffinitur. propria, et expressa existentie, et proprietatum cuiuslibet principii notificatio ab aliis sic diffinit.: dicto est propria et expressa manifestatio est, et proprietatum diffiniti et ab aliis aliis modis

Supponendum 2o principia ista quamvis non sint summe simplicia sunt tamen simpliciter simplicia transendentia et irresolubilia. est autem summe simplex id, quod ratione pure actualitatis nequaquam componi potest nec componere: cuiusmodi est Deus ipse et que Dei sunt simpliciter. simplex est ultimus terminus resolutionis in aliqua priora nec resolubilis, et idem transendens, et irresolubile apellatur. cuiusmodi sunt hec de quibus est tractandum principia

Supponendum 3o. diffinitio bifaria notificari potest; 1o ex ratione nominis; 2o vero ex sensu rei significata per nomen 1o. modo, diffinitio ex vi nominis diffinientis actio, vel diffiniti passio dicta est; diffiniens autem effective assignator veritatis aut ut proprius loquar assignator quidditatis; hiis quidem est artista huius artis, sive logicus; sive quicumque aliquis scientificus vir, 2m subiectam materiam

Rursus diffiniens formaliter (maxime ex comuni sensu) est genus cum dicto; que sunt instrumenta

(c) 2007 Ministerio de Cultura

difinientis effective, nam omnis asignator quidditatis genus quidem quod est materia difiniti, et differentiam, que est illius specificatio, respondendo per quid asignat

Et nota quod Genus et differentia dicuntur difiniens formaliter, quia sunt formalitas difiniti, non quia sint forma difiniti; hic enim est ipsa simplex lex qualificare adverbium, illud formaliter, tractum est de formalitate non de forma; quomodo plerasque dicuntur distingui formaliter.

Et quia differentia trifariam dividitur, videlicet in comunem, propriam, et maxime propriam sic quoque differentia, que est difinientis actio sumitur tripliciter. 1a est generis et comunis differentie actio; ut homo est animal providum, et sagax. 2a generis, et differentie proprie, ut homo est animal capax aptum disciplinę. 3a generis et differentia proprissime ut homo est animal rationem habens vel rati[...]

Deinde differentia, ut est difiniti passio, est relatio quedam difiniti in quo est demonstratum, sive comuniter, sive proprie, sive proprissime id difiniens sive formaliter sive effective. id quidem demonstratum est primo distincte cognitum quod per actionem difinientis postmodum distincte cognitum est: ea enim realis est via cognitionis humane, ut primo indistincte cognitum per quid nominis, fiat postea distincte cognitum per asignationem realis quidditatis, que comuniter ex genere et differentia

consta[t]

definitio 2º modo inconsideranda videlicet ex sensu rei significatae per nomen dicit: demonstratio definiti propria atque potissima: nulla autem maior demonstratio illa, quae ex essentialibus demonstrati constat; ea quae est differentia propriissime sumpta, quae cum genus et differentiam convertit ex quibus distincte specifica nata definiti demonstratur, propterea quod in significatione communiter dicuntur, (intellige ex nuncupatione examinis de quo infra notabili 9º non simpliciter) sicut partes et totum. ita ex egregio Praeceptore nostro Raymundo Lullo in comento maioris artis generalis testatur illustris canonicus Gabriel Desclapes in lectura super artem cap. de definitionibus principiorum infine

Hinc dicit ibidem sacratus artista terminos artis nempe bonitatem, magnitudinem etc. 2m suam quidditatem, et modum essendi nequaquam definiri posse, dicentes 2m relationem ad alterum. rationem assignat, quia nullum summe simplex neque simpliciter simplex, neque transcendens; neque irresolubile definiri proprie potest atqui principia Lulliana ex suppositione 2º sunt simpliciter simplicia transcendentia, et irresolubilia ergo proprie definiri non prevalet

Sed contra instabit quis: bonitas, magnitudo etc. sunt rerum principia ratione formae, materiei et aliis irresolubilia. patet Sequens quoniam ex isto Lullio bonitas est ratio boni, et principium boni; atqui bonitas non est ratio boni, nisi per relata interna formam scilicet materiam et actum quibus istius primigenii principii ratio est tribuenda; ac proinde in ista resolvenda Lulliana principia, ideoque definienda.

Respondet Delavius in apologia summula de principiis artis ratione quidem principii accomodari utrique ad personam primi principii bonitas, magnitudo et reliqua

induunt ex quibus forma, materia, et alia fraes Lulliano[rum]
tivu, bile, et are appellata, tamquam Correlatiua innata
pullulant; sicut passim docet Magister et ex professo in cap.
ello, qd de Correlatiuis innatis inscribitur vide dicenda
infra notabili 2º et 3º.

Instabis. principia illa resolu[u]ntur
in tivu, bile, et are sicut totum in partes: nam frequentis-
simum ē apud Lullum ex his principijs qdq3 tres partes
habere, ut patet in libro de ascensu et descensu intus cap. de
natura bruti: in tabula generali dis. 5ª. q. 15. et alibi.

Respondet Deluennis loco sicut
quorrelatiua quidem partes ee Cuiuslibet principij non quae
Constituit. sed quibus absoluitur, et perficit. sit q3 alteriorum et in-
ferius perentatione 7ª. idem disserat declarando viris in-
nas principiorum.

Pro Resolutione notandum est 1º
ex Dre Nostro Cap. 2º. Sententiarum, bonitatē in abstracta Con-
sideratam ēē aliquid nō Contractam sed nudam, et remotam
ab omni alio ente nullam in se habere Concretū, qd sit de
essentia sua de aliena; sed qd de ē simpliciter existens, nec se
habens ad aliquid finem.

Notandū 2º ex eodem Magistro in
tabula generali dis. 5ª. parte 8ª. folio 94. nª 10. qd bonitas
Composita ē, et simplex: Composita quidem ex bonificatiuo, bo-
nificabili et bonificare; simplex vº in quantū ē una essentia
simplex bonitatis. hoc idem docet ibidem de Anima et de D[e]o
in arte amatiua dis. 2ª. Cap. 10 de Simplicitate et Compositione
nam vnum qdq3 hui sic numero simplex ē et Compositum
simplex, inquam, in quantū ē una essentia talis Compositū

Compositum vero ex suo trino, bile et are, quae sunt de essentia cuiuslibet rei, et essentia est de illis, sicut postea docet Egregius Magister et hoc per 2am speciem regule C. vide locum tabule generalis in 10 notabilis sitatum, et in libro de ascensu, et descensu intellectus capite de natura bruti nº 10, ubi significat quod natura quantum ad perfectionem cum est ex correlatiuis, quantum vero ad 1m cum correlatiua sunt ex ipsis

Notandum 3º ex arte Magna parte 10a cap. de grammatica quod coniugatio quod bonitas est principium et causa suorum correlatiuorum ab ea descendentium et se ab inuisem differentium secundum suas diuersas proprietates hinc, ut notabimus cum Doctore notabili 1º in sua nuditate nullam in se habet concretum, sed tantum suum esse cum quo essentia conuertitur, sicut docet Doctor in tabula generali dis. 5a q. 13: et in breui lectura tabule generalis super regulam C. et in libro de significatione parte 3a dis. 2a de significatione de C. ubi dicit quod intellectus est cum suis essentiis, i. concretis sue abstractionis quod conuertitur cum abstracta quidditate illius, et remanent in tanta puritate quod de illo nihil explicare possumus. ita significat Magister capi 2º. sententiarum in fine, et dicemus infra cap. de diffone virtutis.

Notandum 4º discrimen inter simplicitatem et compositionem bonitatis, ac simplicitatem, et compositionem humanitatis; nam bonitas sit simplex est in sua essentia, et composita ex suis coessentialibus correlatiuis ut cum sue essentie sit omnino prima ac proinde generalis, ad omnia implicata in ipsa bonitate; cum vero essentie humanitatis postremum est, ac determinatum, sequens proinde illa, quibus coniungitur, et hoc contingenter, et occasionaliter: nam ad extra omnia ad inuisem

Contingent. de habet

Quod si datur in nobis necessario

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Isti quidem quiditis conceptus sunt scientiales termini, seu scholastici, et impositionis 2ae ad omnes formalitates subtiles generales: et cum aliquibus illorum coincidunt alii; alii vero significant illos. Unde docet Dr in arte magna parte 10a Cap. de essentia quod entitas et essentia convertuntur. Similiter etiam coepit ens convertitur docet quo significat istos terminos scholasticos scilicet entitas, et essentia, impositos esse ad idem significandum [illegible] termini scholastici quam plurimi termini et sinonimi et natura, abstractio, altitudo, quantitas, scilicet, et alii termini significant [illegible] conceptum: alii autem conceptus convertitione magis significant, et specialibus terminis, sicut nunc proxime indicabimus in distinctione ordinis predictorum conceptuum.

Deinde predictorum conceptuum ordinem istis indicavit Dr in Arbore scientiali. Cap. de applicatione seu practica formarum, ubi de dispositione, habitu, proportione, et proprietate verbo seriatis, nam et eandem rem per varios conceptus discurrit. nam res ante quam sit, dicit quod est 1o in dispositione, et habitu absolute: in dispositione quidem, ratione materie remote; et in habitu, ratione forme, comparate materie remote.

Deinde dicit quod est 2o in proportione dispositionis, ratione materie propinque, et in proportione habitus ratione forme comparate materiei propinque. Tandem dicit quod est ultimo in proprietate [illegible], cum in se existit [illegible] habituata proprietatibus omnium ad eam pertinentium.

Isti igitur termini, dispositio, habitus, proportio, proprietas, potentia, actus et similes sunt termini scholastici ad significandum varios status, et modos eiusdem rei impositi; sicut et quidditas conceptibus divinis. Isti significant ordo nature primitivorum in primitivitate sua; illi vero ordo nature derivatorum in derivatione sua

Sed ne quiditorum conceptuum cum identitate intrinseca formalitatis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

cuius sunt distincti alterius Dris fundamento videat, cuilum nobis est loca indicare, ex quibus facile dignoscatur. 1us quod Conceptus scilicet quidditas, significatur aperte a Dre Cap. 1o Sententiarum et etiam notabili 2o et alibi satis constabit. 2us scilicet naturalitas constat ex dictis supra vide deinde decimum illud.

3us et 5us scilicet essentia et substantia manifestantur in scala illius dis. 4a Cap. de simplicitate et compositione plantae n. 4. ubi Dr assignans distinctionem inter essentiam rei, et eius substantiam dicit. differentia est inter essentiam et substantiam: quoniam essentia, ratione altitudinis abstractionis non subjicitur accidentibus; substantia vero, quae non est sic alta est subjicitur accidentibus: quae quidem substantia composita est ex materia et forma sine quibus accidentia in ipsa sustentari non possunt idem significat Dr in arbore elementali forma 99o quibus in locis manifeste egregius Praeceptor Noster distinguit in eadem formalitate conceptum essentiae a conceptu substantiae, quia ille est abstractio isto

4us Conceptus scilicet natura constat etiam ex Dre. nam in arte de principiis philosophiae dis. 7., quae est de natura, sive de N., docet quod ars, sive nexus tivi et bilis; seu formae, et materiae appellatur natura. et in arte magna parte 8a Sectione 2a Cap. 2o n. 19. quaerens per 1am speciem regulae C. magnitudo quare est respondet per 2am speciem regulae C. quod est de magnificante magnificabili, et magnificare; ratione cuius magnitudo habet naturam existendi et essendi, hoc quod est unaquaeque formalitas appellatur natura in conceptu 4o, medio inter conceptum essentiae et substantiae, in quo intelligitur correlativorum pullulatio: et quia ultimum correlativum est ars; ideo Dr attribuit nomen naturae.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

[227]

[112]

Tandem 69. Conceptus s. ve passim tradit. a D.re docente unumquodque principium 1.o plenum ex de se ipso, et postmodum terris impleri. ita habet. de bonitate parte 1.a arboris elementalis Cap. de bonitate, et dicemus late parte 4. in regula quid, et parte 9.a de ministrorum.

Deinde cum perfecta e conceptio formalitatis in se et in ratione subtili 1.a ac et simplicis per sex traditos conceptus quidditas simplicium; transit itaque ad considerandam istam formalitatem in ratione subtili 2.a et ex compositis conceptibus quidditas 2.m quid. Compositi dum taxat constitutionis universi; atque inde necessariis necessitate tamen ligaminis simplicium. V.o contingentibus. ex dictis supra notabili 4.o. Accidentia autem, quae in isto 2.o ordine oriuntur, sunt habitu in subtili 1.a et simplicium, alia v.o in subtili 2.a et composita, quare illa convertitur cum essentia in et rei, non v.o in ratione sibilis sic ex ex natura rei distinguuntur. quia essentia, neque habitu dicitur accidentia, d hec conjungunt. in ratione subtili.

Notandum 9.o ex scala itaque dis. 2.a Cap. de simplicitate et compositione lapidis n.o 7. et 8.o quod subtile est duplex una 1.a et simplex, ab extrinsecis se motu, altera e 2.a et composita extrinsecis concreta atque accidentibus implicata. subtile 1.o modo accepta convertitur cum essentia, non vero 2.o modo. ita D.r in arbore vegetali forma 99.

Hoc idem de ente sive esse dicendum. cum unum ens e primum, et simplex, ab extrinsecis se motum convertitur cum essentia, ex dictis notabili 3.o: aliud esse sive ens et 2.m et compositum, extrinsecis concretum et accidentibus implicatum et ideo non convertitur cum essentia ita D.r in scala itaque dis. 2.a Cap. de entitate lapidis n.o 5.o et dis. 3.a Cap. de entitate flamme n.o 2.o et in compendio artis . . .

(c) 2007 Ministerio de Cultura

demonstratiue diß 1ª de 4ª parte figure S ubi tradendo modu vnius artis discurrit questione hanc; utrum s. sit differentia int. essentiam Animę et suu eē. et quamuis ibi pro vtraque parte exercitii gratia rones adducat, neque questionem resoluat, satis tamē ex alibi dictis apparet quod eē simplex, et intensum Animę conuertitur cum essentia sua; non vº eē compositum et extensum.

Substantia simplex apellat. quoque substa intensa; composita vero dicit. extensa, ita deducitur ex compendio artis demonstratiue loco proxime citato ubi Dor ait: Substa est eē agregatum de forma et de materia, que sunt essentię substę; et hoc est eē extensum ab illis constitutu: et ita forma et mata, que sunt essentię, sunt principia; coniunctio autem vtriusque est medium, et vº extensum, s. substa, est finis: qd si extentio sit solam ad correlatiua vocit. substa 1ª; si vº ad extrinseca, vocit. substa 2ª. Notandum 10º qd q. humanus illus ac etiam Angelicus nulla generalibus bonitate, Magnitudine, et sic de aliis principiis debitari valeat tamē cum in vna quaque formalitate sex predictos conceptus quidditas simpliciter ex nata ordine distinguat. hinc quamvis bonitas v.g. in 1º conceptu accepta et ut quidditas nō sit diffinibilis, nec de illa aliquid explicare possimus ut diximus notabili 3º 7º; tamē sub aliis conceptibus, et maxime sub 6º diffinibilis est; sicque a Dre diffinitur bonitas est, rone cuius bonum agit bonum: et sic bonu est esse, et malum ē non esse in qua diffinitione ins habet locu generis; nam per illud conuenit bonitas cum omnibus aliis, alię particula habent locum differentię quare data diffo exactissima est.

Exponatur autem sic bonitas est eius i. quidditas intra propriam formalitatē in rone essendi et agendi

perfecta: ratione cuius; q. nata cuius sit perfecta in actualitate per innata correlatiua: bonum agit bonum: q. bonum in perfecta actualitate constitutum consistit 1º perfecte in se, et conseruat se ipsum, bonificat et sit bonum est et; q. bonum, e ipsum perfectum et bonitatis videlicet ipsa formalitas bonitatis sub ultimo conceptu quidditatiuo simpliciter accepta, et in esse simplici perfecta: et malum est non esse; q. malum est, formalitatem bonitatis et in esse tantum 1º absque perfecto, ex innatis correlatiuis constituto; ut patet supra notabili 2º. quare naturae auctor non permittit hoc malum; sed semper et est bonitas, insunt ipsi tres predicte facultates ipsa creatione inditae ut recte notauit Beluerius in apologia summula de principiis artis in animaduersione ad 7am nihil tamen impedit quin illius informalitate bonitatis considerat supra predictos gradus ordinatos, distinguetque ex ordine naturae rei ex ordinatos conceptus quidditatiuos simpliciter.

Notandum igitur 11º quod ens positum in data diffinitione bonitatis, et aliarum formalitatum, si similiter diffiniantur non est ens 2m, et compositum, ex unione principiorum constitutum; sed est ens primum et simplex ab effluxu cuius cuiusque substantialis formalitatis ad innata correlatiua dictum diximus, si similiter diffiniantur; nam si aliis diffiniantur significabitur effluxus aliis aeque proinde ad alterius naturae terminum quoque terminus gº ~~distingui~~ distingui dignoscendi sunt ex varietate effluxuum qui in diffinitione exprimuntur.

Unde cum diffinitur bonitas: origo unionis bonitatis, magnitudinis etc.; significatur reditudo virtutis cum effluxu ad principium et medium coniunctionis; id est in actuali operatione conuenientiis principiorum. deinde cum diffinitur veritas id est e vero de bonitate, magnitudine etc.: per hoc, id est, significatur ens.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

non quidem simpliciter 1m. et 2m. et composita ut diximus in distone veritatis notabili 3o: Dor. enim diversas definiendi formas tradere voluit, ut indicaret unam et eamdem rem, 2m. varias agentias, et scopus distinctos, variis quoque definiri posse hisque pro nunc de formis necesse sufficiant: in parte D. complicabimus terminos scholasticis et 2e impositionis de quibus aliqua tangemus cap. 11o. in expositione reali definitionis probitatis.

Ceterum quia diximus supra in illa datas definitiones principiorum a Dre. formas esse definiendi omnia; ideo juxta definitionem bonitatis et expositionem definitio humanitatis danda et exponenda est: que talis erit. humanitas est ens, ratione cuius humanans agit humanum, et sic humanatum est esse; et in humanans est non esse. exponatur sic. humanitas est ens; i. quiddicas intra propriam formalitatem in ratione essendi et agendi perfecta: ratione cuius; i. innata cuius, sic in actuositate per innata correlativa perfecte constituta: humanum agit humanum; i. humanans imperfecta actuositate constitutum consistit 1o. scilicet in se, et conservat se ipsum, humanatum: et sic humanatum est esse; i. humanans, est ipsum esse perfectum humanitatis, videlicet. ipsa formalitas humanitatis sub ultimo conceptu quiddicas simpliciter; ac in esse simplici perfecto acceptum: et in humanans est non esse; i. humanans esse inconveniens est formalitate humanitatis ut in esse tantum 1o. et vacua, absque esse perfecto simplici ex innatis correlativis constituto. quare natura autor nec permittit hanc deformitatem, sed ordinavit quod cum generatur homo, dicitur humanatum esse, quod generentur in ipso tria predicta correlativa, s. homificativum, homificabile et homificare: quibus quidem innatis facultatibus est homo in se scilicet 1 constitutus; et habet

(c) 2007 Ministerio de Cultura

inde quoq; instrumenta naturalia, quibus ad alia se extendat, aliisq; habitus extramittendo similitudinem suam et aliorum similitudines recipiendo, sicut declarabimus in regulis X. predicta diffinitione diffinita est humanitas cum deitate in se cedat

Deinde diffiniri potest eadem humanitas 2m derivationem [illegible] consideratam ad modum diffinitionis virtutis et veritatis; sicut n. virtus diffinitur origo unionis bonitatis magnitudinis etc. quia ipsa virtute media uniuntur in circumferentia circuli principia omnia universalia, antequam ad specialem descendant hic quoq; quia in humanitate, tanquam in centro, principia omnia corporalia, et spiritualia uniuntur, ideo diffiniri poterit: humanitas est origo unionis principiorum omnium tam corporalium, quam spiritualium. et sicut veritas diffinitur id, quod est verum de bonitate, magnitudine etc. et ceteris principiis, quia consideratur in esse 2o, et ut est supra compositio de omnibus aliis principiis, sic humanitas diffiniri potest: id, quod est humanum de bonitate, magnitudine, et ceteris principiis generalibus et specialibus, corporalibus, et spiritualibus. et exponatur sic. humanitas est id, i. ens 2m et compositum, quod est humanum, i. ab omnibus suis partibus corporalibus, et spiritualibus conflatur. vel sic: humanitas est id i. aggregatum quoddam: quod est humanum de bonitate, magnitudine etc. i. de omnibus suis partibus spiritualibus et corporalibus. omnes n. ingrediuntur in homine ex delectis notabilis. Unde dicitur quod omnis creatura est homo i. omnis creature aliquid habet hominis

Itime 3am entitatem, v.g. humanitatem in tribus statibus considerabis. 1o in statu deitatis, et terminationis simplicis et eius: et sic exit in esse derivative materialiter et formaliter, ex omnibus predictis suis partibus. unitis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

a quibus realiter distinguitur tanquam veri effectus a sua causa. 2º in statu derivationis compositae et possessivae: sic quae includit in se omnes praedictas partes (quae suam simplicem esse continuat in 3º, ut saepe Dominus monet) et ab ipsis distinguitur tanquam includens ab incluso. 3º in statu mixtionis: et sic nihil aliud est quam agregatio omnium suarum partium essentialium et accidentalium; ut saepe loquitur Dominus in libello chaos, in arte amativa, omni: in scala intellectus: et alibi pulchre autem loquendo de hoc in arbore vegetali forma 99. in fine.[+] Caput 2m multiplex principiorum designatio appellatur

+ de hic expendimus infra capite 19 in diffone veritatis notabili 9º

Caput 2m multiplex principiorum designatio appellatur.

Die 11 maij 1693 Anno 1693

Variae sunt apellationes quibus egregius Magister Raymundus Lull principia artis designat: nam in arbore scientiae ea apellat radices, eo quod varia influentiarum genera, quae ex coniunctione principiorum inter se, et cum aliis maxime cum formis principiae emanant, per eas ad quascumque omnium arborum partes deducant.

Deinde in libro de intellectu et de significatione ac etiam in arte praedicandi principia apellat flores; nam sicut ex florum varietate, odore colore et aliis fructus dignoscitur; sic etiam ex varia principiorum mixtione rerum naturae probantur. Clareque ibi significantur, ut ex praedicatione fructus gratiae colligat.

Item principia apellantur [illegible] propter ipsorum simplicitatem et transcendentiam, ut ab ipsius nominis etimologia aprehendi potest: eo enim terminus dicitur quod tenuat continentiam in transcendentia: isti autem termini

(c) 2007 Ministerio de Cultura

115

quibus agimus, et transcendunt omnem prædicamentalem ordinem, quo cuicumque ex eis, et omnibus simul communes reperiuntur

Duplici autem ratione dicuntur termini. 1º quia ex eis simplicibus omnis constat intellectualis compositio omnisque divisio. 2º quia ad ipsos ultimo fit compositionis divisionisque resolutio: ut sic illa in ipsis famosa terminorum divisio appareat qua dicuntur quidam termini a quo; alteri vero ad quem.

Vel breviter (ut aliquid applicationi conferamus) ideo dicuntur termini a quo, quia præcogniti ad omnia possibilia sunt applicabiles; et termini ad quem quia omnia possibilia ad ipsos sunt reducibilia

Dicuntur breviter principia (ut a data termini ethimologia, prædicationis sensus confirmemus) quia capiunt prioritatem: vel quia capiunt principalitatem vel quia capiunt præcipuitatem prioritatem quidem in ordine convinctionis; nam tamquam irresolubiles, nihil præsuponentes, 1º quidem cognoscuntur, sicut 1º omnium existunt principia interna, vera, realia, substantialia, et necessaria; ut late probat Magister in libro de experientia realitatis artis. idem prestat famosus Lullista Antonius Bellver Canonicus maioricensis in apologia pro defensione venerabilis Raymundi Lulli summa de principiis artis

Capiunt hæc tredecim principia princi-cipalitatem in gradu eminentiæ; nam cetera, in generalitate transcendentia, dignitatem et principalitatem servant in eo, quod a his sub ipsis. hæc vero quodammodo super ea quæ in ipsis, et per ipsa speculantur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

dicunt. Tandem caetera praecipitata in virtute implicationis, ut praecipue et speculante illu, capiant in se virtualiter implicata, quae rerum important ipsorum aut indicant earundem quasi essentia, sicut declarabimus hinc uniuscuiusque rerum.

Sciendum tamen quod principium bifarie sumi consuevit: in complexum scilicet, unum; complexum vero alterum: incomplexum quidem quod repugnat in prima esse resolubile. Complexum autem, quod ex his in quae est resolubile consistens, dignitatem quandam habet atque praestantiam ad possibilia principium dicitur quasi per se notum, maxima, et dignitas. hinc si ex principiis Lullianis quodlibet per se sumas in complexum principium habet, si duo coniungas maximam formasti.

Tandem (aliis omissis nominibus) principia Lulliana, iure appellantur media. Id quod omnis artis huius consideratio praecipua versatur circa media sunt ex eius diffinitione constat; ideo de hac medii appellatione distinctius agendum est.

Principia igitur dicuntur media quod sunt distincta meditandi artificiose instrumenta. et quod medii triplex est ratio, ut pater magister docet in arte brevi, et magna; in tabula generali et alibi loquendo de 2o angulo trianguli rubei figurae T. scilicet coniunctionis mensurationis, et extremitatis; id circo, ut instar eiusdem medii specificationis, doctrinae expositione prosequamur, per varia capita de singulis agimus. Cap. 3m de medio coniunctionis et sensu reali mediorum artis.

Medium coniunctionis quod a coniungendo nomen capit et inter extrema diffinita in concordantia collocatur; est sensus realis, et significatio subiecti cuiuslibet mediorum extremitatum, bonitatis scilicet, magnitudinis, etc. et ideo totuplex est quot sunt media extremitatum; de quibus, et eorum sufficientia cap. 9o erit sermo. Secundum quod medium ad extrema correlative se habet, seque mutuo manifeste expedit huius medii coniunctionis exponere

quo magis vero medii exercet. Sicut igit. huius medii extrema illus speculatiuus sub 1a. eius proprietate qua dicit. aprehensiuus ex parte principii: et vnde quodq. ex predictis mediis extremitatem ex parte finis, sicut simpliciter aprehensibilis et int. ea hoc de quo agimus medium coniunctionis collocat. per quod finis principio et principium fini; i. qdlibet mediorum extremitatem illius et illius cuilibet illorum coniungit. de ipsis autem sigillatim dicamus.

Bonitatis equidem sensus realis, et significatio fertilis medium ergo coniunctionis, quo illius ipsi connectit. in alia intelligentia dicit. conuenientia: magnitudinis sufficientia, durationis permanentia: potestatis vigor: sapientiae, vis veri aprehensiua: voluntatis ad bonum vis inclinatiua: virtutis redditudo: veritatis consonantia: gloriae autem delectatio. Differentiae aliusque: concordantiae plurimitas: contrarietatis oppositio: principii, prioritas: medii neutralitas: finis, vltimitas: majoritatis, excedentia magnitudinis; equalitatis, tantitas paritas; minoritatis tandem excedentia paruitatis.

Hec quidem coniunctionis media alium respectum habent ad principium s. illam speculatiuum, aliud vero ad finem s. bonitatem, magnitudinem etc.: nam per respectum ad principium habent expressionem significatiuam, et vim proprii significati imprehensam: sed per respectum ad ipsos terminos, quorum sunt sensus reales habent identitatem realem, et forem; atque aperiorem notificationem ad possibilia capienda. et hoc ex vsu tamen, et acceptione hominum; ac proinde cum sola distinctione reali. Caput 4m de medio mensurationis, et conditionibus principiorum.

Die 14 9bris Anno 1647

Caput 4m De medio mensurationis et Conditionibus principiorum.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

medium mensurationis, eo qd int. extrema mensuræ vel gradationis situatur dictu; illud quidem ē in casu, per qd supereminens transcendentia inferioribus coaptatur; hoc autem medium mensurationis dignoscendum ē ab istis extremis: extremorum autem alterum est supereminens transcendentia terminorum s. bonitatis, magnitudinis etc.; alterum vº potentiæ intellectivæ inferioritas. Sic quidem medium mensurationis sublevat et supereminentia terminorum inclinat; sicque fit cum ipso medio obiecto, et extremorum comunis propositio, cap. sequenti declaranda.

Istud autem medium mensurationis duplex ē; unu quidem p. varia, diversaque conditio principiorum, seu transcendentiæ terminorum; alterum vº eorundem principiorum definitio expositiva de ista specialiter agemus infra. nunc de conditionibus pauca dicamus.

Conditiones equidem principiorum sunt quidam de istis principiis dicibiles passiones; nō quidem in actu essendi, cum ab illis etiam, probus prætendant; sed in actu dumtaxat intelligendi prout ipsa principia, talia sunt, ut obā, comparandā, et quidem conditiones sunt sex videlicet qd dicta principia sunt primitiva, vera, realia, generalia, substantialia, et necessaria. de quibus generalem acceptione dicemus, qua Magist. in libro de experientia realitatis artis disponit; ibi namque ut videre ē intuenti, de principiis et conditionibus eorum vero dixerit, non ut omnino generalia, s.d. ut ad substantias contraibilia: unde probat primitiva eē vera, realia, necessaria et substantialia, sic per omnia substantialia, in actu essendi transcendentia; ut id negantis, de falsitate convincat.

Primitiva igit. in casu, dicunt. principia; qa sunt principia, fundamentaliaque exordia, atque

radicalia, siue formalia cuiuscumq;, et rerum omnium fundamenta, ac proinde ipsa, 1a aprehensione intellectui imprimuntur; cetera v.o ex ipsorum consonantia. unde eadem principia suis tantum rationibus probantur; reliqua v.o ostendunt quoq; se ipsa; quamuis enim unaquaeque res sit de se ipsa, per 1am speciem rpte. D.; tamen per 2am omnia de ipsis principiis primitiuis sunt; hinc primitiua etiam dicuntur ut ethimologie officio fungantur q.a primarie principaliter, et primisque ad dignoscendum, in eis implicata valeant; et consequenter etiam opposita: nam cum unum oppositum per aliud cognouit. ....

2o dicuntur vera; q.a recte aeque adequate veniunt quadam speciali aduertentia ad ipsum nostrum intellectum cuius sunt primaria obiecta; nec aliter quam ratione veri: 2ario vero media obiectandi in ipsis implicata, que ipsorum ratione ad eundem intellectum veniunt obiectiue.

3o dicuntur realia; q.a in re preter animam alia sunt ab intentionibus, que ex ipsis formantur; eadem q.q; in anima obiectiue existentia alia sunt a se ipsis, in se ipsis consideratis; aduerte tamen q.d eadem principia in sua formalitate precisa sic nuda manent, ut abstrahant ab omni actuali exystentia reali; 2m quem modum realitatis sibi vendicant.

4o dicuntur generalia, q.a gerunt eminentiam in transcendentia, atq; communitatem distributibilem in eminentia, et quia ex ipsis quoq; germinant omnia determinata, et omnis de illis intelligitur posterior notitia. de ista autem conditione nihil dicit Magister noster in libro dicato de eminentia realitatis artis; ipsa v.o satis patet ex arte magna que generalis est, ratione generalitatis principiorum.

Et hic sciendum, q.d aliquid e in anima dupliciter.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

i. objective, et subjective. 1º modo ē in Anima omne objectum qd per ipsa objectat. in quantū objectat. 2º Vº modo sunt in Anima intentiones objectorum, que ab illa formantur, et in ipsa, tamquā passiones in subjecto fundant.

9º apellant. substantialia ne quidē in altero essendi, et qª per se existant; nam sic praeterite conditioni derogaret. sed tantum sub rone objectandi. et hoc dupliciter, 1º, qª sua rone dignoscant. cetera Vº per ipsa: 2º, quia sunt maxima, praecipuaq;, et principalia media sciendi: quomodo plerumq; substantiae nomen solet usurpari.

6º Tandem eadem ipsa principia apellant. necessaria; eo qd nequeant sesare quin sint media propria, aeq; efficatia sciendi: cum sint primitiva, non dependentia, et p ipsa, dependentia omnia cognoscant. et rursus, quia vera, et non ficta, ex ipsisq; intentiones vere formantur, et ad ipsorum similitudinē formate aprehendunt. insuper etiā quia realia, et nō a voluntate ratiotinantis, que contingens ē, primerizata et tamē qª comunia, et nulla detª minatione limitata sed potius cuicumq; detªminationi praenecessaria. Capª 9m de medio extremitatū, et principiorum sufficientia

Caput 9m de medio extremitatum et principiorum sufficientia

Mediū extremitatū, sic dictum. qª intª extrema ordinis, i. intª principiū et finē collocetur, sunt in arte nostra bonitas, magnitudo etc. que intª principiū et finum extrema ordinis, sita sunt.

Est autem principiū ithus humanus ipsa arte regulabilis; nam aptus natus cum sit intelligere, componere, dividere, discernere, comparare, ordinare, ratiotinare, inducere,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

118

Scire, sapere, et cetera huiusmodi, in quibus omnibus falli
potest, ut advertit D.or in libro de intellectu, dis. 2a. assignans
conditiones intellectus nostri; ideo commode est instrumento rectificabilis;
naturae enim solum est inspirare; artis autem dirigere, et vlus
perficere. hinc digne dicit.

Quid me scire juvat, si non concedit. vsus?

Finis vero est obm, ad quod nati inclinatione fert. intellectus ipse: et
id idem est verum quodque; sive absolutum sit et indifferens; sive
determinatum, et contractum.

Et quoniam medium correlativum est princ-
ipii et finis; aliumque respectum habet ad principium et alium
ad finem, ut inquit Magist.; idcirco haec media, de quibus
sermo est, alium respectum habent ad intellectum, alium autem
ad verum ipsum. quamobrem aliam quoque denominationem
sibi vendicant per comparationem ad principium, aliam
vero ad comparationem ad finem.

Dicunt. enim per comparationem ad intellectum
specula, per comparationem vero ad obm exemplaria realia
ita expresse significat ipse D.or in libro de intellectu, dis. 1a. multis
in locis; et dis. 2a. loquens de conditionibus intellectus circa finem.
adi, ne te pigeat ibi enim invenies, deceptionem intellectus ab
obliquitate provenire, et quia non sequitur rectam lineam
principiorum quae sunt illius lumen; istudque in intellectu ipso,
tanquam in speculo recipit.; et dum fit, removet. umbra
et obliquitas manet per intellectus a deceptione liberatus et vere
sciens.

Principia igitur per comparationem ad intellectum spe-
cula quidem recte dicit. quasi
sive intuendi, singula visibilia rerum repraesentaculo; vel

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ut sic loquar retinacula: representant equidem atque fundamentaliter retinent ea, quae suae rationis sunt; ipsi illius [illegible] quibus quousque illud ipse sua proprietate transiit in cognitione opposito; ut declarat Egregius Magister Noster in arte amativa, dist. Cap. 5.º de realitate et ratione [illegible]

In hac autem speculari ratione unumquodque principiorum duo conservare dicitur; unitatem scilicet et identitatem: unitatem quidem rationis solius per quam est solidum, primumque contra equivocationem: et identitatem significationis contra diversitatem.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

2º quia ut nuperrime dictum est, unumquodque subiectum aliquod essendi tres habet rationes; unam formalem, per quam est; aliam finalem propter quam est, et aliam utrique coniunctam, qua perfecta est: sic quoque convenit ei tres adnexas rationes; una per quam aprehendit sui ipsius rationem formalem essendi, seu veritatem; alia per quam intendit sive inclinatur in finalem rationem, seu bonitatem: et alia per quam quiescit in aprehentione, vel adeptione et consequutione cuiuslibet dictorum. Unde deserviunt nobis tria specula, quae nomine correntis introducta sunt.

Prima quidem ad speculandum veritatem rerum sive rationis formalis essendi aut quidditatis: et id est sapientia
2m vero ad contemplandum rationes sive vires, quibus unumquodque

(c) 2007 Ministerio de Cultura

in suū finē sive perfectionē inclinat.; et istud est voluntas.

3m autem ad ingeniose conspiciendum gaudium, aut con-
tentationē eiusdem, in adeptione aprehensi per sapientiā
et adepti per voluntatem, et istud quidem est gloria.

hęę autē convenientię sive rones adaptatę
significant. per Abraam Isaach et Jacob: nam Mathei
1o. scribit. in glosa supra verbum Abraam fides que sig-
nificat sapientia cuius ē habitus. Super Isach spes, que
in voluntate sedem habet: super Jacob caritas, que
ut Magist. Ast. docet, solatium facit int. Amicum et
Amatum; ac proinde gloriam significat

3o tandem similit. ad speculandū
actus deserviunt nobis reliqua speculatoria 1e scilicet potestas,
duratio et virtus,; nam omnis actus aut est 1us, aut 2us: 1us
dicit. existere: 2us vo operari apellat.:

Ad speculandum igit. actū deservit
nobis potestas, que ē speculatrix quedam representativa fa-
cultatis existendi et agendi: ad speculandum vo actū 1m
s. existere, deservit nobis eadem potestas cum duratione:
ad speculandum actū 2m qui dicit. operari, nobis deservit
eadem potestas coniuncta virtuti.

Hec autē specula significant. per
apostolos Petrū, Jacobum, et Joanem. potestas quidem per Petrū
qui int. alios discipulos primior fuit scilicet a Xpo constitutus
Ecclesię caput et fundamentū. Duratio significat. per Jacobū,
qui vinor. supplantator interpretat. perseverantiam que
designat. Virtus tandem que ultimum ē in quod potentia
potest significat. per Joanem, qui int. pretat. nomini gra
hęc autem animam perficit dicit qz ad veram gloriam

(c) 2007 Ministerio de Cultura

35

120

speculi qd non restat aliud speculari in speculabili praedicto unum;
deo assignata specula sufficiunt nec plura ponuntur: et quoniam
hec omnia videntur necessaria, pauciora non sunt.........
de sufficientia principiorum relativorum.

De Sufficientia principiorum relativorum.

Nunc restat 2orum principiorum rationem sufficientiamque exponere
que ab ipso speculabili, quod plurale est vel multiplex appellatur
sumenda est. speculabile igitur plurale ac multiplex, sive
respectivum, quadrupliciter considerari potest. 1o in ratione formali,
atque originali pluralitatis: 2o in modo eiusdem pluralitatis.
3o in ordine: et 4o in gradibus.

Si igitur speculabile consideratur in ratione
formali pluralitatis, in eo per quod plurale est, sic deservit intellectui
speculanti tale speculabile speculum quoddam, quod dicitur
differentia: ea quippe est ratio formalis omnis pluralitatis et speculum
representativum omnis multitudinis qua multitudo est.

Si vero speculabile consideratur in
modis pluralitatis; sic quidem aut est consistentium, qua consistunt;
et deservit nobis concordantia, que est representativa
omnis consistentie plurium; aut est desistentium, qua desistunt;
sicque nobis deservit contrarietas, representativa omnis oppositionis
resistentie, aut etiam desistentie plurium.

Deinde si speculabile multiplex
consideratur in ordine pluralitatis hoc fit trifariam: aut enim est
in 1o termino ordinis: aut in 2o: aut in 3o. Si in 1o sic deservit
nobis principium, quod est speculum representativum eorum omnium,
que sunt in 1o termino ordinis. Si vero in 2o, sic deservit
nobis medium quod ea omnia, que in 2o ordinis loco collocantur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

representat. Si autem in 3º. sic deservit nobis finis: finis enim est speculum repraesentativum eorum omnium, quae rerum ultimi ordinis conferiunt. in his quidem tribus omnis terminalitas ordinis terminatur. ut docuit egregius Preceptor noster in nova logica dis 4. de contrariis formis, cap. 2º, nº. 93. definiens ordinem.

Tandem si speculabile plurale speculandum est in gradibus pluralitatis, hoc erit bifariam nam vel speculandum erit in gradibus aequiparantiae seu aequalitatis, et sic deservit aequalitas repraesentativa omnis convenientiae gradationis, sive ista sit simpliciter, sive 2m quid. aut speculabile speculandum erit in gradibus disquiparantiae, seu inaequalitatis, et sic bifariam, quia vel erit superpositio, et deserviat nobis maioritas, quae est speculum repraesentativum, omnis superpositionis sive magnitudinis accedentia, vel erit suppositionis, et sic deserviat minoritas, repraesentativa omnis suppositionis, et excedentiae parvitatis.

Hinc quoque constat de speculabilibus concludimus quod non restat speculandum speculabile plurale, ab enumeratis; ideo non sunt plura specula: et quia haec sunt necessaria ideo pauciora non sunt. haec de principiis ut media sunt divisive sufficiat. ad accedendum ad istorum sufficientiam comprehendendam, de illorum ordine dicamus. cap. 6m. ordo principiorum probatur.

Caput 6m ordo principiorum pt.

die 27 9bris Anno 1647

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Fervenissimus ille veritatis indagator Egregius Preceptor Nost. Raymundus Lull. sui principia suae artis disposuit atque ordinavit, et ordine isto valeant Artistae in Construendis difinitionibus dirigi; Convenientia producta sumere, et extranea omittere, Cognoscendo quaenam aliis praerogantur, vel ab aliis Consequuntur. Valet quoque ordo praedictus ad solvendum argumenta, et ut dicatis respondendo invenire aptas responsiones ad distinguendum essentiam ab essentia; essentiam a modo; modum ab operatione, et variis operandi modis; ac etiam ab his, quae expresse essentiam, vel rei operationem sequuntur. ita ingenue notavit Valerius de valeriis in opere aureo 1a parte, de radicibus in Communi.

Ordo igitur Principiorum sic a Valerio, breviter statuitur: nam inter absoluta est talis ordo, quod tria 1a rei essentiam, eiusdem essentiae perfectionem, ac existentiam, vel subsistentiam respiciunt. bonitas enim non ea tantum ratione, qua Cum essentia, vel ente Convertitur, sed principaliter essentiam indicat, ratione proprietatis suae, videlicet sui ipsius diffusivam; quam quidem proprietatem mutuatur ab ipsa essentia, Cui essentiale est se ipsam Communicare, et Consistentiam dare; ex ipsa diffusione essentiae in Logica nova, dist. 4. Cap. 2o. nu. 19.

Magnitudo vero quae est 2m principium, non fortuito 1m sequitur, sed maxime naturae Consulto, quia essentiae nihil est intimius perfectione ipsa, vel quantitate perfectionali, quae per magnitudinem significatur: de qua Divus Augustinus 6. de Trinitate Cap. 7. inquit: in his, quae mole magna non sunt, idem est majus, quod melius. Duratio autem, quae existentiam vel subsistentiam Continet, optimo ordine duobus praedictis principiis post ponitur: tamquam illud quod prius essentiae ad singularitatem

Contractae occurrit

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Tria immediate sequentia principia cum potentia operandi ac modum duplicem ostendat, optime requirunt rei existentia potestas tamen prior est cognitione, et apetitu; quia potestas cum praecipue significet potentiam activam operandi, praecedit modum operandi qui per cognitionem et apetitum intelliguntur. Similiter cognitio, seu sapientia apetitum, sive voluntatem praecedit, veluti diligens id quod dirigit.

Ultima principia, scilicet virtus, veritas, et gloria; quia consumationem, et rei complementum denuntiat valde apposite ultimo constituunt loco: virtus tamen ultimas duas praecedit quia priores cum his ultimis unit, ut inde sequatur huius unionis veritas, quae veritatem principiorum omnium demonstrat: et tandem gloria vel delectatio omnibus postponit, cum in ea, tamquam in suo complemento quiescat

(c) 2007 Ministerio de Cultura

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Huius dicti rationem assignat idem Magister in Compendio artis demonstrativae dis. 2a parte 2a regularum regula 11a dicens. Cum ars ista sit inventa ad honorem Patris et Filii, et Spiritus Sancti qui sunt unus Deus, ideo principalius obiectum huius artis est ipse Deus; et per consequens, ratione ipsius alia obiecta inferiora. idcirco regulatur ad hoc ars ista, quod artista principaliter hac arte propter Deum debet uti, et finis artis huius eum acquirit, et diligat ad principia et media finis. Sit ergo artista virtuosus, prudens, verax, timidus, audax, largus, benevolus, idealis, verus, passivus, diligens bene dispositus, et devotus, et sic de aliis huiusmodi. quoniam si nisi sic sit finis artis est contra illum: nam qui caret principiis et mediis est genitus extra finem.

Hunc igitur consequi desideranti, a minoritate incipiat opus est atque humilitate informet. Cum veritatem aliquam mediante arte attingere voluerit. a minoritate autem, id est a suppositione utriusque partis quaestionis ascendat ad equalitatem formando rationes pro utraque parte, ut sic ad maioritatem deveniat per artificiosam alterius partis determinationem qui quidem optatus est finis, quem per media a principio, et per principium intendebat, ut a contradictione se movens in concordantiam veniret, et unitatem eius cum obiecto per veritatis acquisitionem distincte

(c) 2007 Ministerio de Cultura

28

123

in hoc quidem gloriat. illis veritatis tenet virtute artis roborata(m)
hisq(ue) cunctis animi passibilis amabilem acturi atq(ue) intelli-
gibilem ceteris vero potentissimam firmam in existentia sua
permanentem magna q(ua)m vi adversariis resistentem, et supra
primam bonitatem de illorum malitia triunfantem, iam vidisti
ordinem prosessum Deum laudat, sive artis agnosce et autorem
ipsiusq(ue) humilit(er) adorat. Cap. 1m quot modis considerant(ur)
principia artis declarat(ur). Die 2a 10bris 1643

Ad omnium predictorum uberiorem fortioremq(ue) intelligentiam, notandum
est cum Belvrerio in apologia pro contatione 1a de principiis
artis, et Grabiele de velasquez in sua lectura paulo ante
dictorum principiorum quod principia hic, de quibus sermo est, du-
plici ratione considerant(ur), altera, ut principia artis, dicuntur
quia artis formalit(er) sive essentialit(er) altera ut principia rerum
hisq(ue) solum dicunt(ur) artis denominative et materialit(er), denomi-
natione magnam expriventia: principia autem sunt bonitas mag-
nitudo etc.

Notandum 2o quod plurimum interest
nunc referant(ur) principia hic ad artem; an vero ad res ipsas:
nam 1o modo sunt entia rationis, et intentiones quaedam fortes, ac in-
tellectuales ab illa ipso formata, et a rebus eliciti, quibus de
realibus principiis obiectivis aprehentio fit in anima atq(ue)
habitus artificiosus congingit(ur): ex quo ipso artis formalit(er) et essen-
tialit(er) dicta sunt, quod in anima recepta, tamquam formae ac-
cidentalit(er) advenientes, ad essentiam artis constituendam in ratione

(c) 2007 Ministerio de Cultura

determinantis habitu constituunt 2.º alio modo sunt entia rei sive respiciunt, ex quibus intentiones predicte formantur, que proinde licet realiter accepta artis dicta sunt non quod artem ipsam constituant, sed quod objectandi artisque derivationi subsidient ut ita dicam, ad aprehendendum artificiose singula componendum dividendum, ratiocinandum scientiamque de singulis habendum.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Præmittendum 2º istud definiendi genus s. [per] altum ci vero, intrinsecum forte, et quidditativum, quamvis in diffonibus [per] altu tradite, causales sint; tamen cum traduntur [per] altu intrinsecu, formalem, et quidditativum, intrinsecæ quoque formales et quidditativæ sentendæ sunt; sicut diximus supra loco citato, ratione antecedenti.

Sed duo: talis definiendi modus est confusus nec rem declarat; sicut cum dico: humanitas est id, ratione cuius homo agit hominem: vel cum dico: homo est id, quod ratione humanitatis agit hominem; nam istis definitionibus nihil amplius distincte dico, quam si solum dixissem, humanitas, homo secus cum definio hominem [per] animal rationale, nunc clare

(c) 2007 Ministerio de Cultura

40

125

et distincte cognosce et hominis, quo ipsum per eius partes declaraui

Sed hoc opus hic labor: nam

et istas partes illum confuse cognitas habes, quas si ascen-

dendo distinguere optas, deuenies tandem ad ens, per aliud

commune tantum declarabile, dicendo: ens est, quod ratione enti-

tatis agit ens, seu est ens: melius quam talis erit jam superem

ipsam declarare per aliud seu specificum. quia quod

partes ille, scilicet animal rationale, quibus hominem declarasti,

licet hominem non declarans sed et sunt communicate cum

humanitate: animal enim cunctis animantibus commune est.

rationale quoque angelis, et ipsi Deo.

His premissis ad diffinitionem

bonitatis, cuiusque expositionem deueniamus, que forma esse

poterit ad alia principia exponendo. diffinitur quod sic

Bonitas est ens ratione cuius bonum

agit bonum: et sic bonum est ei: et malum est non ei. hoc, quod

modo diximus de bonitate est sua diffinitio, sed quod modo audi

de ea dicere intendimus est erit sua explanatio ita obser-

uabit Magister ipse venerabilis Raymundus lull in

tabula generali, dis. 2a. cap. de bonitate: et subdit: in-

uestigamus autem cognitionem bonitatis dupliciter. scilicet substantialiter.

et accidentaliter. substantialiter quidem per aliud intrinsecum, seu in se;

accidentaliter vero per alium extrinsecum, siue extra se ut aduer-

tit dominus Doctor in lectura tabule generalis et ardis inuentiue

dis. 2a. cap. de bonitate. adi, nec te pigeat, lectura enim

utilissima est et subtilissima digna quidem Doctoris illuminati

Raymundi lull, sed jam procedere nostro exponere

dicamus. articulus 19. de positione situationis, et eiusdem expositione

(c) 2007 Ministerio de Cultura

In hac diffone et in ceteris duo precipue tractanda occurrunt .s. situatio positionis, et expositio situationis. Situatio quidem consistit in quatuor terminos .s. diffinitum, diffinitionem, copulam et situationem; diffinitum est terminus iste nempe bonitas, eo quod sit causaliter designatus per id quod sequitur. diffinitio est lis ens ratione cuius bonum agit bonum; eo quod sit causalis expressio ipsius diffiniti, et distincta notificatio in distinctiis, est, appellatur copula; eo quod connectat, atque coniungat diffinitum cum diffinitione. Tandem lis et sic bonum est esse; et malum est non esse, corollarium dicitur; eo quod consequenter veniat ex predictis.

Vel aliter situatio declaretur ut diversos terminos situationis prosequamur; de quibus egregius preceptor Doct. in arte consilii mentionem facit. nam potest dici, hanc situationem in sex terminos conterminari nempe sursum, deorsum, ante retro, dextrum et sinistrum. Sursum quidem est genus diffonis vel quod rationem generis in diffinitione vendicat .s. lis ens. deorsum vero est finitum ipsum quod est species vel quasi species .s. lis bonitas dextrum autem differentia ipsa est ipsius diffonis .s. causalis ratione. sinistrum vero potest dici copula. ante est prima pars corollarii .s. et sic bonum est esse, retro tandem 2a pars corollarii consistit videlicet et malum est non esse

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Et 2º vocatur quasi boni formalis,
qd in eadem venit expositione cum prudenti, et iterum ut
in etimologia rei proprietatis, et natam intueamur bonitas
ideo dicta est qd sit entitas, nisi ad quam non fert virtus
ipsa principalis ratio, et formalis subiecti.

Vel et ideo dicta e etimologia ad in
sinuandum qd ista bonitas e finis vel ro finalis, ad quam
movet. unumquodque qu subiectum, et preterquam, extra quam
et ultra quam nullus e motus: nemo enim intendens
ad malum operatur. malum go, sub rone mali prosequi
non valebit.

Significatio vº realis e sonantia
realis, seu sententia definiti: quae quidem sonantia bonitatis
e finalis convenientia sicut cap. 3º diximus de medio
coniunctionis loquentes. hic adverte qd ro formalis,
et significatio realis sunt idem realiter, distinguuntur
tamen connotative, nam ro forlis rei e quantum ad se
significatio vero realis quantum ad illum: nam res non sig-
nificant quantum ad se sed quantum ad illum. Atque.
29. de expositione descriptionis bonitatis literali, et 2m rem

126

Nunc ad ipsius bonitatis dictorum expositionem proficiscamur, qui cuius lex est: s. 2m rem, et 2m ptem. expositio 2m rem ista est. bonitas e ens; i. quidditas positiva, et nō privativa, subjectiva alicuius essendi, qui dicit: esse sub identica expressione Convenientiæ: rone cuius; i. formalitate, natura, et quidditate cuius: Bonum, j. esse subjectivum ipsius bonitatis: agit bonū; i. operatur bonum bonorum, quod e rs Convenienis, et finalis suè natu; vel bonum. i. bene, quod e determinatio adverbialis sue operationis: bene inquam, i. Convenienter, pertinenter, debite, licite, et oneste: Convenient: in naturalibus; pertinenter, in animalibus irrationalibus; debite in rationalibus; licite in subditis; et oneste in personis dominatricibus. hoc autē dictū velim 2m quandam specialem Convenientiā, nā plerumque confundunt. ac sine discrimine usurpant. et sic bonū est ea; i. contingunt. ex predictis Convenienis et rorum scilicet finis, subjectum cuius, et finis sive operationum cuius ea; sive essentiam, existentiā et agentiā bonitatis, in predictis verbis significatis; et malū e nō ea; i. inconvenienis e absentia predictorū omniū, et privatio

Vel sic fiat expositio realis bonitatis. in hoc qd dicit e, denotat eā essentiæ bonitatis, quod e 1m cuius esse. Cum dicit ens, addit id qd acquirit ab alio, s. ab entitate; nam bonitas e ens, rone entitatis, et entitas e bona, rone bonitatis. et Cum dicit: rone Cuius, denotat proprietate activā bonitatis que e bonificativa rone Cuius bonitas est activa. et qa in se agit, sustinet passiond

apronde habet bonificabile. et q^a bonu actu ē bonu et agit bonu; ideo habet bonitas in se bonificare: et hi sunt dūitate proprietas et cū ipsius bonitatis Cum tandem illatim dicit, et hi bonu est ēē, et malū est non esse. intelligitur sic: q^d posita bonitate ponit: entitas, et posito bono, ponit: eas, siue esse; et hi bonu ē esse. q oppositu v^o, priuata bonitate priuat: entitas et priuato bono, priuat: eas, siue ēē et hi malu ē non esse

Sed Nota Primo distinguendu esse triplex esse, ex proxime dictis, et supra Cap. 1°. loquendo de Concupitis quidditis. 1^m esse ē ēē essentie, q^d reuit formalitas in 1°. Concupitu quiddio 2^m est esse entitatis prime, et simplicis; q^d esse habet sortitas sub ultimo Concupitu simpliciū: quiddio. 3^m esse ē ēē entitatis 2^e, et compositę; q^d esse habet formalitas ex ipsotheti huius Constitutionis universi et ligaminis naturę.

Notandum 2°. q^d malum ē duplex; s. penę, et Culpę. malū penę bonu est, q^a effectus diuine justitię ē; s^d malum Culpe dicit absolute nō esse. sic q^r. absolute malum est, et nihil.

Sed Dubitabis quis. Cum peccatu sit nihil, qua rone inficit Animam? Respondemus ex dre Nostro in arte inventiua veritatis dis 13 Cap. de moralitate, peccatu inficere Animam eo modo quo est. Unde q^a peccatu nec p se extra subjectum, ut substa. nec p se in subjecto et p subjectu, sicut accidens positiuum ē aliquid; s^d tamen p subjectu ē aliquid in ipso subjecto: sic etiam p ipsum esse q^d tantu p subm habet peccatu inficit ipsum subm, q^d nō ē cū rectitudine

sibi debita et operationibus. eius idem habet q. 19. Tome Atrabatensis: et in libro de diff. Secularis et Jacobitae de immaculata Conceptione Virginis parte 1a Solutione ad 25.

Notandum 3o. quod predictae expositionis realis vel explanationis literalis diffinitionis bonitatis possunt et formari ad alios dictos similiter exponendos quare in illis remittemus nos ad istos ponendo solum specialia minus necessaria.

Tandem breviter sic refirmatur ultima explanatio realis. bonitas est illud principium quod 1o. et per se est bonum, et ratione sui habet naturam agendi bonum. est ens; quod recipit ab alio ens, scilicet ab entitate, et communicat alteri suum bonum scilicet entitati ratione cuius; quod mediante sua proprietate activa: bono agit bonum; quod bona speciei a generibus, et bona individua ab speciebus naturaliter derivantur. et sic bonum est id quod posito bono, ponitur ens, sive esse, quod est bonum. et malum est non esse; quod privato bono privatur ens, sive esse; quod privari est malum. Stus. 39. de expositione 2m axiom speculativa

et econtra talis bonitas est ens fantasticum hoc est ens rationis in intellectu humano tantummodo fabricatum quod non habet ad ipsum significata

40

128

extra illum humanum. et talis bonitas est generale instrumentum artis generalis per quam ille fabricat de rebus scientiam, ut diximus ar. sequenti. hec autem bonitas sic considerata nihil est extra illum humanum; eo quia extra illum non habet separatum significatum: quod si esset, sequeretur quod esset aliquid plus infinito, et finito, quod est impossibile.

Determinate sive subiective capitur bonitas dupliciter; s. aut in Deo, aut in creaturis. si in Deo dupliciter; s. ut efficiens, et ut finalis. Si in creatura etiam dupliciter. s. ut materialis, et ut formalis. est n. bonitas Dei [illegible] ... efficiens omnium bonitatum creatarum cum sit infinita et omnes bonitates finite per ipsam habent esse, cum sint finite et limitate, nec possint esse a se: divina autem bonitas, ratione infinitatis sue et eternitatis habet esse simpliciter. Unde preceptor noster egregius in lectura compendiosissima tabule generalis parte 3a. de applicatione regule de quo declarans 1am eius speciem dicit, rem creatam esse primitive de se ipsa; excluso tamen Deo, nam a Deo sunt cuncte res create.

Etiam bonitas divina est ... et finale complementum omnium aliarum bonitatum, cum in se habeat omne complementum simpliciter, nec aliquo indigeat, immo cetera omnia indigent ipso. Unde bonitas creata habet finem suum et complementum in bonitate divina, cum ad meliorem finem se habere non possit.

Deinde in creaturis est considerandum bonitas formaliter, et materialiter nam bonitas est ... principium primitivum eo quia est primus punctus boni essendi bonus et bonum enti in quo est, et omnibus, que ipsius entis sunt. id autem facit formaliter per suum bonificativum quod est proprietas simplex activa ipsius bonitatis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

simplicis bonitas e[st] recipiens in se ens ipsum et omnia quae ipsius entis sunt et hoc facit cum suo bonificabili quod e[st] proprietas receptiva sive sustentativa actionis ipsius bonificativi et aliorum principiorum

Tandem ipsa bonitas ad omnia concurrit cum suo bonificare ut actualiter sint bona in essentia creata. dignitates in essentia creata, nam in Deo, cum dignitates omnes sint una, et eadem indivisibilis essentia sui sunt idem numero, quod quaelibet e[st] id, quod omnes et quod quaelibet ita Dor in Compendio artis demonstrativae dis. 2a parte 2a regula 3a et 9a idem docet in arbore scientiae, arbore divinali cap. de dignitatibus divinis, et alibi. quare in Deo bonum non habet accidens minoritas, caritas, nec defectus alicuius ut saepe monet Dor in libris suis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

44

129

Predicta expositio speculativa est forma universalis ad alia omnia principia suo modo explananda exceptis Caritate, et minoritate que non se habent sicut reliqua principia. Caritas enim semper est accidens, sive accidentale principium, et non substantiale: ut Dominus in arte magna parte 3.a distinctione 1.a Cap. 10 n.o : et distinctione 2.a Cap. 12 n.o ac etiam in lectura tabule generalis et artis inventiue, dist. 2.a Cap. de Caritate; minoritas autem quamvis substantialis sit et accidentalis; tamen defectum dicit, et tendit ad non esse eorum, que cetera principia ponunt inde dicit. cras circa nihil. Vide 99. de expositione 2.m artem pratica die 16. 10bris 1643

Cum in arte ista, et in omnibus mysteria et prattica quid enim scire iuvat, si non sequitur usus; et Galeno teste quod est universalibus methodus id in particularibus exercitatio est; ideo sic exponenda est dictio bonitatis ut illius dirigat ad usum et exercitium, liceat quoque mediante bonitate de rebus iudicare et hec expositio erit quoque forma ad alias dictiones exponendas.

Bonitas igitur est ens; id est medium quodam scienti quecumque conveniunt et bonitatem sapiunt: medium inquam, id est exemplar et speculum; exemplar, respectu scibilium, et speculum, respectu illius ratione cuius id est continentia, atque implicatione formali prout est exemplar; et speculatione, contemplatione ac inquisitione cuius prout est speculum. bonum; id est artista a contemplatione bonitatis specularis sic denominatus. agit bonum; id est reducit, contrahit, et iudicat cum bonitate per bonitatem, et secundum bonitatem, ad bonitatem et

in bonitate

(c) 2007 Ministerio de Cultura

reduxit ingredi, que sunt de ratione bonitatis, et de implicatione ingressibilia ad ipsam bonitatem: contrahit autem bonitatem predictam ad illa: et iudicat de illis per ipsam. et quodlibet horum officiorum et omnia simul convenienter exercet ratione bonitatis. et sic bonum est esse, id est utile in humano intellectu egenti instrumento tale medium sciendi et speculum sibi subpeditare, et cum eo actus suos exercere. et malum est non esse, id est damnum, et incommodum incurrit ex defectu huius instrumenti.

Est tamen sciendum pro huiusmodi omnium predictorum declaratione, quod eadem bonitas est exemplar secundum concordantiam, eorum tamen, que continet et in sua ratione implicant. et hoc tribus modis, videlicet quod idem: quod propinquum quod simile: quod distinctum: quod equale. et quod proportionatum.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

45

130

coexemplaritatu propinquar et earum emanationes sicut virtutes, glorie, concordantie, et finis; ut laudem, letitiam, amicitiam, possessionem, et cetera huiusmodi, que per bonitate hoc pacto dignoscunt.

Per equale e exemplar dignoscendi cetera alia quevimplaria principia; non tantu propinqua; sed etiam reliqua 2m eandem quorequalem ronem exemplarem, sicut magnitudini durationem etc.

Hinc si tibi proponit questio generina poteris pro libito tuo ad quodlibet artis principiu recurrere; omnia n. agregant, miscentur, discurrunt. Consonant et fovent se, mutuoque iuvamen tribuunt, ut constituenda constituant, et constituta manifestent ac demonstrent; et sic unu in agendo causat omnia alia que intrant ipsum; sicut bonu quando agit bonu, agit quoque magnum, durans etc.; et hoc rone magnitudinis, durationis etc. que in se habet.

Quare si proposito themate recurris subito ad 1m, quod tibi occurrerit ex decem et octo principiis faciendo subm et miscendo cum aliis sicut aplicando ad primam secundam 3am et 4am figuram ad tabulam regulas diffinitiones et derivationes in tanta subito erit copia et facundia quod tu ipse sentias te superare; hicque pro tanto beneficio et ipse pro tota virtute tua ei reddas debitas gratias a quo bonu accepisti Deo s. semper benedicto, qui e omniu bonoru autor et finis

Per proportionatu tandem e exemplar dignoscendi quosdam status et aliquales modos in actu essendi de omnibus decem et octo principiis dictibus generaliter et specialiter veruntamen quia non habent cum eis equalem generalitatem ideo 2m proportionem et ut ocasio postulaverit de eis dicunt: sic

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sunt essentia, natura materia forma abstractio concretio formalitas quidditas et cetere huiusmodi forme

Tertius bonitas dicit. quoque speculum et quoniam respectus specularis refert. ad alium; nec aliter quam de exemplari dicendum est. bonitas q.o bifariam est speculum ipsi. illius videlz. 2m concordantiam, et 2m contrarietatem

2m concordantia quidem sex modis, sicut proxime expositum est in respectu exemplari prout et illius sequit. ipsius exemplaris naturam et ad eius rationem coaretat. sicut coartari et ligari monet D.or in prologo artis amative: quod idem de voluntate docet; hec enim rationibus competentibus ligatur ad amandum bonum et fugiendum malum.

2m contrarietatem v.o est bonitas speculum sex modis oppositis s. per diversum, per remotum, per dissimile per longinquum, per inequale atque per improportionatum et hoc opposito modo predictorum j. non sequendo naturam exemplaris; sed potius ipsum speculum sequendo conditionem naturam dignitatem, et proprietatem illius qui virtute sua subtilitate et conditione est supra se convertivus et alterativus atque ex oppositis oppositorum convictivus. ita manifeste colligitur ex arte amativa boni dis. 2a cap. 9.o et ultimo

Illius igit. ipse sequendo proprietatem suam, cum bonitate attingit per diversum malitiam, j. finalem in convenientiam: et ex proprietatibus bonitatis deducit opposita ratione proprietatis malitie: malitias proprias particulares et determinatas sicut contrario modo, de bonitate per idem dictum est: nam ex communi axiomate: oppositorum eadem est disciplina. quia uno cognito, cognoscit. et aliud per modum oppositum: sicut de virtutibus et vitiis eis oppositis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ridetur in Compendio artis demonstrativæ de 3a parte 4a figuræ V. et Constat etiam ex pluribus locis artis maioris et alibi, ut significabimus infra. Ex dictis observandum est, et forte exponendum Cap. 20. exponendo diffinitionem Caritatis.

Per discordantiam autem est bonitas speculum dignoscendi opposita suarum propinquitatum sicut vitium, poenam repugnantiam, frustrationem etc.

Per dissimile est speculum dignoscendi opposita suarum emanationum, sicut sunt improportionem, incongruum, indignum illicitum etc.

Per longiorum est speculum dignoscendi opposita suarum Virtutum; ut Vituperium tristitiam discordiam etc.

Per inequale est speculum dignoscendi opposita privativa suarum equalitatum, ut parvitatem, fragilitatem etc. et etiam individualis specificationis earundem equalitatem sicut magnitudinem ignis et huius ignis: arboris et huius arboris et etiam Caliditatem ignis et huius ignis etc.

Per improportionalitatem tandem bonitas est speculum dignoscendi relativa opposita suarum proportionum: sicut esse relative oppositum ad essentiam. Concretum ad abstractum: actio ad passionem etc. Unde et ex proprietate sua venit a Cognitione Concreti in cognitionem abstracti: a Cognitione actionis, in Cognitionem passionis etc. Ex dictis maxime obsservandum est amatoribus Lullianæ artis ut Curent per unam veritatem colligere aliam quod duobus modis

modis fieri potest s. via Concordantiæ, et via Contrarietatis quando in alicuius rei propriæ passiones ignorantur neque aliquo ex hoc modis Concordantiæ colligi valent statim ad illius oppositi naturam recurrendum est. Cuius passiones si cognosci poterunt, et alterius oppositi cognitionem vero adiuti colligentur, tunc ad naturæ scalam confugere debemus, et priorem vel posteriorem in tali scala indagare passiones; ex quarum cognitione eius, de quo loquimur per respectus varios passiones cognoscemus. ita advertit Valerius de Valeriis in suo opere aureo 1a. parte animaduersione pro fornis numero 3o. pagina 1028. et observat passim a magistro

Sciendum tamen est pro totali et omnimoda explicatione quod bonitas est duplex; s. necessaria una, et altera congrua: necessaria quidem est maior et a dextris collocanda quæ deesse non potest, nec aliter se habere. Congrua vero est minor, et in sinistris locanda quæ pro beneplacito necessariæ aliter se habere potest.

Ipsa quoque bonitas est exemplar et speculum cum quatuor respectibus, s. cum unitate, identitate, genitiva et prædicabilitate. Cum unitate quidem ad coniugationes, sive declinationes, quæ sunt sui unius, et fundamentalis prædicationis diversæ variæ quæ plurificationes suæ terminationes. de his agit Doctor illuminatus in introductorio ad artem demonstratiuam cap. 31. et passim utitur coniugationibus variis, declinationibus suæ terminationibus eiusdem termini; estque talis usus maxime necessarius ad ornatam terminorum mixtionem; ut sumantur abstractive, concretive: nominaliter, verbaliter: in recto, in obliquo: particulari

adverbialit. Simpliciter, Compositive; active, passive: et alijs modis pro ut occasio seu discursus postulaverit

De bonitate hic assignamus varias Coniugationes, seu declinationes, quibus diligens Artista alias abligat. et sunt bonitas, bonalitas, boneitas, bonanimitas, bonu, bonificativu, bonificativitas bonificabile, bonificabilitas, bonificare, bonificari, bonificatio, bonificantia, bonificans, bonificaturus, bonificatus, bonificandus bonificator, bonificax; bonitatis, bene, perbene etc.

Est autem bonitas abstractum, et significat essentiam boni. bonalitas e bonitas cum qualitate, i. absque ulli diversitate. boneitas, bonitas cum identitate. bonanimitas bonitas cum magnitudine Animi. bonu e ei subjectiuu bonitatis, et Concretum eius. bonificatiuu, e bonitas cum proprietate activa bonificandi. bonificativitas e ipsa ratio solius bonificativi. bonificabile e dispositio bonificandi seu bonificatu recipiendi, et proprietas passiva bonitatis ad recipienda bonificationes. bonificabilitas e ipsius bonificabilis formalitas. bonificare e actus bonitatis et actualitas bonificativi, bonificari e ingressio precedentis actus activi et actuatio bonificabilis. bonificatio est utriusque dictorum actuu ratio, seu relatio. bonificantia est bona agentia. bonificans e bonu de presenti agens. bonificaturus e bonu in futuro operaturum. bonificatus e bonu productum. bonificandus est bonu formandum, sive efficiendu bonificator e bonus cum permanentia productor bonificax e bonus efficax, i. cum magnitudine potestatis. ~~bonitatis~~ bonitatis e bonitas possidens bene e bonitas actu aliquid efficiens. perbene est multum perficiens

Deinde principales terminorum terminationes sequentibus sillabis significant. videlz. re; ri:

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ans: ris: le: tus: nus: do: ne: er: in: per: de: hæ terminationes omnes verborum et nominum. Re significat verba activa: ri significat verba passiva, deponentia communia et neutra. ans significat actum. rus potentialitatem activam le et tus participia praedictis participiis correspondentia, sicut magnificabile magnificatus. nus significat concretum ut bonus. do significat abstractum, ut magnitudo. ne, et er significant adverbia ut bene, sapienter. in, per, de etc. compositiones terminorum significant sicut iniustitia, perturbatio, desperatio etc.

Tandem terminationes variae significant varios usus, modos, et actus eiusdem termini; deserviuntque maxime geminationes terminorum pro dictis declinationibus sive coniugationibus. Consule nostrum Dominum Salem sebtum in sua grammatica speculativa cap. 11. 12: et 24. ut. 8.° et 9.°

Sed ne terminorum geminatio et varia declinatio seu coniugatio tibi videatur inutilis expende rationem quam doctor in lectura tabulae generalis, et artis inventivae dis. 3.a p. 5.a columna B. C. K. q. H. T. B. C. Sacramentum eucaristiae probat. Si sacramentum quod magis nobilissimus est; sequitur quod in sacramentum principiat virtutem de virtute, et principium de principio et virtutem de principio: et principium de virtute: et claritatem de principio et de virtute: et virtus oritur de virtute et principium de principio et virtus de principio, et principium de virtute et claritas ex ambobus et ambo de claritate et hoc in origine a deo magna ut inter deum et creaturam major esse non possit: atque si sacramentum non est desicut virtus principio, et principium virtuti et magis sibi ipsi et sic de claritate

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ipsi quidem effectus impossibilis est 2.m mutuam correspontionem
Virtutis, principii et Claritatis igit. e Sacramentu Eucaristia

Cum autem declinationu sive
coniugationu adverte termina semper aucupiendum ee in voc
s. alia terminatione, illa s. que magis erit in voce pro termino
de quo sermo erit: quamvis n. terminationes omnes comunes sint
omnib. terminis semper tamē alioz. uti standum est,
in aliis ad aliud quoalis sis: quod vix continget; nam si
aliqua terminatione uti vis que nō sonat comunit. pro tuo,
quem habes! sume alium terminu sinonimu in quo bene
sonet: ut si adversarius non bene audit bonificativu, loco eius
dic perfectivu. et sic de aliis. hec de 1º respectu s. de unitate;
nunc ad 2m veniamus.

Deinde bonitas cum identitate est
exemplar et speculum identicu ad suas distributiones, seu par-
ticulares bonitates que generalit. sunt due sicut dictu ē supra
versa dicendum tamen: ita qd bonitas sub eadem ratione pre-
dicat. de necessaria, et congrua bonitate; nec non et de singulis con-
gruis bonitatibus; sicut diximus versu peridem

Cum genitura ē bonitas exemplar
et speculum ad emanationes seu innata eius: de quib. jam diximus,
versu per simile. Tandem cum predicabilitate est
bonitas exemplar et speculum a termino substantis seu pre-
dicabilitate sicut sunt comunicare bona distribuere propria
subvenire miseris, iuvare debiles succurrere inopi favere de-
relicto, pascere esurientē cooperire nudum; et cetera huiusmodi
que predicabilitati bonitatis subordinant.

Hec de bonitate dicta sunt, ut sint
exemplar ad expositionē alioz. principioz.: quare in sequentib.

capitulis solum proprie attingemus; hinc V.º de proni comunia volumus ut melius acquirat. Unus. nec obliviscaris que diximus in arte brevi super dictos principios Cap. 9 de dictoe magnitudinis

Caput 9.m de dictione Magnitudinis

Magnitudo sic dicta quasi magni altitudo sive multitudo, i. copiositas sufficientia, et praecellentia ipsius magni, qd. e. concretum, et ei subjectum eiusdem magnitudinis. dicit. autem magnitudo magni altitudo, qa. e. abstracta ratio ipsius magni abstractum n. ex magistro nostro in Logica nova dis. 4. Cap. 4 2 nº. 42 est altitudo supra suu concretu existens eo qd. sua essentia est, ac proinde for litas et ratio essendi ipsius concreti.

Significat autem Magnitudo absolute aeque indifferentem sufficientiam et definit. sic. Magnitudo e. id rone cuius bonitas duratio etc. sunt magnae ambiens omnes extremitates essendi, cuius situatio fieri et declarari potest sicut cap. antecedenti de bonitate dictum est Art.9. 19. de expositione reali de 1ª Januarii 1644.

Art9. 19. de expositione reali seu literali. die 1º Januari Anno 1644

Magnitudo est id, i. ens, qd. e. designata positio subjectiua esse. essendi, sub identica expositione sufficientiae: rone cuius j. nata et formalitate cuius: bonitas, j. una formalitas essendi. et duratio, j. alia formalitas permanendi, et sic de ceteris: sunt magnae. j. sunt in sua sufficientia copiatae: ambiens omnes extremitates essendi, j. comprehendens sub sua rone generali subalternium, speciale et particulare, quae sunt extrema distributionis, et sub ambitu magnitudinis continetur: magnitudinis, inquam, sive vicentis sive melius

siue operationis ut declarat Valerius de Valeriis in diffõe pretenti
Vel sic fiat expositio realis.

magnitudo rõne sui ē magna; j. 1m̃ ē magnũ: et rõne
sui habet naturam magnificandi ut non sit vacua a suo
fine. deinde est ens rõne entitatis; sicut entitas, bonitas,
duratio, etc. sunt magna rõne magnitudinis et habent
naturam magnificantem. Unde q.a magnitudo est ens,
et omne ens est magnũ, et extra ens nill est, sequit.
quod magnitudo est ambiens siue magnificans omnes ex-
tremitates essendi.

Fidtamñ est notandũ q.d extremi-
tates essendi sunt principia et omnia illa, de quibus ista
prȩdicant. quamuis autem aliquam minoritatem patiant.
et paruitatem ē tamñ est ut ad majorem magnitudinẽ accidant
sicut patet in grano tritici et aliis ut n. docet Mag.
Egregius in arte inuentiua veritatis dis. 3a regula 3a
folio 14 collumna 2a. ē existens in defectu rõne ipsius
defectus mouet perfectionẽ ad priuationem: et perfectio
rõne essendi mouet priuationẽ ad desinendum: et priuatio
rõne perfectionis mouet defectum ad esse: et defectus rõne
priuationis mouet ē ad perfectionẽ ..... sicut patet in ge-
nerabilibus, et corruptibilibus. aliter n. nec generatio nec
corruptio potest esse — esse. perfectio. priuatio. deffectus.

Hinc idem D.r in breui lectura
tabule generalis obiicienti et destruere volenti diffõem du-
rationis, dicendo q.d bonitas corruptibilis nõ durat in subo
corruptibili in quo est: respondet bonũ esse q.d sit co-
rruptio ad hoc ut sit generatio; ris. n. quȩ sic corrumpit.
ē in se minorat., magna permanet in suo fine; sic pp

deficiendo permanet et parvitatem sustinendo sentit. magna

Q. 29. de expositione artificiali speculatiua

Art. 29. De expositione artificiali speculatiua

Die [illegible] Januarii Anno 16[illegible]

Consideratur humanus intellectus magnitudinem duplicit.: s. obiectiue et subiectiue, sicut late diximus de bonitate in eius expositione speculatiua hic tamen supplemus aliqua.

Consideratur autem magnitudo in subo subiectiue et determinate duobus modis; quia aut vlr. aut particularit. Si vlr., aut sub rone efficientis et finis, sicut in Deo; aut sub rone actionis et passionis, sive forme et materie, sicut in Creatura.

Si sub rone efficientis, et finis; intelligit intellectus humanus qd. necesse est aliquam magnitudinem esse que vlr. sit efficiens omnium aliorum a se et ratio huius est; quoniam talis magnitudo est et potest esse in se omni modo perfecta: qd si talis magnitudo nd esset nulla esset magnitudo sine parvitate et quanto magis maior esset magnitudo, tanto esset maioris parvitatis; sed hoc est impossibile; quia si possibile esset tunc parvitas esset magnitudo; que e contradictio manifesta: qe. e talis magnitudo, que rone sui complementi cum sit infinita est vlr. efficiens omnium aliorum magnitudinum: et ipsa quidem magnitudo est complementum, sive finis et perfectio omnium et qa in nulla alia praeter illam reperit. quies sine labore et perfectio sine defectu sequit. qd ipsa est vlr. efficiens et complementum aliorum magnitudinum a se. Quod autem magnitudo sit principium vle sub rone actionis et passionis, sive forme et materie

demonstrat. sic verum est magnitudinem esse ens generalitatis;
et est magnum per magnitudinem dat quod magnitudo entitati a magnum, ens
et ab entitate suscipit et ens. Unde quod unum et aliud est in forma
generali, et patitur sub eadem generali forma, concludit necessario,
quod magnitudo est principium generale sub ratione actionis et passionis.
quod si ita non esset sequeretur quod entitas non esset forma generalis, nec
omne quod est, esset ens per entitatem. hoc autem est falsum et im-
possibile. est igitur principium ut sic sub ratione formae, et materiae
sint actionis et passionis. hoc autem intellige in creaturis nam
in Deo non est passio receptiva, dignitates enim divinae semper
agunt, et nihil patiuntur, ut docet Doctor in compendio
artis demonstrativae dist. 1a 4a parte supra eminentiali

Deinde illus Remanens considerat
magnitudinem particulariter in aliquo individuo determinate;
scilicet aut in Deo, et sic est substantia infinita aut in aliquo parti-
culari finito, et sic dupliciter, scilicet substantialiter et accidentaliter.
substantialiter quidem, ut substantia, et omnes eius partes sunt magis
magnae ut etiam habeant maiorem sufficientiam quam accidentia.
Sed accidentaliter 4or modis. 1o modo supernaturaliter ut in virtu-
tibus et donis supernaturalibus. 2o naturaliter, ut in magnitudine
accidentali quae est similitudo magnitudinis substantialis communicata
naliter aliis principiis substantialibus et accidentalibus: 3o modo
moraliter, ut in virtutibus acquisitis et scientiis 4o modo arti-
ficialiter, ut in illuminis et hic expositio magnitudinis potest
et aliis principiis applicari suo modo. Reg. 39. de expositione
artificiali practica

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Magnitudo est id, quod designatur exemplar et speculum habens rationem
sufficientiae et copiae ratione cuius quod continentia multiplicationis spe-
culationis contemplativae et repraesentativae cuius bonitas du-
ratio etc. Consequenter principia sunt magna quod repraesentant
et volvunt in esse sufficienti et copioso ambiens omnes
extremitates essendi quod per concordantiam repraesentans tamen
omnia quae quovis modo de sua ratione sunt interum ambiens
omnes extremitates essendi quod positiva omnia de ratione magni-
tudinis et per concordantiam ad contrarietatem simul repre-
sentans etiam sua privativa

Est autem exemplar per concordantiam
sex modis dictis de bonitate cap. 7. art. 3. per eundem quod id huius
determinationis per propinquum ad positivum concordantiam medium
aequalitatem et majoritatem per simile ad duas proprias ema-
nationes ut sint sufficientia latitudo etc. sicut in serie data
similium et dissimilium patet per distinctum ad emanationes
duas propinquitatem per aequale ad tertia omnia principia
coaequalia et tandem per proportionatum ad varios status et
modos. Deinde est speculum per concor-
dantiam et contrarietatem sicut cap. 7. in statu de bonitate
dictum est repugnantes termini apparent in serie dicta
numero antecedenti .....

Notandum 1º quod magnitudo
est duplex quidem intensa, altera vero diffusa seu extensa
intensa est secreta et collecta atque fortis diffusa vero est extensa
atque dispersa, et ad alia quovis dilata quod ut copiosa

Notandum est 2º id ~~quod~~ quod de
sententia Magistri egregius dixit in arte inventiva veri-
tatis est 3a regula 8a G de sententia duplex magnitudo

51
136

est sensibile, s. propinquu, et remotu. propinquu quide[m] ē de prox[im]o ipso sensitivo constitutu et humidum radicale sentiens, sensibile v[er]o remotum ē duplex, s. intensum et extensum. intensum quidem est ipsum humidum nutrimentale conversum cum ipso humido radicali in substantiam; extensum est quidquid sensibile in ipsum animal attingunt extra, hec expendit D[octo]r no[n] solu[m] in sensu diciam in aliis et extendenda sunt, sive applicanda ad omnia principia et

Notandum 3o q[uod] Magnitudinem cum aliis dicit est simplex et duplex ut simplex dicit magnificativum, et ut duplex dicit magnificabile ut. n. advertit D[octo]r in arbo[re] [...] seu arbore questionali de questionibus ramorum arboris elementalis forma est simplex per actione et materia est duplex per passionem: quoniam inquit D[octo]r una est materia intra q. est propinqua que est de una et eadem essentia cum forma sicut materia ignis simplicis, et alia est materia extra (idest remota) de qua est elementatum huiusmodi.

Notandum 4o q[uo]d Magnitudo est simplex ut dicit Magnificativum duplex v[er]o ut dicit magnificabile et advertit Egregius Magister in libro de Correlativis dis 2a q[uo]d magnitudo dicens tria correlativa intrinseca s. magnificativum magnificabile, et magnificare non potest per suum magnificativum agere extra suam essentiam ad ut magnificet [...] magnificabilitates peregrinas, externas seu extraneas videlicet bonitatis durationis etc. cas in suo proprio innato, et substantiali magnificabili recipiuntur; deinde magnificat et ipsas caracterisando facit de genere magnitudinis

Capitulo ... de ... Jurisdicciones ... die 18 Januarii 1649

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ex accidentis, et quae extra erant magnificabilitatis peregrinae et extensae; sunt intra peregrinae et intensae seu intrinsecae, et collectae in ipsa magnificabilitate intra, seu propinqua sic intelligens dicta de humido nutrimentali notabili 7º

Notandum 5º quod praedictis consonant verba doctoris in arte inventiva dist. 3ª citata regula 8 § de ratiocinativa in initio dicentis potentia realis ex ratiocinativo propinquo tamquam ex forma propinqua et ex rationabili propinquo tamquam ex materia propinqua ~~con~~ ~~ipsam~~ constituta est in qua scilicet materia propinqua cum ipsum ratiocinativum agat habet necessario agere super materiam remotam quam invenit in propinqua, est autem ista materia remota duplex ~~scilicet intensa~~, et extensa ut idem doctor prosequitur juxta dicta notabili 2º sed ne equivocatio locum habeat

Notandum 6º quod Magister in arbore scientiae loco citato notabili 3º solum dividit materiam in propinquam, et remotam: nec ita ibi subdividit sicut in aliis locis citatis fecit ideo 1am appellat intra 2am vero extra scilicet 1am ut essentialem 2am vero accidentalem. Ceterum cum in aliis locis citatis materiam remotam seu accidentalem subdividit in intensam et extensam, intensam appellat intra scilicet repositam in intrinseca extensam vero appellat extra scilicet extra positam

Tandem Magnitudo habet quoque 4or respectus cum quibus est exemplar, et speculum cum unitate ad suas delineationes: cum identitate ad distributiones cum genitura ad emanationes et ~~cum~~ praedicabilitate ad terminos subjectos suae praedicabilitati ut sunt extendere intensa diffundere virtutem ampliare potentiam magnificare vires et cetera huiusmodi actus scilicet omnes magnitudinis et innatos eius

Caput 10m de diffinitione Durationis

die 18 Januarii 1644

Duratio quasi esse durandi ratio i. considerandum esse rassi durandi in esse rassi i. perseverandi vel manendi in esse rassi i. fundamentum: sonat enim ipsa duratio solem permanentiam i. rationem radicalem permanendi, et definit: ratione cuius bonitas magnitudo etc. durant sicuti dictum sit ut supra cap. 8. etc. 1 de expositione realis magnitudinis

Duratio est ens i. proprietas signata et designata formaliter ratione cuius i. virtute vigore aut natura cuius bonitas magnitudo etc. durant i. existunt in actuali existentia positiva vel potentiva de quibus infra articulo sequenti visite.

Vel sic fiat expositio realis durationis per se proprie est durans, et habet naturam durandi: proprietas durat ratione durationis, et duratio est propria ratio proprietatis cum vero dicit: ratione cuius demonstrant: proprietates essentiales durationis que sunt durifactivum durificabile et durificare, nam per ipsas habet rationem ut sit activa passiva, et actualis et unde bonitas etc. que durant ratione durationis et per durationem durant ac habent naturam durandi finis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Est ut Don. qd duratio generalis est sui ipsius plena prout continet durificativum durificabile et durificare: tunc vo aliarum partium plena existit, cum per magnitudinem e magna et potestatem potens atque per caeteras tales, qualis per ea fieri postulat. Eodem dicatur de aliis principiis quodlibet n. est suiipsius plenum per sua intrinseca correlativa. N.o 29. de expositione artificiali speculativa

Speculativa expositio fiat proportionalis, sicut de bonitate et magnitudine diximus. ut autem docet D.or in arte Amativa dis. 2a Cap. 7. § bonitas Magnitudo: in bonitate est bonificativum sub rone durationis durativum; et bonificare, sub rone durationis Durabile: qu. siquidem duratio substalis, pars substae consistit ut divina Eternitas substalis similitudinem suam creaturis infundat: hec autem substalis duratio subm est temporis substae qd est accidens in ipsa duratione substali sustentatu, et ab illa procedens: quemmamodum substalis bonitas e subm accidentalis bonitatis substae.

Et sicut substa et partes ius substantialis sunt substalis bonae per bonitatem substalem, et partes accidentalis sunt accidentalis bonae per bonitatem accidentalem: sic quoque partes substalis substae sunt substalis durantes per durationem substalem; partes vo accidentalis sunt accidentalis durantes per accidentalem durationem: qd tempus appellatur; et de quo concludit Magister loco sitato. est qd tempus duratio accidentium substae; et duratio substalis, subm temporis.

Item duratio considerari valet objective, et subjective: deinde subjective, aut in Deo, aut in creaturis: et in istis, aut substalis

138

aut accidentaliter; sicut in simili cap. 8. et 9.o diximus. Cert. autem Dei duratio appellat. aeternitas; rerum permanentium aevum: successivorum autem tempus dass (?) sep deinde est Creata duratio; vel duobus modis consideratur. s. positive et positiue: 1a dicta positiue est in 1o. signo essendi, et com- munitatis 2a; quae positio appellat. sive perseverantia, in Creata autem Duratio cum sit aeterna positio, nec admittit incoeptionem nec 1am positionem. Alia 39. de expositione ar- tificiali practica die 19 Januarii 1644

Duratio est proprietas; quae designatur exemplar et speculum; fons cuius; quae continuentia, implicatione, sive contemplatione cuius bonitas magnitudo et caetera exemplaria principia ac resigna entia durant; quae repraesentantur in te durabili.

Et autem exemplar sex modis per concordantiam et veritatem, ac etiam cum quatuor respectibus supra declaratis cap. 8.o et 9.o Propinqua durationis sunt mag- nitudo, concordantia, finis perfectionis, et terminationis, equalitas et gloria. Similia et dissimilia habent in serie.

Termini substantes predicabilitati durationis sunt actus innatos eius; sicut perseverare in te et pro- positio permanere in sententia, quae sunt actus perseverantiae, et permanentiae; et hinc in aliis expositionibus dignoscendi venient termini substantes. ne in vilis quidquid repetamus, et veritatis amatoribus exercitium maneat; quae eo magis constanter constat, quo majori ?, et industria possidetur acquisitione propria Cap. 11 de expositione potestatis die 19 Januarii Anno 1644

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Potestas quasi ponendi et tenendi entitas, seu formalitas; ponendi, inquam est, et tenendi posse; i. eliciendi seu agendi actum potentis vigoroso. sonat enim potestas indifferente vigorem et fortem essendi, existendi, agendi. et definit: id per quod bonitas magnitudo possunt existere et agere. Ntg. 19 de expositione reali 21

Situatio, et eius expositio fiant ut supra, de bonitate dictum est Cap 8.° et de magnitudine Cap 9. expositio autem 2m rum et literalis est haec. potestas est id; i. designata formalitas; designata, inquam sub ratione vigoris, et efficaciae ad existendum atque agendum: ratione cuius i. causa, proprietate et nata cuius: bonitas, magnitudo etc. possunt; i. potentes sunt, atque efficatia in essendo, existendo, atque agendo. itaque potestas sola non est ratio essendi neque existendi; neque agendi (ut quidam autumant) sed in his duntaxat, posse habendi.

Unde siquoque fiat expositio realis. potestas ratione sui est potest et ratione sui habet naturam possificandi: existentia autem ratione potestatis potest ut potestas per existentiam possit existere; nisi n. potestas tribuere posse existentiae non posset potestas existere; quia existentia non posset se ipsi illi communicare. adduc potestas tribui posse agentiae, ut agentia habeat posse agere; quia nisi potestas tribuere posse ipsi agentiae, non posset ... agentia agere; ac proinde nec potestas haberet agere ... agentiam. et adduc potestas tribui posse entitati sive

suæ essentiæ (hæ enim Convertuntur ut monet Dor in arte magna parte 10a Cap. de essentia) ut entitas habeat posse ens facere; et essentia possit dare esse: quia nisi potestas tribueret essentiæ posse, non posset essentia dare esse: ac proinde potestas non haberet esse per essentiam, postquam essentia non posset potestati se Comunicare. et ideo bonitas magnitudo et omnia alia principia possunt esse existere et agere ratione potestatis; quamvis esse sit ratione essentiæ, existere ratione existentiæ: et agere, ratione agentiæ. potestas ergo sola dat solum posse: potestas in essentia dat posse esse: in existentia posse existere; et in agentia posse agere.

Sed hic Notat Declarus quod neque essentia essendi, neque existentia existendi, neque agentia agendi est ratio, sicut quidam (inquit ille) non satis caute exponentes asseruerunt. Cui vero rationem assignat; quia neque essentia, sive entitas determinatæ essendi est ratio differens a quocumque principiorum. sed ipsa quoque ratio essendi est bonitas magnitudo etc.; quia quodlibet principium sua essentia est et sua entitas recte dicitur. neque existentia ab eisdem quoque principiis realiter differt; cum sit eorumque modus intrinsecus; et actualis positio. neque existentia neque agentia ab ipsis principiis differt realiter. Cum sit unius cuiusque iuxta suam rationem, vis. Unde quamvis bonitas per magnitudinem sit magna et per entitatem ens; id tamen cum discrimine non est magna per magnitudinem quæ est alterius naturæ: est tamen ens per entitatem, quæ est sua propria natura. idem de essentia et de agentia dices.

Ad huius intelligentiam Notandum est, quod terminorum alii sunt subiectivi, designantes determinatam naturam

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sive abstractam, ut bonitatem magnitudinem ac cetera principia absoluta, et subjecta omnia naturalia; sive respectivam, ut differentiam concordantiam, et cetera principia respectiva; quae sunt instrumenta determinate cognoscendi absoluta omnia, sive designativa conditionum et formarum in quaestionibus sive regulis, quae sunt instrumenta 1ae et 2ae figurae designatarum.

Alii termini sunt scholastici et scientiales, qui non significant naturam, sed statum, conditionem et motum naturae; hujus generis sunt numerosa multitudo terminorum quibus utimur in via scholastica ad apprehendendum scientifice, et significandum rerum significationem. et hujusmodi terminorum series varias sub nomine centum formarum, in variis libris Doctor ordinavit; sicut in arte brevi, et magna, in logica nova; in arbore scientiae et alibi. qui quidem termini (de quibus fusius diximus in parte 10a) non sunt ipsa generalia principia: ideo monuimus in definitione bonitatis, quod ipsa per proportionatum est exemplar dignoscendi aliquales modos de rebus dicibilibus; eos dumtaxat, qui bonitati ipsi sunt proportionati....

Hinc sciendum est, quod sicut modorum alii sunt intrinseci, et alii extrinseci, alii generales et alii speciales; alii reales, et alii intentionales, alii substantiales et alii accidentales, alii naturales, et alii instrumentales etc.: sic quoque scibilium terminorum, sive scholasticorum variae divisiones formari possunt de quo alibi.

Nunc sive sufficiat, quod entitas, existentia, et agentia sunt termini scholastici significantes modos intrinsecos cujuslibet naturae, sicut tivum, bile, et are hinc quoque termini generales substantiis omnibus monstrare pro-

(c) 2007 Ministerio de Cultura

55 140

nide non emendicabilis ab extra: quare effluxus Vs bonitatis ad dictos terminos realis est et simplex sicut Magister egregius docet libro de Significatione, dis 2a parte 2a, cap. de Simplicitate. Simplex nignam simplicitate essentie, ad differentiam fluxus ejusdem bonitatis ad Magnitudinem, qui diversarum naturarum compositionem dicit; ac proinde etiam accidentium ut declarat idem Dor in libro de Correlativis dis. 37. sic quod etiam sit accidentium compositio

Ceterum eadem bonitas ad sua innata correlativa influxa, composita quoque dicitur ab eodem Magistro; sicut declarabimus supra cap. 1o notabili 2o et 4o. Unde simplex quidem est simplicitate essentie; composita vero compositione innatarum proprietatum.

Quare Respondemus ad Scotistas quod sicut bonitas non ratione sui, sed ratione bonificativi est est bonificabilis; sic quoque non ratione sui sed ratione entitatis cum ... nam sicut entitas est conceptus quidditativus, et modus intrinsecus absolutus bonitatis sic bonificabilitas est eiusdem bonitatis quidditativus conceptus et innata proprietas relativa modi autem absoluti et proprietates relative eadem identitate se habent comparatione formalitatis cuius sunt modi et proprietates: sed tamen inter se in eo differunt, quod modi absoluti ad invicem sunt idem re ordine tantum nature distincti; proprietates vero relative sunt ad invicem realiter distincte: ideo ad istas dignoscitur effluxus realis formalitatis, seu nature, non vero ad illos modos.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Fiet expositio speculatiua sicut dictu est supra, Cap. 8° et 9° et ad distributionẽ potestatis considerit ipsa vel objectiue, vel subjectiue. Objectiue quidem abstrait ab actu essendi, et solum dicit actum intelligendi debet autem retinere sic objectiue eamdem naturam quiditatẽ, atq; formalitatẽ, ne fictitia sit et quimerica consideratio. Subjectiue V°. dicit potestas actum essendi, existendi, et agendi. Unde distributio eius potest fieri ad modum distributionis entis per quatuordecim arbores; et tunc sub diuidi iuxta exigentiam seu Capacitatem cuius determinate arboris.

Quare varias potestatis diuisiones tibi ipse colligito ex diuersa arborum distinctione, quam initio partis 2æ. dabimus. et huiusmodi distributio potest proportionate obseruari in alijs principijs; sicut in bonitate Magnitudine etc.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

diximus proportionate ratione minoritatis quem in Deo locum non habet et Contrarietatis que a multis distat arboribus sicut infra Cap. 20 apparebit Cap. 39. de expositione arcispiculi practica de 26 1644

Potestas est id, quod designatum exemplar et speculum: ratione Cuius; quod Continentia, et relucentia Cuius: bonitas, magnitudo etc. habent existere et agere: quod relucent, et apparent efficatia, atque potentia in existendo, sive essendo exemplaria, ac specula: et in agendo; quod repraesentando illui ea, que Continent, per Concordantiam, et sua opposita, per Contrarietatem.

Acomodatio arcispiculi fiat ut supra Cap. 8 et 9°. propinqua potestatis sunt magnitudo Sapientia voluntas virtus principium et majoritas. Similia et dissimilia habentur in serie. termini substantes sunt esse Cuiuslibet formalitatis existere subiecti, agere suppositi, informare formę, pati materię, facultas superioris, et dominium etc. Caput 12 de definitione Sapientię dei 26, 1644

Sapientia quasi sagax Sapientia est dicta, sagax, inquam, quod ordinata et subtilis: vel Sapientia quasi salubris Sapientia: vel sacra, aut sancta, aut sapida scientia. 2m 1am ethimologiam dicit. de illu et instructu, proprius autem de illu. 2m 9° 2am dicit. de prudentia. et 2m 3am dicit. de divino et divinorum intelligentia.

Potest quoque Sapientia 2m artem dici sagax Sapientia; eo quod sit medium perspicaciter inveniendi

(c) 2007 Ministerio de Cultura

[...]terum q[uia] natura humana pro statu isto penali est impedita ad in-
telligendum propter peccatum protoplasti, ut docet Noster illuminatus
[...] Cap. 47 Sententiarum; et libro disputationis intellectus et fidei in so-
lutione objectionis 19, est quae Divi Augustini sententia libro
15 de trinitate Cap. ultimo circa finem, et ostendimus late
in tractatu in visione Dei disp. 3a art. 2o: ideo intellectus noster
et sustinet difficultates et labores ut veritatem, quam naturaliter
appetit, acquirat; et saepe saepius a sensibus atque imaginativa
decipitur. Sed huic mederi morbo egregius
Doctor Noster Raymundus Lull quamplaribus regulis, quas
tradidit ad dirigendum intellectum et reducendum artificiose ad
suam naturalem perfectionem, ut dimissis deceptoribus sensibus, atque
imaginativa super eos transcendat, et 2am [?] virtutem
suam iudicet: imo et se ipsum transcendere docet et cum veritate
de Deo iudicium ferre valeat, licet intellectus sui ipsius naturam
negat et naturae scandat altiori. Id totum docuit maxime Dor

(c) 2007 Ministerio de Cultura

in arte inveniendi veritatis dis. 3a. praecipue cum de fundis transcendentibus agit: et in scala illius; ac ubique regulis tradi...
Cap. 13. de diffoe. voluntatis die 12 februari 1644

Cap 13 de diffoe voluntatis

Die 12 februarij Anno 1644

Voluntas quasi vorendi; [id est] appetendi aut se in finem inclinandi facultas dicta est. vel aliter: voluntas quasi volvendi; [id est] movendi se in finem habilitas. vel aliter: voluntas quasi vorandi vis.

Prima etimologia dat: quod voluntas est ratio appetendi finem. 2o; quod est consequenter ratio movendi se et vim executivam in oblatum finem; actuando appetitum praedictum. 3o; quod consequenter coniungit, ligat connectit et unit affectus volentium; ac denique ipsa coniungit fini adepto in quo quiescit.

Sonat quidem voluntas vim quandam inclinativam ad finem, quem 1o appetit, et ad quem 2o movetur, ac cui 3o connectitur. et definitur sic. voluntas est id per quod bonitas magnitudo etc. sunt desiderabiles sive amabiles. ar. 19 de expositione reali:

Art 19 de expositione reali

Voluntas est id; [id est] designata quidditas, facultas: ratione cuius, [id est] facultate, causa, et occasione cuius: bonitas magnitudo etc. sunt desiderabiles sive amabiles, [id est] disponitae desiderari sive amari quae quidem dispositio etc. incita sit ipsis principiis non tamen absolute sed respectu voluntatis, ad quam spectat eius actus. Sunt autem bonitas magnitudo etc. desiderabiles sub ratione boni futuri et amabiles sub ratione boni praesentis. sed prout in ea dispositione actuantur, voluntas ipsa exponitur id per quod

143 58

Causa cuiusque ~~bonitas magnitudo etc.~~ alii desiderant et amantur, cum sit quaedam vis per quam illa bona optant in futuro, vel obtinent in praesenti.

Vel si fiat expositio realis. Voluntas ratione sui est amabilis et habet naturam amandi. et ipsa voluntas est virtuosa ratione virtutis; sicut virtus est amabilis ratione voluntatis et in voluntate.

Similiter exponatur appetitus nam sicut intellectus est similitudo illius sic appetitus est similitudo voluntatis. ita Doctor in arte magna parte 10. cap. 14 ar 27 et 28. ~~arts 29. de expositione artificiali speculativa~~

Artis 29 de expositione artificiali speculativa 11 9bre 1674

Notandum 3°. quod voluntas (sicut de illa diximus cap. antecedenti) habet aliquas conditiones naturales et proprias; alias vero per accidens. illae sunt quae sequuntur rationem voluntatis; istae vero quae deviantur ab ipsa. hinc Doctor loco proxime citato dicit libertatem (cap. 49 Sententiarum explicatam) et habitum innatum voluntati, hanc que habere intrinsecum velle: non autem nolle; quia nolle cum irascibilitate causatum est.

Quamvis quo; ex loco citato, et in arte amativa boni dis. 3a. cap. de voluntate, habeat voluntas naturam in-

inclinationem ad amandum amabilia et ad odibilia odiendum illam tamen dicit proprie per se et naturaliter; hanc vero per accidens et occasionaliter: nam subdit Doctor in arte Amativa Bonitato, ex amore maiorem assumit voluntas similitudinem et proprietatem, quam ex aliquo aliorum principiorum; cum sub ... amandi sit ex iis constituta: ergo id quod voluntas assumit ex opposito amoris (s. ex ira) sicut est nolle, erit dissimilitudo ipsius voluntatis; ac proinde illud tantum habet per accidens, et occasionaliter.

Sed dices quomodo ergo voluntas habet naturalem inclinationem ad odibilia odiendum? dicimus id esse ex ratione communi et ad mutuam principiorum mixtionem in mixtione elementorum significatam: sicut enim ignis naturaliter permittit in se frigiditatem aliquam, sibi oppositam, quam cum siccitate sibi conveniente recipit a terra; sic voluntas aliquid admittit irae sibi oppositae ut innatam habeat libertatem. Confirmatur: quia in naturalibus, ne vacuum detur agunt elementa contra propriam naturam.

Notandum 4º ad conditiones voluntatis perfecte attingendas consule quid de ipsa dicit illuminatus Doctor in parte 8a artis magnae: in dis. 2a lecturae super artem inventivam veritatis, et tabulam generalem; parte 2a et 3a figurae S. in cap. 49 sententiarum in arte Amativa boni: in philosophia amoris in arte voluntatis: in arte Amativa, in alia arte Amativa. has tres ultimas non habemus, sed eas habet Proaza in indice librorum raymundi quem ponit in fine lecturae situatae.

Notandum 5º impossibile esse dimittere voluntate, libertatem eius reluci in non esse, sicut cogi. ita Doctor illuminatus in compendio artis demonstrativae dis. 1º cap. de 2a parte figurae S. in fine et in arbore scientiae arbore generali, quaestionibus florum arboris generalis cap. de bonitate. q. 14.

vult dicit: divina bonitas et veritas non cogunt libertatem et voluntatem hominum. Secundum quae ex eodem Doctore in arte Amativa boni dist. 3a cap. de voluntate et cap. de virtute: et ex libro variarum quaestionum q. 84, et alibi diximus in scholiis artis brevis parte 11a cap. 7. solutionem 18am ad quaestionem 18. voluntatem cogi: ideo intelligendum est cum dicitur: veritas divina quae voluntatem cogi moraliter: finaliter autem non cogi. Altius 39. de expositione artificiali practica die 14 februarii 1644

Voluntas ab eis 1. designata exemplar et speculum bonitatis cuius 1. continentia et implicatione sive et imitatione, contemplatione representatione et speculatione cuius bonitas magnitudo etc. sunt desiderabiles sive amabiles 1. ab artista considerabiles, et speculabiles etc. in et desiderabili sive amabili.

Accomodatio artificiose fiat ut supra cap. 7 et 9. propinqua voluntati sunt justitia sapientia virtus principium. Similia et dissimilia videantur in serie termini voluntas existunt appetere bonum vale, odisse damnum, aborrere incommodum vacui contra inimicum vilitate conari repugnare inflammari ad ardua et huiusmodi.

Et quia homo prestatur ex penali et inordinato appetitu quod patitur difficultas ad prosequendum virtutem, vitium que fugiendum: ideo venerandus semper praeceptor Illuminatus Doctor Raymundus Lull divina caritate inflammatus tot cap. ante ars 3a enumeratas artis ad dirigendam voluntatem composuit et negatis sensibus, inordinatique appetitus affectibus, quasi veritate ipsa ligatus, et coarctatus erit declaravimus ar. ante in fine, veramque superiorum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ratione sequat. virtutis operis. Sicque suum operari finiatur qui Deus est par vera et gloriosa, in quo quietem valeat consequatur. Amen. Cap. 14. de diffone virtutis 16. 8bre 1647

Virtus est dicta quasi vigoris rectus actus, eo quod sit rectitudo permanentis principii et operationis; vel quasi vigoris rectus habitus, eo quod sit rectitudo habilitatis ex actuum frequentia adepta. Est quidem virtus indifferenter virtute actus explicabilis per 1m et 2m substantialem, et habitualem: et diffinit. origo unionis bonitatis magnitudinis etc. in uno bono magno etc. etc. de oppositione

Virtus est origo; scilicet fontalis, seu formalis ortus, emanatio, sive pullulatio: unionis bonitatis magnitudinis etc.; unionis, inquam, consistentiae bonitatis, magnitudinis, et caeterorum conformalium principiorum in uno bono magno etc.; i. in constituto de bonitate magnitudine etc. est autem ortus, non materialis neque effectivus sed conformalis, ut appareat quod virtus est aequalis primitivitatis cum ceteris principiis et ista omnia cum virtute: aeque enim in perfectione magna sunt.

Virtus igitur constituit formaliter in suo et non de aliis principiis materialiter nec per alia principia effective sive efficienter, sed in unione aliorum principiorum conformali quae dicit rectitudinem et coniunctionem essentialem, atque condicentem principiorum. Caetera quoque principia constituunt formaliter non de virtute materialiter, nec per virtutem effective, sed in unione cum ipsa, et ad invicem: hoc autem intellige de constitutione formali in eo composito; nam in esse

(c) 2007 Ministerio de Cultura

60
145

simpliciter, unum quodque principium constituit per sua correlativa intrinseca ut patet ex dictis supra cap. 1º in notabilibus et confirmabitur infra parte 4ª cap. 11º notabili 3º et 7º ac etiam parte 4ª de mixtione.

Vel sic fiat expositio rectis differentiis virtus virtus ratione sui est virtuosa et in se, ac per se habet virtutem virtuificandi et est origo ratione originitatis, sicut origeneitas est virtuosa ratione virtutis. Item est bona, magna etc. ratione bonitatis, magnitudinis etc. sicut bonitas, magnitudo et etc. sunt ratione virtutis virtuose etc. 2º de expositione artificiali speculativa

Fiat expositio ista ut supra cap. 8 et 9 observatum est: ac in ipsa virtute obiective et subiective ex diversitate subiectorum multifaria distribuatur, nimis enim prolixus essem nisi Valerius de Valeriis in suo opere aureo definitione praesenti simulatus virtutis species describerem. tu ipse discurre per subiecta omnia sive per arbores omnes ac per omnium partes, et sic varias, atque multiplices virtutis definitiones invenies, discrimen tamen facito inter innatas virtutes acquisitas et infusas.

Notandum 1º quod virtus generaliter accepta capitur duobus modis 1º ratione existentiae, et simpliciter. 2º ratione operationis, et compositae. 1º modo definitur virtus: id ratione cuius bonitas magnitudo etc. sunt virtuosa. 2º vero modo, ut definita est supra. origo unionis etc.

Et iuxta 1am acceptionem est quidem virtus, origo unionis, subintrans, ac penetrans alia principia, sicut diximus in scholiis artis brevis definitione praesenti iuxta vero acceptionem 2am est virtus, origo unire

(c) 2007 Ministerio de Cultura

q.ᵈ n. virtus est unita bonitati magnitudini et aliis principiis exit-
ur tali unitate, et comunicatione mut. virtuosa, de bonitate, mag-
nitudine, et aliis habituata sicut loco citato exemplificavimus

Hoc 2.ᵐ, q.ᵈ s. virtus sit origo
unire, significat V.ᵒʳ in lectura super artem inventiua et tabu-
lam generalem dis. 2.ᵃ § ultimo definitionis virtutis ubi dicit.
Virtus autem, que appellat.ʳ origo, est unire. et idem tradit expresse
in arte amativa boni dis. 3.ᵃ cap. de virtute unius. Substantialis
quidem virtus est illa que substantialis pars substantie consistit ha-
bens in se agens substantiale et agibile substantiale, de quibus
substantialis exitus oritur exitus de ipsamet essentia substantie;
et hunc substantialem exitum, non quidem nudum, sed accide-
ntali virtute bonitatis, magnitudinis etc. indutum appellat vir-
tute accidentalem, sive virtute operante cum extrinsecis aliis
principiis constitutione substantie, eamque dictam virtutem dicit
esse exitum de unione bonitatis, magnitudinis etc. in uno bono,
magno, etc. ex dictis

Notandum 2.º cum dicit.ʳ virtus est
origo unionis bonitatis etc. potest 1.º intelligi q.ᵈ virtus est originate
emanata, sive pullulata ex recta et conducenti unione conformali
principiorum habentium ratione originantium. et stante consideratione
ista q.ᵈ s. virtus originet.ʳ ab unione aliorum principiorum advertit
ingenue doctissimus scotista Gabriel Ducless in definitione prae-
senti; id quidem minime derogare primitiuitati virtutis, ea
hic pensanda est respectu implicatorum in sua ratione et non respe-
ctu originis, vel formalitatis: ordo n. principiorum ad invicem no
tollit primitivitatem cuiuslibet ad sua implicata. et hoc docet ill
minatus V.ᵒʳ in arte inventiua veritatis dis. 4.ᵃ figura 1.ᵃ cap.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

61
146

de virtute ubi dicit virtutem esse principium primitivum et tamen subdit virtutem substantialem oriri (habituatam tamen et proinde etiam accidentalem) ex coniunctione bonitatis magnitudinis etc. idem docet in tabula generali dis. 2a cap. de virtute, et in lectura super artem inventivam super artem generalem dis. 2a cap. de virtute, et in arte magna parte 9a cap. de sinthesia per regulas deducta in 1a specie regule D. ubi cum primitivitate sinthesie ponit derivationem ipsius a suis primis principiis, idem etiam notat cap. de elementativa in eodem gestu

Secundo intelligi potest quod virtus est origo unionis bonitatis, magnitudinis etc. id est quod ex virtute originatur unio bonitatis, magnitudinis, et aliorum principiorum ad invicem; nam idem Doctor in arte inventiva dis. 1a cap. de virtute dicit. Virtus est principium sui agere, ut ipsum agere suum et existere magis sit virtuosum; et ut etiam virtus, et virtuosum sint magis in essentia et natura bonitatis, magnitudinis etc. declarans autem officium ipsius virtutis in dis. 2a, camera, magnitudo virtus, dicit no. 7. Magnitudo et virtus coniungunt principium et finem; bonum et bonum; bonum et magnum; magnum et virtuosum.

Sed queres. quomodo virtus oriri potest ex unione bonitatis magnitudinis etc. et unio bonitatis, magnitudinis etc. oriri ex virtute; nam ad 1m unio principiorum presupponit virtutem ad 2m vero virtus presupponit unionem principiorum. idem autem respectu eiusdem non potest presupponi et non presupponi.

Dicimus, et quidem necessarium est quod in circulo sint circulantia; seque mutuo se presupponunt, ut expressius dicimus infra parte 4 in expositione regule C notabili 7o.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

et facile imaginanti motu circuli aparebit. imaginent. duo circuli quorum superior sit immobilis inferior vº mobilis et ponat. B circuli minoris sub B. circuli majoris, tunc quando circulabit. mobilis: certum est quod in 1ª circulatione unusquisque signum inferioris circuli movet. lº sub signo simili superioris, et duxit alia; ita ut B minoris circuli duxit K H. et cetera sub B majoris. et C. circuli minoris duxit sub. C. circuli majoris B. K. H. etc. ita quod B. ad B est 1m, et prosuponit. ad. C. et. C ad. C est 1m prosuponit. quod ad B. imo B. cum conditione. C prosuponit. ad. C non conditionalis ex se ipsa met conditione qua induit. per B.; ut constabit consideranti mutuas impressiones duorum speculorum se mutuo respicientium, ac quod similitudines imprimentium.

Constat igit. ex dictis ortus virtutis ab unione principiorum; et converso, ortus unionis principiorum a virtute; nam virtus ab unione principiorum orit. bona magna etc.: unio autem principiorum a virtute oritur videndo ad istorum perfectiorem intelligentiam.

Notandum est 3º dictum Doris de origine virtutis cognoscentis. nam in tabula generali dis. 2ª cap. de virtute dixit. oritur autem virtus de bonitate in magnitudine, duratione etc.: et de magnitudine in bonitate duratione etc.: et de duratione in bonitate magnitudine et sic de ceteris principiis substantie. et subdit infra de hac virtute, que oritur de unitatibus simplicibus principiorum stat constituta, et individuata unitas substantie. quibus verbis Dr. significat virtutem oriri ex unitate, sive unione bonitatis; et unitate sive unione magnitudinis, etc. et ita expresse docuit in lectura tabule generalis et inventive dis 2ª. cap de virtute ubi dixit. oritur siquidem hec virtus ex unitate bonitatis magnitudinis etc.; ut hec virtuosa remaneat, et virtus substantie

62

147

ipsis extra mittet suam similitudinem. Virtus igitur est origo unitatis principiorum in una bona, magna, et durabili substantia ex praedictis principiis constituta, et composita.

Ponderetur hic Magistri illatio: nam ex ea constat virtutem in primitivitate sua inspectam, et ratione existentiae suae, esse originem unitatum aliorum principiorum; sic quod primitivitatem eius non solum pensandam esse respectu multiplicatorum in ratione sua; sed etiam respectu suae originis, seu primalitatis immediate a Creatore venientis absque aliorum principiorum praesuppositione ad sui esse; et tantum ad esse substantiae per principia omnia constitutae. et hoc modo intelligendum volumus quod diximus supra, versu hinc cum dicitur notabili 2o: intelligendum. n. ibi dicta non de virtute in ratione existentiae; sed de virtute in ratione operationis, et quatenus cum aliis constituit seu componit substantiam; ut jam significavimus supra, ar. 1o de expositione reali. versu hoc autem intellige etc.

Et confirmatur nam id significare voluit Dr cum in diffinitione virtutis expressit lis in uno bono magno etc. Sic habetur in arte inventiva: tabula generali: littera super utramque: et in arte amativa boni; quare supplendum est in arte magna et aliis ubi non ponitur. Satis autem significatur; nam unio bonitatis, magnitudinis etc. solum est in constituto bono, magno etc.) et docet expresse in arte amativa boni dis. 3a. cap. de virtute (ubi de virtute non nude sumpta et simplici sed composita, quam proinde accidentalem appellat:/. extrinsecis habitualem cognitam indo nigrum. hic autem accidentalis virtus est existens de unione bonitatis magnitudinis in uno bono, magno etc., quod est ipsa substantia de suis partibus substantialibus et accidentalibus procedens, unita in

(c) 2007 Ministerio de Cultura

hac existit virtus id qd ista est prout est pars substaly: et nillominus est ista met virtus bonitatis, magnitudinis ettc. pro eo qd extendendo se per principia in constitutione substtie ex eis constante, consistit habitus eorum procedens ex eis in ratione habitus qui est virtus accidentalis: existente virtute substali in se ista parte substali. quod latius constabit ex dicendis arte 4.a in regula conclud: et 3 parte de mixtione.

Notandum 4.o

(c) 2007 Ministerio de Cultura

148

Veritas est origo i. medium sciendi, exemplar et speculum originalis rectitudinis: Unionis, i. consistentiae coexemplaris aliorum principiorum: in uno bono, magno etc. i. in abstracta denominative sic dicto in quo relative veritas exemplaris sive specularis et unio quorumque coexemplaritatem eis designent.

Accomodatio artificiosa fiat ut supra cap. 8. et 9. propinqua autem veritatis sunt bonitas, gloria concordantia perfectionis. Connata et dissona patent in tabula. termini resultantes sunt dirigere affectus, ordinare actus disponere requisita, regulari cogitatus modificare opus et in generis alia cap. 15. de dictione veritatis de

Veritas quasi veniendi in ea rite et consonanter formalitas: vel quasi adhaerendi illi rite et consonanter propinquitas quae quidem etimologiae statae sunt ad intimandam duplicem conditionem veritatis, unam essendi; alteram vero cognoscendi. nam per 1am exprimitur vis veritatis per rem; et per 2am respectus obiectivus ad illum. erit ergo veritas iuxta 1am conditionem inspecta formalitas essendi; et iuxta 2am, obiectum intelligendi: haec autem conditio sequitur illam, nam quomodo se habet res ad esse ita se habet ad intelligi ut est communis omnium sensus et docet Aristoteles 2o metaphysicae.

3am Addimus ethimologiam et diximus veritatem esse quasi venientem ad illum rite, consonanter et artificiabile exemplaritatem: quae quidem ethimologia confert propriissime ad propositum nostrum: cum nobis praecipuum sit curae media sciendi exponere.

Sonat autem veritas consonantiam, i. convenientiam ad esse et ad intelligi adhaerentiam. definitur sic quod est verum de bonitate, magnitudine etc. ita traditur in omnibus exemplaribus, non solum artis brevis et magnae, sed in arte inventiva de veritatis tabula generali, et lecturis: in arte demonstrativa boni; in arbore scientiae, et in aliis textibus ubi fere semper definiunt principia

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Sed ea non obstante servanda e. diffo veritatis sicut tradit. a Dre nu dubiu diffoem datam per Deulesy et bona et indicativam primitivitatis veritatis; consulto tamen Dr (ut convinciamus sententiam Deulesy; nam primitivitatem declarari etiam per habitudinem, de, ostenderemus in fine 1 articuli primi) sub conditione primitivitatis, sed sub conditione derivationis ut per hunc definiendi modum daret formam definiendi derivata, sicut p modu definiendi bonitatem dederat formam definiendi primitiva, ut significatum est supra Cap. 1° notabili 12°.

Quod ut clarius percipiat. Notandum 1° unamquamque formalitatem 1° considerandam u in suo esse simplici perfecto, per 1m ~~[illegible]~~ conceptu perdiu notabilibus; scilicet 1° definiendam ut definivit Magister bonitatem: et per dictam diffoem dedit formam definiendi omnis alias formalitates

(c) 2007 Ministerio de Cultura

suppositis 2m et suum simplex simplicitate essentiæ, naturæ
et substantiæ et in talibus diffinitionibus ponitur tamquam genus vel
significatum ens 1m, sicut monuimus Cap. citato notabili 9o
10. et 11o. &c.

Completa autem consideratione prima formalitatis per suos conceptus quiddities simpliciter transit hinc
illius ad concipiendum eandem formalitatem conceptibus quiddiis
2m quid, ex hypothesi, et de facto, ut monuimus Cap. citato
notabili 8, in fine verbis sed ne quiddities conceptus; sic
quod pro inde formalitas diffinienda est per respectum ad extrinseca,
quæ in ordine suo contraponit, vel presupponit. hinc

Notandum 2o ex dicendis de
mixtione et dictis Cap. 1o notabili 4o quamvis principia
generalia non presupponant alia, ex quibus sint, omnia
tamen se contraponunt et mutuo fecundant antequam ad
specialia descendant, unde sicut specialia v.g. humanitas
diffiniri potest per ea, quæ necessario, necessitate ligaminis
naturæ presupponit, sic quoque generalia diffiniri valent per
alia comprincipia, quæ necessario, necessitate ligaminis naturæ
contraponunt. et istud insinuare voluit Dor, et observare in
diffinitione veritatis: quare in ipsa presertim videor
modus diffiniendi ceteras formalitates quoad derivationes
suas: sicque diffinivimus humanitatem Cap. 1o. notabili 11o.
verbi deinde diffiniri potest humanitas

Notandum 3o quod ens positum
vel significatum tamquam genus in hoc 2o modo diffiniendi
non est ens primum et simplex; sed 2m, et compositum (hanc
divisionem entis vide supra Cap. 1o notabili 9o) ex prin-
cipiis quæ mixtis constituuntur unde cum dicitur in diffinitione ve-
ritatis veritas est id quod est verum de bonitate, magnitudine &c.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sensus est, Veritas ē ens constitutū et agregatū ex bonitate magnitudine etc. sive: Veritas ē agregatio ipsa bonitatis, magnitudinis etc. ac proinde significat: consocialis, et mutua principiorum derivatio ad id 2m, ex solis principiis generalibus constitutū, atque consequenter compositum et sic appellatū etc. 19. de expositione realis die 2a martii 1644

Veritas est id quod designatū ens compositū quod est verū, idest consonū derivatū: de bonitate, magnitudine etc. idest de consociali principiorum unione.

Vel exponatur sic Veritas ē id quod designatū ens quod ratione entitatis ē, et habet naturam ut verū quod agit sic ens ratione entitatis, bonū ratione bonitatis magnū ratione magnitudinis etc. sicut entitas ē vera ratione veritatis; et id quod agit verū ratione veritatis, et sic de aliis. Unde sequitur in diffinitione quod ē verū de bonitate magnitudine etc. idest quod est consonū in constituto ente ad id bonitatis ē a bonitate, et quod est consonū ad id magnitudinis ē ab ipsa magnitudine, et sic de aliis.

Si autem definiatur Veritas designando eius proximitatem sicut definitur per dualitates exponatur sic diffinitio veritatis Veritas est, id quod designata formalitas sive ens primū et simplex, quod est verū bonitatis magnitudinis etc.; idest quod ē id quod consonū est ad id bonitatis magnitudinis etc. nam id quod est consonū ad id bonitatis est veritas bonitatis; et id quod ē consonū ad id magnitudinis est veritas magnitudinis; et sic de aliis: quare veritas est 1a radix consonanti ostendi et intelligendi

Vel exponatur sic diffinitio dicta veritatis ratione sui est vera hoc est 1m id verū, sive 1a principiis

65

150

rei veræ est se habens natam verificandi: unde sequitur quod
quod est verum de bonitate est ipsa met veritas; et sic de aliis ideo.
verum in quantum verum est ipsa met veritas.

Et per dictam sequelam patet
quam facile dicta veritatis tradita a Doctore possit exponi de
veritate primitiua: sic quod lys, ut, non cadat supra ve-
ritatem; nam designaret derivationem eius ab aliis principiis
ut notauit Deuelius nosque cum ipso supponimus ad tra-
dendum quod diximus, et significandum mixtionem mutuam quorum
principiorum compositionem sed supra alia principia, sic
enim designat veritatis caeterorum principiorum derivationem a
~~primitiuitate~~ primitiua veritate. Articulus 29 de expositione artificiali speculatiua

Articulus 2 De expositione Artificiali Speculatiua. 1644

Die 2a Martii

Expositio ista fiat ut supra notatum est cap. 8. et 9. deinde
considerata veritate obiectiue, et subiectiue fiat eius expositio
secundum dispositionem subiectorum et arborum.

Notandum 1o quod veritas diuiditur
communiter in veritatem formalem, et veritatem obiectiuam: ista se tenet
ex parte intellectus sicque diuidenda secundum varias cognitionum diuisiones
cap. 12 insinuatas. Veritas autem obiectiua tenet se ex parte obiecti
et diuiditur in veritatem essendi, siue realem; et in veritatem in-
telligendi siue rationalem, et 1a quidem est fundamentum: 2a vero
illam imitatur. hinc quia res aliqui potest vel quoad essentiam,
vel quoad existentiam; sequitur duplex veritas: una quae respicit
essentiam rei; ac proinde est simpliciter necessaria et substantialis
altera quae respicit existentiam rei, ac proinde est simpliciter con-
tingens et accidentalis.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Notandum 2º unitatem omnium naturarum diversarum esse simpliciter contingentem ut monuimus cap. 1º notabili 4º hinc ... Notandum 3º veritatem substantialem, et simpliciter necessariam solum dari ubi datur unitas naturalis, sique vere unaquaeque formalitas dicit tantum modos suos intrinsecos ac proprietates relativas et hoc tam de facto, quam de possibili: alia vero omnia dicit solum de facto et ex hypothesi ordinationis universi ut patet ex dictis cap. 1º citato, et innuit quoque noster Philippus Faber in additionibus ad 4um sententiarum dist. 14 disp. 1ª q. 1ª cap. 6. nº. 109. cum dicit potuisse Deum aliam legem naturae infundere alteri, quae nunc extat.

Notandum 4º convertiones terminorum esse duplicem: unam per illationem; alteram per unitatem illa est, qua unum sequitur ex alio: haec vero qua unum est necessario alterum. Conversio per illationem est duplex: mutua una; et est inter equalia: v.g. est bonum; ergo magnum: est magnum; ergo bonum. non mutua altera; et est inter inequalia v.g. est homo; ergo animal: non tamen sequitur, est animal, ergo homo. ... Deinde conversio per unitatem est etiam duplex: una per unitatem naturae, seu in esse rei; et ponitur a Doctore in arte magna parte 9ª cap. ar. 1º nº. ; hujus convertuntur in Deo dignitates omnes, atque proprietates relativae et in qualibet formalitate creata convertuntur. Alia convertio dicta per unitatem naturae modi ejus intrinseci, seu quidditas conceptibus declarati, et quorelativa innata; sic intelligendum est Doctor cum locis citatis cap. 1º notabili 3º dicit essentiam, et esse converti. et cum in arbore vegetali, sive forma q. 9 inquit essentiam, et substantiam 1am converti, et iam monuimus loco citato, notabili 8º in fine

ssia Conuersio quae unitate est per unitatem conueniens, siue in esse scibili: et hic insinuat ad 2am in arte magna parte 10a, cap. de essentia cum monet essentiam et entitatem conuerti: similiter et et ens, ut notauimus cap. 1o notabili 8o. Verba ipsius sed quidem esse.

Et de ista conuersione intelligendus est Doctor cum in scala essendi, dicto 3o cap. de entitate flammae nota 2a, et alibi dicit essentiam, et esse non conuerti, quia essentia est superius et esse est inferius, et cum in eadem scala dicto 4o cap. de simplicitate et compositione plantae, nota 4a, et alibi eadem ratione dicit (ut monuimus cap. 1o dicto notabili 8o. Verba dicta ne quid dicatur conceptuum) essentiam et substantiam non conuertit.

Sic etiam cum idem Doctor in arte magna parte 7a cap. 5o nota 48 negat ens et unum conuerti. veritas et unum: bonum, et unum dicendum est non conuerti quia in diuersis sunt naturis. ut significat Doctor dando exemplum de lapide et planta. Si autem dicti termini accipiantur ut in eodem subiecto existentur dicendum est quod veritas, et bonitas non conuertuntur quia sunt formalitates diuersae, a quo inde ratione distinctae: veritas autem et bonitas; entitas et unitas quamuis in eadem formalitate habeant unitatem naturae dicuntur conuertere conuersione unitatis naturae et in re; quia tamen distinctae sunt ratione seu conceptus ex natura rei, non conuertunt conuersione unitatis conceptus seu in esse scibili, a proinde negatur absolute conuerti.

Notandum 9o quae conuertunt conuersione unitatis conceptus unum non potest sumi pro medio ad probandum aliquid de reliquo quia committeretur fallacia petitionis principii: quae autem in eadem formalitate conuertunt in re seu conuersione unitatis naturae, conueniunt quoque

Materie

(c) 2007 Ministerio de Cultura

illatione mutua inu rei, qu fit per verbum est: sequit. n.
ra bonitatis est qd est ius subtia, nata essentia naturalitas qd
ditas et sequit. etiam, quidditas bonitatis est qd est illius naturalitas
essentia, nata, subtia, et: isti enim modi una et eadem exsisten
tia que sequit. illos ex dicendis infra notabili 7º.

Ceterum inae dibilis ex conuerti
oni facta per verbu intelligit, qu se habent ut superius et
inferius conuertunt. solum illatione nō mutua rone necessi
tatis. antis et consequentis: valet enim consequentia ab ante
a consequens; non contra, nec potest distincte intelligi conse
quens, quin intelligat antes; bene vº contra. unde vo le[...]
telligit. .. bonitatis qd intelligit. necessario subtia bonitatis nata
essentia, naturalitas, quidditas; nō autē valet; intelligit. qdditas
bonitatis qd intelligit naturalitas bonitatis essentia nata, subtia
esse. ratio est qa superius abstrait ab inferiori, et ac proinde in
telligit. sine illo: inferius autē includit necessario sicut superius,
ac proinde sine illo intelligi nō valet ~~~~~~

Diximus qu se habent ut supe
rius et inferius, ut est in modis: nam correlatiua innata sunt simul
natura, et intellectione, (ac proinde illatione mutua se inferunt
tam inu rei quam inu dibilis) ordinata tantu origine: modi
contra sunt simul origine, ordinata tantu nata et intellectione.

+ atibilitas

sicut. n. dicit. proprietates simul pullulare ab essentia, et nō una
post aliam nec per aliam ut risibilitas, + flebilitas etc. immediate
oriri dicunt. ab essentia hominis. Sic quoque dicimus modos
omnes intrinsecos simul pullulare a formalitate cuius sunt
nobis tamē rone effectui intelligit. unus prior alio; cum
sint absoluti, nec ex conditione relatiuorum intelligendi simul.

Notandum 6º qd sicut dicit. ab scotistis, essentia

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Animal v.g. prius contrai ad propriam singularitatem quam ad destas extrinsecas ita similiter dicimus unam quamque formalitatem prius contrai ad propriam singularitatem tam quam ad modum intrinsecum per 1m quod dicunt conceptum in positione essendi designatum; inde quod ordinate contrai per alios modos intrinsecos per quiddicos conceptus significatos, usque ad ultimum in positione essendi; quod est, conceptum simpliciter perfectum, et in ratione agentis per correlatiua innata constitutum: post modum v.g. ad alia contrai, quae alterius naturae sunt ~~~

Notandum 7o quod haec vera positio essendi potest capi vel quoad essentiam, et simpliciter necessariam unitatem predictorum conceptuum in esse intelligibili: vel quoad existentiam predictae necessariae unitatis contingentem tantum in esse reali positam ex mero beneplacito creatoris; itaque bonitas v.g. dicat tam in esse intelligibili, quam reali necessariam unitatem cum suis conceptibus quiddicis et quorelatiuis innatis; non enim potest creata formalitas non esse ex se finita, ac proinde limitata, et propria unitate singularitata; nec potest ex perfectione creatoris, nisi esse in simplicitate sua perfecta: tamen quod in esse reali sit et extra deum existat, mere contingens est: ac proinde existentia est ultimus modus extrinsecus, ~~ autem est singularitas extrinseca, ut dicemus infra cap. 18. ar. 4o, et dicimus per singularitatem formalitatis bonitatis creatae et alterius cuiuslibet creaturae; nulla enim creatura habet ex se existentiam sed ab extrinseco efficiente: quaelibet autem habet de primitiuitate quidditatem, naturalitatem essentiam, naturam, substantiam, et esse: nam haec abstrahunt ab statibus possibilitatis et existentiae; qui quidem status sunt modi

+ ultimus

(c) 2007 Ministerio de Cultura

intrinseci potest n. res intelligi possibilis, et sic dicit possibilitatem, et potest intelligi existens et sic dicit existentiam imo eadem n. formalitas transit ab statu possibilis ad statum existentiæ.

Existentia autem potest dici modus intrinsecus (item de singularitate contrinsica dicas) potest dici modus intrinsecus cuiuslibet formalitatis quatenus una quæque formalitas habet suam propriam existentiam in sui productione consignatam una existit per alterius existentiam. quare recte dicitur: quod existentia est modus intrinsecus esse essentiæ actualis; sicut possibilitas est modus intrinsecus essentiæ possibilis; siquidem modus per existentiam non destruitur quoad essentiam, sed potius perficitur ut dicit Doctor illuminatus in arte magna parte 3.a lectione 6. cap. 14 n.o 220, et cap. 18 n.o 295. quod res in actu est in statu perfectiori, quam in potentia

Notandum 7.o ex dictis notabili 6.o, quod sicut generalia prius contrahunt. ad innata quæ contrahunt. ad alia: sic specialia prius contrahunt. ad sua innata, quæ contrahunt generalia; vel contrahunt. ad specialiora, sive ad specialissima: similiter specialissima prius determinantur per innata sua et intrinseca, quæ determinant. per superiora, vel ipsa determinant. nam humanitas v. g. prius determinatur per propriam singularitatem, per innata correlativa, et per existentiam propriam in te reali, quam determinet. per animal et rationale vel ipsa determinet: (sicut enim homo dicitur animal ab animalitate; et rationalis a rationalitate, sic animal dicitur humanum ab humanitate: et rationale dicitur quoque ab eadem humanitate humanum.) vel determinet. per petrinitatem. homo

Notandum 3.° quod 3a entitas ex materia, et forma alterius naturae
ab illa resultans; v.g. humanitas ex Corpore et Anima simul
sumptis et unitis resultans, debet 1.° considerari in actuali ex-
istentia cum suis innatis correlativis et conceptibus quidditativis sim-
pliciter: cuius hec primitia sit comparatione omnium implicatorum
in ista derivat. tamen a causis suis finali et efficienti; materiali
et formali alterius naturae, ab ista [redacted]: nam ad cuius actualem
existentiam non solum concurrit efficiens; sed etiam concurrunt Corpus
et Anima, ex quibus unitis resultat humanitas, quae alia for-
malitas est a dictis partibus simul sumptis et unitis; ac pro-
inde essentialiter, et realiter distincta ab illis tamquam effectus a sua causa.

Amplius quia Corpus et anima
ut unita, sunt causae intrinsecae humanitatis: ideo 2.° considerari
debet humanitas ut in se continens, et necessario includens illas sic
unitas; necessitate duntaxat ligaminis naturae, cap. 1.° notabili
4 posita; quae proinde dicuntur de quidditate hominis cum omnibus
aliis inclusis in illis, pertinent quae ad conceptum quidditativum hominis;
non quidem simpliciter et absolute de possibili; sed tantum 2m
quid, ex suppositione et de facto. Unde cum humanitas in ista 2a
consideratione includat partes unitas, hisque quae formaliter
intrinsecae, et substantialiter sunt in illa ex dicendis de mixtione;
distinguitur proinde 3a entitas a partibus simul sumptis et unitis
tamquam includens ab incluso.

Deinde; quia 3a entitas, s. humanitas,
est essentialiter et realiter distincta a partibus unitis; Corpore duntaxat
et Anima ideo 3.° considerari debet 2m ut dicit agregationem
diversarum naturarum mutuo se foventium, et similitudines suas im-
primentium ex dicendis de mixtione, ac proinde, ut est agregatum
quoddam ex substantialibus atque accidentalibus principiis constitutum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

et subtiliter quidam ex partium multiplicatione tam substantialium quam accidentalium resultare composita. ita Dor in arte expositiva seu lectura tabule generalis et artis inventive, dis 2a. figura A in diffinitione veritatis folio 180 collumna 3a. in initio. in arte amativa boni dis. 3a. cap. de veritate, in arbore vegetali forma 99a. in fine. et passim alibi; maxime in libello Chaos. et sic sumpta 3a entitas est ipsa partium agregatio, seu unio, ut etiam similiter in arte magna parte 9a. cap. de elementativa per regulas deducta no.

Notandum 10 ex Dre in scala intellectus dis. 3a. cap. de entitate flamme, no. 3o. quod si due res no. differentes possint componere unum 3m, quod non est illa res neque ista ex quibus componitur; ut patet in anima, et corpore ex quibus constituitur homo, qui neque est corpus, neque est anima et in duabus lineis constituentibus unum angulum qui neque est una neque altera linea; et sic de aliis: id tamen non est verum in omnibus; nam esto essentia et esse no. distinguantur tamen ex ipsis non constituitur aliquid 3m quod non sit essentia, neque esse. rerum discriminis ut dignoscas.

Notandum 11o quod duplex datur distinctio numerica: una est cum identitate essentie distinctorum; quam deponit Dor in arte magna parte 9a. sectione 1a. cap. 1o. no. 4o. inter divinas dignitates, et similiter loco citato notabili antecedenti inter conceptus quidditativos eiusdem formalitatis create; sunt enim eedem essentialiter; ex dictis notabili 4o. altera est distinctio numerica cum diversitate essentie distinctorum numero: et hec reperitur inter omnes formalitates creatas tam simplices quam compositas hinc.

Notandum 12 quod ille due res, que no. differunt, et etiam essentia; componunt 3m ab illis distinctum non vero ille que esto no. differant; sunt tamen una ipsa essentia

(c) 2007 Ministerio de Cultura

69

154

ed significare voluit Dor notabili 20 situato; qui etiam cap. 94.

sententiarum docet quod in Christo domino non est compositionem

tertii resultatio; sed distinctarum naturarum unio et identitatem suppositi. Vide infra caput 18. articulum 2m dubitationis in Christo domino etc.

in omnibus subiectis divisibilis, et

Quod autem ens, seu 3m sic consideratum dicatur analogice de substantiis, et accidentibus, patet; nam eius nomen est commune illis; ratio autem significata per nomen est partim eadem, partim diversa quoniam 2m unam partem dicitur de substantiis, et 2m aliam dicitur de accidentibus. Dor etiam docet ens esse analogum ita in logica nova dis. 1a. cap. de ente. &c

Deinde ens, ut est quoddam dominatum ex partibus substantialibus, est substantia 2a et composita, generale predicamentum substantiae: ut vero dicit partes accidentales substantialibus inhaerentes, dicitur de novem accidentium generibus; ac proinde non datur universale, et generale accidens, atque omnia accidentia procedant ut recte tradit Dor in logica nova dis. 2a. cap. 4o: sed singula accidentia genera sub suo determinato genere collocant; s. quantitates particulares sub quantitate generali, qualitates particulares sub qualitate generali et sic de aliis omnia autem genera accidentium sub uno analogo conceptu accidentis ~~ponunt~~, ex omnibus partibus accidentalibus universalissimi entis agregato ponunt; atque comprehendunt uno nomine, ratione vero partim eadem, partim diversa significat.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

unde lz. ex partibus substantialibus fiat unu substantiale, non tamen ex partibus accidentalibus fit unu accidentale patet ex dictis unu intellige ab ipsis partibus distinct. cap. 39. de expositione + gratia.

Veritas est id, j. designatu medium sciendi, exemplar et speculum originale in quo relucet veru et bonitatis, magnitudinis et alior. omniu veritatem habentiu: qd veru est de bonitate, magnitudine, etc. j. qd est representativu illius omniu consonantiae bonitatis, magnitudinis, atq. alior. principior. ad invicem et omnium implicator. in ipsis.

Accomodatio archetypa fiat ut supra cap. 8. et 9. propinqua veritatis sunt, potestas sapientia, voluntas differentia principiu et finis similia et dissimilia habet in serie, termini distantes sunt confirmare vera, probare nixta, confirmare probata, et huius generis alia. cap. 16 de definitione gloriae die 12 martii 1644

Gloria quasi gloriosi forma ratio, seu essentia, qd in idem venit: sonat comunem delectationu, j. delectandi rone: et definitur. ipsa delectatio in qua bonitas magnitudo et cetera quiescunt cap. 19 de expositione reali die 12 martii

Gloria est ipsa delectatio, j. delectionitas quidam, et iucunditas, in qua bonitas, magnitudo etc. quiescunt, j. quietem habent et in se quiete delectari: quare

Notandum 1º quia rone gloriae

(c) 2007 Ministerio de Cultura

rebus sunt s. quod quiescat, et quod delectationem prebeat; quorum alterum
si amoveas gloria non cognoscitur. nam lapis deorsum detentus
quiescit recte, sed non delectatur; ac proinde non est gloriosus:
homines quoque mundanis delectantur rebus; sed in illis non
quiescunt nec appetitus eorum satiatur ideo gloriosi non
sunt sed potius inquieti et fluctuantes.

Notandum 2° quod ad ipsam
gloriam definitione data expressam precedit uniuscuiusque
virtus principii, i. finalis complementa seu radix quietis.
cuius secundum eadem virtutis gloria ex vi datae definitionis consequitur
enim gloria aliter definiri significando magis eius primi-
tivitatem, ex dictis cap. 1° notabili 11° et cap. 15. est quamdammodo
posita et contiguus perfectio. et ideo egregius Trumpter defi-
nivit gloriam sic consideratam, scilicet ut est passio sufficiens
consequens virtutem, per quod id nihil circa que precedunt gloriose
quiescunt s. per ipsam delectationem; et per id quod precedit s.
virtus que est ~~radix~~ quietis ex d.re in arte parte 4 lectione + radix
1a cap. 7 n. 117 et per id quod contingit s. delectatio perfecte
inde fuerit gloria. dicamus ergo quod unumquodque principium
quiescit recte, et conformiter operando, et in illa quiete ratione
gloriae delectatur. unde in data definitione lege quiescunt sive quod idem est +
delectant

Notandum 3° quod lex gloria videatur
contiguus ad aliorum principiorum consistentiam propter quod ultimo
ponitur. sed tamen nihil impedit primitivitati sue, ut satis patet
ex dictis in duobus capitibus antecedentibus de virtute et veritate
que primitive sunt, et tamen in earum definitionibus derivatio significatur.
Vel si fiat expressio realis gloriae: gloria omne sui est gloriosa et
quod se habet naturam gloriandi et est ista delectatio sive quietatio

(c) 2007 Ministerio de Cultura

et est ipsa met delectatio sive glorificatio; et qua quidem glorificatione bonitas et cetera gloriosa sunt glorificata, et habent naturam glorificandi, et delectandi, delectatio autem est id quo bonitas magnitudo etc. quiescunt sive delectantur delectatio ratione sui est delectabilis et per se habet naturam delectandi: ratione unitatis est una et unitas ratione delectationis est delectabilis; ratione bonitatis est bona; et bonitas ratione delectationis est delectabilis et sic de aliis; [illegible] 2 . de expositione

artificiali speculativa

Fiat expositio ista sicut notatum est supra cap. 8. et 9. sive in[illegible] gloria objectiva et subjectiva fiat ob varia illius distributiones distributionem [illegible] subjectorum et arborum.

Notandum primo quod gloria est duplex una late dicta quae sequitur finem naturalem, et communiter proprio vocabulo appellatur delectatio: altera stricte dicta quae sequitur finem gratuitum et appellatur iubilatio seu exultatio

+ [illegible]

Notandum secundo quod [illegible] gloria proprie dicta appellatur vera [illegible]; haec autem duplex est, increata una quae [illegible] fruendo de ipso beatus est: creata altera qua creaturae rationales in patria fruendo deo beatificantur. [illegible]

+ [illegible]

Notandum tertio ex [illegible] 3° sententiarum quod fruitio consistit essentialiter in actu illius [illegible] voluntatis; ita tenet etiam divus Bo. V.^a in 4°. dis. 41. q. 5^a

Notandum quarto quod visio beatifica non est actus illius [illegible] seu speciei expressae representantis essentiam divinam, sed est ipse [illegible] actus illius immediate terminatus ad ipsam essentiam divinam ita significat manifeste Dor in sententiariis cap. 3°. 46. 138. et 140. in arte magna variis in locis et ex tabula generali in lectura super arte inventiva

[illegible]

(c) 2007 Ministerio de Cultura

156

[i]taretur generalem dei 2a. figura 4a. cap. de sapientia et cap. de voluntate in libro de mirabilibus orbis libro 10 cap. 5. et in arbore scientie de arbore apostolicali ar. 7o. quod deus sit glorificator probatorie 3o. quod deus dabit gloriam sanctis in gloria § 5o. et magis expresse in libro variarum questionum q. 33. quo modo Anima beata in Patria habet gloriam, ubi inter alia loquendo de obiecto beatifico et Anima beata hec habet: Sic conjungunt se adeo vehementer, et miscerant per omnes extremitates Anime, ut ita loquamur, quod obiectum venerius est in tantum fixum ipsi Anime quod sine aliquo medio sperantis habet obiectum suum desideratum: et sic Anima substantialiter suum supremum obiectum habet et attingit quoniam sibi haberet ipsum cum suis principiis substantialibus et accidentalibus nec est quidem plena gloria. Deum habet expresse in fine dicti capitis et confirmari potest per illud 1a. Corinthios 13. Cum venerit quod perfectum est evacuabitur quod ex parte est videmus nunc per speculum in enigmate tunc autem faciem ad faciem. nunc cognosco ex parte tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum.

Et quia tertius rarius est, verba Domini accipite in fine capitis 33. citati. Anima beata quando fuit in via cum carne unita attingebat Deum cum minoritatibus suis, et sic per accidens attingebat illum, videlicet per medium distinctum quod est verbum fantasticum, imaginabile et intelligibile: sed in patria omnes, et totę minoritates illę convertuntur in maioritates substantiales, ut ipsa Anima beata habeat Deum sibi fixum substantialiter, ipsis minoritatibus quiescentibus et maioritatibus crescentibus: et sic de minoritatibus suis ascendit Anima beata ad maioritates suas interius quiescens in illis

et habes in eisdem plenitudine glorie sue, videlicet Deum qui cum sit benedictus ei in mundo et eternaliter, non sufficiunt minoritates nostre ad atingendum illam ineffabilem gloriam qua trinitas dei eternum beata consistit.

Notandum quod ad beatificam visionem perrequiritur lumen glorie sive gratie, et veritatis intelligere ut dicitur cap. 138 sententiarum sub quo ille creatus est passivus ad atingendum supremam visionem illam in qua est activus: tamen sua actio est secundaria et mota a sua passione. Cum igitur objectum beatificum mobilitat illum creatum ipsumque vocat ad visionem beatam, iuvamen illud est actio supreme visionis (et in illa creato est passio) cum qua illum creatum movet et exaltat ad Deum atingendum super vires suas: cuius atinctio est actus potentie illius, distinctus a suo movente cum passive ipsum movet. et quidem predictus actus nec est per speciam fantasticum, imaginabile et intelligibile sed ipse substantialis actus illius ad objectum beatificum terminatus, ipsique per substantialem operationem unitus. Similiter de voluntate theologizandum est actus 3 de expositione gratia. Die 16 de marti 1644

Gloria est ipsa delectatio, ipsa exemplaris sui equalitas delectationis representatio; vel exemplaritas delectabilis in qua bonitas magnitudo etc. relucent delectabiles vel in qua earum delectationis representatio.

Recomendatio ar[illegible] [illegible] cap. 7 et 9. Propinqua glorie sunt bonitas, virtus, finis, equalitas similia et dissimilia habent in sibi termini sustantiales sibi similes [illegible] sunt actus delectari in effusione illius congaudire in bonis communibus

72
157

Dictum est de novem absolutis principiis quorum tria prima designant rerum essentiam, perfectionem essentiæ, et durationem suæ existentiam: tria vero immediate sequentia potentiam operandi duplicem qua operandi modo significant videlicet naturam qui per cognitionem elligit, et libero, qui per appetitum explicatur, tandem per tria ultima intelligimus finem rerum, virtus enim ad illum recte ducit, veritas rectitudinem contorat et gloria in fine quietit; nunc dicendum est de principiis respectivis quæ veluti instrumenta sunt absolutis et ad cuiusque rei natam attingendum conducunt maxime, ut in singulis notabimus cum primum discrimen inter absoluta et respectiva principia proposuimus cap. discrimen principiorum absolutorum a respectivis proponitur die 22 martii 1644

Antequam ad definitionem principiorum respectivorum accedamus, cum sit dignum ac necessarium arbitremur discrimen inter artis principia absoluta et respectiva illud ommittere noluimus, ne ignorantiæ vel negligentiæ nota, recta ratione non studiosi criminari possent, et quamvis discrimen istud insinuatum sit supra cap. 5o. versu nunc vero, hic tamen expendendum est ~~~~~ Notandum igitur primo cum ex doctore in arte magna parte 2a cap. 2o nr. 14. 2a figura sit instrumentum primæ quo istius secreta et virtutes inquiruntur, ut notavimus ex eodem doctore supra cap. 2o. ar 2o. versu ratio autem; ideo primum discrimen assignandum inter principia absoluta primæ figuræ et respectiva 2æ est, quod

principia absoluta sunt principalia, principia v° respectiva instrumentalia hinc.

Notandum 2° Cum ex eodem D^re in Logica parva Cap. de intentionibus et impositionibus impositio sit institutio termini vocalis vel scripti qua tus sit ad placitum significativus alicuius vel aliquor. ideo 2m discrimen int. principia absoluta et respectiva erit quod principia absoluta tamquam principalia sunt termini 1e impositionis, principia v° respectiva tamquam instrumentalia, sunt termini 2e impositionis. Dr. istud discrimen; nam ex ipso D^re loco citato 1a impositio est qua terminus est ad placitum significativus alicuius vel aliquor. non ea rone qua ipsum significatu vel significata sit vel sint ulterius significativum vel significativa ad placitum, ut ens substantia, quantitas, qualitas, homo et similes termini dicunt. 1e impositionis in voce vel in scripto. 2a v° impositio illa qua terminus est ad placitum significativus alicuius vel aliquor. ea rone qua ipsum significatu vel significata sit vel sint ulterius significativum vel significativa aliquor. a se, ut sunt isti termini universale, comune, predicabile, genus, species, differentia, proprium, accidens, individuum, oratio, nomen, pronomen, verbum, participium, propositio, coniunctio, adverbium, interjectio, et similes termini dicunt. 2e impositionis.

Hinc formamus rationem ad discrimen assignatu, principia absoluta in significatione propria habent impositionem ad significatu, non ulterius significativum et principia respectiva in significatione propria habent impositionem ad significatu ulterius significativum g. principia absoluta sunt termini 1e impositionis et principia

respectiva sunt termini 2æ impositionis. Pa ferè. nam iste ter. bonitas v.g. sic impositus est ad significandam bonitatem ut significata bonitas ex vi sui termini significantis non ducat nos ad aliquod aliud significatum. iste v. terminus differentia sic est impositus ad significandum differentiam, ut significata differentia ex vi significationis sui termini ducat nos ad aliud significatum videlicet ad materiale denominatum differentia: sicut iste ter. genus primo ducit nos ad significatum suum, et istud postmodum nos ducit in cognitionem denominati per genus.

Quare sicut communiter distinguimus genus materiale, et genus formale: sic quoque in quolibet principio respectivo debemus distinguere materiale et formale. differentia igitur formaliter dicit semper gradum respectivum, materialiter vero dicit subtractum per tale respectivum denominatum; sive illud sit absolutum v.g. rationalitas quae est differentia hominis; sive sit respectivum v.g. inherentia quae est differentia accidentis hinc.

Notandum 3o. ex Valerio de Valeriis in opere aureo 1a parte cap. de differentia: quod principia respectiva non debent sumi pro absoluto eorum esse: alias maxima statim oriretur confusio inter principia absoluta et principia respectiva. consideretur igitur differentia v.g. non pro absoluto illo quo una absoluta res differt ab alia, sive hoc spectet ad differentiam comunem sive ad propriam sive ad specificam; sed pro relatione illa, quae in his fundatur. et idem sentiendum est de concordantia contrarietate etc. ex quo 3m discrimen inter principia prodiit est, quod absoluta accipiuntur pro absoluto eorum esse, respectiva v. pro respectivo.

Notandum 4o. sicut a summabilitis nostra

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tartarico Scyptis diuidit: syncathegorema, in proprio sive significatione, et appropriato sive officio: sic quoque 2æ impositionis termini alii sunt proprii dicti sive significatione alii v° appropriate sive officio: priores generis sunt qui ex significatione ipsa habent significatum non in se sistens sed ad significandum aliud transiens, ut sunt enumerati notabili 2°, et alii similes, sicut abstractio concretio nuditas et huiusmodi. posteriores v° generis sunt qui q. ex significatione ipsa habeant in se significatum in se sistens, non ad significandum aliud transiens, usurpant: nihilominus ad modum terminorum 2æ impositionis: sic ergo veritate intelligimus veritatem formalem rei, ergo bonitatem v° concipimus bonum finalem: et sic de aliis, ut notavimus supra probantes sufficientiam principiorum absolutorum. Cap. 9° ~ ~

Notandum 9° cum ex dictis supra cap. 1° principia artis rationem gerant primigenii principii: sic quoque et in quolibet alia appellatione ex multis supra enumeratis cap. 2° habent rationem sui primitivorum, ut ergo ordine ad ipsa et sub ipsa cetera alia sortiantur rationes suas. ex quo fit, quod omnes illi termini qui habent modum absolutorum terminorum appellandi sunt termini 1æ impositionis: illi autem qui relativorum modum sequuntur sentiendi erunt 2æ impositionis. Ceterum, quia ad uberiorem praedictorum notitiam facit notitia intentionis, ideo ~ ~

Notandum est 6. ex eodem loco citato capite parvo quod in 3° est similitudo in forma alicuius vel obiectorum nalis representativa. est autem duplex: 1a s. et 2a. 1a intentio est similitudo particularis

74

159

vel singularis in anima correspondens termino 1e impositionis
et per eam res singularis est 1o obiectabilis, a posteriori
procedendo. 2a intentio est similitudo in anima corres-
pondens termino 2e impositionis vel primae in communi
sumpto. Unde similitudines seu conceptus generales sunt
2e intentionis et particulares seu singulares sunt 1e.
ad modum rerum naturalium in quibus genera et species
sunt per 2am intentionem: et sua particularia per 1am

Ex his 4m discrimen sumimus inter principia
absoluta, et respectiva nam istorum similitudines in anima termini sunt
termini 2e intentionis similitudines vero particularium absolutorum sunt termini
1e intentionis et similitudines communium sunt termini 1e intentionis

Notandum 3o quamvis proprie impositio
pertineat terminis vocalibus et scriptis; intentio vero terminis mentalibus.
tamen appropriate intentio dicitur de vocalibus et scriptis atque impositio
de mentalibus, et hac ratione mixtionis seu mutuae impositionis atque
communionis; voces namque et scripturae sunt instrumenta quibus con-
ceptus manifestantur: et conceptus e contra instrumenta quibus voces
et scripturae apprehenduntur.

Sed quaeres an principia ita absoluta
quam respectiva sint termini subiectivi an vero scientiales et scholastici
Respondemus ex dictis supra cap. 11o in expositione reali distinctis potestatis
tum quidem terminorum subiectivorum cum directe pertineat ad subiectum artis formae vero
sunt termini scholastici et quidam 1e impositionis termini quidam autem
2e de quibus in parte 10a necessaria dicemus et triplicem artis
usum dabimus quibus ad omnia artis principia regulas et formas
et tempora ad loca communia fiat recursus nequaquam deficiat
discursus in proprio Contexto

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Diferentia est, id. i. designata forlitas: rone cuius, i. causa cuius, bonitas magnitudo etc. diferunt, i. distincta a ferunt ex ex consequenti sunt rones clare, et inde inconfuse aparent et manifestant. Claritas q. sequitur distinctionem et inconfusio claritatem: unde Magister in data diffone diferentia per id qd consequens est voluit intelligi, notificari et declarari id qd est precedens.

Vel sic fiat expositio realis ipsa rone cui est diferens clare et inconfuse: et est illud cuius clarum et inconfusum et qd bonitas est diferens clare et inconfuse, et habet naturam qd hoc quod agit

(c) 2007 Ministerio de Cultura

qd ipse sit differens clare et in confuse; et magnitudo et omnia alia principia generalia aeque inde a fortiori omnia alia possibilia differunt clare et inconfuse habent generatam ut hoc qd agunt sit differens clarum et inconfusum differentia autem contra et bona per bonitatem; magna per magnitudinem ens per entitatem; substantialis per substantia realis per realitatem et sic de aliis:

Quod n. terminos invenies per dictam differens tot etiam habebis specificantes et determinantes dictam ipsam ut diximus articulo sequenti fol. 29. de expositione artificiali speculativa

fiat expositio ista sicut factum est supra cap. 8° et 9° et in ipsa differentia objective et subjective fiat illius distributio 2a distributione subjectorum et arborum aeque earumdem radicum truncorum branarum et ramorum foliorum florum et fructuum subpeditabiturque in numero distinctionum ornata sub trina nota in angulo dicta posita sicut statim apparebit

Notandum primo qd dicta debet ad omnia alia principia respective tamquam illorum principium; et ideo 1° ponitur: nam omne ad aliud praesupponit differentia respective aute omnia sunt ad aliud. hic monet Dr in arte magna parte 2a cap. 2° nt. 10° et alibi differentiam ee magis generalem quam concordantia et contrarietatem cumque magis propterea conducere ad scientiam diximus ex eodem Dre in tabulis artis brevis parte 9a v. de quaes: est n. dicta ut monet Dr in logica nova dis. 2a cap. 3° litera C

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tamen illius ac principium ostentivum et aperitivum. Unde hanc radicem summe utilitatis et monet Valerius de Valeriis in opere aureo parte 1a cap. de differentia; ab ea n. omnis ornatus et pulcritudo maxima dependet. utilitatis etiam consideratione multiplicis et immentionis differentiarum videre poteris apud illum libro 1o tempore cap. 14

Notandum 2o. Cum ex dictis ap. antecedenti notabili 2o verba quare illius differentia potest capi materialiter et formaliter: ideo distributio eius fieri potest vel 2m significatum materiale vel 2m significatum forte 1o modo fit generaliter per species singuli differentiae nam differentia vel est inter sensuale et sensuale, vel est inter sensuale et intellectuale vel est inter intellectuale et intellectuale ita quod omnis differentia inter hic invenitur.

Haec autem divisio subdividenda est amplius iuxta divisionem subiectorum et arborum sicut invenitur supra initio articuli unde merito dicit Dr. in libello cap. rubrica 22. quod in una substantia sunt differentiae infinitae: nam quaelibet substantia pars est una differentia: hic est unum significatum male differentiae sive unum substractum differentia seu denominatum per differentiam ~~ Est autem sensuale, id quod est habile sentire vel aptum sentire, i. sensibus aprehendi vel aprehendere: intellectuale vero est habile intelligi, vel aptum intelligere i. per intellectum aprehendi vel aprehendere. ~~

Secundo modo fit distributio differentiae, (s. formaliter acceptae sive 2m significatum forte) per modos dissimilitatis inter predicta materialia. nam differentia generaliter accepta 2m significatum forte duplex est altera quidem consistentium altera vero desistentium: differentia consistentium tripartitur. quaedam enim est consistentiae per unitatem, ut in Deo; quaedam autem est

(c) 2007 Ministerio de Cultura

consistentiae in unione, et in creaturis

Differentia consistentiae per identitatem est duplex: 1a consistentiae per identitatem naturae divinae et 2a consistentiae per identitatem personae divinae: hoc 2o modo differunt natura divina et humana in Christo domino: nam differunt realiter essentialiter et naturaliter, consistunt ~~..~~ autem realiter personaliter. quae vero consistunt per identitatem naturae vel differunt realiter formaliter et consistunt realiter essentialiter; ut sunt dignitates divinae: vel differunt realiter personaliter, et consistunt realiter essentialiter; ut sunt proprietates relativae.

Deinde dicta consistentia per unionem vel est per unionem simpliciter, sicut inter conceptus quidditativos simpliciter, solum ex natura rei differentes in eadem formalitate vel per unionem secundum quid sicut inter conceptus ex hypothesi et secundum quid quidditativos, ab invicem formaliter differentes in eadem re; sicut sunt formalitates differentes in eadem sententia de quibus Dominus in libello Caos rubrica 22.

Unio autem secundum quid vel est mixtionis tantum; sicut inter aquam et vinum, vel est compositionis simul sicut elementorum in mixto et partium essentialium in toto vel est coniunctionis sicut inter partes integrantes et hoc duobus modis: vel scilicet coniunctionis naturalis sicut in continuis; vel coniunctionis artificialis sicut in contiguis.

Deus unaquaque formalitate + habet tria correlativa + substantialis dicta et consistentia per identitatem naturae et essentiae habet similiter tres quidditativos conceptus ex natura rei differentes ratione naturalis ordinis earum intelligentiae, et tamen consistentes per identitatem formalitatis: ergo dicta consistentia per identitatem non est solum in Deo

Divinus unam quamquam formalitatem

(c) 2007 Ministerio de Cultura

creatam et cum alijs unibilem hinc divina consistere per

unionem et non per solam identitatem in omnibus ut a prox. patribus

divinis illa consistentia per identitatem reperit: nec locum habet unio

quae in creaturis invenit.

Ubi in xpo domino natura

divina et unita humanae naturae quo consistunt per unionem

diximus consistere quidem sed per unionem identitatis: ideo in

xpo domino comparationem non admittimus quae est distinctorum

unio. hoc est in 3° ab unitis distinctorum unio: personalitas autem

verbi in qua uniuntur natura divina et humana quamvis

distincta sit a natura humana est tamen eadem naturae divinae

unde unio naturae divinae et humanae est per identitatem

cum fiat per personalitatem quae est eadem cum natura divina

unio vero formae et materiae vel animae rationalis et corporis

non est per identitatem quia non sit per aliquid quod sit idem cum

anima vel cum corpore sed ab utroque distincto ideo

hic unio est imperfectior illa ut voluit illuminatus doctor

cap. 14. de 20 sententiarum et docet expresse cap. 94.

Plurimus differentiarum quadri

partitur iuxta quatuor oppositorum genera. 1. contradictoriorum

contrariorum privativorum et relativorum. 1° modo differunt termini

contradictorii sicut ens et non ens: 2° modo differunt omnia

absoluta quae in uno non se sustinent, sed mutuo se expellunt

sicut differentiae oppositae et accidentia contraria: illae namque

numquam consistunt ut patet in Petreitate et Joanneitate

rationalitate et rugibilitate et caetera huiusmodi incompossibilia

accidentia vero contraria in summo non consistunt hic autem

in gradibus remissis 3° modo differunt habitus et eorum

privationes sicut visus et caecitas 4° tandem modo diffe-

runt

(c) 2007 Ministerio de Cultura

162

relatiua differentiam naturam reluntia: sicut Creator et Creatura: causa et effectus.

Instabilis Pater et filius in diuinis communicant relatiue quo differunt differentia desistentium diuinorum. Opponi quidem relatiue, non tamen desistendo sed consistendo vere identitaty naturae in qua proinde summam habent concordantiam quin aliqua contrarietas in Deo locum habeat ut saepe monet Doctor ex dictis

Notandum est 3º quod sunt quidam termini differendi aut differentiae et sunt illi per quos sit distributio differentiae formalis aut pure alii sunt termini revelantes differentiae in quibus apparet differentia atque manifestatur et sunt illi per quos differentia materialiter aut pure distribuitur et isti quidem termini indicati manent supra notabili 2º et initio articuli per divisionem differentiae materialis aut purae

Termini autem differendi seu differentiae possunt assignari illi quibus ab Scholisticis octo distinctionum genera designantur. scilicet ex natura rei, formalis, essentialis, numeralis, realis se totis subjectiue et se totis objectiue. Ceterum quia formalisantes non conveniunt in numero distinctionum neque in modo declarandi admissas, ut videre est apud Fauentinum tractatu de formalitatibus Valerius de Valeriis in opere aureo 1a parte cap. de differentia Stephanus in opere suo et alios formalisantes ideo nobis visum est proponere articulo sequenti novam distinctionum seriem predicta novem genera, et alia comprehendentem

Articulus 39. De distinctionum diuisione dicendum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Notandum 1m est et distinctiona genera quod sunt signa seu termini differendi, aut differe.

Notandum 2o ex dre illuminato in schala illius dij 4o cap. de unitate flammer qd differa e duplex una Comunis: altera no Comunis. Comunis, sicut Caliditas que est differa coy igni aeri et omni calido, non Comunis, sicut illa que est inter essentiam et ee, Deum, et Creaturam: bonum et malum. virtutem et pecatu: et sic de alijs suo modo, que se ipsis differunt.

Notandum 3o qd differa non comuni differunt illa omnia, que sunt 1o diversa; hoc est in alio essendi no habentia aliquod comune reale sub quo sint, vel quod per ista sit: ideo vel quia no conveniunt sicut bonu et malum: virtus et pecatu. et generalit: omnes formalitates ultime in suo ordine. vel si conveniunt, sicut essentia et ee: Deus et Creatura: non tamen constituunt tertium; ex ratione data cap. 15. ar. de expositione speculativa notabili decissimo et sequentibus

Differa vo Comuni differunt illa que sub aliquo comuni continentur vel continent sub se aliquid ipsis comune. hoc 2o modo differunt principia generalia. qu q. no habeant aliqd comune reale sub quo sint, cum ista sint universalissima primitiva; habent tamen comune qd constituunt s. ens, et omnia sub ente contenta, tam specialia, quam specialissima 1o autem modo differunt plura individua sub eadem specie: plures species sub eodem genere: et plura genera sub eodem transcendenti; nam hec omnia habent comune aliquod sub quo differant, et qd in se ipsis differre faciant: Comunia enim contractione specificant, specificatione multiplicant, et multiplicatione diversificant, ut diximus supra

Notandum 4o qd formalitates et quiddita radix pri

(c) 2007 Ministerio de Cultura

78

163

essendi, et operandi siue simplicis, siue compositae; ex dictis cap. 1°. sicut in simplicibus v. g. quidditas bonitatis, quidditas magnitudinis etc. et in compositis quidditas humanitatis, quidditas equinitatis et huiusmodi quae quidem composita dicuntur quia per ipsas composita alterius constituunt. et denominant.; in se tamen etiam simplices sunt et puncta, ut facile declarari potest ex dictis Doctoris Subtilis in 2° Sententiarum dist. 3a q. 1a. § ad quaestionem.

Diuidit. Primo distinctio in naturalem seu filosoficam et intentionalem seu logicam: 1a est realis 2a vero rationis hanc diuisionem deduximus ex Doctore in logica noua dist. 2a. cap. 3. regula J.

Vtraque distinctio duplex est vna est se totis per essentiam non communem: altera non se totis sed per aliquid ante et essentiam communem. hanc diuisionem essentiae assignat Doctor in schola dist. 3a. cap. de entitate flammae n°. q. quae se distinguunt se totis intentionaliter distinguuntur se totis obiectiue quia nullum est obiectiuum habent in quo conueniant: sicque distinguuntur essentiae ultimae seu ultima puncta incomponibilia in 1°. quidditatiuo conceptu inspecto, ac proinde non habent commune aliquod vniuocum dictum in quid. quae vero distinguuntur se totis naturaliter siue realiter distinguuntur se totis subiectiue quia licet habeant obiectiuum aliquod in quo vel sub quo conueniant non tamen cum aliquo subiectiuo sed se ipsis differunt realiter: sic distinguuntur Deus et Creatura ex arte magna parte 9a. cap. de Deo per essentiam deducto in fine: Angelus et Anima: Angeli ad inuicem et Animae ad inuicem ex eodem Doctore libro 2° sententiarum. cap. 49 vbi dicit: quilibet Angelus numeraliter et proprie est sua met species; sed in quantum habet sua propria principia similia principiis aliorum Angelorum remanent omnes eiusdem speciei. et concludit: Vnde sequitur quod per indiuiduationem numeri, Angeli differunt specie; sed non

differunt ex modo assimilationis principiorum. hoc est differunt se totis subjective conveniunt autem objective, sicut dicebamus consistere que se distinguunt se totis realiter: sive realiter et objective idem docet in libro de doctrina rationali in 4ª specie regule quid questione 3ª minuta

Dividitur 2° distinctio realis in substantialem et accidentalem ut deducitur ex 8ª ubi agit de differentia hec, una cum aliis principiis (excepta contrarietate que solum est accidentalis) semper dividitur in substantialem, et accidentalem quam eandem distinctionem in logica nova dis 2ª cap. 3° regula F de proprium et appropriatum tradit.

Et utraque alia est communis seu universalis, alia particularis seu numeralis. illa dividitur juxta divisionem quinque universalium: hec vero juxta divisionem particularis, singularis seu numeri est dividenda. hanc divisionem assignabimus in substantialibus ex quibus quid de accidentibus sit tenendum patebit: que enim sunt substantiis propria, appropriantur accidentibus.

3° igitur distinctio substantialis numeralis dividitur in numeralem modorum absolutorum ab invicem, et a formalitate cuius sunt modi, et modorum respectivorum ad invicem, et a formalitate cuius sunt modi, seu proprietates relative. iste ad invicem realiter distinguuntur; a formalitate autem cuius sunt, distinguuntur solum ex natura rei sic etiam tantum distinguuntur modi absoluti ad invicem et a formalitate cuius sunt modi. et hec quidem distinctio numeralis ex natura rei stat cum formalitatis identitate: nam in eadem formalitate distinguimus ex natura ordine ipsius, et non beneficio solum illius sex quaddam conceptus cap. 1° traditorum: tres autem divine facultates seu proprietates relative distinguuntur ex ordine originis.

4° dividitur distinctio numeralis substantialis

79
164

in numeralem formalitatẽ cum identitate essentię; et in numeralem formalitatẽ cum diversitate essentię. 1.ª distinctio est formalis tantũ, et reperitur inter dignitates divinas. ita Dr. ostendit magna parte 3.o cap. 1.o ar. 1.o n.o 4. et alibi. 2.ª distinctio est formalis et essentialis et reperitur inter formalitates omnes creatas quę ad invicem unitę unã componunt substam sive spiritualem sive corporalem, ut passim probatũ est in libris Egregii Dris Nostri. et quia aliquę sunt substantię nõ admittentes contrarietatem naturalem, ut sunt Angeli, Animę rationales, et Corpora Celestia, ideo in istis suę unitę partes non separantur amplius, sed absque corruptione aliqua se mutuo fovent, et sustentant incorruptibiliter.

9.o Dividit distinctio formalis essentialis in distinctionẽ essentiarũ cum identitate substę specialissimę seu rei specialissimę: et in distinctionẽ substantiarũ seu rerum specialissimarũ. 1.o modo distinguunt partes substales unam individuã substam componentes v.g. in Petro, Bonitas, Magnitudo etc. omnia substantialem Petri constitutionẽ ingredientia, usque ad Petreitatem inclusive distinguunt. ad invicem distinctione formali essentiali. 2.o modo, s. distinctione substantię seu rei specialissimę distinguunt substantię diversę v.g. Petrus et Paulus: Joannes et Bucefalus etc. specialissima, ut autem clarius percipiant predicta, et distinctio realis ut res a re dignoscat.

Notandum est 9.o ex Dre in libello Cao rubrica 22.ª qd in una individua substa v.g. in uno nõ grano nõ est dicta sa vlis ut substa: ipsum n. granũ est una substa tamẽ agregata ex una forma et una materia, cuius v.o dicta dicitur ? qd partes infinitas abstractas in ipso grano a quatuor elementis qualibet illarũ partium existente distincta nõ ab altera nõ tamẽ qd se sint corpus nec substa sed in invicem sunt una substa indistincta a nõ.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Vbi Fluunte, qd Dor hic intelligit sub nomine, substa substam 2am. ex dictis Cap. 1o notabili 9o. loquit. etiam de forma et materia totali: nō partialis, tot sunt in grano quot sorlitates et cum dicit dessam non ē ita vltem ut substa intelligit nō ē ita consistam ex dictis in eodem Caos rubrica 17. in fine tandē cum dicit in vno grano ē partes infinitas nō intelligit dari in finitud in actu immo negat in centenariis cap. 34. Cap. 32 Cap. 28. Cap. 18. vbi iste de infinito loquit. semper illud negat in actu: tandē 9o. loco citato egregius Magister partes infinitas apellat; quia non numerabiles nec capibiles ab illo creato sic autem a diuino qui ideata omnia compre-hendit ex Cap. 27. centenariarum, hic autē actu ideata finita sunt. ex eodem Dre Cap. 28. centiarū solū infinita in potēa

Notandum 6o ex eodem Dre in logica nova dis 2a. Cap. 1o. rone 3a. qd tria sunt entia gene-raliora et integriora videlz. substa Celi: substa elementorū et substa indiuiduorū ex quibus constituta ē substa mundi

Notandū 7. qd dicit Dor Noster egregius in libello Caos rubrica 5a. in solutione questionis 33e

Minimtata simplicia nō ē corpora solida locū ocupantia nō corporalitas ex quibus constituit. vnū corpus (s. minorū) ab aliis dis-tinctū et separatū sic dicendū est qd partes seu essentie simplices nō sūt substa nec res; sed substates et sorlitates seu realitates, ex quibus vna res et vna substa constituit. s. specialissimū qddam ab aliis distinctū et separatū in quo quidē nō indiuiduo specialissimo seu 3o vel. nun-quam in vna relitate reantur partes omnes essentiales illud componentes, et constituentes et hoc significare voluit venera-bilis Dor loco citato notabili 9o. et in schala illis dis. 4 cap. ¶ de substa et accidente plantes no. 4. et in arbore scientis cap. ¶

(c) 2007 Ministerio de Cultura

86

165

de arbore sensuali ad modum insitę arboris mixtione nalem declarat et discrimen assignat. Hinc Sub[illegible] [illegible]

discrimen sequitur cap. de diuinis nominibus

non est eorum quę omnino sunt idem, q.a illa non uniuntur, nec est eorum quę manent distincta ea distinctione qua fuerunt distincta ante unionem: sed eorum est quę sunt unum realiter manent tamen distincta formaliter, siue quę sunt idem in entitate reali, distincta tamen formaliter, quibus verbis D.or S.ly docet manifeste cum identitate reali indiuiduę substantię stare pluralitatem essentiarum ipsam indiuiduam substantiam constituentium, et in ea se unientium atque reantium

Vnde Notandum est 8.o or D.re illuminato in arbore scientię parte 1.a arboris elementalis cap. de concordancia, et passim alibi tum libro citato, tum etiam in arte magna, in libello Caos et aliis in locis, quod simplicia siue partes componentes totum, sic ipsum componunt et in ipso uniuntur ut non amittant suum proprium esse, ac proinde nec differentiam propriam. rationem assignat D.r in arbore elementali parte 4. de ramis arboris elementalis quoniam aliis inclinatione non haberent ad compositionem cum ita sit quod omne ens naturale euitat non esse.

Itaque sit, quod 3. distinctę essentię ingredientes compositionem totius sint in ipso per ipsum et ratione ipsius idem realiter, simul tamen per se, et ratione suarum propriarum rationum manent distinctę realiter ut diximus cap. 1.o notabilis: et notat Beluerius in apologia, summulis de principiis artis axiomate ad percontationem 7.am Vnde in mixto elementa simplicia manent realiter distincta realitate essentię

(c) 2007 Ministerio de Cultura

idem Vº realitate subst.ª 2ª; et patet ex dictis notabili 5º similiter in homine ratio viventis, ratio sentientis, ratio rationalis et sic de aliis manent idem realiter realitate subst.ª 2ª distinguuntur tamen realiter realitate essentiae, et hoc patet inspiciendo progressum generationis hominis. nam 1º existit sub alimentativa ratione partis corporeae a parentibus decisae, postea vivit vita plantae. deinde vita animali, ultimo tandem vita rationali et ~~cum~~ humana.

7º Igitur dividitur distinctio realis in realem realitate subst.ª et realem realitate essentiae; 1º modo distinguuntur quae ad invicem non miscentur ad constituendum unum per se, ut sunt individua specialissima sub infima specie, ac proinde completa. 2º Vº modo distinguuntur quae ad invicem miscentur ut unum per se constituant sicut sunt differentiae omnes, partes omnes, et realitates omnes, seu formalitates eiusdem substantiae specialissimae. Unde haec divisio distinctionis realis coincidit cum divisione 5ª distinctionis formalis essentialis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

secundum Signum distinctionis realis ponit. ab omnibus; advertunt autem formalistae quod illa quae opponuntur contradictorie et privative potius dicuntur non idem quam distingui: quia distinctio est relatio et requirit utrumque extremum positivum.

Circa oppositionem contrariam adverte quod per illam non solum intelligimus distinctionem inter contraria sed etiam inter opposita natura sub eodem communi: sive objective tantum, ut inter spiritualia et corporalia, ac inter spiritualia adinvicem: sive subjective, ut inter distincta corporalia, et maxime sublunaria, quae quidem sub eodem genere maxime distant et eidem vicissim insunt a quo mutuo se expellunt. Unde contrariorum distinctio non solum convenit accidentibus, sed etiam substantiis. quod si illi addatur reliquum distinctionis contrariorum communiter traditae, videlicet, nisi alterum insit a natura determinata erit distinctio a contraria accidentia.

Tertium distinctionis realis signum ponitur a Doctore Subtili scoto in 2° Sententiarum dist. 2ª q. 2ª vel 4ª illud quod declarat de tribus separationibus; scilicet vel actuali, vel potentiali vel proportionali: quae enim actualiter separantur vel possunt separari; vel habent proportionem ad illa quae separantur; vel separabilia sunt, distinguuntur realiter. quamvis enim sic proportionata inseparabilia sint; hoc non est ex propria eorum ratione, sed ex aliquo extrinseco ita ingeniose concludit Doctor Subtilis loco citato.

Ex hoc Probamus formalitates omnes individuis substantiis compositionem ingredientes distingui realiter. nam in Petro verbi gratia sicut se habet elementare corpus ad animam vegetativam; vegetativa ad sensitivam; sensitiva ad imaginativam, et imaginativa ad animam rationalem: sic se habet bonitas ad magnitudinem magnitudo ad durationem

(c) 2007 Ministerio de Cultura

et sic de aliis formalitatibus Petrum componentibus. ac quia in formatione Petri elementativa antecedit elementativam vegetativa sensitivam; sensitiva imaginativam, et imaginativa Animam rationalem; ac proinde existit unum ab alio separatum q° bonitas, et magnitudo atque sic de aliis realiter distinguuntur nam quamvis principia inseparabilia sint nec unum sine alio esse possit; hoc id tamen non est ex propria eorum ratione sed abstrahendo ab institutione videtur. Effecta universi necessario postulantis in se ac in singulis eius partibus principia illa. necessario inquam, non necessitate simpliciter. sed tantum 2m quid, et ex ligamine naturae, ut diximus supra Cap. 1° notabili 4°.

Similiter in eodem Petro distinguuntur realiter et essentialiter animal, et rationale: nam si inseparabilia sunt actualiter et potentialiter tamen proportionaliter separantur: quia inseparabilitatem non habent ex ratione propria sed ex ligamine naturae atque necessitate antecedentis et consequentis, ut monuimus loco proxime citato: ex dicta namque necessitate praecipitur in homine animal ad rationale in homine.

Dices predicta vera esse de partibus physicis: nam Anima realis distinguitur realiter a Corpore sive partes simul sumptae et unitae distinguuntur realiter a toto. Contra partes metaphisicae sunt eadem realiter, distinctae tamen formaliter.

Respondemus veram metaphisicam et realem non opponi, sed sequi conditiones rei quam considerat ex ipsoque esse physico abstrahere veros et reales conceptus istos quia distinguendi sunt iuxta eorum distinctionem a quibus abstrahuntur; ac proinde cum in Petro V.G. ratio Corporis sive mixti desumatur a forma, realiter distincta a ratione viventis; sunt etiam et istae rationes distinctae realiter. hoc est habent obiectum realiter

distincta

idem de alijs dicendum facile, et maxime de ratione rationali quae ut omnes concedunt praesupponit in homine formam a corpore realiter distinctam

Ad 2am articuli partem dicimus haec septem distinctionum genera scilicet rationis, ex natura rei, formalis essentialis, realis, se totis subiective et se totis obiective habere se tamquam superius et inferius; ita quod illa quae se distinguunt se totis obiective, distinguuntur etiam distinctionibus antecedentibus ut patet in duobus dictis terminis verbi gratia Simultrinitate et Paulitate: quae vero distinguuntur ratione rationis vel ex natura rei, non semper distinguuntur alijs distinctionibus: nam bonitas quatenus subiectum distinguitur distinctione rationis a se ipsa quatenus est praedicatum, non tamen distinguitur ex natura rei a se ipsa. Deinde conceptus quidditativi eiusdem sortalitatis distinguuntur ab invicem distinctione ex natura rei; non vero distinctione formali et dignitates divinae distinguuntur ab invicem distinctione formali non autem distinctione essentiali. Rursus sortalitates creatae in eadem individua substantia verbi gratia in Petro distinguuntur essentialiter non vero realiter in specie et sortalitates in distinctis substantiis corporalibus sicut in Petro et in Paulo distinguuntur realiter specialiter; non vero se totis subiective. Tandem sortalitates in distinctis substantiis spiritualibus verbi gratia in Michaele et Raphaele distinguuntur se totis subiective, non autem se totis obiective. Quaeres

Quaeres quare mentionem non fecerimus de distinctione numerali in ordine assignato? dicimus: ea quia distinctio numeralis ~~realis~~ generaliter accepta est membrum divisum in praedictis divisionibus realis ut constat ex dictis art. ante; et cap. 15, art. 2o de cognitione artificiali speculativa notabilibus 10 et 11o. specialiter autem accepta, contracta est

(c) 2007 Ministerio de Cultura

83

168

ex praedictis eius distinctionis et in ipsis inhibita.

Unde, sicut unitas numerica multipliciter dicitur, ac proinde aequivoce: sic etiam de distinctione numerica est sentiendum quare ex subjecta materia attendere oportet de qua unitate numerica loquatur Doctor in dictis suis nam quandoque dicit dignitates divinas esse eadem numero, et intelligitur essentialiter ut in Cap. 4 sententiarum in solutione quaestionis 9ae tomo 1mo extremitatibus in arbore scientiae, de arbore divinali Cap. de dignitatibus Dei: in Compendio artis demonstrativae dis. 2a parte 2a 3a regula 3a et regula 5a et alibi. quandoque autem dicit dignitates divinas esse numerabiles quolibet existente in Deo proprio nomine et intelligitur formaliter ut in arte magna parte 9a lectione 1a Cap. 1o de investigatione divinarum

Hinc oportet maxime in aliis resolutionibus uti lumine illius, scilicet dicta seu distinctione ista mediante digerere quae apud Auctores legimus. Sunt autem non nulli, qui postquam habent illum aliqua ratione captivatum numquam illam discernere nec clarificare volunt. et istud est vitium pessimum malle mori quam comestum digerere, ratione cuius moritur illius nutrita memoria falsis dictis et male digestis: ac proinde tales memorales, et non divines dicuntur. ne autem hoc tantum vitium incurramus, opus est Auctoritates examinare et rationabiliter intelligere ut monemus ex Doctore in scholiis artis brevis parte 13. dicit quoque Seneca de formula vitae. non te moveat dicentis auctoritas nec quis dicat; sed quid dicatur attendito

Tandem, ut facilius apprehendas octo praedicta distinctionum genera; ipsa in eadem numero

formalitate

v.g. in humanitate Petri considerari poteris; nam talis humanitas consideratur ut subjectum distinguitur a se ipsa considerata ut predicatum distinctione tantum rationis. 2º distinguitur distinctione reali numerali a qualibet alia formalitate numerali. 3º in eadem humanitate distinguuntur ex natura rei tot quidditativi conceptus. 4º ipsa humanitas distinguitur formaliter ab aliis formalitatibus. 5º distinguitur essentialiter ab aliis essentiis. 6º distinguitur realiter specialiter ab aliis substantiis corporalibus. 7º distinguitur se totis subjective a substantiis spiritualibus. Ultimo tandem eadem humanitas ingesta ~~modo~~ sub 1º conceptu quidditativo, et ut punctum, sic simplex et irresolubilis est ut se totis objective distinguatur ab omni alio: in quo quidem conceptu solum dicit et sumitur simpliciter 1um, per singularitatem intrinsecam formaliter seu potius modaliter intrinsece determinatum, et ab aliis se totis diversum, ex dictis supra cap. 19. ar. 2º. de expositione reali speculatrice notabili 6. et 7.º

Diximus per singularitatem intrinsecam: nam petreitas v.g. est singularitas extrinseca et ultima formalitas, seu ultimus extrinsecus modus reale, ex dictis supra cap. 19. ar. 2º notabili 7.º et 8.º per quam natura determinatur extrinsece (hoc est ex ligamine naturalis agentis) ad istud potius quam ad aliud individuum, cum ex se indifferens sit ad quodlibet, ex dictis in logica de univ. et in hac ultima formalitate tamquam ~~[illegible]~~ in unica veritate recaneur antecedentia omnia tam superiora, quam inferiora: sic tamen ut servata propria differentia componant unam substantiam individuam, in qua identificantur ut in 3º ex omnibus partibus composito. hec de distinctionibus dixisse sufficiant.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

multa alia occurrebant dicenda sed illa omittimus di

ligenti artistæ speculanda Artis 99. de expositione arti

ficiali practica die 19 mensis maij 1644

84

169

Artis 99. de expositione artificiali practicaq.

Die 19 mensis maij 1644

Differentia est id, i. designatum exemplar et speculum

per quod, i. continentia et visitatione huius; bonitas, mag

nitudo etc. sunt rones claræ, et inconfusæ, i. inter differenti,

claro, et distincto representant.

Fiat artificiosa accommodatio, ut

supra Cap. 8.° et 9.° propinqua dictæ sunt. Varietas siue oppositio,

principium et finis: majoritas et minoritas. Connata et disiona

habentur in serie terminorum sustantes sunt distinguere

rones diversificare res, disjungere coniuncta disgregare

congregata et huiusmodi.

Tandem aduerte cum tot modis

dicat. Verum oppositum quot modis reliquum dicit; et idem

titas sit opposita distinctioni: ex dictis de ista sunt deducenda

dicenda de illa. hoc autem omittimus artistæ speculandum

breuitatis causa Cap. 19 de diffinitione Concordantiæ

Caput 19m de diffinitione Concordantiæ

Concordantia quasi cordis conuenientia; siue concordiæ dantia; siue

conuentionis dantia dicitur. quarum 1a ethimologia data est ad sig

nificandum quorumdam conuenientiam cordialem: i. intimam

et in fundamento ipso rei quod est quidditas. 2a vero asignatur

ad significandum quorumdam conuenientiam finalem, quæ

nomine concordiæ exprimitur siue consimilis cordæ ad eundem

(c) 2007 Ministerio de Cultura

diuersis sicud rone similium qualitatu. 3º tandem proponit ad significandum quorundam adequationē in quantitate, seu Conuenientia temperatam; que nomine Conuentionis apellat: quasi Vnica vel proporquata mensuratione dicta et facta.

Sonat Concordia plurimitatis id est j. distinctorum in aliquo Conuenienti Vnitate: et definit. sic. id rone cuius bonitas, magnitudo etc. in Vno, et in pluribus Concordant: etc.ª de compositione reali.

Concordantia ē id j. designata solitas: rone cuius j. nata proprietate et Vigore cuius bonitas magnitudo etc. Concordant in Vno, j. simul Conueniunt atq; Vnitatē seruant in aliquo et in pluribus j. in distinctis proprietatibus, siue Conditionibus eiusdem in quibus seruant adinuicem Vnitatē sicut in quiditate, qualitate, et quantitate. in quiditate quidem quia sunt solitates et sic habent identitatē: in qualitate Vº qª sunt primitiua, Vere realia etc. et sic habent similitudinē: ~~hec~~ in quantitate tandem qª sunt generales et sic habent equalitatem; et in alijs multis que in hijs tribus generibus Continent. ~

Vel sic fiat impositio realis Concordantia rone sui ē Concordans: et rone Vnitatis ē Concordans in Vno; sicut rone pluralitatis ē Concordans in pluribus. et bonitas magnitudo atq; alia principia sunt rone Concordantie Concordabilia et habent naturam Concordandi plura in Vno; et Vnum in pluribus. Rursus Concordantia rone bonitatis est bona rone magnitudinis magna et rone entitatis est ens etc.

Vbi Nota qd Concordantia duos ~~[illegible]~~ Conter-nit terminos alterū a parte principij, alterū Vº a parte

(c) 2007 Ministerio de Cultura

finis: a parte quidem principii sunt ea, quae concordant: a parte autem finis est id in quo concordant et ea quae concordant semper sunt plura; id autem in quo concordant, semper est unum. Unde cum dicit in diffoe: in uno, et in pluribus concordant; intelligendum est finem concordantiae et unitatem; et plura ut servant unitatem et sub ratione unitatis esse id in quo alia concordant: bonitas quod magnitudo etc. ratione concordantiae concordant in uno; i. habent unitatem eius: et in pluribus; i. in contentis in illo uno etc. 29.

de expositione artificiali speculativa die 20 maij 1649

Art. 29. de expositione artificiali speculativa

die 20 mensis maji 1649

Expositio hic speculativa fiat ut supra dictum est cap. 8. et 9. Deinde inspecta concordantia objectiva et subjectiva varie distribuatur iuxta subiectorum et arborum distributionem sicut de differentia notavimus cap. ante ar 2.° in et initio: et apparebit innumera concordantiae distributio sub . . scala sui anguli contenti maxime si discurrat per quinque predicabilia decem predicamenta octodecim principia cum innatis suis, centum formas et regulas

Notandum primo quod concordantia est duplex: 1.ª est unitas plurium, quae diversitatem rejicit sicut sunt identitas similitudo, et equalitas: 2.ª est quasi unitas quae diversitatem admitit; sicut sunt propinquitas, vicinitas, et proportio; 1.° modo concordant quae habent comune universale ante rem, et sunt continuo idem; sicut sunt celestia corpora, elementata, vegetata, sensata, et imaginata; 2.° vero modo concordant quae habent comune universale post rem et non sunt continuo idem; sicut Deus, et creatura: Angelus, et Anima: Angelus et Angelus: Anima et Anima.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Notandum 2º ex dictis de dicta Cap. anti ar. 2º notabili 3º quod sunt quidam termini Concordantiæ dividentes Concordantiam forlit. acceptam: et sunt alii termini relucentes Concordantiæ dividendentes Concordantiam materialiter. Sunt tamen isti termini relucentiæ Concordantiæ positi sunt in Angulo Concordantiæ et declarati supra Cap. anti ar. 2º notabili 2º; ac per illos dividenda est Concordantia sicut ibi dicta manet divisa.

Termini etiam Concordantiæ sunt generaliter tres; s. quidditas, qualitas, et quantitas in quibus omnis Concordantia invenitur tam ea quæ est Unitas, quam ea quæ est quasi Unitas; Concordantia in quidditate si est Unitas, vocatur identitas: si est quasi Unitas, vocatur propinquitas; in qualitate vero, si est Unitas vocatur similitudo; si est quasi Unitas appellatur vicinitas. Tandem in quantitate, si est Unitas, nuncupatur equalitas: si est quasi Unitas, dicitur proportio. et in isto passu apparent tibi sex illi modi, quibus diximus supra Cap. 8. ar. 4. bonitatem et quodlibet aliud ex decem et octo principiis cum exempla ad possibilia intelligenda.

Notandum 3º. Sicut Cap. anti ar. 2º in fine octo proposuimus distinctionum genera, quæ ar. 3º declaravimus, et ar. 4 ordinavimus; sic quoque in presenti assignari possunt, seu specificari octo Unitatum sive identitatum genera: s. rationis, ex natura rei, formalis, essentialis, numeralis, realis se totis subjective, et se totis objective: hæc autem, diligenter consideratis quæ de distinctione diximus facile erit percipere et declarare; et ideo brevitati quoque studentes non gratiamus. Solum etiam advertimus unumquemque terminum solitarie acceptum et abstractum sic consideratum habere identitatem rationis; quia sic nullo ex Cap. distinctio aliqua

ei venire potest

Notandum 4º qd Concordantiæ notitia non minorē vtilitatē afert quā notitia differentiæ: qa sicuti per hanc verū a falso discernit.^r, et cavilosę probationes diluunt.^r; sic per illam intentā &c. et media ad arguendum necessaria inveniunt.^r Consule Alem libro 1º topicorꝫ Cap. 14 vbi int.^r alia monet, qd maxime in his quę multum distant exerceri oportet ut similitudo inspiciat.^r Art. 39 de expositione artificiali practica

die 20ª mensis maii 1644

Artꝰ 39 de expositione artificiali practica.

Concordantia est id, .j. designatū exemplar, mediū sciendi et speculū: rone cuius, .j. continentia, implicatione atqꝫ representatione cuius: bonitas magnitudo &c. concordant; .j. concordantia apparet: in vno; dumtaxat quod sunt media sciendi, et exemplaria, siue specula: et in pluribus, .j. in conditionibus omnibus, s. primitivitate veritate realitate &c. supra declaratis, et ad mediū sciendi pertinentibus; ut constat ex dictis Cap. 4 et 7º.

Acomodatio artificiosa facienda.

Sicut supra declaratū manet Cap. 8 et 9º propinqua concordantiā sunt bonitas, voluntas, virtus, gloria, medium et equalitas. Similia et dissimilia patent in serie datę termini sustantes pręjudicialitati concordantię sunt coniungere diversa, coadunare dispersa, congregare divisa, vnire partes, componere totum, et cetera huiusmodi.

Hic Nota discrimē inter vnionē mixtionē, et compositionē: nam hę duę vltimę sine prima esse non possunt, ipsa tamē sine illis invenit.^r: sicut de vnione diuinę natę et humanę in Xº vnitate suppositi ostendimus. Cap. Xti ar 2º. verbū obijcies Cap. 2º de diffōe caritatis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Contrarietas est 1° dicta quasi Contendentium Varietas; Contendentium, inquam, i. simul et mutuo in diversum seu oppositum finem tendentium. et hoc modo Contrarietas extenditur ad omnia subiecta diversa, et ad oppositos fines se habentia, ac proinde natura non se simul compatientia: sicut sunt naturae omnes distinctae, et non subordinatae ut innuebamus supra Cap. 18. ar. 4, signo 2°, versu Circa oppositionem contrariam

Vel 2° dicta est Contrarietas quasi Contrahentium diversitas: Contrahentium, inquam, i. sub eodem genere maxime distantium, et ab eodem subiecto mutuo se expellentium semperque alteras oppositas eiicientium, et se mutuo pugnantium et hoc modo Contrarietas dicitur communiter de quatuor contrariis qualitatibus: modum tamen quo extenditur ad substantia sublunaria et restringitur ad quatuor qualitates dictas tradidimus supra loco proxime citato declarando differentiam contrariorum communiter traditam

Vel 3° est Contrarietas dicta quasi Consistentium, vel desistentium relativa extraneitas: quo pacto dicitur de oppositis relative: sive Consistentibus ut sunt personae divinae, ex dictis supra, Cap. 18. ar. 2° versu Ipsa Consistentium per identitatem et versu instabis: sive desistentibus, ut sunt in Creatis omnia relative opposita exceptis Correlativis mysteriis utriusque spiritualis intrinsecis, et mysterium trinitatis anagogice significantibus, ut tradit Doctor in arte praedicandi dis. 2a parte 1a Cap. de Comparatione: et dicemus latius de inspiratione, notabili 5° in fine. ista tamen Creata Correlativa innata non dicuntur absolute Consistentia, ob rationem assignatam supra Cap. 18 ar. 2° versu dices.

Vel 4° Contrarietas est dicta, quasi Contradicentium incompossibilitas: et hoc modo dicitur de oppositis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

87
172

privativis et Contradictoriis. quare in datis ethimologiis exprimuntur quatuor oppositorum genera, Cap. 18. ar. 2º. verbo diversus memorata .... Contrarietas sonat realiter oppositionem, i. oppositam positionem et definitur. quorundam mutua resistentia propter diversos fines. Artº 19 de expositione reali die 23 maii 1644

Artº 19 de expositione reali 23 maii 1644

Contrarietas est definitum et ea quae sequuntur est definitio Contrarietatis. quorundam; i. aliquorum et non omnium; quia tantummodo positivorum. mutua; i. alterna: resistentia; i. repugnantia: propter diversos fines, i. propter varios intentionum effectus, aut affectionum intentus ad diversos terminos.

Ex quo patet quod licet Contrarietas accipi possit generaliter pro oppositione; sicut plerumque species pro genere usurpatur, et significavimus in datis ethimologiis; sed tamen Magister in data diffinitione Contrarietatis non loquitur de ea in ista generali acceptione, sed specialiter, et prout significatur in 2ª et 4 ethimologia: ideo Doctor ubique Contrarietatem excludit a Deo et Coelis: at spiritualibus quoque substantiis Contrarietatem naturalem removet et solum in illis admittit ~~sed~~ docet etiam Contrarietatem accidentis non substantiam.

Hic Nota, ut docuit ex illuminato Doctore in lectura super tabulam generalem et artem inventivam veritatis, dicens 2ª figura 3ª parte 3ª Camera Bonitas Contrarietas: quod in homine non est Contrarietas intellectualis sensualis, et substantialis; quia si sic impediret libertatem ad bonum, necessitaret quoque hominem ad malum; sicut Contrarietas sensualis ipsum necessitat ad passibilitatem, et mortalitatem. homines quoque propterea ex ~~[illegible]~~ rebus Contrariis sunt Compositi naturaliter sunt mortales: tamen ante peccatum originale immortales erant per gratiam

(c) 2007 Ministerio de Cultura

et justitiam originalem: post resurrectionem immortales erunt, justi quidem per justitiam finalem premiativam ad vitam beatam; damnati vero per justitiam divinam punitivam; ad penam eternam. ita colligit. ex eodem Dre illuminato, cap. 139 sententiarum; et ex Dre Sto sexto, ut ingenue notavit Noster Castillo de Conceptione disp. 1a q. 1a no 3o pagina 469.

Deinde expositio realis fit sic. Contrarietas ratione sui et contrarians, et habet in se natam contrariandi: et ens ratione entitatis; et entitas est contrarians ratione contrarietatis, s. contrarietas est bona magna etc. ratione bonitatis magnitudinis etc., et bonitas magnitudo, et cetera principia sunt suis oppositis contraria ratione contrarietatis. unde est quorumdam; i. contrariorum omnium: mutua resistentia; mutua, inquam, ratione mutualitatis, et resistentia in concreto ratione resistentie abstracte: propter diversos fines; fines dumtaxat diversi per diversitatem et diversitas finium per primum arts. 2i de expositione artificiali speculativa.

Arts 2i de expositione artificialis speculativa

die 23 mensis may 1644

Fiat proportionate expositio ista ubi supra observatum est cap. 8 et 9. dividat. deinde contrarietas per terminos relucentes contrarietatis in ipsius singulo contentos; sicut de differentia, et concordantia diximus cap. 18. et 19. ar. 2o; et inde apparebit quoque quam multiplex sit contrarietatis distributio.

Notandum primo quod contrarietas potest capi duobus modis s. large, et stricte. large sumitur pro qua sumpsi expositione tam incomplexa quam complexa, et utraque quadripartitur: nam incomplexa partitur in oppositionem contradictoriam contrariam privativam, et relativam similiter oppositio complexa quadrifariam secatur s. in oppositionem contradictoriam contrariam subalternam

et sibi contrarium de quibus omnibus tractat: suse in Logica

Contrarietas stricte sumpta est illa, que tantu est audiens et ponit principiu distinctu a differentia: nã Contrarietas int. illa esse dicit. que imperfecta aliquo modo sunt: differentia autẽ in summe perfectis reperit: quoniam ꝑsone diuine ad invicem differunt, et concordant nõ tamen stricte contrariant.

Notandũ 2º qd Contrarietas etiam large dicta videt. dissimilis a differentia: eo quia differentiam consideramus, ut ꝑ ipsam entia remaneant inconfusa: contrarietate autem, siue oppositione, non solum ut res distinguant. sed etiam int. se pugnam aliquã habeant. Quare idem reale sens consideratur pro ut a rationali distinguit. ac pro ut irrationali opponit.: nã ex vi distinctionis non se excludunt, sic autẽ ex vi contrarietatis. sed siue contrarietas ista nihil aliud videt. quã specialis differentia s. differentia distinctiua de qua satis diximus supra Cap. 18 art 2º

Notandũ 3º qd Contrarietas stricte dicta vel ẽ int. positiua, vel int. priuatiua et negatiua: 1º modo sunt int. contrarias qualitates. 2º vel 3º modo sunt int. habitus et eorũ priuationes in subiectis aptis, vel ~~in~~ negationes in nõ aptis

Notandũ 4º qd licet contrarietas ipse de minoritate (dicatis) 2m predicationem suam nõ sit ita generalis, ut alia principia; tamẽ 2m rõnem exemplare equalis generalitatis cum reliquis; nam quot modis unumqdque aliorum principiorum est exemplar et speculum ad possibilia omnia, totidem et contrarietas. hinc

Notandum 5º. contrarietatem maxime conducere ad scientiam sicut diximus supra Cap. 8. art. 4. ubi dixit. ipse illius: et uersus ex dictis obseruandum est: quandoque enim via contrarietatis, et deducendo ad impossibile euidentius ostendunt. probanda.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

hinc Magis. Noster Egregius fere semper, ac probat fidei arti-
culos, 1o. supponit aliquid, quod etiam adversarii admittunt: et ex con-
cessis tenens arguit, et evidenter concludit vel Catholicam ve-
ritatem quam intendit; vel respondens cum sibi contradictorium:
Unde cum respondens non possit sibi contradicere tenetur concedere
veritatem fidei. Ita videri est in multis illuminati Doctoris libris
et maxime in Apostrophe ubi omnes articulos fidei probat
subtilissime.

Notandum 6o. ex Doctore in arte Com-
pendiosa inveniendi veritatem figura Y. quod Anima quandoque
vagabunde procedit hoc est laborat equivocatione, dum scilicet
Cameras veritatis conspicere nescit, sed inutiliter divagat et credit
inquirere quod non inquirit; vel inquirit aliquid quod non est intensum
neque ad propositum. quare laborandum est maxime Lullianae
artis amatoribus, ut per istam ex veritate una colligant alias:
imo potest etiam ex ista falsitate devenire ad veritatem, si Ani-
ma convenit cum figura A. ut ingenue docet idem Doctor in
eadem arte Compendiosa citata figura. Z. Deo ut contrarietatis
utilitatem scientiam acquirendam faciat facilius

Notandum 7o ex eadem Compendiosa
arte inveniendi veritatem, questione 1a: quod si Deus ita bene cognovere
bonum esto malum non esset, et malum esto bonum creatum non esset; sicut
nunc quando est bonum et malum tamen illus creatus non potest ita perfecte
cognoscere bonum sine malo, ac cum malo et in solutione questionis 44
thomae Attrabatensis idem illuminatus Doctor dicit quod simile cum
suo dissimili magis cognosci potest. Deinde in tabula generali dis.
3a. regula C. in fine docet Deum permittere malum ut per malum
cognoscat magnum bonum. et in lectura super tabula generali et artem
inventivam veritatis dis. 2a parte 2a. de mille questionibus ...

(c) 2007 Ministerio de Cultura

folio 207 collumna 4. quaerens utrum deus posset mundum creare quod in eo non posset esse malum. Respondet sic. posse creare potest ratio bone quod posset agere sine malo. sed non potest esse ratio quod magnum bonum sit cognitum absque eo, quod sit malum idem insinuat infra folio 208 columna 1. nam quaerendo. v. divites tantam cognitionem habeant de deo quantam pauperes habent. Respondet Pauperes melius intelligunt quid sit malum quam divites. quibus verbis Magister insinuat Paupere melius cognoscere deum, quam ipsum divites cognoscant, nam deus est summum bonum; et bonum melius cognoscitur ab illo, qui melius cognoscit malum; ut manifeste patet ex proxime dictis supra 3 de expositione artificiali practica

Arto 3º. de expositione artificiali practica

Contrarietas et quorundam, quae enim quae sunt genitura, sunt mutuo resistentia, in exemplaris quidam oppositio, in quo continentur relucent, et illi repraesentant oppositiones quaslibet, resistentias et repugnantias atque 2m eius naturam intelligunt et iudicant.

Accomodatio artificialis fiet ut supra cap. 8º et 9º. propriorum Contrarietatis sunt dicta et similis privationis. Similia et dissimilia videantur. in terminis substantiis sunt resistentia agentium, dicentium, illorum, inimicitia voluntatis, seditio civium, discordia fratrum, rebellio minorum Tirannis maiorum etc. cap. 21 de diffinitione principii.

Caput 21m de diffinitione principii

Principium dicitur quasi capiens primum, vel capiens 1º ordiale. vel capiens precipuum; vel capiens principale. primum inquam in ordine, sive originis, sive naturae, sive durationis: 1º ordiale

(c) 2007 Ministerio de Cultura

in efficientia, seu operatione: precipuum in gradu et valore: principale in intentione, et perfectione. Sonat indifferenter primitiuitatem seu prioritatem: et diffinit. id quod se habet ad omnia rone alicuius prioritatis Artq. 1q. de expositione reali.

Artq. 1q de expositione reali.

Principium et id q. designatum est, rone respectu prioritatis: quod se habet ad omnia, id est ad fundamenta absoluta de quibus diuit. et quae constituit in se respectiue prioritatis, ut sunt bonitas, diuinitas, sapientia voluntas etc. vel est id quod se habet ad omnia q. ad reliqua, s. ad medium et finem, ut adquemcumque sunt medii et finis; ad medium, in quantum, instrumentaliter ad finem principaliter rone alicuius prioritatis, q. originalis, natis, temporalis, absolutae, ordinatae, excellentiae, effectiuae, finalis, materialis, formalis, substantialis, accidentalis etc. vel appropriat. aliis proportionate sicut capitibus antecedentibus fecimus: nam principium rone sui habet naturam principiandi: et rone entitatis est ens etc.: et conuerso entitas atque omnia alia sunt principia et habent naturam principiandi rone principii: ideo principium se habet ad omnia, q. ante omnia: rone alicuius prioritatis, q. rone principiandi Artq. 2q de expositione artificialis speculativa

Artq. 2q. de expositione Artificiali Speculativa

Die 27 mensis may 1644

90

175

Majoritas est imago: seu effectus similitudo et expressio: immensitatis magnitudinis bonitatis aeternitatis etc. seu repraesentans immensam magnitudinem bonitatis divinae, aeternitatis divinae, potestatis divinae, etc., nam sicut immensitas dicit negationem limitis et mensurae, ita majoritas dicit excedentiam limitis et mensurae sic quod excedendo limites cujusvis magnitudinis inferioris et creatae, audit ad superiorem et increatam, ipsam duntaxat immensitatem omni carentem limite et termino.

Ex quo notandum est quod duae sunt designationes magnitudinis transcendentis: una sine ullo termino: altera 2m quid sub aliquo termino 1a est immensitas 2a vero majoritas. quare utrique subjicitur immediate et directe magnitudo; consequenter vero identice vel quadam connexione unumquodque reliquorum principiorum. ideo dicit Doctor in diffinitione quod majoritas est imago immensitatis magnitudinis, magnitudinis inquam, bonitatis; magnitudinis durationis magnitudinis potestatis.

Deinde fiat sic realis expositio majoritatis ratione sui est major et per se habet naturam maiorificandi, est enim ratione entitatis, entitasque est maior ratione maioritatis. similiter est bonum, magnum, etc. ratione bonitatis magnitudinis etc. et bonitas magnitudo etc. sunt majores ratione maioritatis atque 29 de expositione artificiali speculativa die 7.

fiat praesens expositio ut supra cap. 8 et 9. considerentur deinde maioritas objectiva et subjectiva, distribuaturque juxta distributionem subjectorum implicatam in terminis positis in angulo maioritatis, et designantibus denominatis sive connotatum ejus his

unde subtilitas et audacia non sunt species maioritatis (eadem pro aequalitate et minoritate scientia) sed termini relucentiae maioritatis: sicut de terminis petitis in angulis trianguli viridis diximus supra cap. 19. ar 2º notabili 2º. et locis ibi allegatis

Notandum 1º. cum saepe ad recognoscendum majoritas in Deo, intelligendum est de maioritate intrinseca seu ad intra; nam una persona non est major alia: comparatione vero rerum extra deus est longe major omnibus rebus ita D.r illuminatus in lectura super tabulam generalem et artem inventivam veritatis dis. distinctione . . . . . ter quia dei magnitudo sui magnitudine omnem creaturam audit et eius excessus nullo comprehendi valet termino; ideo communiter a D.re non significatur nomine majoritatis sed nomine immensitatis.

Notandum 2º quod majoritas duplex est una ordinis altera perfectionis et 1.a stare potest cum omnimoda perfectionis aequalitate: ideo licet Deus non habeat in se maioritatem perfectionis, summe aequalitati oppositam, habet tamen majoritatem ordinis cum summa aequalitate consistentem: nam Pater divinus appellatur fons, et origo totius divinitatis ratione primitatis seu fontalitatis quae in ingenito connotatur, sicut ex Divo B. Ven. in 1º dis. 27. q. 2.a et dis 28. q. 1.a diximus in materia de trinitate diss. 4 q. 2.a q. 2.a art. 4 . . . Et confirmatur nunc ex divo Augustino libro 4. de trinitate cap. 20 ubi Patrem appellat principium totius divinitatis, et ante Augustinum Dionysius libro de divinis nominibus cap. 2º. Athanasius et Cirillus, Toletano . . . et Vromathinensi ut refert . . . Theodorus

theodorus Smitinc disp. 2a de trinitate q. 6 nº 155) Patrem vocat principium fontem et originem divinitatis: hoc est omnis personae originatae vel etiam ipsius essentiae prout communicatae: sive potius communicationis essentiae, ut ex Magistro et aliis theodorus exponit loco citato

Ideo quamvis Pater et filius sint omnino unum principium spiritus Sancti, ut ex Doctore Sub. et Lullio diximus in materia de trinitate disp. 2a q. 6a ar. 4o; in Patre tamen est virtus spirativa auctoritativa, potestativa, sive a se; in filio vero subauctoritativa, subpotestativa sive ab alio; sicut monuimus q. proxime citato ar. 5o et latius ostendimus disp. 4a q. 2a ar. 6. in solutione argumentorum. et quidem praedictus ordo majoritatem ostendit Patris; sed minoritatem filii non probat. Cum unum sit omnino donantis, et ei cui donatur etc. Divus Hilarius audi libro 9o de trinitate collatione 181 donantis auctoritate Pater maior est sed minor non est filius, cui unum esse donat. Ubi donantis auctoritate, idem est ac principii [struck] prioritate ut ingenue exponit Smitinus disp. 2a de trinitate q. 6. nº 156. Jam quod in Deo admittenda est maioritas ex solo ordine originis proveniens ac proinde [struck] minoritatem correlativam non habens sed summam aequalitatem.

Dices. majoritas stare non potest sine minoritate, cum sint correlativa ita Doctor illuminatus in lectura tabulae generalis, et artis inventiva veritatis dis. 2a distinctione praeteriti folio 114 collumna 3a quod Deus non habet in se majoritatem, cum nullam patiatur minoritatem. Solutio assumptum est verum de maioritate perfectionis non de maioritate ordinis: maioritas quod generalius accipi potest quam loco citato

(c) 2007 Ministerio de Cultura

aucta est a D.re; sicut etiam de principio notavimus Cap. 22. ar 2.o notabili 2.o

Notandum 3.o ex D.re in Compendio artis demonstrativae dis. 1.a parte 2.a figurarum de 1.a parte T quod licet simpliciter substantia sit major accidente, aliquod tamen accidens est majus quadam substantia: sicut intelligere maius est quam lapis sive asinus. et ratio est; quia in casu substantia contractione decendit accidens vero ascendit.

Notandum 4.o ex arte amativa boni dis 1.a figura 2.a in triangulo croceo, quod licet anima sit maior corpore in bonitate, magnitudine, etc. est tamen ipsi corpori equalis 2m proportionem seu comparationem: ita enim ad constituendum hominem est corpus necessarium sicut anima, quamvis etiam substantia sit absolute maior accidente; respective tamen ad extentitatem equantur: nam substantia ignis, calor eius et quantitas equalem habent extentitatem; et ipsa ista equalitas est 2m quod ut dicemus Cap. sequenti. Ars 31 de expositione artificiali practica

Majoritas est imago immensitatis magnitudinis, bonitatis, eternitatis etc. i. exemplar et speculum representans excessus excedentis omnes magnitudines, et quecumque gerunt imaginem immensitatis.

Acomodatio artificiosa fiat ut supra Cap. 8.o et 9.o propinqua maioritatis sunt magnitudo, celsitas et principium similia, et dissimilia sunt in serie. termini substantiales sunt transcendere limites, prevenire vires, habere primatum etc. huiusmodi Cap. 25. de diffinitione equalitatis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

92

177

Caput 25m De equalitatis diffone

Equalitas e' dicta quasi equa alitas; i. iusta diffa: Unde equalitas est plurium diffa in aliqua iusta Convenientia. vel alit. dicit. equalitas, quasi alitas eadem in quantitate siue molis, siue virtutis. Sonat tantiparitatem i. in tantitate paritatem: et diffinitur, subjectum in quo finis concordantie bonitatis, magnitudinis etc. quiescit. Arg. 1. de expositione reali

Art. 1. De expositione reali.

Equalitas est subiectum i. subsistens quoddam fundamentum seu suppositum (sicut diximus supra Cap. 22 ar. 1.) in quo finis concordantie bonitatis magnitudinis etc. id est intentio concordantium; siue finalis convenientia concordantium quiescunt; id est terminatur perficitur et declarat: nam in equalitate cessat operantium motus et habet quies apetitus.

Vel sic fiat expositio realis. equalitas est diffinita. subjectum in quo finis concordantie bonitatis magnitudinis etc. quiescit: est sua diffinitio, et equalitas rone sui est equalis ac per se habet naturam equalificandi: est autem ens rone entitatis; et entitas e' equalis rone equalitatis; similit. bonitas, magnitudo etc. principia sunt equalia et habent naturam equalificandi rone equalitatis et equalitas rone bonitatis magnitudinis etc. est bona magna etc.

Art. 2. De expositione Artificiali speculatiua

Die 11 mensis Junij 1644

Fiat expositio sta ut supra Cap. 8. et 9. deinde consideret equalitas obiectiue et subjectiue distribuat. et termines in triangulo suo positos sicut de maioritate diximus Cap. 24 ar. 2o in initio etc.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Notandum 1º ex Compendio artis demonstrativae dis. 1ª parte 2ª figurarum de 1ª parte T. quod in Deo est equalitas simpliciter quia dignitates eius videlicet bonitas, magnitudo etc. sunt in ipso equales simpliciter: in creaturis vero quaedam sunt equalia secundum quid et non simpliciter aliquando majora et minora secundum quid, et non simpliciter: ut quae sunt equalia secundum durationem et non secundum bonitatem vel secundum quantitatem, et non secundum qualitatem et sic de aliis. Similiter aliquid dicitur magis vel minus alio

Notandum 2º ex lectura tabulae generalis, et artis inventivae veritatis dis. 2ª differentia praesenti, quod equalitas est multiplex: nam 1º sumitur substantialiter et accidentaliter; sicut quando bonitas bonificat magnitudinem et econverso magnitudo magnificat bonitatem: existunt quidem partes substantiales equales bonitas et magnitudo; sed bonificare et magnificare (intellige extrinsica) partes equales accidentales. Unde hic equalitas est composita ex extrinseca et accidentali

Secundo est alia equalitas ex majoritate et minoritate composita sicut in calore ignis qui extensus est per totam substantiam ea remanente in maioritate substantialiter, et caliditate in minoritate accidentali.

Est praeterea 3º equalitas secundum quantitatem, et proportionem: secundum quantitatem ut in mensuris et numeris. secundum proportionem, ut in grano piperis in quo caliditas, siccitas, humiditas, et frigiditas equaliter proportionantur aliis qualitatibus existentibus majoribus aliis

Tandem Dr. late proponit, et ostendit equalitatem simpliciter in Deo, ut in ipso textu diligens Artista et veritatis amator intueri poterit: ex quo deducit Magister quod Deus equaliter intuetur creaturas secundum equalitatem

(c) 2007 Ministerio de Cultura

90
178

suarum rationum, et proprietatum, ad significandum et ostendendum eam quam intra se habet equalitatem. quoniam sicut Deus non potest in se ipso magis intellige et amare quam bonificare magnificare etc.; sic et in Creaturis nequit magis intelligere et amare quam bonificare magnificare etc. hinc ergo Doctor expositionem similitudinis omnis dignitatis diuine probat per equiparantiam cuiusvis alterius dignitatis positionem, seu similitudinis expressionem: Deus enim non agit nisi concurrentibus suis dignitatibus; ac proinde se exprimentibus in effectu quem producit

Notandum 3º subtilem modum quo Doctor illuminatus loco citato probat equalitatem diuinarum personarum ex ipsa distinctione earum. sic probo Deus Pater equaliter de sua bonitate magnitudine, Eternitate et reliquis generat suum Filium; ut Filius sit equaliter genitus de bonitate magnitudine etc.; et equalis Patri in essendo Filius: et Pater econuerso equalis Filio in essendo Pater. Unde Pater non potest esse Filius nec Filius econuerso potest esse Pater: quoniam omnes dignitates equaliter insunt Patri ut sit Pater et Filio, ut sit Filius.

Pater equaliter spirat Spiritum Sanctum de omnibus suis dignitatibus idem facit et Filius qui de omnibus suis dignitatibus eumdem spirat Spiritum Sanctum. quapropter Spiritus Sanctus equalis existit Patri et Filio cum omnibus suis dignitatibus. nequiens esse Pater, nec Filius: quoniam si posset esse Pater, seu Filius, non existeret equalis Patri nec Filio. Consimiliter fieret, si posset alium Spiritum Sanctum spirare. Esset enim maior Spiritus Sanctus et spiratio quam Pater in Paternitate et Filius in Filiatione

Deinde si Spiritus Sanctus procederet tantum a Patre et non

(c) 2007 Ministerio de Cultura

a Filio Pater maiore equalitate haberet cum Filio et cum Spiritu Sancto quam est equalitas Filii, et Spiritus Sancti; idem sequeretur in Filio qui majorem equalitatem haberet cum Patre quam cum Spiritu Sancto. et Spiritus Sanctus majore equalitate haberet cum Patre, quam cum Filio: quod est impossibile et contra equalitatem bonificandi magnificandi etc.

Item deducit quod Dominus Subtilis Scotus concludit q. 2a. ar. 1o. q. de 1a. ratione quemmadmodum si hic Pater non est in divinis; omnis contradictio est dicere Patrem in divinis: ita si hic Pater a hac generatione non generaret nullam aliam generationem posset habere. id latius ostendimus disp. 2a. de trinitate q. 1a. ar. 4. solutione ad 3m et similiter theologitandum est de spiratione Spiritus Sancti a Patre et Filio.

Tandem Nota ex eodem loco citato Doctoris Illuminati; quod inter Deum et Creaturam non potest esse maior equalitas, quam illa que est in persona Dei Filii carnem humanam assumentis; que quidem equalitas est subjectum in quo finis concordantie bonitatis magnitudinis et reliquarum rationum creatarum et bonitatis, magnitudinis durationis etc. Creatarum quiescit. Unde dicit Divus Augustinus libro 13 de trinitate cap. 19. in rebus per tempus ortis summa gratia est hominem fieri deum.

Item ostendit in genere Magister Noster egregius excellentiam humanitatis domini nostri Jesu Christi de qua dicit in littera citato cap. de differentia majoritatis sic. est item Una majoritas creata omnibus supra dictis multo nobilior et hec est bonitas humanitatis Jesu Christi, que est major omnibus creatis bonitatibus eo quod bonitati increate est unita; et eo quod bonitas increata eam in se majorificat quantum potest; quod sic fieri oportet ut majoritas creata ascendere possit in altissimo gradu bonitatis magnitudinis etc. ac

(c) 2007 Ministerio de Cultura

94 179

proinde ad equalitatem cum ipso deo per unione hypostatica sicut modo dicebamus notabili antecedenti: intellige ad equalitatem 2m expositionem ex dictis notabili 2o et cap. 24 ar 2o. notabili 4o. Arg. 39. de expositione artificiali practica

Artg. 39 de expositione artificiali practica

Die 14 mensis Junij 1644

Equalitas est subm; j. fundamentale exemplar et subsistens speculi in quo finis concordantie, bonitatis, magnitudinis etc.; j. finalis concordantie omnium convenientium: quiescunt: j. representant quiescere

Acomodatio artificiosa ut supra fiat cap. 8. et 9o. propinqua equalitatis sunt magnitudo, concordantia et medium. similia et dissimilia constant ex serie. termini sustantiales sunt sanitatem conservare infirmitatem evitare, extrema fugere vitam continuare, mortem prorrogare distantia proporcionare, disparia coniungere et huiusmodi. Cap. 26. de diffoe minoritatis.

Caput 26m de diffinitione minoritatis.

Minoritas dicit., quasi minuta, seu diminuta veritas; et designatur deficientis insufficientia: vel dicit. minoris inferioritas, ut significet. subiicientium, seu minoris subiectio et paritas notat excedentia parvitatis; et diffinit. ens circa nichil: ita habet. in omnibus fere textibus ubi minoritas diffinitur. Cerne in lectura sup tabulam generalem et arte inventiva veritatis sed diffinit. minoritas. ens prope nichil: et advertit per illustris Gabriel Deulosis in sua lectura sup artem in diffinitione preteriti qd hec ultima diffinitio e magis consona vulgari editione editione intellige artis magne quod exponit) qua potius ad prope deflexit. quam ad circa. docet etiam idem artista ultimã ffoem e magis explicativã solis rõnis minoritatis: nam circa dicit ordinẽ; et minoritas nõ dicit ordinẽ ad nichil forlit. h. contemptive

(c) 2007 Ministerio de Cultura

eo ipso qđ ẽ prope nichil inclinat ad nichil; et sic consequenter ẽ circa nichil, et non fo͞rlit: posterio q͞ diff͞o exactior ẽ quam 1a qa illa declarat id, qđ minoritas habet fo͞rlit; 1a vero declarat id, qđ minoritas habet consequent.

Ex his ista conciliabit faile, advertendo qđ termini relativi quandoq; usurpant forlit: siue pro significato forli; quandoq; vo materialit: siue pro significato mali siue fundamentali: accepto qo. lis circa, in 1a diffoe et magis coit. tradita pro significato materiali quomodicit cum 2a: nam esto lis circa significet inclinationẽ forlit ad nichil; connotat tamen tāquā fundamentū propinquitatẽ ad nichil; eo enim aliqđ inclinat ad nichil, quia nichilo propinquum est.

Quaeres. cur potius diffo minoritatis tradit. magis coit per lis circa, quam per lis prope? Dicimus rationem esse posse, qa lis circa importat idem quod prope et aliqđ amplius, quod etiam facit ad explicationẽ minoritatis: nam sicut omnia creata quando de non esse veniut in esse sunt ante in minoritate quam in majoritate; sic quando de esse corruunt in non esse, prius sunt in majoritate, quam in minoritate, et rone istius tendũt in non esse; itaq; simpl minoritas ẽ proximior non ēē quam majoritas: et hoc declarat D^or^ i lis dictionibus circa, et prope.

Unde in Arbore scientias 1a parte arboris elementalis, cap. de minoritate, 1o diffinit minoritatẽ sic ens circa nichilum. et declarando amplius minoritatẽ subdit. minoritas ẽ prope nō ēē, 2m comparationẽ maioritatis quae plus habet de esse quam minoritas. et in tabula generali dis. 2a cap. de minoritate dicit dictum est, qđ minoritas ẽ ens circa nichil; quia nō est aliquid, qđ ita sit prope nichil sicut minoritas.

Cognoscis qo minoritas consistat forlit in hoc, qđ ẽ minus habere de ēē

(c) 2007 Ministerio de Cultura

(sicut majoritas in hoc, quod magis habeat de esse) tamen hic solis ratio expressius declaratur per inclinationem ad non esse: quod totum exprimitur quod lis circa; nam inclinatio ad non esse prerequirit propinquitatem ad non esse. Vide articulum 19. de expositione reali

Articulus 19 De expositione reali

Minoritas est ens, quod realis positio circa nichil, quod vicissima privationi quia inter ipsam, et privationem non mediat aliquid et ad privationem inclinata quia res que ex nichilo est sunt, quantum est ex se inclinatur ad nichil, ex quo est

Vel tibi fiat realis expositio minoritas ratione sui est minor, et per se habet naturam minorificandi, inclinationem ad non esse. et est ~~cum~~ ratione entitas ratione entitatis bona ratione bonitatis, propinqua ratione propinquitatis sicut entitas, propinquitas bonitas. Alia sunt minora ratione minoritatis et habent naturam minorificandi; hoc est ratione minoritatis habent ~~rationem~~ inclinationem naturalem ad non esse et habent minorem entitatem quam aliquid aliud ens: et ipsa minoritas ratione sui et per se est circa nihil; alia vero principia ratione minoritatis sunt circa nihil, hanc expositionem ex mutua impressione deductam colliges facile ex arte magna parte 10.a cap. 14. ar. 1.o 3.o 4. 8. 9. et aliis. articulo 29. de expositione artificiali speculativa

Articulus 29 De expositione artificiali speculativa.

Die 19 mensis Junii 1649

Fiat expositio speculativa ut supra cap. 8. et 9.o Deinde considerata minoritate objective et subjective, distribuatur tunc iuxta subjectorum distributionem (excepto Deo in quo minoritas non reperitur nisi tantum abusive loquendo, ut monuimus in scholiis artis brevis)

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sicut Capitibus antecedentibus, passu presenti dictum est. et maxime ex dictis de majoritate accipienda sunt que de minoritate sunt dicenda ut n. monet D.or in arbore scientie parte 1a arboris elementalis, cap. de minoritate hec minoritas intelligi post 2m quod intelligit. de majoritate; cum maioritas et minoritas se habeant relative. id quod constabit amplius ex proxime notandis.

Notandum Primo ex arte inventiva veritatis dis 1a figura 2a. cap. de minoritate quod minoritas est principium valde dificile itum: nam quo plus accedit ad natam suam eo magis est circa non ens; id circo vix atingi potest propter eius minimam entitatem.

Notandum 2o ex eodem loco citato quod minoritas est ens necessarium omnibus entibus creatis: quia si non esset sequeretur impossibile; scilicet omnia entia esse summa: est ergo necessario minoritas, ut cetera entia a summo ente non sint summa, sed limitata. Unde minoritas habet existere in entibus de gradu in gradum descendendo usque iuxta nichil: et quanto plus descendit, plus accedit ad natam suam, et quando plus ascendit, tanto plus a nata sua recedit et ad suum oppositum scilicet maioritatem accedit.

Ut etiam minoritas principium valde necessarium in arte: nam cognitio condicionum illius subtilisat illum artistam, ipsique viam prebet per contrarium speculandi summam maioritatem vel equalitatem: minoritas enim est tamquam speculum oblicum, ubi ille dissimilitudines maioritatis sive magnitudinis speculat. et ex istis deduxit similitudines eiusdem maioritatis sive magnitudinis: nam per alterum contrariorum cognoscit et reliquum; quemadmodum per concordantiam unum simile denotat aliud simile ut fuse diximus supra cap 8. ar 4. hinc

Notandum 3o quod h. minoritas 2m alia

96
181

predicandi nõ sit ita generalis sicut alia principia; nõ n. dicit. de Deo Christi tantũ abusive, ut significavimus in artis brevis tabis sigura 2a. Cum diximus Deum habere maiorẽ minoritatẽ malitiæ: quæ quidẽ minoritas est proprie apellanda maioritas; sicut econtro, maioritas malitiæ apellanda est minoritas ut etiam notavimus in tabis artis brevis exponendo d[...] minoritatis] tamẽ in alia exemplari et speculari equalis generalitatis existit cum reliquis, sicut de Contrarietate quoque nonuimus Cap. 20 ar. 2o. notabili 4o.

Notandum 4o ex tabula generali dis 2a. Cap. de minoritate, qd minoritas ẽ pars substantialis subtis, in quo sustentant. minoritatis aliorũ principiorũ, et p quã partes subtis se habent ad non esse: quemadmodũ simplex bonitas in qua ẽ ita magna minoritas, qd per se ipsam ẽẽ nõ potest nec stare hoc, qd est; sed oportet qd sustinetur in aliis partibus subtis, et qd sit in illis et per illas et quando partes illæ deficiunt bonitati devenit bonitas ad privationẽ p viam Corruptionis quæ cum minoritate habet Concordantiã: hoc idem significat Dr in libello cap. Rubrica 3a.: et in scala illius dis 9a. Cap. de subtto no. 2o. ut notavimus in epitome libelli Cap. cap. 3o. faciunt quoque ad punctũ praeteris dicta supra Cap. 1o. verbo hinc cum idem Magister Ill. Alq. 39. de expositione artificiali practica

Minoritas ẽ ens p. exemplar et speculũ: Circa nichil p [...] sucentia sua et exemplaritate representans ea quæ vicissitudinẽ habent ad nichilum. et id quidem facit p Concordantiã; qa s. Concordat cũ nõ ẽẽ: sed p Contrarietatẽ representat ea quæ habent minoritatẽ, ut diximus. ar. Anti notabili 2o.

Acomodatio artificiosa fiat ut supra Cap. 8 et 9o.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

propriique minoritatis sunt finiris ~~nim~~ privationis et contrarietas similia et dissimilia videantur in seriis. termini substantis sunt facilitas durandi, inclinatio deficiendi, eloquentia quandi et huius modi. hec de expositione tam reali quam artificiali diffinitionum principiorum artis generalis illuminati Doctoris Raymundi Lull dicta sufficiant: que etiam sufficere credimus ad intelligentiam et verum usum totius artis:

sique autem desiderantur, elligenda volumus ex textibus allegatis vel aliis Magistri illuminati. nunc finem facimus vigilia vigilie precursoris domini Santissimi Joanis Babtiste

Die 22 mencis Junii Anno 1644.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

182

(c) 2007 Ministerio de Cultura

(c) 2007 Ministerio de Cultura

(c) 2007 Ministerio de Cultura

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Ms. 111